శ్రీరస్తు

శ్రీమద్వాల్మీకిమహర్షిణా విరచితే శ్రీమద్రామాయణే శ్రీరామపాత
మోడుప్రవణ ... వ్యక్తతయా ప్రతిపాదితా
... త్తరం

శ్రీమదుత్తరకాండః

పుస్తకవ్యాపారిభిః

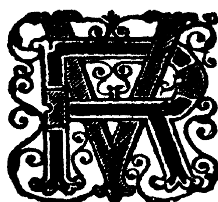
వ. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స

ఇత్యేతైః ప్రకటితః

 [Price R...

శ్రీరస్తు
శ్రీమద్వాల్మీకిమహర్షిణా విరచితే
శ్రీమద్రామాయణే శ్రీరామపరత్వమోక్షప్రదత్వాదీనాం
వ్యక్తతయా ప్రతిపాదనాత్సర్వోత్తరః.

శ్రీమదుత్తరకాణ్డః

చెన్నపుర్యామ్
వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్
ఇత్యేతైః ప్రకటితః
1951

Printed by
V. VENKATESWARA SASTRULU
of V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
AT THE 'VAVILLA' PRESS
Tondiarpet, Madras.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీమద్రామాయణే ఉత్తరకాణ్డః.

ప్రథమస్సర్గః.

అగస్త్యాదిమునిస్తుత్యం వాంఛితార్థప్రదాయకమ్,
సర్వదేవోత్తమం ధ్యాయే దుత్తరే కాండ ఉత్తమే.

ఓమ్. ప్రాప్తరాజ్యస్య రామస్య రాక్షసానాం వధే కృతే, ఆజగ్ము
ర్మునయ స్సర్వే రాఘవం ప్రతినందితుమ్. ౧. కౌశికోఽథ యవక్రీతో
రైభ్య శ్చ్యవన ఏవ చ, కణ్వో మేధాతిథేః పుత్రో పూర్వస్యాం దిశి
యే స్థితాః. ౨. స్వ స్త్యాత్రేయశ్చ భగవా న్నముచిః ప్రముచి స్తథా,
ఆజగ్ము స్తే సహాగస్త్యా యే శ్రితా దక్షిణాం దిశమ్. ౩. పృషద్గుః
కవషో ధౌమ్యో రౌధేయశ్చ మహా నృషిః, తేఽప్యాజగ్ము స్సశిష్యా
వై యే శ్రితాః పశ్చిమాం దిశమ్. ౪. వసిష్ఠః కశ్యపోఽథాత్రి ర్విశ్వా
మిత్రోఽథ గౌతమః, జమదగ్ని ర్భరద్వాజ స్తేఽపి సప్తమహర్షయః. ౫.
ఉదీచ్యాం దిశి సప్తైతే నిత్య మేవ నివాసినః, సంప్రాప్య తే మహాత్మానో
రాఘవస్య నివేశనమ్. ౬. విష్ఠితాః ప్రతిహారార్థం హుతాశనసమ
ప్రభాః, వేదవేదాంగవిదుషో నానాశాస్త్రవిశారదాః. ౭. ద్వాస్థం
ప్రోవాచ ధర్మాత్మా హ్యగస్త్యో మునిసత్తమః, నివేద్యతాం దాశరథే
రృషయో వయ మాగతాః. ౮. ప్రతిహార స్తత స్తూర్ణ మగస్త్యవచనా
ద్ద్రుతం, సమీపం రాఘవస్యాశు ప్రవివేశ మహాత్మనః. ౯. నయేంగి
తజ్ఞ స్సద్వృత్తో దక్షో ధైర్యసమన్వితః, సరామం దృశ్య సహసా పూర్ణ
చంద్రసమద్యుతిమ్. ౧౦. అగస్త్యం కథయామాస సంప్రాప్త మృషిభి
స్సహ, శ్రుత్వా ప్రాప్తా న్మునీం స్తాం స్తు బాలసూర్యసమప్రభాన్. ౧౧.
ప్రత్యువాచ తతో ద్వాస్థం ప్రవేశయ యథాసుఖమ్, [పూజితా
వివిశు ర్వేశ్మ నానారత్నవిభూషితమ్. ౧౨.] దృష్ట్వా ప్రాప్తా న్మునీం

[ ] అస్మిన్ గ్రంథే సర్వత్ర కుండలితగ్రంథః ప్రక్షిప్త ఇతి విజ్ఞేయః.

స్తాంస్తు ప్రత్యుత్థాయ కృతాంజలిః, పాద్యార్ఘ్యాదిభి రభ్యర్చ్య గాం నివేద్య చ సాదరమ్. ౧౩. రామోఽభివాద్య ప్రయత ఆసనా న్యాది దేశహ, తేషు కాంచనచిత్రేషు స్వాస్తీర్ణేషు సుఖేషు చ. ౧౪. కుశాంత ర్ధానజుష్టేషు మృగచర్మయుతేషు చ, యథార్హ ముపవిష్టా స్తే ఆసనే ష్వృషిపుంగవాః. ౧౫. [దదౌ దాశరథీరామః పాద్య మర్ఘ్యం య థార్హతః,] రామేణ కుశలం పృష్టా స్సశిష్యా స్సపురోగమాః. ౧౬. మహర్షయో వేదవిదో రామం వచన మబ్రువన్, కుశలం నో మహా బాహో సర్వత్ర రఘునందన. ౧౭. త్వాం తు దిష్ట్యా కుశలినం పశ్యా మో హతశాత్రవమ్, దిష్ట్యా త్వయా హతో రాజన్ రావణో లోక రావణః. ౧౮. న హి భార స్స తే రామ రావణః పుత్రపౌత్రవాన్, సధను స్త్వం హి లోకాం స్త్రీ న్విజయేథా న సంశయః. ౧౯. దిష్ట్యా విజయినం త్వాద్య పశ్యామ స్సహ సీతయా, లక్ష్మణేన చ ధర్మాత్మ న్భ్రాత్రా త్వద్ధితకారిణా. ౨౦. మాతృభి ర్భ్రాతృభి స్సార్ధం పశ్యా మోఽద్య వయం నృప, దిష్ట్యా ప్రహస్తో వికటో విరూపాక్షో మహో దరః. ౨౧. అకంపనశ్చ దుర్ధర్షో నిహతా స్తే నిశాచరాః, యస్య ప్రమాణా ద్విపులం ప్రమాణం నేహ విద్యతే. ౨౨. దిష్ట్యా తే సమరే రామ కుంభకర్ణో నిపాతితః, త్రిశిరా శ్చాతికాయశ్చ దేవాంతక నరాం తకౌ. ౨౩. దిష్ట్యా తే నిహతా రామ మహావీర్యా నిశాచరాః, కుంభ శ్చైవ నికుంభశ్చ రాక్షసౌ భీమదర్శనౌ. ౨౪. దిష్ట్యా తౌ నిహతౌ రామ కుంభకర్ణసుతౌ మృధే, యుద్ధోన్మత్తశ్చ మత్తశ్చ కాలాంతకయ మోపమౌ. ౨౫. యజ్ఞకోపశ్చ బలవాన్ ధూమ్రాక్షో నామ రాక్షసః, కుర్వంతః కదనం ఘోర మేతే శస్త్రాస్త్రపారగాః. ౨౬. అంతకప్రతిమై ర్బాణై ర్దిష్ట్యా వినిహతా స్త్వయా, దిష్ట్యా త్వం రాక్షసేంద్రేణ ద్వంద్వ యుద్ధ ముపాగతః. ౨౭. దేవతానా మవధ్యేన విజయం ప్రాప్తవా నసి, సంఖ్యే తస్య న కించిత్తు రావణస్య పరాభవః. ౨౮. ద్వంద్వయుద్ధ మను ప్రాప్తో దిష్ట్యా తే రావణి ర్హతః, దిష్ట్యా తస్య మహాబాహో కాలస్యే వాభిధావతః. ౨౯. ముక్త స్సురరిపో ర్వీర ప్రాప్తశ్చ విజయ స్త్వయా, అభినందామ తే సర్వే సంశ్రుత్యేంద్రజితో వధం. ౩౦. సోఽవధ్య స్సర్వ భూతానాం మహామాయాధరో యుధి, విస్మయ స్త్వేవ చాస్మాకం

తచ్ఛ్రుత్వేంద్రజితం హతమ్. ౩౦. ఏతే చాన్యేచ బహవో రాక్షసాః కామరూపిణః, దిష్ట్యా త్వయా హతా వీర రఘూణాం కులవర్ధన. ౩౧. దత్త్వా పుణ్యా మిమాం వీర సౌమ్యా మభయదక్షిణామ్, దిష్ట్యా వర్ధసి కాకుత్థ్స జయే నామిత్రకర్శన. ౩౨. శ్రుత్వా తు తేషాం వచన మృషీణాం భావితాత్మనామ్, విస్మయం పరమం గత్వా రామః ప్రాంజలి రబ్రవీత్. ౩౩. భగవంతః కుంభకర్ణం రావణం చ నిశాచరమ్, అతిక్రమ్య మహావీర్యౌ కిం ప్రశంసథ రావణిమ్. ౩౪. మహోదరం ప్రహస్తం చ విరూపాక్షం చ రాక్షసమ్, అతిక్రమ్య మహావీర్యా న్కిం ప్రశంసథ రావణిమ్. ౩౫. మత్తోన్మత్తౌచ దుర్ధర్షౌ దేవాంతకనరాంతకౌ, అతిక్రమ్య మహావీర్యా న్కిం ప్రశంసథ రావణిమ్. ౩౬. అతికాయం త్రిశిరసం ధూమ్రాక్షం చ నిశాచరమ్, అతిక్రమ్య మహావీర్యా న్కిం ప్రశంసథ రావణిమ్. ౩౭. కీదృశో వై ప్రభావోఽస్య కిం బలం కః పరాక్రమః, కేన వా కారణేనైష రావణా దతిరిచ్యతే. ౩౮. శక్యం యది మయా శ్రోతుం న ఖల్వాజ్ఞాపయామి వః, యది గుహ్యం న చే ద్వక్తుం శ్రోతు మిచ్ఛామి కథ్యతామ్. ౩౯. కథం శక్రో జిత స్తేన కథం లబ్ధవరశ్చ సః, కథం చ బలవా న్పుత్రో నపితా తస్య రావణః. ౪౦. కథం పితుశ్చాభ్యధికో మహాహవే శక్రస్య జేతా హి కథం ను రాక్షసః, వరాశ్చ లబ్ధాః కథయస్వ మేఽద్య త త్ప్రచక్ష్వ చాస్య మునీంద్ర సర్వమ్. ౪౧.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ప్రథమస్సర్గః.

౨ ౨౧-౪౪ ౨౦.

ద్వితీయస్సర్గః.

ఓమ్. తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా రాఘవస్య మహాత్మనః, కుంభయోని ర్మహాతేజా వాక్య మేత దువాచ హ. ౧. శృణు రామ తథా వృత్తం తస్య తేజోబలం మహత్, జఘాన శత్రూ న్యేనాసౌ నచ వధ్య స్స శత్రుభిః. ౨. తావ త్తే రావణ స్యేదం కులం జన్మ చ రాఘవ, వరప్రదానం చ తథా తస్మై దత్తం బ్రవీమి తే. ౩. పురా కృతయుగే రామ ప్రజాపతిసుతః ప్రభుః, పులస్త్యోనామ బ్రహ్మర్షి స్సాక్షాదివ పితామహః. ౪. నానుకీర్త్యా గుణా స్తస్య ధర్మత శ్శీలత స్తథా, ప్రజాపతేః పుత్ర ఇతి

వక్తుం శక్యం హి నామతః. ౫. ప్రజాపతిసుతత్వేన దేవానాం వల్లభో హి సః, ఇష్ట స్సర్వస్య లోకస్య గుణై శ్శుభ్రై ర్మహామతిః. ౬. స తు ధర్మప్రసంగేన మేరోః పార్శ్వే మహాగిరేః, తృణబిన్ద్వాశ్రమం గత్వా న్యవస న్మునిపుంగవః. ౭. తప స్తేపే స ధర్మాత్మా స్వాధ్యాయనియతేంద్రియః, గత్వాఽఽశ్రమపదం తస్య విఘ్నం కుర్వంతి కన్యకాః. ౮. దేవపన్నగకన్యాశ్చ రాజర్షితనయాశ్చ యాః, క్రీడంత్యోఽప్సరసశ్చైవ తం దేశ ముపపేదిరే. ౯. సర్వర్తు షూపభోగ్యత్వా ద్రమ్యత్వా త్కాననస్య చ, నిత్యశ స్తాస్తు తం దేశం గత్వా క్రీడంతి కన్యకాః. ౧౦. దేశస్య రమణీయత్వా త్పులస్త్యో యత్ర సద్విజః, గాయంత్యో వాదయంత్యశ్చ లాసయంత్య స్తథైవ చ. ౧౧. మునే స్తపస్వత స్తస్య విఘ్నం చక్రు రనిందితాః, అథ క్రుద్ధో మహాతేజా వ్యాజహార మహామునిః. ౧౨. యా మే దర్శనమాగచ్ఛే త్సా గర్భం ధారయిష్యతి, తాస్తు సర్వాః ప్రతిశ్రుత్య తస్యవాక్యం మహాత్మనః. ౧౩. బ్రహ్మశాపభయా ద్భీతా స్తం దేశం నోపచక్రముః, తృణబిందో స్తు రాజర్షే స్తనయా న శృణోతి తత్. ౧౪. గత్వాఽఽశ్రమపదం తత్ర విచచార సునిర్భయా, న సాఽపశ్య త్తి సతా తత్ర కాంచి దభ్యాగతాం సఖీం. ౧౫. తస్మి న్కాలే మహాతేజాః ప్రాజాపత్యో మహానృషిః, స్వాధ్యాయ మకరో త్తత్ర తపసా భావితస్స్వయమ్. ౧౬. సా తు వేదధ్వనిం శ్రుత్వా దృష్ట్వా చైవ తపోనిధిమ్, అభవ త్పాండు దేహా సా సువ్యంజితశరీరజా. ౧౭. బభూవ చ సముద్విగ్నా దృష్ట్వా తద్దోషమాత్మనః, ఇదం మే కిం న్వితి జ్ఞాతుం పితు ర్గత్వాఽఽశ్రమం స్థితా. ౧౮. [అధోముఖీ తదా భూత్వా సవ్రీడా మత్తగామిని], తాం తు దృష్ట్వా తథాభూతాం తృణబిందు రథాబ్రవీత్. ౧౯. [పుత్రికే నచ శక్తాసి కస్య వా విప్రియం కృతమ్,క ముద్దిశ్య గతా వాసి కిం వా తత్ర ప్రయోజనమ్.] ౨౦. కిం త్వ మేతత్త్వసదృశం ధారయ స్యాత్మనో వపుః, సా తు కృత్వాంజలిం దీనా కన్యోవాచ తపోధనమ్. ౨౧. న జానే కారణం తాత యేన మే రూప మీదృశమ్, కిం తు పూర్వం గతా ఽస్మ్యేకా మహర్షే ర్భావితాత్మనః. ౨౨. పులస్త్య స్యాశ్రమం దివ్య మన్వేష్టుం స్వసఖీజనమ్, న చ పశ్యా మ్యహం తత్ర కాంచి దభ్యాగతాం సఖీమ్. ౨౩. రూపస్య తు విపర్యాసం దృష్ట్వా త్రాసా దిహాగతా, తృణబిందు

స్తు రాజర్షి స్తపసా ద్యోతితప్రభః. ౨౪. ధ్యానం వివేశ త చ్చాయ మపశ్య దృషికర్మజమ్, న తు విజ్ఞాయ తం శాపం మహర్షే ర్భావితాత్మనః. ౨౫. గృహీత్వా తనయాం గత్వా పులస్త్య మిద మబ్రవీత్, భగవం స్తనయాం మే త్వం గుణై స్స్వై రేవ భూషితామ్. ౨౬. భిక్షాం ప్రతి గృహాణేమాం మహర్షే స్వాయ ముద్యతామ్,తపశ్చరణయుక్తస్య శ్రామ్య మాణేంద్రియస్య తే. ౨౭. శుశ్రూషణపరా నిత్యం భవిష్యతి న సంశయః, తం బ్రువాణం తు తద్వాక్యం రాజర్షిం ధార్మికం తదా. ౨౮. జిఘృక్షు రబ్రవీ త్కన్యాం బాఢ మిత్యేవ స ద్విజః, దత్త్వా స తు యథాన్యాయం స్వమాశ్రమపదం గతః. ౨౯. సాపి త త్రావస త్కన్యా తోషయంతీ పతిం గుణైః, తస్యాస్తు శీలవృత్తాభ్యాం తుతోష మునిపుంగవః. ౩౦. ప్రీత స్స తు మహాతేజా వాక్య మేత దువాచ హ, పరితుష్టో ఽస్మి సుశ్రోణి గుణానాం సంపదా భృశమ్. ౩౧. తస్మాద్దేవి దదా మ్యద్య పుత్ర మాత్మసమం తవ, ఉభయో ర్వంశకర్తారం పౌలస్త్య ఇతి విశ్రుతమ్. ౩౨. యస్మాత్తు విశ్రుతో వేద స్త్వయైషోఽధ్యయతో మమ, తస్మా త్సవిశ్రవా నామ భవిష్యతి న సంశయః. ౩౩. ఏవ ముక్తా తు సా దేవీ ప్రహృష్టే నాంతరాత్మనా, అచిరేణైవ కాలేన సూతా విశ్రవసం సుతమ్. ౩౪. త్రిషు లోకేషు విఖ్యాతో యశోధర్మ స్సమన్వితః, శ్రుతిమా స్సమదర్శీచ వ్రతాచారరత స్తథా. ౩౫. పితేవ తపసా యుక్తో విశ్రవా హ్యభవ న్మునిః.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ద్వితీయస్సర్గః.

౧-౨౪-౨౪౫.

తృ తీ య స్స ర్గః.

ఓమ్. అథపుత్రః పులస్త్యస్య విశ్రవా మునిపుంగవః, అచిరేణైవ కాలేన పితేవ తపసి స్థితః. ౧. సత్యవా న్శీలవా న్దాంత స్స్వాధ్యాయ నిరత శ్శుచిః, సర్వభోగే ష్వసంసక్తో నిత్యం ధర్మపరాయణః. ౨ జ్ఞాత్వా తస్య తు తద్వృత్తం భరద్వాజో మహానృషిః, దదా విశ్రవసే భార్యాం స్వసుతాం దేవవర్ణినీమ్. ౩. ప్రతిగృహ్య తు ధర్మేణ భరద్వాజసుతాం తదా, ప్రజాన్వీక్షికయా బుద్ధ్యా శ్రేయో హ్యస్య విచింతయన్. ౪.

ముదా పరమయా యుక్తో విశ్రవా మునిపుంగవః, స తస్యాం వీర్య
సంపన్నం పుత్రం పరమధార్మికమ్. ౫. జనయామాస ధర్మాత్మా సర్వై
ర్బ్రహ్మగుణైర్యుతం, తస్మిన్ జాతే తు సంహృష్ట స్స బభూవ పితామహః.
౬. [ప్రజాన్వీక్షికయా బుద్ధ్యా శ్రేయో హ్యస్య విచింతయన్]'
దృష్ట్వా శ్రేయస్కరీం బుద్ధిం ధనాధ్యక్షో భవిష్యతి. ౭. నామ చాస్యా
కరో త్ప్రీత స్సార్ధం దేవర్షిభి స్తదా, యస్మా ద్విశ్రవసోఽపత్యం సా
దృశ్యా ద్విశ్రవా ఇవ. ౮. తస్మా ద్వైశ్రవణో నామ భవిష్య త్యేష
విశ్రుతః, సతు వైశ్రవణ స్తత్ర తపోవనగత స్తదా. ౯. వ్యవర్ధత మహా
తేజాః హుతాహుతిరి వానలః, తస్యాశ్రమపదస్థస్య బుద్ధి ర్జాతా మహా
త్మనః. ౧౦. చరిష్యే నియతో ధర్మం ధర్మోహి పరమా గతిః' సతు వర్ష
సహస్రాణి తపస్తప్త్వా మహావనే. ౧౧. యంత్రితో నియమై రుగ్రై
శ్చకార సుమహత్తపః, పూర్ణే వర్షసహస్రాంతే తం తం విధి మకల్పయత్.
౧౨ జలాశీ మారుతాహారో నిరాహార స్తథైవ చ, ఏవం వర్షసహస్రాణి
జగ్ము స్తాన్యేకవర్షవత్. ౧౩. అథ ప్రీతో మహా తేజా స్సేంద్రై స్సురగణై
స్సహ, గత్వా తస్యాశ్రమపదం బ్రహ్మేదం వాక్య మబ్రవీత్. ౧౪.
పరితుష్టోఽస్మి తే వత్స కర్మణాఽనేన సువ్రత, వరం వృణీష్వ భద్రంతే
వరార్హ స్త్వం హి మే మతః. ౧౫. అథాబ్రవీ ద్వైశ్రవణః పితామహ
ముపస్థితమ్, భగవ న్లోకపాలత్వ మిచ్ఛేయం విత్తరక్షణమ్. ౧౬. అథా
బ్రవీ ద్వైశ్రవణం పరితుష్టేన చేతసా, బ్రహ్మాసురగణై స్సార్ధం బాఢ
మిత్యేవ హృష్టవత్. ౧౭. అహం హి లోకపాలానాం చతుర్థం స్రష్టు
ముద్యతః, యమేంద్రవరుణానాంచ యత్పదం తవ చేప్సితమ్. ౧౮. త్వం
తు తద్గచ్ఛ ధర్మజ్ఞ నిధీశత్వ మవాప్నుహి, యమేంద్రవరుణానాంచ
చతుర్థోఽద్య భవిష్యసి. ౧౯. ఏతచ్చ పుష్పకం నామ విమానం సూర్య
సన్నిభమ్, ప్రతిగృహ్ణీష్వ యానార్థం త్రిదశై స్సమతాం వ్రజ ౨౦. స్వస్తి
తేస్తు గమిష్యామ స్సర్వ ఏవ యథాగతమ్, కృతకృత్యా వయం తాత
దత్త్వా తవ వరద్వయమ్. ౨౧. ఇత్యుక్త్వా స గతో బ్రహ్మా స్వస్థానం
త్రిదశైస్సహ, గతేషు బ్రహ్మపూర్వేషు దేవే ష్వథ నభస్తలమ్. ౨౨.
ధనేశః పితరః ప్రాహ ప్రాంజలిః ప్రయతాత్మవాన్, భగవ న్లబ్ధవా నస్మి
వర మిష్టం పితామహాత్. ౨౩. నివాసం తు నమే దేవో విదధాత్రి

ప్రజాపతిః, తత్పశ్య భగవ న్కించి న్నివాసం సాధు మే ప్రభో. ౨౪.
న చ పీడా భవే ద్యత్ర ప్రాణినో యస్య కస్యచిత్, ఏవముక్తస్తు పుత్రేణ
విశ్రవా మునిసత్తమః. ౨౫. వచనం ప్రాహ ధర్మజ్ఞ శ్శ్రూయతా మితి
సత్తమ, దక్షిణ స్యోదధే స్తీరే త్రికూటో నామ పర్వతః. ౨౬. తస్యాగ్రే
తు విశాలా సా మహేంద్రస్య పురీ యథా, లంకా నామ పురీ రమ్యా
నిర్మితా విశ్వకర్మణా. ౨౭. రాక్షసానాం నివాసార్థం యథేంద్రస్యామరా
వతీ, హేమప్రాకారపరిఖాయంత్రశస్త్రసమావృతా. ౨౮. రమణీయా
పురీ సాహి రుక్మవైడూర్యతోరణా, రాక్షసై స్సా పరిత్యక్తా పురా విష్ణు
భయార్దితైః. ౨౯. శూన్యా రక్షోగణై స్సర్వై రసాతలతలం గతైః,
శూన్యా సంప్రతి లంకా సా ప్రభు స్తస్యా న విద్యతే. ౩౦. స త్వం
తత్ర నివాసాయ గచ్ఛ పుత్ర యథా సుఖమ్, నిర్దోషస్తత్ర తే వాసో
న బాధా తత్ర కస్య చిత్. ౩౧. ఏవ ముక్త స్తు ధర్మాత్మా పిత్రా ధర్మ్య
మిదం వచః, నివాసయామాస తతో లంకాం పర్వతమూర్ధని. ౩౨.
నైరృతానాం సహస్రైస్తు హృష్టైః ప్రముదితై స్సహ, అచిరేణైవ కాలేన
సంపూర్ణా తవ శాసనాత్. ౩౩. సతు తత్రావస త్ప్రీతో ధర్మాత్మా
నైరృతర్షభః, సముద్రపరిఖాయాం తు లంకాయాం విశ్రవాత్మజః. ౩౪.
కాలేకాలే తు ధర్మాత్మా పుష్పకేణ ధనేశ్వరః, అభ్యాగచ్ఛ ద్వినీ
తాత్మా పితరం మాతరం చ సః. ౩౫. స దేవ గంధర్వగణై రభిష్టుత
స్తథాఽప్సరోనృత్యవిభూషితాలయః, గభస్తిభి స్సూర్య ఇవా వభాస
యన్ పితు స్సమీపం ప్రయయౌ న విత్తపః. ౩౬.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-తృతీయస్సర్గః.

౨౭-౫౪౦.

చతుర్థస్సర్గః.

ఓమ్. శ్రుత్వాగస్త్యేరితం వాక్యం రామో విస్మయ మాగతః,
కథ మాసీత్తు లంకాయాం సంభవో రక్షసాం పురా. ౧. తత శ్శిరః
కంపయిత్వా త్రేతాగ్నిసమవిగ్రహమ్, అగస్త్యం తం ముహు ర్దృష్ట్వా
స్మయమానోఽభ్యభాషత. ౨. భగవన్పూర్వమప్యేషా లంకాఽఽసీ
త్పిశితాశినామ్, శ్రుత్వేదం భగవద్వాక్యం జాతో మే విస్మయః పరః. ౩.

పులస్త్యవంశా దుద్భూతా రాక్షసా ఇతి నః శ్రుతమ్, ఇదానీ మన్యత
శ్చాపి సంభవః కీర్తిత స్త్వయా. ౪. రావణా త్కుమ్భకర్ణా చ్చ ప్రహ
స్తా ద్వికటాదపి, రావణస్య చ పుత్రేభ్యః కిం ను తే బలవత్తరాః. ౫. క
ఏషాం పూర్వకో బ్రహ్మ న్కిం నామా కిం తపోబలః, అపరాధం చ కం
ప్రాప్య విష్ణునా ద్రావితాః కథమ్. ౬. ఏత ద్విస్తరత స్సర్వం కథయస్వ మమా
నఘ, కౌతూహల మిదం మహ్యం నుద భాను ర్యథా తమః. ౭. రాఘవస్య
వచ శ్శ్రుత్వా సంస్కారాలంకృతం శుభమ్, ఈషదుత్స్మయమాన స్త
మగస్త్యః ప్రాహ రాఘవమ్. ౮. ప్రజాపతిః పురా సృష్ట్వా హ్యప స్సలిల
సంభవః, తాసాం గోపాయనే సత్త్వా న్యసృజ త్పద్మసంభవః. ౯. తేస
త్త్వా స్సత్త్వకర్తారం వినీతవ దుపస్థితాః, కింకుర్మ ఇతి భాషంతః క్షుత్పి
పాసాభయార్దితాః. ౧౦. ప్రజాపతి స్తు తాన్యాహ సత్త్వాని ప్రహస
న్నివ, ఆభా ష్యాంభాంసి యత్నేన రక్షధ్వ మితి మానదః. ౧౧. [ఇ
త్యుక్తా స్తేక్షుధావిష్టాః అంభాం స్యాదాతు ముద్యతాః, అంభాంస్యే
తానిరక్షా మేత్యుక్తవంత స్తథా పరే. ౧౨. జ్ఞాత్వా ప్రజాపతి స్తేషా
మాహ ధాత్వర్థసంయుతమ్, యక్షేతి భక్షణే ధాతు స్తథా రక్ష స్తు పాలనే.
౧౩. రక్షణా ద్యక్ష ఇత్యుక్త స్తదా రక్ష స్తు పాలనాత్], రక్షా మేతి చ
తత్రాన్యై ర్జక్షా మేతి తథా పరైః. ౧౪. భుక్షితాభుక్షితై రుక్తం తతస్తా
నాహ భూతకృత్, రక్షా మేతిచ యై రుక్తం రాక్షసా స్తే భవంతు వః. ౧౫.
జక్షా మేతి చ యై రుక్తం తే వై యక్షా భవంతు వః, తత్ర హేతిః
ప్రహేతిశ్చ భ్రాతరౌ రాక్షసాధిపౌ. ౧౬. మధుకైటభసంకాశౌ బభూ
వతు రరిందమౌ, ప్రహేతి ర్ధార్మిక స్తత్ర తపోవనగత స్తదా. ౧౭. హేతి
ర్దారక్రియార్థం తు యత్నం పర మథాకరోత్, స కాలభగినీం కన్యాం
భయాంనామ భయావహామ్. ౧౮. ఉదావహ దమేయాత్మా స్వయమేవ
మహామతిః, స తస్యాం జనయామాస హేతీ రాక్షసపుంగవః. ౧౯.
పుత్రం పుత్రవతాం శ్రేష్ఠో విద్యుత్కేశ ఇతి శ్రుతమ్, విద్యుత్కేశో హేతి
పుత్రః ప్రదీప్తార్క సమప్రభః. ౨౦. వ్యవర్ధత మహాతేజా స్తోయమధ్య
ఇవాంబుజమ్, స యదా యౌవనం భద్ర మనుప్రాప్తో నిశాచరః. ౨౧.
తతో దారక్రియాం తస్య కర్తుం వ్యవసితః పితా, సంధ్యాయా స్తనయాం
సోఽథ సంధ్యాతుల్యాం ప్రభావతః. ౨౨. సర్వాలక్షణసంపన్నాం నామ్నా

సాలకటంకటామ్, వరయామాస పుత్రార్థం హేతీ రాక్షసపుంగవః. ౨౩. అవశ్యమేవ దాతవ్యా పరస్మై సేతి సన్ధ్యయా, చింతయిత్వా సుతా దత్తా విద్యుత్కేశాయ రాఘవ. ౨౪. సంధ్యాయా స్తనయాం లబ్ధ్వా విద్యుత్కేశో నిశాచరః, రమతే స్మ తయా సార్ధం పౌలోమ్యా మఘవా నివ. ౨౫. కేనచి త్త్వథ కాలేన రామ సాలకటంకటా, విద్యుత్కేశాద్గర్భమాప ఘనరాజి రివార్ణవాత్. ౨౬. తత స్సా రాక్షసీ గర్భం ఘనగర్భసమప్రభమ్, ప్రసూతా మందరం గత్వా గంగా గర్భమివాగ్నిజమ్. ౨౭. త ముత్సృజ్య తు సా గర్భం విద్యుత్కేశా ద్రతార్థినీ, రేమే సా పతినా సార్ధం వి స్మృత్య సుతమాత్మజమ్. ౨౮. ఉత్సృష్టస్తు తదా గర్భో ఘనశబ్దసమస్వనః, తయోత్సృష్ట స్సతు శిశు శ్శరదర్కసమద్యుతిః. ౨౯. నిధాయాస్యే స్వయం ముష్టిం రురోద శనకై రివ, తతోవృషభమాస్థాయ పార్వత్యా సహిత శ్శివః. ౩౦. వాయుమార్గేణ గచ్ఛన్వై శుశ్రావ రుదితస్వనమ్, అపశ్యదుమయా సార్ధం రుదంతం రాక్షసాత్మజమ్. ౩౧. కారుణ్యభావా త్పార్వత్యా భవస్త్రిపురహాఽర్థితః, తం రాక్షసాత్మజం చక్రే మాతురేవ వయస్సమమ్. ౩౨. అమరం చైవ తం కృత్వా మహాదేవో ఽక్షయోఽవ్యయః, పురమాకాశగం ప్రాదాత్పార్వత్యాః ప్రియకామ్యయా. ౩౩. ఉమయాఽపి వరో దత్తో రాక్షసానాం నృపాత్మజ, సద్యోపలబ్ధి ర్గర్భస్య ప్రసూతి స్సద్యఏవచ. ౩౪. సద్య ఏవ వయః ప్రాప్తి ర్మాతురేవ వయస్సమమ్. తతస్సుకేశో వరదానగర్వితః శ్రియం ప్రభోః ప్రాప్య హరస్య పార్శ్వతః, చచార సర్వత్ర మహా న్మహామతిః ఖగం పురం ప్రాప్య పురందరో యథా. ౩౫.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-చతుర్థస్సర్గః.
౫౭౭-౧౧౫౪౦.

ప ఞ్చ మ స్స ర్గః.

ఓమ్. సుకేశం ధార్మికం దృష్ట్వా వరలబ్ధం చ రాక్షసమ్, గ్రామణీర్నామ గంధర్వో విశ్వావసు సమప్రభః. ౧. తస్య దేవవతీ నామ ద్వితీయా శ్రీరివాత్మజా, బభూవ లోకవిఖ్యాతా రూపయౌవనశాలినీ. ౨. తాం సుకేశాయ ధర్మేణ దదా రక్షః శ్రియం యథా, వరదానకృతై

శ్వర్యం సా తం ప్రాప్య పతిం ప్రియమ్. ౩. ఆసీద్దేవవతీ తుష్టా ధనం ప్రాప్యేవ నిర్ధనః, స తయా సహ సంయుక్తో రరాజ రజనీచరః. ౪. అంజనా దభినిష్క్రాన్తః కరేణ్వేవ మహాగజః, దేవవత్యాం సుకేశస్తు జనయామాస రాఘవ. ౫. మాల్యవంతం సుమాలిం చ మాలించ బలినాం వరమ్, త్రీన్ పుత్రాన్ జనయామాస త్రిణేత్రసమవిగ్రహాన్. ౬. త్రయో లోకా ఇవావ్యగ్రా స్థితాస్త్రయ ఇవాగ్నయః, త్రయో మంత్రా ఇవాత్యుగ్రా స్త్రయో ఘోరా ఇవామయాః. ౭. త్రయ స్సుకేశస్య సుతా స్త్రేతాగ్నిసమవర్చసః, వివృద్ధి మగమం స్తత్ర వ్యాధయో ఉపేక్షితా యథా. ౮. వరప్రాప్తం పితు స్తేతు జ్ఞాత్వైశ్వర్యం తపోబలాత్, తప స్తప్తుం గతా మేరుం భ్రాతరః కృతనిశ్చయాః. ౯. ప్రగృహ్య నియమా న్ఘోరా న్రాక్షసా రఘుసత్తమ, విచేరు స్తే తపో ఘోరం సర్వభూతభయావహమ్. ౧౦. సత్యార్జవశమోపేతై స్తపోభి రతిదుష్కరైః, సంతాపయంత స్త్రీ న్లోకా న్సదేవాసురమానుషాన్. ౧౧. తతో విభుశ్చతుర్వక్త్రో విమానవరమాస్థితః, సుకేశపుత్రా నామంత్ర్య వరదో ఽస్మీత్యభాషత. ౧౨. బ్రహ్మాణం వరదం జ్ఞాత్వా సేంద్రై ర్దేవగణై ర్వృతమ్, ఊచుః ప్రాంజలయ స్సర్వే వేపమానా ఇవ ద్రుమాః. ౧౩. తపసారాధితో దేవ యది నో దిశసే వరమ్, అజేయా శ్శత్రుహంతార స్తథైవ చిరజీవినః. ౧౪. ప్రభవిష్ణో భవేమేతి పరస్పరమనువ్రతాః, ఏవం భవిష్యతీత్యుక్త్వా సుకేశతనయా న్విభుః. ౧౫. ప్రయయౌ బ్రహ్మలోకాయ బ్రహ్మా బ్రాహ్మణవత్సలః, వరం లబ్ధ్వా తత స్సర్వే రామ రాత్రించరా స్తదా. ౧౬. సురాసురా న్ప్రబాధంతే వరదానసునిర్భయాః, తై ర్వధ్యమానా స్త్రిదశా స్సర్షిసంఘా స్సచారణాః. ౧౭. త్రాతారం నాధిగచ్ఛంతి నిరయస్థా యథా నరాః, అథ తే విశ్వకర్మాణం శిల్పినాం వరమవ్యయమ్. ౧౮. ఊచు స్సమేత్య సంహృష్టా రాక్షసా రఘుసత్తమ, ఓజ స్తేజోబలవతాం మహతా మాత్మతేజసా. ౧౯. గృహకర్తా భవానేవ దేవానాం హృదయేప్సితమ్, అస్మాకమపి తావ త్త్వం గృహం కురు మహామతే. ౨౦. హిమవంతం సమాశ్రిత్య మేరుం మందరమేవ వా, మహేశ్వరగృహప్రఖ్యం గృహం నః క్రియతాం మహత్. ౨౧. విశ్వకర్మా తత స్తేషాం రాక్షసానాం మహాభుజః, నివాసం కథయా

మాస శక్రస్యేవామరావతీమ్. ౨౨. దక్షిణస్యోదధేస్తీరే త్రికూటో నామ పర్వతః, [త్రికూటఇవ సంపన్నో ద్వితీయస్తత్రసత్తమాః.] ౨౩ సువేల ఇతి చాప్యన్యో ద్వితీయో రాక్షసేశ్వరాః, శిఖరే తస్యశైలస్య మధ్యమేఽమ్బుదసన్నిభే. ౨౪. శకునైరపి దుష్ప్రాపే టంకచ్ఛిన్నచతుర్దశి, త్రింశద్యోజనవిస్తీర్ణా శతయోజన మాయతా. ౨౫. స్వర్ణప్రాకార సంవీతా హేమతోరణసంవృతా, మయా లంకేతి నగరీ శక్రాజ్ఞప్తేన నిర్మితా. ౨౬. తస్యాం వసత దుర్ధర్షాః పుర్యాం రాక్షససత్తమాః, అమరావతీం సమాసాద్య సేన్ద్రా ఇవ దివౌకసః. ౨౭. లంకాం దుర్గాం సమాసాద్య రాక్షసైర్బహుభిర్వృతాః, భవిష్యథ దురాధర్షా శ్శత్రూణాం శత్రుసూదనాః. ౨౮. విశ్వకర్మ వచశ్శ్రుత్వా తతస్తే రాక్షసోత్తమాః, సహ స్రానుచరా గత్వా లంకాం తామావసన్పురీమ్. ౨౯. దృఢప్రాకార పరిఖాం సౌవర్ణగృహశోభితామ్, లంకామవాప్య తే హృష్టా విహరంతి నిశాచరాః. ౩౦ ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు యథాకామం చ రాఘవ, నర్మదా నామ గంధర్వీ నానాధర్మసమేధితా. ౩౧. తస్యాః కన్యాత్రయం హ్యాసీద్ధ్రీశ్రీకీర్తి సమద్యుతి, జ్యేష్ఠక్రమేణ సా తేషాం రాక్షసా నామ రాక్షసీ. ౩౨. కన్యాస్తాః ప్రదదౌ హృష్టా పూర్ణచంద్రనిభాననాః, త్రయాణాం రాక్షసేంద్రాణాం తిస్రో గంధర్వకన్యకాః. ౩౩. మాత్రా దత్తా మహాభాగ నక్షత్రే భగదైవతే, కృతదారాస్తు తే రామ సుకేశతనయాః ప్రభో. ౩౪. భార్యాభిస్సహ చిక్రీడు రప్సరోభి రివామరాః, తస్య మాల్యవతో భార్యా సుందరీ నామ సుందరీ. ౩౫. స తస్యాం జనయామాస యదపత్యం నిబోధ తత్, వజ్రముష్టి ర్విరూపాక్షో దుర్ముఖశ్చైవరాక్షసః. ౩౬. సుప్తఘ్నో యజ్ఞకోపశ్చ మత్తోన్మత్తౌ తథైవచ, అనలా చాభవత్కన్యా సుందర్యాం రామసుందరీ. ౩౭. సుమాలేరపి భార్యాఽఽసీత్పూర్ణచంద్రనిభాననా, నామ్నా కేతుమతీ రామ ప్రాణేభ్యోపి గరీయసీ. ౩౮. సుమాలీ జనయామాస యదపత్యం నిశాచరః, కేతుమత్యాం మహాబాహో తన్నిబోధాను పూర్వశః. ౩౯ ప్రహస్తోఽకంపనశ్చైవ వికటః కాలకార్ముకః, ధూమ్రాక్షశ్చాథ దండశ్చ సుపార్శ్వశ్చ మహాబలః. ౪౦. సంహ్రాదిః ప్రఘసశ్చైవభాసకర్ణశ్చరాక్షసః, రాకాపుష్పోత్కటాచైవకైకసీచ శుచిస్మితా. ౪౧. కుంభీనసీచ ఇత్యేతే సుమాలేః

ప్రసవాస్సన్నృతాః, మాలే స్తు వసుధా నామ గంధర్వీ రూపశాలినీ. ౪౨. భార్యాసీ త్పద్మపత్త్రాక్షీ స్వక్షీ యక్షసుతోపమా, సుమాలే రనుజ స్తస్యాం జనయామాస యత్ప్రభో. ౪౩. అపత్యం కథ్యమానం త న్మయా త్వం శృణు రాఘవ, అనిలశ్చానలశ్చైవ హార స్సంపాతిరేవచ. ౪౪. ఏతే విభీషణామాత్యాః మాలేయా స్తే నిశాచరాః. తత స్తు తే రాక్షస పుంగవా స్త్రయో నిశాచరైః పుత్త్రశతైశ్చ సంవృతాః, సురాంత్సహేంద్రా నృషినాగదానవా న్బబాధిరే తాన్ బలవీర్యదర్పితాః. ౪౫. జగద్భ్రమంతోఽనిలవ ద్దురాసదాః రణేషు మృత్యుప్రతిమా స్సమాహితాః, వరప్రదానా దతిగర్వితా భృశం క్రతుక్రియాణాం ప్రశమంకరా స్సదా.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-పఞ్చమస్సర్గః.

౪౮౦-౯౬౦౦.

షష్ఠస్సర్గః.

ఓమ్. తైర్వధ్యమానా దేవాశ్చ ఋషయశ్చ తపోధనాః, భయార్తా శ్శరణం జగ్ము ర్దేవదేవం మహేశ్వరమ్. ౧. జగత్సృష్ట్యంతకర్తార మజ మవ్యక్తరూపిణమ్, ఆధారం సర్వలోకానా మారాధ్యం పరమం గురుమ్. ౨. తే సమేత్య తు కామారిం త్రిపురఘ్నం త్రిలోచనమ్, ఊచుః ప్రాంజలయో దేవా భయగద్గదభాషిణః. ౩. సుకేశపుత్రై ర్భగవన్ పితామహ వరోద్ధతైః, ప్రజాధ్యక్ష ప్రజాస్సర్వా భాధ్యంతే రిపుబాధనైః. ౪. శరణ్యాన్యశరణ్యాని హ్యాశ్రమాణి కృతాని నః, స్వర్గాచ్చ చ్యావిత శ్శక్రః స్వర్గే క్రీడంతి శక్రవత్. ౫. అహం విష్ణురహం రుద్రో బ్రహ్మాహం దేవరా డహమ్, అహం యమోఽహం వరుణశ్చంద్రోఽహం రవిరప్యహమ్. ౬. ఇతి తే రాక్షసా దేవీ వరదానేన దర్పితాః, బాధంతే సమరోద్ధర్షా ద్యే చ తేషాం పురస్సరాః. ౭. తన్నో దేవ భయార్తానా మభయం దాతు మర్హసి, అశివం వపు రాస్థాయ జహి దైవతకంటకాన్. ౮. ఇత్యుక్తస్తు సురైస్సర్వైః కపర్దీ నీలలోహితః, సుకేశం ప్రతిసాపేక్షః ప్రాహ దేవగణా న్ప్రభుః. ౯. నాహం తాన్నిహనిష్యామి అవధ్యా మమ తే సురాః, కింతు మంత్రం ప్రదాస్యామి యోవై తా న్నిహనిష్యతి. ౧౦. ఏతమేవ సముద్యోగం పురస్కృత్య

సురర్షయః, గచ్ఛధ్వం శరణం విష్ణుం హనిష్యతి స తాన్ప్రభుః. ౧౧.
తత స్తే జయశబ్దేన ప్రతినంద్య మహేశ్వరమ్, విష్ణోస్సమీప మాజగ్ము
ర్నిశాచరభయార్దితాః. ౧౨. శంఖచక్రధరం దేవం ప్రణమ్య బహు
మాన్యచ, ఊచుస్సంభ్రాంతవద్వాక్యం సుకేశతనయాన్ ప్రతి. ౧౩. సుకే
శతనయైర్దేవ త్రిభిస్త్రేతాగ్నిసన్నిభైః, ఆక్రమ్య వరదానేన స్థానాన్యప
హృతాని నః. ౧౪. లంకానామ పురీ దుర్గా త్రికూటశిఖరే స్థితా,తత్ర
స్థితాః ప్రబాధంతే సర్వాన్నః క్షణదాచరాః. ౧౫. స త్వమ స్మద్ధితార్థాయ
జహి తా న్మధుసూదన, శరణం త్వాం వయం ప్రాప్తా గతి ర్భవ సురే
శ్వర. ౧౬. రాక్షసాంత్సమరే దుష్టాం త్సానుబంధాన్వరోద్ధతాన్,
[చక్రకృత్తాస్యకమలా న్నివేదయ యమాయ వై. ౧౭. భయేష్వభ
యదోఽస్మాకం నాన్యోఽస్తి భవతా వినా], నుద త్వం నో భయం దేవ నీ
హార మివ భాస్కరః. ౧౮. ఇత్యేవం దైవతై రుక్తో దేవదేవో జనా
ర్దనః, అభయం భయదోఽరీణాం దత్త్వా దేవా నువాచ హ. ౧౯. సు
కేశం రాక్షసం జానే ఈశానవరదర్పితమ్, తాంశ్చాస్య తనయాన్
జానే యేషాం జ్యేష్ఠ స్స మాల్యవాన్. ౨౦. తా నహం సమతిక్రాంత
మర్యాదా న్రాక్షసాధమాన్, నిహనిష్యామి సంక్రుద్ధ స్సురా భవత
విజ్వరాః. ౨౧. ఇత్యుక్తా స్తే సురా స్సర్వే విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా,యథా
వాసం యయు ర్హృష్టాః ప్రశంసంతో జనార్దనమ్. ౨౨. విబుధానాం
సముద్యోగం మాల్యవాం త్స నిశాచరః, శ్రుత్వా తౌ భ్రాతరౌ వీరా
విదం వచన మబ్రవీత్. ౨౩. అమరా ఋషయశ్చైవ సంగమ్య కిల
శంకరమ్,అస్మద్వధం పరీప్సంత ఇద మూచుస్త్రిలోచనమ్. ౨౪. సుకేశ
తనయా దేవ వరదానబలోద్ధతాః, బాధంతేఽస్మాం త్సముద్యుక్తా ఘోర
రూపాః పదేపదే. ౨౫. రాక్షసై రభిభూతా స్స్మ నశక్తా స్స్మ ప్రజా
పతే, స్వేషు సద్మసు సంస్థాతుం భయా త్తేషాం దురాత్మనామ్. ౨౬. త
దస్మాకం హితార్థాయ జహి తాంశ్చ త్రిలోచన,రాక్షసా న్హుంకృతేనైవ
దహ ప్రదహతాం వర. ౨౭. ఇత్యేవం త్రిదశై రుక్తం నిశమ్యాంధక
సూదనః,శిరః కరం చ ధూన్వాన ఇదం వచన మబ్రవీత్. ౨౮.అవధ్యా
మమ తే దేవా స్సుకేశతనయా రణే, మంత్రం తు వః ప్రదాస్యామి
యో వై తాన్నిహనిష్యతి. ౨౯. యోఽసౌ చక్రగదాపాణిః పీత

వాసో జనార్దనః, హరి ర్నారాయణ శ్శ్రీమా న్శరణం తం ప్రపద్యత.
౩౦. హరా దవాప్య తే మన్త్రం కామారి మభివాద్య చ, నారాయ
ణాలయం ప్రాప్య తస్మై సర్వం న్యవేదయన్. ౩౧. తతో నారాయణే
నోక్తాః దేవా ఇన్ద్రపురోగమాః, సురారీన్ సూదయిష్యామి సర్వాన్
భవత విజ్వరాః. ౩౨. దేవానాం భయభీతానాం హరిణా రాక్షసర్షభౌ,
ప్రతిజ్ఞాతో వధోఽస్మాకం తచ్చిన్తయత యత్క్షమమ్. ౩౩. హిరణ్య
కశిపో ర్మృత్యు రన్యేషాం చ సురద్విషామ్, నముచిః కాలనేమిశ్చ సం
హ్రాదో వీరసత్తమః. ౩౪. రాధేయో బహుమాయీ చ లోకపాలోఽథ
ధార్మికః, యమళార్జునౌ చ హార్దిక్య శ్శుమ్భ శ్చైవ నికుమ్భకః. ౩౫. అసురా
దానవా శ్చైవ సత్త్వవన్తో మహాబలాః, సర్వే సమరమాసాద్య న శ్రూ
యన్తే పరాజితాః. ౩౬. సర్వైః క్రతుశతై రిష్టం సర్వే మాయా
విద స్తథా, సర్వే సర్వాస్త్రకుశలా స్సర్వే శత్రుభయంకరాః. ౩౭.
నారాయణేన నిహతా శ్శతశోఽథ సహస్రశః, ఏతత్ జ్ఞాత్వా తు సర్వేషాం
క్షేమం కర్తుమిహార్హథ. ౩౮. దుఃఖం నారాయణం జేతుం యో నో
హన్తు మభీప్సతి, తత స్సుమాలీ మాలీ చ శ్రుత్వా మాల్యవతో వచః.
౩౯. ఊచతు ర్భ్రాతరం జ్యేష్ఠం భగాంశా వివ వాసవమ్, స్వధీతం దత్త
మిష్టం చ ఐశ్వర్యం పరిపాలితమ్. ౪౦. ఆయు ర్నిరామయం ప్రాప్తం
స్వధర్మః స్థాపితః పథి, దేవసాగర మక్షోభ్యం శస్త్రౌఘైః ప్రవిగాహ్య చ.
౪౧. జితద్విషో హ్యప్రతిమా న నో మృత్యుకృతం భయమ్, నారాయ
ణశ్చ రుద్రశ్చ శక్ర శ్చాపి యమ స్తథా. ౪౨. అస్మాకం ప్రముఖే స్థాతుం
సర్వ ఏవ హి బిభ్యతి, విష్ణో ర్ద్వేషస్య నా స్త్యేవ కారణం రాక్షసేశ్వర.
౪౩. దేవానా మేవ దోషేణ విష్ణోః ప్రజ్వలితం మనః, తస్మాదద్యైవ
సహితా స్సర్వేఽన్యోన్యసమావృతాః. ౪౪. దేవానేవ జిఘాంసామో
యేభ్యో దోష స్సముత్థితః, ఏవం సంమన్త్ర్య బలిన స్సర్వే సైన్యసమా
వృతాః. ౪౫. ఉద్యోగం ఘోషయిత్వా తు సర్వే నైరృతపుంగవాః,
యుద్ధాయ నిర్యయుః క్రుద్ధా జంభవృత్రబలా ఇవ. ౪౬. ఇతి తే రామ
సంమన్త్ర్య సర్వోద్యోగేన రాక్షసాః, యుద్ధాయ నిర్యయు స్సర్వే
మహాకాయా మహాబలాః. ౪౭. స్యన్దనై ర్వారణేన్ద్రైశ్చ హయైశ్చ
గిరిసన్నిభైః, ఖరై ర్గోభి రథోష్ట్రైశ్చ శింశుమారై ర్భుజంగమైః.

౪౮. మకరైః కచ్ఛపైః ర్మీనైః విహంగై ర్గరుడోపమైః, సింహైర్వ్యాఘ్రై ర్వరాహైశ్చ సృమరై శ్చమరై రపి. ౪౯. త్యక్త్వా లంకాం తతస్సర్వే రాక్షసా బలగర్వితాః, ప్రయాతా దేవలోకాయ యోద్ధుం దైవతశత్రవః. ౫౦. లంకావిపర్యయం దృష్ట్వా యాని లంకాలయాన్యథ, భూతాని భయదర్శీని విమనస్కాని సర్వశః. ౫౧. రథో త్తమైరుహ్యమానా శ్శత శోఽథ సహస్రశః, ప్రయాతా రాక్షసా స్తూర్ణం దేవలోకం ప్రయత్నతః. ౫౨. రక్షసామేవ మార్గేణ దైవతాన్యపచక్రముః, భౌమా శ్చైవాంతరిక్షాశ్చ కాలాజ్ఞప్తా భయావహాః. ౫౩. ఉత్పాతా రాక్షసేంద్రాణా మభావాయోత్థితా భృశమ్, అస్థీని మేఘా వవృషురుష్ణం శోణితమేవచ. ౫౪. వేలాం సముద్ర శ్చోత్క్రాంత శ్చేలుశ్చాప్యథ భూధరాః, అట్టహాసా న్విముంచంతో ఘననాదసమస్వనాః. ౫౫. భూతాః పరిపతంతి స్మ నృత్యమానా స్సహస్రశః, వాశ్యంతశ్చ శివా స్తత్ర దారుణం ఘోరదర్శనాః. ౫౬. గృధ్రచక్రం మహచ్చాపి జ్వలనోద్గారిభిర్ముఖైః, రాక్షసానా ముపరిఖే భ్రమతేఽలాతచక్రవత్. ౫౭. కపోతా రక్తపాదాశ్చ శారికా విద్రుతా యయుః, కాకావాశ్యంతి తత్రైవ బిడాలావై ద్వీపాదికాః. ౫౮. తానచింత్య మహోత్పాతాన్ రాక్షసా బలగర్వితాః, యాంత్యేవ న నివర్తంతే మృత్యుపాశావపాశితాః. ౫౯. మాల్యవాంశ్చ సుమాలీచ మాలీచ సుమహాబలాః, ఆసన్ పురస్సరా స్తేషాం క్రతూనామివ పావకాః. ౬౦. మాల్యవంతం తు తే సర్వే మాల్యవంతమివాచలమ్, నిశాచరాహ్యాశ్రయంతే దాతారమివ దేహినః. ౬౧. తద్బలం రాక్షసేంద్రాణాం మహాభ్రఘననాదితమ్, జయేప్సయా దేవలోకం యయౌ మాలివశే స్థితమ్. ౬౨. రాక్షసానాం సముద్యోగం తం తు నారాయణః ప్రభుః, దేవదూతా దుపశ్రుత్య దధ్రే యుద్ధే తతో మనః. ౬౩. ఆసాద్య కవచం దివ్యం సహస్రార్కసమద్యుతి, ఆబధ్య శరసంపూర్ణే ఇషుధీ విమలే తథా. ౬౪. శ్రోణిసూత్రంచ ఖడ్గంచ విమలం కమలేక్షణః, శంఖచక్రగదాశార్ఙ్గ ఖడ్గాఖ్యప్రవరాయుధాన్. ౬౫. సుపర్ణం గిరి సంకాశం వైనతేయ మథాస్థితః, రాక్షసానామభావాయ యయౌ తూర్ణతరం హరిః. ౬౬. సుపర్ణ పృష్ఠే స బభౌ శ్యామః పీతాం

బరో హరిః, కాంచనస్య గిరేశ్శృంగే సతటిత్తోయదోయథా. ౨౭. సిద్ధ దేవర్షిమహోరగైశ్చ గంధర్వ్వయక్షైరుపగీయమానః, సమాససాదామరశత్రుసైన్యం చక్రాసిశార్ఙ్గాయుధశంఖపాణిః ౨౮. సుపర్ణపక్షానిలనున్నపక్షం భ్రమత్పతాకం ప్రవికీర్ణశస్త్రమ్, చచాల తద్రాక్షసరాజసైన్యం చలోపలో నీల ఇవాచలేంద్రః. ౨౯. తతస్తు తైశ్శోణితమాంసరూషితైర్యుగాంతవైశ్వానరతుల్యవిగ్రహైః, నిశాచరాస్తం పరివార్య మాధవం వరాయుధైర్నిర్బిభిదు స్సహస్రశః. ౩౦.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-షష్ఠస్సర్గః.
౫౮౩-౭౬౬౦.

సప్తమస్సర్గః.

ఓమ్. నారాయణగిరిం తే తు గర్జంతో రాక్షసాంబుదాః, వవర్షురిషువర్షేణ వర్షేణాద్రిమివాంబుదాః. ౧. శ్యామావదాతస్తైర్విష్ణుర్నీలైర్నక్తంచరోత్తమైః, వృతోఽంజనగిరీవాసీ ద్వర్షమాణైః పయోధరైః. ౨. శలభా ఇవ కేదారం మశకా ఇవ పర్వతమ్, యథాఽమృతఘటం దంశా మకరా ఇవచార్ణవమ్. ౩. తథా రక్షోధనుర్ముక్తా వజ్రానిలమనోజవాః, హరిం విశంతిస్మ శరా లోకా ఇవ విపర్యయే. ౪. స్యందనై స్స్యందనగతాః గజైశ్చ గజమూర్థగాః, అశ్వారోహాస్సదశ్వైశ్చ పాదాతా స్త్వంబరేచరాః. ౫. రాక్షసేంద్రా గిరినిభాః శరశక్త్యృష్టితోమరైః, నిరుచ్ఛ్వాసం హరిం చక్రుః ప్రాణాయామా ఇవ ద్విజమ్. ౬. నిశాచరైస్తుద్యమానో మీనైరివ మహోదధిః, శార్ఙ్గమాయమ్య దుర్ధర్షో రాక్షసేభ్యో సృజచ్ఛరాన్. ౭. శరైః పూర్ణాయతోత్సృష్టై ర్వజ్రవక్త్రైర్మనోజవైః, చిచ్ఛేద నిశితైర్విష్ణుశ్శతశోఽథ సహస్రశః ౮. విద్రావ్య శరవర్షేణ మేఘం వాయురివోత్థితమ్, పాంచజన్యం మహాశంఖం ప్రదధ్మౌ పురుషోత్తమః ౯. సోఽంబుజో హరిణాధ్మాత స్సర్వప్రాణేన శంఖరాట్, రరాస భీమనిర్హ్రాదస్త్రైలోక్యం వ్యథయన్నివ. ౧౦. శంఖరాజరవ స్సో ఽథ త్రాసయామాస రాక్షసాన్, మృగరాజ ఇవారణ్యే సమదానివ కుంజరాన్. ౧౧. న శేకురశ్వాస్సంస్థాతుం

విమదాః కుంజరాభవన్, స్యందనేభ్యశ్చ్యుతా యోధా శ్శంఖరావిత
దుర్బలాః. ౧౨. శార్ఙ్గచాపవినిర్ముక్తా వజ్రతుల్యాననా శ్శరాః, విదార్య
తాని రక్షాంసి సుపుంఖా వివిశుః క్షితిమ్. ౧౩. భిద్యమానా శ్శరై
స్సంఖ్యే నారాయణధనుశ్చ్యుతైః, నిపేతూ రాక్షసా భూమౌ శైలా
వజ్రహతా ఇవ. ౧౪. రాక్షసా స్సవ్రణైర్గాత్రైః రక్తధారా మనుస్రవన్,
తే విష్ణుశరసంకృత్తా స్స్వర్ణధాతు మివాచలాః. ౧౫. శంఖరాజరవ
శ్చాపి శార్ఙ్గరాజరవ స్తథా, రాక్షసానాం రవాం శ్చాపి గ్రసతే వైష్ణవో
రవః. ౧౬. తేషాం శిరోధరాన్ ధూతాన్ శరధ్వజధనూంషిచ, రథాన్
పతాకాస్తూణీరాం శ్చిచ్ఛేద స హరి శ్శరైః. ౧౭. సూర్యా దివ కరా
ఘోరా ఊర్మయ స్సాగరా దివ, పర్వతా దివ నాగేంద్రా ధారౌఘా
ఇవ చాంబుదాత్. ౧౮. తథా శరా వినిర్ముక్తా శ్శార్ఙ్గా న్నారాయణేరి
తాత్, నిర్ధావం తీషవ స్తూర్ణం శతశోఽథ సహస్రశః. ౧౯. శరభేణ
యథా సింహా స్సింహేన ద్విరదా యథా, ద్విరదేన యథా వ్యాఘ్రాః
వ్యాఘ్రేణ ద్వీపినో యథా. ౨౦. ద్వీపినా చ యథా శ్వాన శ్శునా
మార్జారకా యథా, మార్జారేణ యథా సర్పా స్సర్పేణ చ యథా
ఽఽఖవః. ౨౧. తథా తే రాక్షసా యుద్ధే విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా, ద్రవంతి
ద్రావితా శ్చాన్యే శాయితాశ్చ మహీతలే. ౨౨. రాక్షసానాం సహ
స్రాణి నిహత్య మధుసూదనః, వారిజం పూరయామాస తోయదం సుర
రాడివ. ౨౩. నారాయణశరత్రస్తం శంఖనాదసువిహ్వలమ్, యయౌ
లంకామభిముఖం ప్రభగ్నం రక్షసాం బలమ్. ౨౪. ప్రభగ్నే రాక్షసబలే
నారాయణశరాహతే, సుమాలీ శరవర్షేణ నివవార రణే హరిమ్. ౨౫.
సతు తం ఛాదయామాస నీహార ఇవ భాస్కరమ్, రాక్షసాస్సత్త్వసంప
న్నాః పునర్ధైర్యం సమాదధుః. ౨౬. అథ సోఽభ్యపత ద్రోషా ద్రాక్షసో
బలదర్పితః, మహానాదం ప్రకుర్వాణో రాక్షసాన్ జీవయ న్నివ. ౨౭.
ఉత్క్షిప్య లంబాభరణం ధూన్వన్ కరమివ ద్విపః, రరాస రాక్షసో హర్షా
త్సతటిత్తోయదో యథా. ౨౮. సుమాలే ర్నదతస్తస్య శిరో జ్వలిత
కుండలమ్, చిచ్ఛేద యంతు రశ్వాశ్చ భ్రాంతా స్తస్య తు రక్షసః. ౨౯.

తైరశ్వై ర్భ్రామ్యతే భ్రాంతైస్సుమాలీ రాక్షసేశ్వరః, ఇంద్రియాశ్వైః పరిభ్రాంతై ర్ధృతిహీనో యథానరః. ౩౦. హృతే సుమాలే రశ్వైశ్చ రథే విష్ణురథం ప్రతి, మాలీచాభ్యద్రవద్యుక్తః ప్రగృహ్య సశరం ధనుః. ౩౧. మాలేర్ధనుశ్చ్యుతా బాణాః కార్తస్వరవిభూషితాః, వివిశు ర్హరి మాసాద్య క్రౌంచం పత్రరథా ఇవ. ౩౨. అర్ద్యమాన శ్శరై స్సోఽథ మాలిముక్తై స్సహస్రశః, చుక్షుభే న రణే విష్ణు ర్జితేంద్రియ ఇవాధిభిః. ౩౩. అథ మౌర్వీస్వనం కృత్వా భగవాన్ భూతభావనః, మాలినం ప్రతి బాణౌఘాన్ ససర్జారివిసూదనః. ౩౪. తే మాలిదేహ మాసాద్య వజ్రవిద్యుత్ప్రభా శ్శరాః, పిబంతి రుధిరం తే తు నాగాఇవ సుధారసమ్. ౩౫. మాలినం విముఖం కృత్వా శంఖచక్రగదాధరః, మాలిమౌళిం ధ్వజం చాపం వాజినశ్చ న్యపాతయత్. ౩౬. విరథస్తు గదాం గృహ్య మాలీ నక్తంచరోత్తమః, ఆపుప్లువే గదాపాణి ర్గిర్యగ్రాదివ కేసరీ. ౩౭. స తయా గరుడేశానమీశాన మివ చాంతకః, లలాటదేశేఽభ్యహన ద్వజ్రేణేంద్రో యథాచలమ్. ౩౮. గదయాఽభిహత స్తేన మాలినా గరుడో భృశమ్, రణాత్పరాఙ్ముఖం దేవం కృతవాన్ వేదనాతురః. ౩౯. పరాఙ్ముఖే కృతే దేవే మాలినా గరుడేన వై, ఉదతిష్ఠ న్మహానాదో రక్షసా మభిగర్జతామ్ ౪౦. రక్షసాం నర్దతాం నాదం శ్రుత్వా హరిహయానుజః, తిర్యగాస్థాయ సంక్రుద్ధః పక్షీశే భగవాన్ హరిః. ౪౧. పరాఙ్ముఖో ప్యుత్ససర్జ మాలేశ్చక్రం జిఘాంసయా, తత్సూర్యమండలాభాసం స్వభాసా భాసయన్నభః. ౪౨. కాలచక్రనిభం చక్రం మాలేశ్శీర్షం న్యపాతయత్, తచ్ఛిరో రాక్షసేంద్రస్య చక్రోత్కృత్తం విభీషణమ్. ౪౩. పపాత రుధిరోద్గారి పురా రాహుశిరో యథా, తత స్సురై స్సుసంహృష్టై స్సర్వప్రాణసమీరితః. ౪౪. సింహనాదరవో ముక్త స్సాధు దేవేతి వాదిభిః, మాలినం నిహతం దృష్ట్వా సుమాలీ మాల్యవానపి. ౪౫. సబలా శోకసంతప్తా లంకాం ప్రతి సమీయతుః, గరుడస్తు సమాశ్వస్త స్సన్నివృత్య యథా పురా. ౪౬. రాక్షసాన్ ద్రావయామాస పక్షవాతేన కోపితః. ఓమ్. నారాయణోఽపీషువరాశనీభి ర్విదారయామాస ధనుః ప్రముక్తైః. ౪౮. నక్తంచరా న్ముక్తవిధూతకేశాన్ యథాఽశనీభి స్సతటి న్మహాభ్రః, భిన్నాత

పత్త్రం పతమానశస్త్రం శస్త్రై రపధ్వ స్తవినీతవేషమ్. ౧౮. వినిస్సృతాంత్రం భయలోలనేత్రం బలం తదున్మత్తనిభం బభూవ, సింహార్దితానా మివ కుంజ రాణాం నిశాచరాణాం సహ కుంజరాణామ్. ౧౯. రవాశ్చ వేగాశ్చ సమం బభూవుః పురాణసింహేన విమర్దితానామ్, సంఛాద్యమానా హరి బాణజాలై స్స్వబాణజాలాని సముత్సృజంతః. ౨౦. ధావంతి నక్తం చరకాలమేఘాః వాయుప్రణున్నా ఇవ కాలమేఘాః, శరప్రహారై ర్వ్రని కృత్తగాత్రా శ్చక్రప్రహారై ర్వ్రనికృత్తశీర్షాః. ౨౧. సంచూర్ణితాంగాశ్చ గదాప్రహారై రసిప్రహారై ర్బహుధా విభక్తాః, పతంతి శైలా ఇవ వజ్రభిన్నాః వాయుప్రభగ్నా ఇవ వృక్షషండాః. ౨౨. సంభిన్నగాత్రా యుధి రాక్షసేంద్రాః నిరంతరం దేవగణైశ్చ దృష్టాః, చక్రకృత్తాస్య కమలా గదాసంచూర్ణితోరసః. ౨౩. లాంగలగ్లపితగ్రీవా ముసలైర్భిన్న మస్తకాః, కేచిచ్ఛైవాసినా చ్ఛిన్నా స్తథాఽన్యే శరపీడితాః. ౨౪. నిపేతు రంబరా త్తూర్ణం రాక్షసా స్సాగరాంభసి. విలంబమానై ర్మణి హారకుండలై ర్నిశాచరై ర్నీలవలాహకోపమైః, నిపాత్యమానై ర్దదృశే నిరంతరం నిపాత్యమానై రివ నీలపర్వతైః. ౨౫.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-సప్తమస్సర్గః.

౨౭ - ౨౦.

అ ష్ట మ స్స ర్గః.

ఓమ్. హన్యమానే బలే తస్మిన్ పద్మనాభేన పృష్ఠతః, మాల్యవాన్ సన్నివృత్తోఽథ వేలామేత్య యథాఽర్ణవః. ౧. సంరక్తనయనః కోపా చ్చలన్మౌళి ర్నిశాచరః, పద్మనాభ మిదం ప్రాహ వచనం పురుషోత్తమమ్. ౨. నారాయణ న జానీషే క్షత్రధర్మం సనాతనమ్, అయుద్ధమనసో భగ్నా నస్మాన్ హంసి యథేతరః. ౩. పరాఙ్ముఖవధం పాపం యః కరోత్యసురేతరః, సహంతా న హత స్స్వర్గం లభతే పుణ్యకర్మణామ్. ౪. యుద్ధశ్రద్ధాఽథవా తేఽస్తి శంఖచక్రగదాధర, అహం స్థితోఽస్మి పశ్యామి బలం దర్శయ యత్తవ. ౫. మాల్యవంతం స్థితం దృష్ట్వా మాల్యవంత మివాచలమ్, ఉవాచ రాక్షసేంద్రం తం దేవరాజానుజో

బలీ. ౬. యుష్మత్తో భయభీతానాం దేవానాం వై మయాఽభయమ్,
రాక్షసోత్సాదనం దత్తం తదేతదనుపాల్యతే. ౭, ప్రాణైరపి ప్రియం
కార్యం దేవానాం హి మయా సదా, సోఽహం వో నిహనిష్యామి రసా
తలగతా నపి. ౮. దేవ మేవం బ్రువాణం తు రక్తాంబురుహలోచనమ్,
శక్త్యా జఘాన సంక్రుద్ధో రాక్షసేంద్రో భుజాంతరే. ౯. మాల్యవద్భుజ
నిర్ముక్తా శక్తి ర్ఘంటాకృతస్వనా, హరే రురసి బభ్రాజ మేఘస్థేవ శత
హ్రదా. ౧౦. తత స్తామేవ చోత్కృష్య శక్తిం శక్తిధరప్రియః, మాల్య
వంతం సముద్దిశ్య చిక్షేపాంబురుహేక్షణః. ౧౧. స్కందోత్సృష్టేవ
సా శక్తి ర్గోవిందకరనిస్సృతా, కాంక్షంతీ రాక్షసం ప్రాయా న్మహేంద్రి
వాంజనాచలమ్. ౧౨. సా తస్యోరసి విస్తీర్ణే హారభాసాఽవభాసితే,
అపత ద్రాక్షసేంద్రస్య గిరికూట ఇవాశనిః.౧౩. తయా భిన్నతనుత్రాణః
ప్రావిశ ద్విపులం తమః,మాల్యవాన్ పునరాశ్వస్త స్తస్థౌ గిరి రివాచలః.
౧౪.తతః కార్ష్ణాయసం శూలం కంటకై ర్బహుభి ర్వృతమ్,ప్రగృహ్యా
భ్యహన ద్దేవం స్తనయో రంతరే భృశమ్.౧౫. తథైవ రణ రక్తశ్చ
ముష్టినా వాసవానుజమ్, తాడయిత్వా ధనుర్మాత్ర మపక్రాంతో నిశా
చరః.౧౬.తతోఽంబరే మహాన్ శబ్ద స్సాధుసాధ్వితి చోత్థితః, ఆహత్య
రాక్షసో విష్ణుం గరుడం చాప్యతాడయత్. ౧౭. వైనతేయ స్తతః
క్రుద్ధః పక్షవాతేన రాక్షసమ్, వ్యపోహ ద్బలవాన్ వాయు శ్శుష్కపర్ణ
చయం యథా. ౧౮. ద్విజేంద్రపక్షవాతేన ద్రావితం దృశ్యపూర్వజమ్,
సుమాలీ స్వబలై స్సార్ధం లంకా మభిముఖో యయౌ. ౧౯. పక్షవాత
బలోద్ధూతో మాల్యవా నపి రాక్షసః, స్వబలేన సమాగమ్య యయౌ
లంకాం హ్రియా వృతః. ౨౦. ఏవం తే రాక్షసా స్తేన హరిణా కమ
లేక్షణ, బహుశ స్సంయుగే భగ్నా హతప్రవరనాయకాః. ౨౧. అశ
క్నువంత స్తే విష్ణుం ప్రతియోద్ధుం భయార్దితాః, త్యక్త్వా లంకాం
గతా వస్తుం పాతాళం సహపత్నయః. ౨౨. సుమాలినం సమాగమ్య
రాక్షసం రఘుసత్తమ, స్థితాః ప్రఖ్యాతవీర్యా స్తే వంశే సాలకటంకటే.
౨౩. యే త్వయా నిహతా స్తే వై పౌలస్త్యా నామ రాక్షసాః,
సుమాలీ మాల్యవాన్ మాలీ యేచైషాం చ పురస్సరాః. ౨౪. సర్వ
ఏతే మహావీర్యా రావణా ద్బలవత్తరాః,నాన్యోఽస్తి రక్షసాం హంతా

సురారీ౯ దేవకంటకా౯. ౨౫· ఋతే నారాయణం దేవం శంఖచ
గదాధరమ్, భవాన్నారాయణో దేవ శ్చతుర్బాహు స్సనాతనః. ౨౬
రాక్షసా౯ హంతు ముత్పన్నో హ్యజేయః ప్రభు రవ్యయః, నష్టధ
వ్యవస్థాతా కాలేకాలే ప్రజాగరః. ౨౭· నిత్యోద్యతో దస్యువధే శ
ణాగతవత్సలః, ఏషా మయా తవ నరాధిప రాక్షసానా ముత్పత్తి రద
కథితా సకలా యథావత్, భూయో నిబోధ రఘుసత్తమ రావణస్య
జన్మ ప్రభావమతులం న సుతస్య సర్వమ్. ౨౮· చిరా త్సుమాలీ వ్యచ
ద్రసాతలం సరాక్షసో విష్ణుభయార్దిత స్తదా, పుత్త్రైశ్చ పౌత్త్రైశ్చ సవ
న్వితో బలీ తత స్తు లంకా మవస ద్ధనేశ్వరః. ౨౯·

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-అష్టమస్సర్గః.

౧౧౯-౩౭౮౦.

న వ మ స్స ర్గః.

ఓమ్. కేనచి త్త్వథ కాలేన సుమాలీనామ రాక్షసః, రసాతలా
న్మర్త్యలోకం సర్వం వై సంచచారహ. ౧. నీలజీమూతసంకాశ స్తప్త
కాంచనకుండలః, కన్యాం దుహితరం గృహ్య వినా పద్మమివ శ్రియమ్
౨· రాక్షసేంద్ర స్సతు తదా విచర న్వై మహీతలమ్, అథాపశ్యత్స
గచ్ఛంతం పుష్పకేణ ధనేశ్వరమ్. ౩· ఇచ్ఛంతం పితరం ద్రష్టుం పౌలస్త్య
తనయం ద్విజమ్, తం దృష్ట్వాఽమరసంకాశం స్వచ్ఛందం పావకోప
మమ్. ౪. రసాతలం ప్రవిష్టోఽథ మర్త్యలోకాత్సవిస్మయః, హితార్థం
చింతయామాస రాక్షసానాం మహామతిః. ౫· కిం కృత్యం శ్రేయ ఇ
త్యేవం వర్ధేమహి కథం వయమ్, అథాబ్రవీ త్సుతాం రక్షః కైకసీం
నామ నామతః. ౬. పుత్త్రి ప్రదానకాలోఽయం యౌవనం తేఽతి వర్తతే,
ప్రత్యాఖ్యానాచ్చ భీతై స్త్వం న వరైః ప్రతిగృహ్యసే. ౭. త్వత్కృ
తేచ వయం సర్వే యంత్రితా ధర్మబుద్ధయః, త్వం హి సర్వగుణోపేతా
శ్రీస్సాక్షాదివ పుత్త్రికే. ౮. కన్యాపితృత్వం దుఃఖం హి సర్వేషాం
మానకాంక్షిణామ్, న జ్ఞాయతే చ కః కన్యాం వరయేదితి పుత్త్రికే. ౯.
మాతుః కులం పితృకులం యత్ర చైవ ప్రదీయతే, కులత్రయం హి సా

కన్యా సంశయమే స్థాప్య తిష్ఠతి. ౧౦. సా త్వం మునివరం శ్రేష్ఠం ప్రజా
పతి కులోద్భవమ్, గచ్ఛ విశ్రవసం పుత్రి పౌలస్త్యం వరయ స్వయమ్,
౧౧. ఈదృశాస్తే భవిష్యంతి పుత్రాః పుత్రి నసంశయః, తేజసా భాస్కర
సమో యాదృశోఽయం ధనేశ్వరః. ౧౨. సాతు తద్వచనం శ్రుత్వా
కన్యకా పితృగౌరవాత్, తత్రోపగమ్య సా తస్థౌ విశ్రవా యత్ర
తప్యతే. ౧౩, ఏతస్మిన్నంతరే రామ పులస్త్యతనయో ద్విజః, అగ్ని
హోత్ర ముపాతిష్ఠ చ్చతుర్థ ఇవ పావకః.౧౪. సా తు తాం దారుణాం
వేళా మచింత్య పితృగౌరవాత్, ఉపసృత్యాగ్రత స్తస్య చరణాధోముఖీ
స్థితా. ౧౫. విలిఖంతీ ముహు ర్భూమి మంగుష్ఠాగ్రేణ భామినీ, స తు
తాం వీక్ష్య సుశ్రోణీం పూర్ణచంద్రనిభాననామ్.౧౬. అబ్రవీ త్పరమో
దారో దీప్యమానాం స్వతేజసా, భద్రే కస్యాసి దుహితా కుతో వా త్వ
మిహాగతా. ౧౭. కిం కార్యం కస్య వా హేతో స్తత్త్వతో బ్రూహి
శోభనే, ఏవముక్తా తు సా కన్యా కృతాంజలిరథాబ్రవీత్. ౧౮. ఆత్మ
ప్రభావే చ మునే జ్ఞాతు మర్హసి మే మతమ్,కిం తు మాం విద్ధి బ్రహ్మర్షే
శాసనా త్పితు రాగతామ్. ౧౯. కైకసీ నామ నామ్నాఽహం శేషం
త్వం జ్ఞాతు మర్హసి, స తు గత్వా ముని ర్ధ్యానం వాక్య మేతదువాచ
హ. ౨౦. విజ్ఞాతం తే మయా భద్రే కారణం య న్మనోగతమ్, సుతా
భిలాషో మ త్త స్తే మ త్తమాతంగగామిని. ౨౧. ఏవ ముక్త్వా తు తాం
కన్యాం పరిణీయ యథావిధి, రమయామాస ధర్మాత్మా ప్రోవాచ
పునరేవ తామ్. ౨౨. దారుణాయాం తు వేళాయాం యస్మా త్త్వాం
మాముపస్థితా, శృణు తస్మా త్సుతాన్ భద్రే యాదృశాన్ జనయి
ష్యసి. ౨౩. దారుణాన్ దారుణాకారాన్ దారుణాభిజనప్రియాన్,
ప్రసవిష్యసి సుశ్రోణి రాక్షసాన్ క్రూరకర్మణః. ౨౪. సా తు తద్వచనం
శ్రుత్వా ప్రణిపత్యాబ్రవీ ద్వచః, భగవన్నీదృశాన్ పుత్రాం స్త్వత్తో
ఽహం బ్రహ్మవాదినః. ౨౫. నేచ్ఛామి సుదురాచారాన్ ప్రసాదం
కర్తు మర్హసి, కన్యయా త్వేవ ముక్త స్తు విశ్రవా మునిపుంగవః. ౨౬.
ఉవాచ కైకసీం భూయః పూర్ణేందు రివ రోహిణీమ్, పశ్చిమో యస్తవ
సుతో భవిష్యతి శుభాననే. ౨౭. మమ వంశానురూపస్య ధర్మాత్మా చ
భవిష్యతి, ఏవ ముక్తా తు సా కన్యా రామ కాలేన కేనచిత్. ౨౮.

జనయామాస బీభత్సం రక్షోరూపం సుదారుణమ్, దశశీర్షం మహాదంష్ట్రం నీలాంజనచయోపమమ్. ౨౯. తామ్రోష్ఠం వింశతిభుజం మహాస్యం దీప్తమూర్ధజమ్, జాతమాత్రే తత స్తస్మిన్ సజ్వాలకబళాశ్శివాః. ౩౦. క్రవ్యాదాశ్చాపసవ్యాని మండలాని ప్రచక్రిరే, వవర్ష రుధిరం మేఘా ఘోరాశ్చ ఖరనిస్వనాః. ౩౧. న ప్రభాతి చ ఖే సూర్యో మహోల్కాశ్చాపతన్ భువి,పృథివీ విచకంపేచ వవు ర్వాతా స్సుదారుణాః. ౩౨. అక్షోభ్యః క్షుభితశ్చాసీ త్సముద్రస్సరితాంపతిః, అథ నామాకరో త్తస్య పితామహసమః పితా. ౩౩. దశశీర్షః ప్రసూతో యం దశగ్రీవో భవిష్యతి, తస్యత్వనంతరం జాతః కుంభకర్ణో మహాబలః, ౩౪. యస్య ప్రమాణా ద్విపులం ప్రమాణం నేహ విద్యతే, తత శ్శూర్పణఖా నామ సంజజ్ఞే వికృతాననా. ౩౫. విభీషణ స్తు ధర్మాత్మా కైకస్యాః పశ్చిమస్సుతః, తస్మిన్ జాతే మహాసత్వే పుష్పవర్షం పపాతహ. ౩౬. నభస్థ్సితా దుందుభయో దేవానాం ప్రాణదం స్తదా, వాక్యం చైవాంతరిక్షేచ సాధు సాధ్వితి శుశ్రువే. ౩౭. తే తు తత్ర మహారణ్యే వవృధు స్సుమహౌజసః, తేషాం క్రూరో దశగ్రీవో లోకోద్వేగకరోఽభవత్. ౩౮. కుంభకర్ణః ప్రమత్తస్తు మహర్షీన్ ధర్మసంహితాన్, త్రైలోక్యం త్రాసయన్ దుష్టః భక్షయన్ విచచార హ. ౩౯. విభీషణస్తు ధర్మాత్మా నిత్యం ధర్మపథే స్థితః. స్వాధ్యాయనియతాహార ఉవాస నియతేంద్రియః.౪౦.అథ విత్తేశ్వరో దేవ స్తత్ర కాలేన కేనచిత్, అగచ్ఛ త్పితరం ద్రష్టుం పుష్పకేణ మహౌజసాః. ౪౧. తం దృష్ట్వా కైకసీ రామ జ్వలంత మివ తేజసా, ఆస్థాయ రాక్షసీం బుద్ధిం దశగ్రీవ మువాచ హ. ౪౨. పుత్ర వైశ్రవణం పశ్య భ్రాతరం తేజసావృతం, భ్రాతృభావేన మే చాపి పశ్యాత్మానం త్వ మీదృశమ్. ౪౩. దశగ్రీవ తథా యత్నం కురు స్వామితవిక్రమ,యథా భవసి మే పుత్ర శీఘ్రం వైశ్రవణోపమః.౪౪. మాతుస్తు వచనం శ్రుత్వా దశగ్రీవః ప్రతాపవాన్, అమర్ష మతులం లేభే ప్రతిజ్ఞాం చాకరో త్తదా. సత్యం తే ప్రతిజానామి తుల్యో భ్రాత్రాధికోపివా, భవిష్యా మ్యచిరా న్మాత స్సంతాపం త్యజ హృద్గతమ్.౪౬. తత స్తేనైవ కోపేన దశగ్రీవ స్సహానుజః, చికీర్షు ర్దుష్కరం కర్మ తపసే ధృతమానసః. ౪౭. ప్రాప్స్యామి తపసా కామమితి కృ

త్స్వాధ్యాయవస్యచ, అగచ్ఛ ద్ధర్మసిధ్యర్థం గోకర్ణం నామ చాశ్రమమ్. ౪౮.
సరాక్షస స్తత్రసహానుజ స్తదా తప శ్చకారాతుల ముగ్రవిక్రమః, అతో
షయచ్చాపి పితామహం విభుం దదౌ సతుష్టోఽస్య వరా౯ జరా
పహా౯. ౪౯.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-నవమస్సర్గః.
౯-౨-౧౮౪౦.

దశమస్సర్గః.

ఓమ్. అథాబ్రవీ న్మునిం రామః కథం తే భ్రాతరో వనే,
కీదృశం తు తదా బ్రహ్మ౯ తప స్తేపు ర్మహావ్రతాః. ౧. అగస్త్య
స్త్వబ్రవీ త్తత్ర రామం సుప్రీతమానసమ్, తాం స్తా౯ ధర్మవిధీం
స్తత్ర భ్రాతరస్తే సమావిశ౯. ౨. కుంభకర్ణ స్తదాయత్తో నిత్యం
ధర్మపథే స్థితః, తతాప గ్రీష్మకాలే తు పంచస్వగ్నిష్వవస్థితః. ౩.
మేఘాంబుసిక్తో వర్షాసు వీరాసనమసేవత. నిత్యం చ శైశిరే కాలే జల
మధ్యప్రతిశ్రయః. ౪. ఏవం వర్షసహస్రాణి దశ తస్యాతిచక్రముః, ధర్మే
ప్రయతమానస్య సత్పథే విష్ఠితస్య చ. ౫. విభీషణస్తు ధర్మాత్మా
నిత్యం ధర్మపర శ్శుచిః, పంచవర్షసహస్రాణి పాదే నైకేన తస్థివా౯.
౬. సమాప్తే నియమే తస్య ననృతు శ్చాప్సరోగణాః, పపాత పుష్ప
వర్షంచ క్షుభితాశ్చాపి దేవతాః. ౭. పంచవర్షసహస్రాణి సూర్యం
చైవాన్వవర్తత, తస్థౌ చోర్ధ్వశిరో బాహుః స్వాధ్యాయధృతమాన
సః. ౮. ఏవం విభీషణస్యాపి స్వర్గస్థస్యేవ నందనే, దశవర్షసహస్రాణి
గతాని నియతాత్మనః. ౯. స చ వర్షసహస్రం వై నిరాహారో దశా
ననః, పూర్ణే వర్షసహస్రే తు శిరశ్చాగ్నౌ జుహావహ. ౧౦. ఏవం వర్ష
సహస్రాణి నవ తస్యాతిచక్రముః, శిరాంసి నవ చాప్యస్య ప్రవిష్టాని హు
తాశనమ్. ౧౧. అథ వర్షసహస్రేతు దశమే దశమం శిరః, ఛేత్తుకామే
దశగ్రీవే ప్రాప్త స్తత్ర పితామహః. ౧౨. పితామహస్తు సుప్రీత
స్సార్ధం దేవైరుపస్థితః, తవ తాత దశగ్రీవ ప్రీతోఽస్మీత్యభ్యభాషత.
౧౩. శీఘ్రం వరయ ధర్మజ్ఞ వరో యస్తేభికాంక్షితః, తం తే కామం
కరోమ్యద్య న వృథా తే పరిశ్రమః. ౧౪. అథాబ్రవీ ద్దశగ్రీవః

ప్రహృష్టేనాంతరాత్మనా, ప్రణమ్య శిరసా దేవం హర్షగద్గదయా గిరా.
౧౫. భగవన్ ప్రాణినాం నిత్యం నాన్యత్ర మరణాద్భయమ్, నాస్తి
మృత్యుసమ శ్శత్రు రమరత్వ మహం వృణే, ౧౬. ఏవముక్త స్తదా
బ్రహ్మా దశగ్రీవ మువాచ హ, నాస్తి సర్వామరత్వం తే వర మన్యం
వృణీష్వ మే. ౧౭. ఏవ ముక్తే తదా రామ బ్రహ్మణా లోకకర్తృణా,
దశగ్రీవ ఉవాచేదం కృతాంజలి రథాగ్రతః. ౧౮. సుపర్ణనాగయక్షా
ణాం దైత్యగంధర్వరక్షసామ్, అవధ్యోఽహం ప్రజాధ్యక్ష దేవతానాం
చ శాశ్వత. ౧౯. న హి చింతా మమాన్యేషు ప్రాణిష్వమరపూ
జిత, తృణభూతా హి తే మన్యే ప్రాణినో మానుషాదయః. ౨౦. ఏవ
ముక్త స్తు ధర్మాత్మా దశగ్రీవేణ రక్షసా, ఉవాచ వచనం రామ సహ
దేవైః పితామహః. ౨౧. భవిష్యత్యేవ మేతత్తే వచో రాక్షసపుంగవ, ఏవ
ముక్త్వాఽబ్రవీ ద్రామ దశగ్రీవం పితామహః. శృణు చాపి వచో భూయః
ప్రీతస్యేవ శుభం మమ, హుతాని యాని శీర్షాణి పూర్వమగ్నౌ త్వ
యాఽనఘ. పున స్తాని భవిష్యంతి తథైవ తవ రాక్షస, వితరామిచ తే
సౌమ్య వరం చాన్యం దురాసదమ్. ౨౪. ఛందత స్తవ రూపం చ మనసా
యద్యథేప్సితమ్, భవిష్యతి న సందేహో మద్వరాత్తవ రాక్షస.
౨౫. ఏవం పితామహోక్తస్య దశగ్రీవస్య రక్షసః, అగ్నౌ హుతాని
శీర్షాణి యాని తాన్యుత్థితాని వై. ౨౬. ఏవ ముక్త్వాతు తం రామ దశగ్రీ
వం ప్రజాపతిః, విభీషణ మథో వాచ వాక్యం లోకపితామహః. ౨౭. విభీ
షణ త్వయా వత్స ధర్మసంహితబుద్ధినా, పరితుష్టోఽస్మి ధర్మాత్మా వరం వర
యసువ్రత. ౨౮. విభీషణస్తు ధర్మాత్మా ప్రోవాచ ప్రణతో వచః, వృతస్సర్వ
గుణై ర్నిత్యం చంద్రమా ఇవ రశ్మిభిః. ౨౯. భగవన్ కృతకృత్యోఽహం
యన్మే లోకగురుస్స్వయమ్, ప్రీతో యది త్వం దాతవ్యం వరం మే శృణు
సువ్రత. 3౦. పరమాపద్గతస్యాఽపి ధర్మే మమ మతి ర్భవేత్, అశిక్షితం చ
బ్రహ్మాస్త్రం భగవన్ ప్రతిభాతు మే. 3౧. యాయా మే జాయతే బుద్ధి
ర్యేషు యేష్వాశ్రమే ష్విహ, సా సా భవతు ధర్మిష్ఠా తం తం ధర్మం చ
పాలయే. 3౨. ఏష మే పరమోదార వరః పరమకో మతః, నహి ధర్మాను
రక్తానాం లోకే కించన దుర్లభమ్. 33. పునః ప్రజాపతిః ప్రీతో విభీషణ
మువాచ హ, ధర్మిష్ఠ స్త్వం యథా వత్స తథా చైత ద్భవిష్యతి. 3౪. య

స్య రాక్షసయోనా తే జాతస్యామిత్రకర్శన, నాధర్మే జాయతే బుద్ధి రమరత్వం దదామి తే. ౩౫. ఇత్యుక్త్వా కుంభకర్ణాయ వరం దాతు మవస్థితమ్, ప్రజాపతిం సురా స్సర్వే వాక్యం ప్రాంజలయోఽబ్రువన్. ౩౬. న తాత కుంభకర్ణాయ ప్రదాతవ్యో వర స్త్వయా, జానీషే హి యథాలోకాంస్త్రాసయత్యేష దుర్మతిః. ౩౭. నందనేఽప్సరస స్సప్త మహేంద్రానుచరా దశ,అనేన భక్షితా బ్రహ్మన్ ఋషయో మానవా స్తథా. ౩౮. అలబ్ధవరపూర్వేణ కృత మేవం తు రక్షసా, య ద్యేవ స్యా ల్లబ్ధవరః భక్షయే ద్భువనత్రయమ్. ౩౯. వరవ్యాజేన మోహోఽస్మై దీయతా మమితప్రభ,లోకానాం స్వస్తి చైవం స్యా ద్భవే దస్యచ సన్నతిః. ౪౦. ఏవ ముక్త స్సురై ర్బ్రహ్మాఽచింతయత్పద్మసంభవః, దేవీం సరస్వతీం దేవః పద్మాక్షీం పద్మమాలినీమ్.౪౧. చింతితా చోపతస్థేఽస్య పార్శ్వం దేవి సరస్వతీ, ప్రాంజలి స్సాతు పార్శ్వస్థా వాక్యం ప్రాహ సరస్వతీ. ౪౨. ఇయ మ స్మ్యాగతా దేవ కిం కార్యం కరవాణ్యహమ్, ప్రజాపతి స్తు తాం ప్రాప్తాం వాక్యం ప్రాహ సరస్వతీమ్. ౪౩. వాణి త్వం రాక్షసేంద్రాస్యే భవ వాగ్దేవతేప్సితా, తథేత్యుక్త్వా ప్రవిష్టా సా ప్రజాపతి రథాబ్రవీత్. ౪౪. కుంభకర్ణ మహాబాహో వరం వరయ యో మతః, కుంభకర్ణ స్తు తద్వాక్యం శ్రుత్వా వచన మబ్రవీత్.౪౫.స్వప్తుం వర్షాణ్యనేకాని దేవదేవ మమేప్సితమ్, ఏవ మ స్త్వితి తం ప్రాహ దేవో హ్యప్యష్టా దివౌకసః. ౪౬. దేవీ సరస్వతీ చైవ రాక్షసం తం జహౌ పునః, బ్రహ్మణా సహ దేవేషు గతే ష్వథ నభస్థలమ్.౪౭.విముక్తోఽసౌ సరస్వత్యా స్వాం సంజ్ఞా మగమ త్తదా, కుంభకర్ణ స్తు దుష్టాత్మా చింతయామాస దుఃఖితః.౪౮.ఈదృశం కి మిదం వాక్యం మమాద్య వదనా చ్చ్యుతమ్, అహం వ్యామోహితో మన్యే దేవై రిహ సమాహితైః. ౪౯. కిం కుర్యాం సమయోఽతీతో సంచితోఽస్మి స్వ్యాభి ద్యుతే, ఏవం లబ్ధవరా స్సర్వే భ్రాతరో దీప్త తేజసః. ౫౦. శ్లేష్మాతకవనం గత్వా తత్ర తే న్యవసన్ సుఖమ్.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-దశమస్సర్గః.

౬౪౨-౧౨౫౦.

ఏకాదశస్సర్గః

సుమాలీ వరలబ్ధాం స్తు జ్ఞాత్వా చైతాన్నిశాచరాన్, ఉద తిష్ఠ ద్భయం త్యక్త్వా సానుగ స్స రసాతలాత్. ౧. మారీచశ్చ ప్రహస్తశ్చ విరూపాక్షో మహోదరః, ఉదతిష్ఠన్ సుసంరబ్ధా స్సచివా స్తస్య రక్షసః. ౨. సుమాలీ చైవ తై స్సర్వై ర్వృతో రాక్షస పుంగవైః, అభిగమ్య దశగ్రీవం పరిష్వజ్యేద మబ్రవీత్. ౩. దిష్ట్యా తే వత్స సంప్రాప్త శ్చింతితోఽయం మనోరథః, య స్త్వం త్రిభువనశ్రేష్ఠా ల్లబ్ధవాన్ వర మీదృశమ్. ౪. యత్కృతే చ వయం లంకాం త్యక్త్వా యాతా రసాతలమ్, తద్గతం నో మహాబాహో మహద్విష్ణుకృతం భయమ్. ౫. అసకృ త్తేన భగ్నా హి పరిత్యజ్య స్వమాలయమ్, విద్రుతా స్సహితా స్సర్వే ప్రవిష్టా స్స్మ రసాతలమ్. ౬. అస్మదీయాచలం కేయం నగరీ రాక్షసోషితా, నివేశితా తవ భ్రాత్రా ధనాధ్యక్షేణ ధీమతా. ౭. యది నామాత్ర శక్యం స్యా త్సామ్నా దానేన వాఽనఘ, తరసా వా మహాబాహో ప్రత్యానేతుం కృతం భవేత్. ౮. త్వం తు లంకేశ్వర స్తాత భవిష్యసి న సంశయః, సర్వేషాం నః ప్రభు శ్చైవ నిత్యమేవ మహాబల. ౯. త్వయా రాక్షసవంశోఽయం నిమగ్న స్తు సముద్ధృతః, రాక్షసానా మయం వత్స త్వయి వంశః ప్రతిష్ఠితః. ౧౦. త్వం నాథ స్త్వం ప్రభు స్స్వామీ త్వ మస్మాకం పరా గతిః, అథాబ్రవీ ద్దశగ్రీవో మాతామహ ముపస్థితమ్. ౧౧. విత్తేశో గురు రస్మాకం నార్హ స్త్వం వక్తు మీదృశమ్, సుమాలీ రాక్షసేంద్రేణ ప్రత్యాఖ్యాతో బలీయసా. ౧౨. కించి న్నాహ తదా రక్షో జ్ఞాత్వా తస్య మనోగతమ్, కేనచి త్త్వథ కాలేన వసంతం తత్ర రావణమ్. ౧౩. ఉక్తవంతం తథా వాక్యం దశగ్రీవం నిశాచరః, ప్రహస్తం ప్రశ్రితం వాక్య మిద మాహ సకారణమ్. ౧౪. దశగ్రీవ మహాబాహో నార్హ స్త్వం వక్తు మీదృశమ్, సౌభ్రాత్రం నాస్తి శూరాణాం శృణు చేదం వచో మమ. ౧౫. అదితిశ్చ దితిశ్చైవ భగిన్యౌ సహితే కిల, భార్యే పరమరూపిణ్యౌ కశ్యపస్య ప్రజాపతేః. ౧౬. అదితి ర్జనయామాస దేవాం స్త్రిభువనేశ్వరాన్, దితి స్త్వజనయ ద్దైత్యాన్ కశ్యపస్యాత్మసంభవాన్. ౧౭.

దైత్యానాం కిల ధర్మజ్ఞ పురేయం సవనార్ణవా, సపర్వతా మహావీర తే
ఽభవన్ ప్రభవిష్ణవః. ౧౮. దైత్యాన్ నిహత్య సమరే విష్ణునా ప్రభ
విష్ణునా, దేవానాం వశ మానీతం త్రైలోక్య మిద మవ్యయమ్. ౧౯.
నైత దేకో భవా నేవ కరిష్యతి విపర్యయమ్, సురాసురై రాచరితం
తత్కురుష్వ వచో మమ. ౨౦. ఏవ ముక్తో దశగ్రీవః ప్రహృష్టే
నాంతరాత్మనా, చింతయిత్వా ముహూర్తం వై బాఢ మి త్యేవ చాబ్ర
వీత్. ౨౧. స తు తేనైవ హర్షేణ తస్మి న్నహని వీర్యవాన్, వనం
గతో దశగ్రీవ స్సహ తైః క్షణదాచరైః. ౨౨. త్రికూటస్థ స్సతు
తదా దశగ్రీవో నిశాచరః, ప్రేషయామాస దూత్యేన ప్రహస్తం వాక్య
కోవిదమ్. ౨౩. ప్రహస్త శీఘ్రం గత్వా త్వం బ్రూహి నైరృతపుంగవమ్,
వచనా న్మమ విత్తేశం సామపూర్వ మిదం వచః. ౨౪. ఇయం లంకా
పురీ పూర్వం రాక్షసానాం మహాత్మనామ్, త్వయా నివేశితా సౌమ్య
నైత ద్యుక్తం తవానఘ. ౨౫. తద్భవాన్ యది నామైతాం దద్యా
దతులవిక్రమ, కృతా భవే న్మమ ప్రీతి ర్ధర్మ శ్చైవానుపాలితః. ౨౬.
స తు గత్వా పురీం లంకాం ధనదేన సురక్షితామ్, అబ్రవీ త్పరమో
దారం విత్తపాల మిదం వచః. ౨౭. ప్రేషితోఽహం తవ భ్రాత్రా దశ
గ్రీవేణ సువ్రత, త్వత్సమీపం మహాబాహో దూత్యేన ధనదేశ్వర.
౨౮. తచ్ఛ్రూయతాం మహాప్రాజ్ఞ సర్వశాస్త్రవిశారద, వచనం మమ
విత్తేశ యద్బ్రవీతి దశాననః. ౨౯. ఇయం రమ్యా పురీ లంకా సుమాలి
ప్రముఖైః కిల, భుక్తపూర్వా విశాలాక్ష రాక్షసై ర్భీమవిక్రమైః. ౩౦.
తేన విజ్ఞాప్యతే చేదం సాంప్రతం విశ్రవస్సుత, తదేషాం దీయతాం తాత
యాచత స్తస్య సామతః. ౩౧. ప్రహస్తా దభిసంశ్రుత్య దేవో వైశ్రవణో
వచః, ప్రత్యువాచ ప్రహస్తం తం వాక్యం వాక్యవిశారదః. ౩౨. దత్తా
మమేయం పిత్రా తు లంకా శూన్యా నిశాచరైః, నివేశితా చ మే యక్షై
ర్దానమానాదిసద్గుణైః. ౩౩. బ్రూహి గచ్ఛ దశగ్రీవం పురీ రాజ్యంచ
య న్మమ, అవా ప్యైత న్మహాబాహో భుఙ్క్ష్వ రాజ్య మకంటకమ్.
౩౪. అవిభక్తం మయా సార్ధం రాజ్యం యచ్చాపి మే వసు, ఏవ
ముక్త్వా ధనాధ్యక్షో జగామ పితు రంతికమ్. ౩౫. అభివాద్య గురుం

ప్రాహ రావణస్య యదీప్సితమ్, ఏష తాత దశగ్రీవో దూతం ప్రేషి
తవా న్మమ. ౩౬. దీయతాం నగరీ లంకా పూర్వం రక్షోగణోషితా,
మయాఽత్ర య దనుష్ఠేయం త న్మమాచక్ష్వ సువ్రత. ౩౭. బ్రహ్మర్షి
స్త్వేవ ముక్తోఽసౌ విశ్రవా మునిపుంగవః, ప్రాంజలిం ధనదం ప్రాహ
శృణు పుత్ర వచో మమ. ౩౮. దశగ్రీవో మహాబాహు రుక్తవా న్మమ
సన్నిధౌ, మయా నిర్భర్త్సిత శ్చాసీ ద్బహుశోక్త స్సుదుర్మతిః. ౩౯.
స క్రోధేన మయా చోక్తో ధ్వంసస్వేతి పునఃపునః, శ్రేయో యుక్తం చ
ధర్మ్యం చ శృణు చైవ వచో మమ. ౪౦. వరప్రదానసంమూఢో మా
న్యామాన్యాన్ స దుర్మతిః, న వేత్తి మమ చాపాచ్ఛ ప్రకృతిం దారుణాం
గతః. ౪౧. తస్మా ద్గచ్ఛ మహాబాహో కైలాసం ధరణీధరమ్, నివేశయ
నివాసార్థం త్యజ లంకాం సహానుగః. ౪౨. తత్ర మందాకినీ రమ్యా
నదీనాం ప్రవరా నదీ, కాంచనై స్సూర్యసంకాశైః పంకజై స్సంవృ
తోదకా. ౪౩. కుముదై రుత్పలై శ్చైవ తథాఽన్యైశ్చ సుగంధిభిః,
తత్ర దేవా స్సగంధర్వా స్సాప్సరోరగకిన్నరాః. ౪౪. విహారశీలా స్సతతం
రమంతే సలిలం శ్రితాః, న హి క్షమం తవానేన వైరం ధనద రక్షసా.
౪౫. జానీషే హి యథా తేన లబ్ధః పరమకో వరః, ఏవ ముక్తో గృ
హీత్వా తు తద్వచః పితృగౌరవాత్, ౪౬. సదారపౌర స్సామాత్య
స్సవాహనధనో గతః, శూన్యా సా నగరీ లంకా త్రింశద్యోజన మా
యతా. ౪౭. క్షిప్ర మేవాభవ ద్రామ నిర్జనా చాథ నిర్భయా, ప్రహస్త
స్తు దశగ్రీవం గత్వా వచన మబ్రవీత్. ౪౮. ప్రహృష్టాత్మా మహా
త్మానం సహామాత్యం సహానుజమ్, శూన్యా సా నగరీ లంకా త్యక్త్వై
నాం ధనదో గతః. ౪౯. ప్రవిశ్య తాం సహాస్మాభిః స్వధర్మం తత్ర
పాలయ, ఏవముక్తో దశగ్రీవః ప్రహస్తేన మహాబలః. ౫౦. వివేశ
నగరీం లంకాం సభ్రాతృబలవాహనః, ధనదేన పరిత్యక్తాం సువిభక్త
మహాపథామ్. ౫౧. ఆరురోహ స దేవారి స్స్వర్గం దేవాధిపో యథా.
సచాభిషిక్తః క్షణదాచరై స్తదా నివేశయామాస పురీం దశాననః,
నికామపూర్ణా చ బభూవ సా పురీ నిశాచరై ర్నీలవలాహకోపమైః.
౫౨. ధనేశ్వర స్త్వథ పితృవాక్యగౌరవాత్ న్యవేశయ చ్ఛశివిమలే

గిరా పురీమ్, స్వలంకృతై ర్భవనవరై ర్విభూషితాం పురందరః పుర మమరావతీం యథా. ౫౩.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ఏకాదశస్సర్గః.

ద్వా ద శ స్స ర్గః.

రాక్షసేంద్రోఽభిషిక్తస్తు భ్రాతృభ్యాం సహిత స్తదా, తతః ప్రదానం రాక్షస్యా భగిన్యా స్సమచింతయత్. ౧. స్వసారం కాలకేయాయ దానవేంద్రాయ రాక్షసీమ్, దదౌ శూర్పణఖాం నామ విద్యుజ్జిహ్వాయ నామతః. ౨. అథ దత్త్వా స్వసారం స మృగయాం పర్యటన్ నృప, తత్రాపశ్య త్తతో రామ మయం నామ దితే స్సుతమ్. ౩. కన్యాసహాయం తం దృష్ట్వా దశగ్రీవో నిశాచరః, అపృచ్ఛత్కో భవా నేకో నిర్మనుష్యమృగే వనే. ౪. అనయా మృగశాబాక్ష్యా కిమర్థం సహ తిష్ఠసి, మయ స్త్వథాబ్రవీ ద్రామ పృచ్ఛంతం తం నిశాచరమ్. ౫. శ్రూయతాం సర్వ మాఖ్యాస్యే యథావృత్త మిదం మమ, హేమా నామాప్సరా స్తాత శ్రుతపూర్వా యది త్వయా.౬. దైవతై ర్మమ సా దత్తా పౌలోమీవ శతక్రతోః, తస్యాం సక్తమనా స్తాత పంచవర్షశతా న్యహమ్. ౭. సా చ దైవతకార్యేణ గతా వర్షాం శ్చతుర్దశ, తస్యాః కృతే చ హేమాయా స్సర్వం హేమమయం పురమ్.౮. వజ్రవైడూర్యచిత్రం చ మాయయా నిర్మితం మయా, తత్రాహ మవసం దీన స్తయా హీన స్సుదుఃఖితః. ౯. తస్మాత్పురా ద్దుహితరం గృహీత్వా వన మాగతః, ఇయం మమాత్మజా రాజన్ తస్యాః కుక్షౌ వివర్ధితా. ౧౦. భర్తార మనయా సార్ధ మస్యాః ప్రాప్తోఽస్మి మార్గితుమ్,కన్యా పితృత్వం దుఃఖం హి సర్వేషాం మానకాంక్షిణామ్.౧౧. కన్యా హి ద్వే కులే నిత్యం సంశయే స్థాప్య తిష్ఠతి, ద్వౌ సుతౌ తు మమ త్వస్యాం భార్యాయాం సంబభూవతుః. ౧౨. మాయావీ ప్రథమ స్తత్ర దుందుభి స్తదనంతరః, ఏవం తే సర్వమాఖ్యాతం యథాతత్త్వేన పృచ్ఛతః. ౧౩. త్వా మిదానీం కథం తాత జానీయాం కో భవా నితి, ఏవ ముక్త స్తు తద్రక్షో వినీత మిద మబ్రవీత్. ౧౪. అహం పౌలస్త్యతనయో దశగ్రీవశ్చ నామతః, మునే ర్విశ్రవసో యస్తు తృతీయో బ్రహ్మణోఽభవత్. ౧౫. ఏవ ముక్త స్తదా

రామ రాక్షసేంద్రేణ దానవః, బ్రహ్మర్షే స్తం సుతం జ్ఞాత్వా మహో
హర్ష ముపాగతః. ౧౬. దాతుం దుహితరం తస్మై రోచమాయాన
తత్ర వై, కరేణ తు కరం తస్యా గ్రాహయిత్వా మయ స్తదా. ౧౭.
ప్రహసన్ ప్రాహ దైత్యేంద్రో రాక్షసేంద్ర మిదం వచః, ఇయం మమా
త్మజా రాజన్ హేమయాఽప్సరసా ధృతా. ౧౮. కన్యా మండోదరీ
నామ పత్న్యర్థం ప్రతిగృహ్యతామ్, బాఢ మిత్యేవ తం రామ దశ
గ్రీవోఽభ్యభాషత. ౧౯. ప్రజ్వాల్య తత్ర చైవాగ్ని మకరో త్పాణి
సంగ్రహమ్, స హి తస్య మయో రామ శాపాభిజ్ఞ స్తపోధనాత్.
౨౦. విదిత్వా తేన సా దత్తా తస్య పైతామహం కులమ్, అమో
ఘాం తస్య శక్తిం చ ప్రదదౌ పరమాద్భుతామ్. ౨౧. పరేణ తపసా
లబ్ధాం జఘ్నివాన్ లక్ష్మణం యయా, ఏవం స్వీకృతదారో వై లంకా
యా ఈశ్వరః ప్రభుః. ౨౨. గత్వా తు నగరీం భార్యే భ్రాతృభ్యాం
సముపాహరత్, వైరోచనస్య దౌహిత్రీం వజ్రజ్వాలేన నామతః. ౨౩.
తాం భార్యాం కుంభకర్ణస్య రావణ స్సముదావహత్, గంధర్వరాజస్య
సుతాం శైలూషస్య మహాత్మనః. ౨౪. సరమాం నామ ధర్మజ్ఞాం లేభే
భార్యాం విభీషణః, తీరే తు సరస స్సాతు సంజజ్ఞే మానసస్య వై.
౨౫. మానసం చ సర స్తాత వవృధే జలదాగమే, మాత్రా తు తస్యాః
కన్యాయాః స్నేహేనాక్రందితం వచః. ౨౬. సరో మా వర్ధయ
స్వేతి తత స్సా సరమా భవత్, ఏవం తే కృతదారా వై రేమిరే
తత్ర రాక్షసాః. ౨౭. స్వాం స్వాం భార్యా ముపాగమ్య గంధర్వా
ఇవనందనే, తతో మండోదరీపుత్రం మేఘనాద మజీజనత్. ౨౮. స
ఏష ఇంద్రజి న్నామ యుష్మాభి రభిధీయతే, జాతమాత్రేణ హి పురా
తేన రాక్షసనూనునా. ౨౯. రుదతా సుమహాన్ ముక్తో నాదో జలధ
రోపమః, జడీకృతా చ సా లంకా తస్య నాదేన రాఘవ. ౩౦. పితా
తస్యాకరో న్నామ మేఘనాద ఇతి స్వయమ్, సోఽవర్ధత తదా రామ రావ
ణాంతఃపురే శుభే. ౩౧. రక్ష్యమాణో వరస్త్రీభిః ఛన్నః కాష్ఠై రివా
నలః, మాతాపిత్రో ర్మహాహర్షం జనయన్ రావణాత్మజః. ౩౨.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ద్వాదశస్సర్గః. ౪౪౮-౧౯౬౦

త్రయోదశస్సర్గః.

అథ లోకేశ్వరోత్సృష్టా తత్ర కాలేన కేనచిత్, నిద్రా సమభవ త్తీవ్రా కుంభకర్ణస్య రూపిణీ. ౧. తతో భ్రాతర మాసీనం కుంభకర్ణోఽబ్రవీ ద్వచః, నిద్రా మాం బాధతే రాజన్ కారయస్వ మమాలయమ్. ౨. వినియుక్తా స్తతో రాజ్ఞా శిల్పినో విశ్వకర్మవత్, అకుర్వన్ కుంభకర్ణస్య కైలాససమ మాలయమ్. ౩. విస్తీర్ణం యోజనం శుభ్రం తతో ద్విగుణ మాయతమ్, దర్శనీయం నిరాబాధం కుంభకర్ణస్య చక్రిరే. ౪. కాంచనైః స్ఫాటికై శ్చిత్రైః స్తంభై స్సర్వత్ర భూషితమ్, వైదూర్యకృతసోపానం కింకిణీజాలకం తథా. ౫. దాంతతోరణవిన్యస్తం వజ్రస్ఫటికవేదికమ్, మనోహరం సర్వసుఖం కారయామాస రావణః. ౬. సర్వర్తుసుఖదం నిత్యం మేరోః పుణ్యాం గుహామివ, తత్ర నిద్రాసమావిష్టః కుంభకర్ణో నిశాచరః. ౭. బహూ న్యబ్దసహస్రాణి శయానో న ప్రబుధ్యతే, నిద్రాభిభూతే తు తదా కుంభకర్ణే దశాననః. ౮. దేవర్షి యక్షగంధర్వాన్ బాధతే స్మ స నిత్యశః, ఉద్యానాని విచిత్రాణి నందనాదీని యాని వై. ౯. తాని గత్వా సుసంక్రుద్ధో భినత్తి స్మ దశాననః, నదీ ర్గజ ఇవ క్రీడన్ వృక్షాన్ వాయురివ క్షిపన్. ౧౦. నగాన్ వజ్ర ఇవోత్సృష్టో విధ్వంసయతి నిత్యశః, తథా వృత్తం తు విజ్ఞాయ దశగ్రీవం ధనేశ్వరః. ౧౧. కులానురూపం ధర్మజ్ఞో వృత్తం సంస్మృత్య చాత్మనః, సౌభ్రాత్రదర్శనార్థం తు దూతం వైశ్రవణ స్తదా. ౧౨. లంకాం సంప్రేషయామాస దశగ్రీవస్య వై హితమ్, స గత్వా నగరీం లంకా మాససాద విభీషణమ్. ౧౩. మానిత స్తేన ధర్మేణ పృష్ట శ్చాగమనం ప్రతి, పృష్ట్వా చ కుశలం రాజ్ఞో జ్ఞాతీనాం చ విభీషణః. ౧౪. సభాయాం దర్శయామాస సమాసీనం దశాననమ్, స దృష్ట్వా తత్ర రాజానం దీప్యమానం స్వతేజసా. ౧౫. జయేతి వాచా సంపూజ్య తూష్ణీ మాసీ న్ముహూర్తకమ్, స తత్రోత్తమపర్యంకే పరార్ధ్యాస్తరణావృతే. ౧౬. ఉపవిష్టం దశగ్రీవం దూతో వాక్య మథాబ్రవీత్, రాజన్ వదామి తే సర్వం భ్రాతా తవ యదబ్రవీత్. ౧౭. ఉభయో స్సదృశం సౌమ్య వృత్తస్య చ కులస్య చ, సాధు పర్యాప్త మేతావ త్కృత శ్చారిత్రసంగ్రహః. ౧౮. సాధు ధర్మే

వ్యవస్థానం క్రియతాం యది శక్యతే, దృష్టం మే నందనం భగ్న మృషయో మే హతాః శ్రుతాః. ౧౯. దేవానాం తు సముద్యోగ స్త్వన్నిమిత్త శ్శ్రుతశ్చ మే, నిరాకృతశ్చ బహుశ స్త్వయాఽహం రాక్షసాధిప. ౨౦. అపరాద్ధా హి బాల్యాచ్చ రక్షణీయాః స్వబాంధవాః, అహం తు హిమవత్పృష్ఠం గతో ధర్మ ముపాసితుమ్. ౨౧. రౌద్రం వ్రతం సమాస్థాయ నియతో నియతేంద్రియః, తత్ర దేవో మయా దృష్ట స్సహ దేవ్యా మయా ప్రభుః. ౨౨. సవ్యం చక్షు ర్మయా చైవ తత్ర దేవ్యాం నిపాతితమ్, కాన్వియం స్యా దితి శుభా న ఖల్వన్యేన హేతునా. ౨౩. రూపం హ్యనుపమం కృత్వా రుద్రాణీ తత్ర తిష్ఠతి, దేవ్యా దివ్యప్రభావేన దగ్ధం సవ్యం మమేక్షణమ్. ౨౪. రేణుధ్వస్త మివ జ్యోతిః పింగళత్వ ముపాగమత్, తతోఽహ మన్య ద్విస్తీర్ణం గత్వా తస్య గిరే స్తటమ్. ౨౫. పూర్ణం వర్షశతా న్యష్టౌ సమవాపం మహావ్రతమ్, సమాప్తే నియమే తస్మిం తత్ర దేవో మహేశ్వరః. ౨౬. ప్రీతః ప్రీతేన మనసా ప్రాహ వాక్య మిదం ప్రభుః, ప్రీతోఽస్మి తవ ధర్మజ్ఞ తపసాఽనేన సువ్రతః. ౨౭. మయా చైత ద్వ్రతం చీర్ణం త్వయా చైవ ధనాధిప, తృతీయః పురుషో నాస్తి యశ్చరే ద్వ్రత మీదృశమ్. ౨౮. వ్రతం సుదుశ్చరం హ్యేత న్మయై వోత్పాదితం పురా, తత్సఖిత్వం మయా సౌమ్య రోచయస్వ ధనేశ్వర. ౨౯. తపసా నిర్జిత శ్చైవ సఖా భవ మమానఘ, దేవ్యా దగ్ధం ప్రభావేన యచ్చ సవ్యం తవేక్షణమ్. ౩౦. ఏకాక్షిపింగళే త్యేవం నామ స్థాస్యతి శాశ్వతమ్, ఏవం తేన సఖిత్వం చ ప్రాప్యానుజ్ఞాం చ శంకరాత్. ౩౧. ఆగమ్య చ శ్రుతోఽయం మే తవ పాపవినిశ్చయః, తదధర్మిష్ఠసంయోగా న్నివర్త కులదూషణాత్. ౩౨. చింత్యతే హి వధోపాయ స్సర్షిసంఘై స్సురై స్తవ, ఏవ ముక్తో దశగ్రీవః క్రుద్ధ స్సంరక్తలోచనః. ౩౩. హస్తౌ దంతాం శ్చ సంపీడ్య వాక్య మేత దువాచ హ, విజ్ఞాతం తే మయా దూత వాక్యం యస్య ప్రభాషసే. ౩౪. నైవ త్వ మసి నైవాసౌ భ్రాత్రా యేనాసి చోదితః, హితం నైష మమైతద్ధి బ్రవీతి ధనరక్షకః. ౩౫. మహేశ్వరసఖిత్వం తు మూఢ శ్రావయసే కిల, నైవేదం క్షమణీయం మే యదేత ద్భాషితం త్వయా. ౩౬. యదే

తావన్మయా కాలం దూత తస్య తు మర్షితమ్, స హంతవ్యో గురు
ర్జ్యేష్ఠో మమాయ మితి మన్యతే. ౩౭. తస్య త్విదానీం శ్రుత్వా మే
వాక్య మేషా కృతా మతిః, త్రీన్ లోకా నపి జేష్యామి బాహువీర్య
ముపాశ్రితః. ౩౮. ఏతం ముహూర్త మేవాహం తస్యైకస్య కృతే చ
వై, చతురో లోకపాలాంశ్చ నయిష్యామి యమక్షయమ్. ౩౯. ఏవ
ముక్త్వా తు లంకేశో దూతం ఖడ్గేన జఘ్ని వాన్, దదౌ భక్షయితుం
హ్యేనం రాక్షసానాం దురాత్మనామ్. ౪౦. తతః కృత స్వస్త్యయనో
రథ మారుహ్య రావణః, త్రైలోక్యవిజయాకాంక్షీ యయౌ యత్ర
ధనేశ్వరః. ౪౧.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-త్రయోదశస్సర్గః.

౩౫౧-౭౦-౨౦.

చతుర్దశస్సర్గః

తత స్తు సచివై స్సార్ధం షడ్భి ర్నిత్యం బలోత్కటైః,
మహోదరప్రహస్తాభ్యాం మారీచశుకసారణైః. ౧. ధూమ్రాక్షేణ చ
వీరేణ నిత్యం సమరగృధ్నునా, సంవృతః ప్రయయౌ శ్రీమాన్
క్రోధా ల్లోకాన్ దహన్నివ. ౨. పురాణి స నదీ శ్శైలాన్ వనా
న్యుపవనాని చ, అతిక్రమ్య ముహూర్తేన కైలాసం గిరి మావిశత్. ౩.
సంనివిష్టం గిరౌ తస్మిన్ రాక్షసేంద్రం నిశమ్య తు, యుద్ధేఽత్యర్థకృ
తోత్సాహం దురాత్మానం సమంత్రిణమ్. ౪. యక్షా న శేకు స్సం
స్థాతుం ప్రముఖే తస్య రక్షసః, రాజ్ఞో భ్రాతేతి విజ్ఞాయ గతా యత్ర
ధనేశ్వరః. ౫. గత్వా తు సర్వ మాచఖ్యుః భ్రాతు స్తస్య చికీర్షి
తమ్, అనుజ్ఞాతా యయు ర్హృష్టా యుద్ధాయ ధనదేన తే. ౬.
తతో బలానాం సంక్షోభ స్సాగరస్యేవ వర్ధతః, అభూన్నైరృతరా
జస్య శైలం సంచాలయ న్నివ. ౭. తతో యుద్ధం సమభవ ద్యక్షరాక్ష
ససంకులమ్, వ్యథితా శ్చాభవం స్తత్ర సచివా స్తస్య రక్షసః. ౮. స
దృష్ట్వా తాదృశం సైన్యం దశగ్రీవో నిశాచరః, హర్షనాదాన్
బహూన్ కృత్వా సక్రోధా దభ్యధావత. ౯. యేతు తే రాక్షసేంద్ర
స్య సచివా ఘోరవిక్రమాః, తేషాం సహస్ర మేకైకో యక్షాణాం

సమయోధయత్. ౧౦. తతో గదాభిః పరిఘై రసిభి శ్శక్తితోమరైః,
హన్యమానో దశగ్రీవ స్తత్సైన్యం సమగాహత. ౧౧. తై ర్నిరు
చ్ఛ్వాసవ త్తత్ర వధ్యమానో దశాననః, వర్షద్భి రివ జీమూతై ర్య
క్షేంద్రై స్సన్యరుధ్యత. ౧౨. న చకార వ్యథాం వీరో యక్షైశ్శస్త్రై
స్సమాహతః, మహీధర ఇవాంభోదై ర్ధారాశతసముక్షితః. ౧౩. స
దురాత్మా సముద్యమ్య కాలదండోపమాం గదామ్, ప్రవివేశ తత
స్సైన్యం నయన్ యక్షాన్ యమక్షయమ్. ౧౪. సకక్షమివ విస్తీర్ణం
శుష్కేంధన మివాకులమ్, వాతేనాగ్ని రివాయత్తో యక్షసైన్యం
దదాహ తత్. ౧౫. తై స్తు తత్ర మహామాత్యై ర్మహోదరశుకా
దిభిః, అల్పావశేషా స్తే యక్షాః కృతా వాతై రివాంబుదాః. ౧౬.
కేచి త్త్వాయుధభగ్నాంగాః పతితా స్సమరక్షితౌ, ఓష్ఠాన్ స్వదశనై
స్తీక్ష్ణై ర్దశంతో భువి పాతితాః. ౧౭. భయా దన్యోన్య మాలింగ్య
భ్రష్టశస్త్రా రణాజిరే, విషేదు స్తే తదా యక్షాః కూలా జలహతా
ఇవ. ౧౮. హతానాం గచ్ఛతాం స్వర్గం యుధ్యతాం పృథివీతలే,
ప్రేక్షతా మృషిసంఘానాం న బభూవాంతరం దివి. ౧౯. భగ్నాన్
సతాం త్సమాలక్ష్య యక్షేంద్రాం స్తు మహాబలాన్, ధనాధ్యక్షో మహా
బాహుః ప్రేషయామాస యక్షకాన్. ౨౦. శరణం భవవీరాణాం
యక్షాణాం యుద్ధశాలినామ్, ఇత్యాదిశ్య మహాశూరం ప్రేషయా
మాస కంచన. ౨౧. ఏతస్మిన్నంతరే రామ విస్తీర్ణబలవాహనః,
ప్రేషితో న్యపత ద్యక్షో నామ్నా సంయోధకంటకః. ౨౨. తేన
చక్రేణ మారీచో విష్ణునేవ సమాహతః, పతితో భూతలే శైలాత్ క్షీణ
పుణ్య ఇవాంబరాత్. ౨౩. ప్రాప్తసంజ్ఞో ముహూర్తేన విశ్రమ్య చ
నిశాచరః, తం యక్షం యోధయామాస సచ భగ్నః ప్రదుద్రువే.
౨౪. తతః కాంచనచిత్రాంగం వైదూర్యరజతోక్షితమ్, మర్యాదాం
ప్రతిహారాణాం తోరణాంతర మావిశత్. ౨౫. తతో రామ దశగ్రీవం
ప్రవిశంతం నిశాచరమ్, సూర్యభాను రితి ఖ్యాతో ద్వారపాలో న్యరో
ధయత్. ౨౬. స వార్యమాణో యక్షేణ ప్రవివేశ నిశాచరః,
యదా తు వారితో రామ న వ్యతిష్ఠత్స రాక్షసః. ౨౭. తత

స్తోరణ ముత్పాట్య తేన యక్షేణ తాడితః, రుధిరం ప్రస్రవ న్భాతి
శైలో ధాతుస్రవై రివ. ౨౮. సశైలశిఖరాభేణ తోరణేన సమా
హతః, నక్షితిం ప్రయయౌ రామ వరదానా త్స్వయంభువః. ౨౯. స
తు తేనైవ తం యక్షం తోరణేన సమాహనత్, నాదృశ్యత తదా
యక్షో భస్మీకృతతను స్తదా. ౩౦. తతః ప్రదుద్రువు స్సర్వే దృష్ట్వా
రక్షః పరాక్రమమ్, తతో నదీ ర్గుహాశ్చైవ వివిశు ర్భయపీడితాః.
౩౧. త్యక్త ప్రహరణా శ్శాంతా వివర్ణవదనా స్తదా. ౩౧½.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-చతుర్దశస్సర్గః.

౨౫౪-౫౦౮.

పఞ్చదశస్సర్గః.

తత స్తాన్ లక్ష్య విత్రస్తాన్ యక్షేంద్రాం శ్చ సహస్రశః,
ధనాధ్యక్షో మహాయక్షం మాణిచార మథాబ్రవీత్. ౧. రావణం
జహి యక్షేంద్ర దుర్వృత్తం పాపచేతసమ్, శరణం భవ వీరాణాం
యక్షాణాం యుద్ధశాలినామ్. ౨. ఏవ ముక్తో మహాబాహు ర్మాణి
భద్ర స్సుదుర్జయః, వృతో యక్షసహస్రైస్తు చతుర్భి స్సమయోధ
యత్. ౩. తే గదాముసలప్రాసశక్తితోమరముద్గరైః, అభిఘ్నంతో రణే
యక్షా రాక్షసాం త్సముపాద్రవన్. ౪. కుర్వంత స్తుములం యుద్ధం
చరంత శ్శ్యేనవ ల్లఘు, బాఢం ప్రయచ్ఛ నేచ్ఛామి దీయతా మితి
భాషిణః. ౫. తతో దేవా స్సగంధర్వా ఋషయో బ్రహ్మవాదినః,
దృష్ట్వా తత్తుములం యుద్ధం పరం విస్మయ మాగమన్. ౬. యక్షాణాం
తు ప్రహస్తేన సహస్రం నిహతం రణే,మహోదరేణ చా నింద్యం సహస్ర
మపరం హతమ్. ౭. క్రుద్ధేన చ తదా రామ మారీచేన దురాత్మనా,
నిమేషాంతరమాత్రేణ ద్వే సహస్రే నిపాతితే. ౮. క్వ చ యక్షార్జవం
యుద్ధం క్వచ మాయాబలాశ్రయమ్, రక్షసాం పురుషవ్యాఘ్ర తేన తే
భ్యధికా యుధి. ౯. ధూమ్రాక్షేణ సమాగమ్య మాణిభద్రో మహా
రణే, ముసలేనోరసి క్రోధా త్తాడితో న చ కంపితః. ౧౦. తతో గదాం
సమావిధ్య మాణిభద్రేణ రాక్షసః, ధూమ్రాక్ష స్తాడితో మూర్ధ్ని
విహ్వలో నిపపాత హ. ౧౧. ధూమ్రాక్షం తాడితం దృష్ట్వా పతితం

శోణితోక్షితమ్, అభ్యధావ త్సుసంక్రుద్ధో మాణిభద్రం దశాననః.
తం క్రుద్ధ మభిధావంతం యుగాంతాగ్నిమి వోత్థితమ్, శక్తిభి స్తాడయా
మాస తిసృభి ర్యక్షపుంగవః. ౧౩. తాడితో మాణిభద్రస్య ముకుటే ప్ర
హార ద్రణే, తస్య తేన ప్రహారేణ ముకుటం పార్శ్వ మాగతమ్. ౧౪.
తత స్సయుధ్యమానేన విష్టబ్ధో నవ్యకమ్పత, తదా ప్రభృతి యక్షోఽసౌ
పార్శ్వమౌళి రితి స్మృతః. ౧౫. త స్మిం స్తు విముఖే యక్షే మాణిభద్రే
మహాత్మని, సన్నాద స్సుమహాన్ రామ త స్మిన్ శైలే వ్యవర్ధత. శ్రుత్వా
పరాజితం సంఖ్యే మాణిభద్రం ధనేశ్వరః, రావణేన తదా రామ బ
హూ న్యక్షా న్నిపాతితాన్. ౧౬. సర్వైః పరివృతో యక్షై ర్నిర్యయౌ
నరవాహనః, తతో దూరా త్ప్రదదృశే ధనాధ్యక్షో గదాధరః. ౧౭. శుక్ర
ప్రోష్ఠపదాభ్యాంచ శంఖపద్మసమావృతః, స దృష్ట్వా భ్రాతరం సంఖ్యే
శాపాద్విభ్రష్టగౌరవమ్. ౧౮. ఉవాచ వచనం ధీమాన్ యుక్తం
పైతామహే కులే, య న్మయా వార్యమాణోఽపి నావగచ్ఛసి దుర్మ
తే. ౨౦. పశ్చా దస్య ఫలం ప్రాప్య జ్ఞాస్యసే నిరయం గతః, యోహి
మోహా ద్విషం పీత్వా నావగచ్ఛతి దుర్మతిః. ౨౧. పరిణామేన సై
మూఢో జానీతే కర్మణః ఫలమ్, దేవతా నాభినందంతి ధర్మయుక్తేన
కేనచిత్. ౨౨. యేన త్వ మీదృశం భావం నీత స్సన్నావబుధ్యసే,
యో హి మాతౄః పితౄన్ భ్రాతౄ నాచార్యాం శ్చావమన్యతే. ౨౩.
స పశ్యతి ఫలం తస్య ప్రేతరాజవశం గతః, అధ్రువే హి శరీరే యో
న కరోతి తపోర్జవమ్. ౨౪. స పశ్చా త్తప్యతే మూఢో మృతో దృ
ష్ట్వాఽఽత్మనో గతిమ్, ధర్మా ద్రాజ్యం ధనం సౌఖ్య మధర్మా ద్దుఃఖ
మేవచ. ౨౫. తస్మా ద్ధర్మం సుఖార్థాయ కుర్యా త్పాపం విసర్జయేత్,
పాపస్య హి ఫలం దుఃఖం తద్భోక్తవ్య మిహాత్మనా. ౨౬. తస్మా
దాత్మాపఘాతార్థం మూఢః పాపం కరిష్యతి. కస్యచి న్న హి దుర్బు
ద్ధే శ్ఛందతో జాయతే మతిః. ౨౭. యాదృశం కురుతే కర్మ తాదృ
శం ఫల మశ్నుతే, బుద్ధిం రూపం బలం విత్తం పుత్రాన్ మాహాత్మ్య
మేవ చ. ౨౮. ప్రాప్నువంతి నరా స్స్వర్గం స్వకృతైః పూర్వకర్మభిః,
ఏవం నిరయగామీ త్వం యస్య తే మతి రీదృశీ. ౨౯. న త్వాం సమ
భిభాషిష్యే దుర్వృత్తే ష్వేష నిర్ణయః, ఏవ ముక్తా స్తత స్తేన తస్యా

మాత్యా స్సుమహాహతాః. ౩౦. మారీచప్రముఖా స్సర్వే విముఖా విప్ర దద్రువుః, తత స్తేన దశగ్రీవో యక్షేంద్రేణ మహాత్మనా. ౩౧. గదయాఽభిహతో మూర్ధ్ని నచస్థానా త్ప్రకమ్పితే, తత స్తావభినిఘ్నంతావన్యోన్యం పరమాహవే. ౩౨. న విహ్వలౌ నచ శ్రాంతౌ బభూవతురమర్షిణౌ, ఆగ్నేయ మస్త్రం స తతో ముమోచ ధనదో రణే. ౩౩. వారుణేన దశగ్రీవ స్తదస్త్రం ప్రత్యవారయత్, తతో మాయాం ప్రవిష్టస్స రాక్షసీం రాక్షసేశ్వరః. ౩౪. రూపాణాం శతసాహస్రం చకార చ ననాద చ, వ్యాఘ్రో వరాహో జీమూత స్సారంగః పర్వతో హ్రదః. ౩౫. యక్షో దైత్యస్వరూపీ చ సోఽదృశ్యత దశాననః, బహూని చ కరోతి స్మ దృశ్యంతే న త్వసౌ తతః. ౩౬. ప్రతిగృహ్య తతో రామ మహదస్త్రం దశాననః, జఘాన మూర్ధ్ని ధనదం వ్యావిధ్య మహతీం గదామ్. ౩౭. ఏవం స తేనాభిహతో విహ్వల శ్శోణితోక్షితః, కృత్తమూల ఇవాశోకో నిపపాత ధనాధిపః. ౩౮. తతః పద్మాదిభి స్తత్ర నిధిభిస్స తదావృతః, ధనదోచ్ఛ్వాసిత స్తై స్తు వనమానీయ నందనమ్. ౩౯. నిర్జిత్య రాక్షసేంద్ర స్తం ధనదం హృష్టమానసః, పుష్పకం తస్య జగ్రాహ విమానం జయలక్షణమ్. ౪౦. ముక్తాజాలప్రతిచ్ఛన్నం సర్వకాలఫలద్రుమమ్, కాంచనస్తంభసంవీతం వైదూర్యమయతోరణమ్. ౪౧. మనోజవం కామగమం కామరూపం విహంగమమ్, మణికాంచనసోపానం తప్తహాటకవేదికమ్. ౪౨. దేవోపవాహ్యమక్షయ్యం సదా దృష్టిమనస్సుఖమ్, బహ్వాశ్చర్యం భక్తిచిత్రం బ్రహ్మణా పరినిర్మితమ్. ౪౩. నిర్మితం సర్వకామై స్తు మనోహర మనుత్తమమ్, న తు శీతం న చోష్ణం చ సర్వర్తుసుఖదం శుభమ్. ౪౪. త త్తు రాజా సమారూఢః కామగం వీర్యనిర్జితమ్, జితం త్రిభువనం మేనే దర్పోత్సేకా త్సుదుర్మతిః. ౪౫. జిత్వా వైశ్రవణం దేవం కైలాసా త్సమవాతరత్. స్వతేజసా విపుల మవాప్య తం జయం ప్రతాపవా న్విమలకిరీటహారవాన్, రరాజ వై పరమవిమానమాస్థితో నిశాచర స్సదసి గతో యథానలః. ౪౬.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-పఞ్చదశస్సర్గః.

౧౫౭-౩౧౪౦.

షోడశస్సర్గః.

స జిత్వా భ్రాతరం రామ ధనదం రాక్షసాధిపః, మహా
సేనప్రసూతిం త ద్యయౌ శరవణం మహత్. ౧. అథాపశ్య ద్దశగ్రీవో
రౌద్రం శరవణం తదా, గభస్తిజాలసంవీతం ద్వితీయ మివ భాస్క
రమ్. ౨. స పర్వతం సమారుహ్య కంచి ద్రమ్యవనాంతరమ్, అపశ్య
త్పుష్పకం తత్ర రామ విష్టంభితం దివి. ౩. విష్టబ్ధం పుష్పకం తస్మా
న్నాగమ త్కామగం కృతమ్, రాక్షస శ్చింతయామాస సచివై స్తై
స్సమావృతః. ౪. కి న్నిమిత్తం చేచ్ఛయా మే నేదం గచ్ఛతి పుష్ప
కమ్, పర్వతస్యోపరిస్థస్య కర్మేదం కస్యచి ద్భవేత్. ౫. తతోఽబ్రవీ
ద్దశగ్రీవం మారీచో బుద్ధికోవిదః, నైత న్నిష్కారణం రాజ న్యన్న
గచ్ఛతి పుష్పకమ్. ౬. అథ వా పుష్పక మిదం ధనదా న్నాన్యవాహ
నమ్,అతో నిష్పంద మభవ ద్ధనాధ్యక్షవినాకృతమ్. ౭. ఇతి వాక్యాంత
రే తస్య కరాళః కృష్ణపింగళః, వామనో వికటో ముండీ నందీ హ్రస్వ
భుజో బలీ. ౮. తతః పార్శ్వ ముపాగమ్య భవస్యానుచరో బలీ, నందీ
శ్వర ఉవాచేదం రాక్షసేంద్ర మశంకితః. ౯. నివర్తస్వ దశగ్రీవ శైలే
క్రీడతి శంకరః, సువర్ణనాగయక్షాణాం దైత్యదానవరక్షసామ్. ౧౦.
సర్వేషా మేవ భూతానా మగమ్యః పర్వతః కృతః, ఇతి నందివచ శ్శ్రు
త్వా క్రోధా త్కమ్పితకుణ్డలః. ౧౧. రోషాత్తు తామ్రనయనః పుష్పకా
దవరుహ్య సః, కోఽయం శంకర ఇత్యుక్త్వా శైలమూల ముపాగమత్.
౧౨. నందీశ్వర మథాపశ్య దవిదూరస్థితం ప్రభోః, దీప్తం శూల మవ
ష్టభ్య ద్వితీయ మివ శంకరమ్. ౧౩. తం దృష్ట్వా వానరముఖ మవజ్ఞాయ
స రాక్షసః, ప్రహాసం ముముచే మూర్ఖ స్సతోయ ఇవ తోయదః.
౧౪. స క్రుద్ధో భగవా న్నందీ శంకరస్యాపరా తనుః, అబ్రవీ ద్రాక్షసం
తత్ర దశగ్రీవ ముపస్థితమ్, ౧౫. యస్మా ద్వానరరూపం మా మవజ్ఞాయ
దశానన, అశనీపాతసంకాశ మపహాసం ప్రముక్తవాన్. ౧౬. తస్మా న్మ
ద్వీర్యసంపన్నా మద్రూపసమతేజసః, ఉత్పత్స్యంతి వధార్థం హి కులస్య
తవ వానరాః. ౧౭. నఖదంష్ట్రాయుధాః క్రూరాః మనస్సంపాతరం
హసః, యుద్ధోన్మత్తా బలోద్రిక్తా శ్శైలా ఇవ విసర్పిణః, ౧౮. తే తవ

ప్రబలం దర్ప ముత్సేధం చ పృథగ్విధమ్, వ్యపనేష్యంతి సంభూయ
సహామాత్యసుతస్య హి. ౧౯. కిం త్విదానీం మయా శక్యం హంతుం
త్వాం హి నిశాచర, న హంతవ్యో హత స్త్వం హి పూర్వమేవ
స్వకర్మభిః. ౨౦. ఇత్యుదీరితవాక్యే తు దేవే తస్మి న్మహాత్మని, దేవ దుందు
భయో నేదుః పుష్పవృష్టి శ్చ ఖా చ్చ్యుతా. ౨౧, అచింతయిత్వా
స తదా నందివాక్యం మహాబలః, పర్వతం తం సమాసాద్య వాక్య
మేత దువాచ హ. ౨౨. పుష్పకస్య గతి శ్ఛిన్నా యత్కృతే మమ
గచ్ఛతః, త మిమం శైల మున్మూలం కరోమి తవ గోపతే. ౨౩. కేన
ప్రభావేణ భవో నిత్యం క్రీడతి రాజవత్, విజ్ఞాతవ్యం న జానీతే భయ
స్థాన ముపస్థితమ్. ౨౪. ఏవ ముక్త్వా తతో రామ భుజా న్విక్షిప్య పర్వతే,
తోలయామాస తం శీఘ్రం స శైల స్సమకంపత. ౨౫. ౨౧౦౦౦.

గాయత్రీ.—చలనా త్పర్వత స్యైవ గణా దేవస్య కంపితాః,
చచాల పార్వతీ చాపి తదాశ్లిష్టా మహేశ్వరమ్. ౨౬. తతో రామ
మహాదేవః ప్రహసన్ వీక్ష్య తత్కృతమ్, పాదాంగుష్ఠేన తం శైలం
పీడయామాస లీలయా. ౨౭. పీడితాస్తు తత స్తస్య శైలస్యాధోగతా
భుజాః, విస్మితా శ్చాభవన్ తత్ర సచివా స్తస్య రక్షసః. ౨౮. రక్షసా
తేన రోషాచ్చ భుజానాం పీడనేన చ, ముక్తో విరావ స్సహసా త్రైలోక్యం
యేన కంపితమ్. ౨౯. మానుషా శ్శబ్దవిత్రస్తా మేనిరే లోకసంక్షయమ్,
దేవతాశ్చాపి సంక్షుబ్ధా శ్చలితా స్స్వేషు వర్త్మసు. ౩౦. సముద్రా
శ్చాపి సంక్షుబ్ధా శ్చలితాశ్చాపి పర్వతాః, [విస్ఫోటితాశ్చ గిరయో
నాగా గర్జంతి చాసకృత్. ౩౧. నిశ్చేష్టా స్స్రోతవంతోఽపి నదంతి
బహుళ స్తదా,సముద్రా శ్చుక్షుభు స్తత్ర ప్రచకంపే వసుంధరా. ౩౨.
రామనాగా స్సగంధర్వా స్తత్రస్థా స్తత్ర తత్రసుః,]యక్షా విద్యాధరా
స్సిద్ధాః కిమే తదితి చాబ్రువన్.౩౩. అథ తే మంత్రిణ స్తస్య విక్రోశంత
మథాబ్రువన్, తోషయస్వ మహాదేవం నీలకంఠ ముమాపతిమ్. ౩౪.
త మృతే శరణం నాన్యం పశ్యామోఽత్ర దశానన, స్తుతిభిః ప్రణతో
భూత్వా తమేవ శరణం వ్రజ. ౩౫. కృపాళు శ్శంకరం స్తుష్టః ప్రసా
దం తే విధాస్యతి,ఏవ ముక్త స్తథామాత్యై స్తుష్టావ వృషభధ్వజమ్.౩౬.
సామభి ర్వివిధై స్స్తోత్రైః ప్రణమ్య స దశాననః, సంవత్సరసహస్రం తు

రుదతో౽రక్షసో గతమ్. ౩౭. తతః ప్రీతో మహాదేవ శ్శైలాగ్రే విష్ఠిత
స్తదా, ముక్త్వా తస్య భుజాన్ రామ ప్రాహ వాక్యం దశాననమ్. ౩౮.
ప్రీతో౽స్మి తవ వీర్యాచ్చ శౌండీర్యాచ్చ దశానన, శైలాక్రాంతేన యో
ముక్త స్త్వయా రావ స్సుదారుణః. ౩౯. యస్మా ల్లోకత్రయం త్వేత
ద్రావితం భయ మాగతమ్, తస్మా త్త్వం రావణో నామ నామ్నా వీర
భవిష్యసి. ౪౦. దేవదానవయక్షాశ్చ యేచాన్యే జగతీతలే, ఏవం త్వా
మభిధాస్యంతి రావణం లోకరావణమ్. ౪౧. గచ్ఛ పౌలస్త్య విస్రబ్ధం
పథా యేన త్వ మిచ్ఛసి, మయా త్వ మభ్యనుజ్ఞాతో రాక్షసాధి
గమ్యతామ్. ౪౨. ఏవ ముక్త స్స లంకేశ శ్శంభునా స్వయమబ్రవీత్,
ప్రీతో యది మహాదేవ వరం మే దేహి యాచతః. ౪౩. అవధ్యతా
మయా ప్రాప్తా దేవగంధర్వదానవైః, రాక్షసై ర్గుహ్యకై ర్నాగై
ర్యేచాన్యే బలవత్తరాః. ౪౪. మానుషాన్న గణే దేవ స్వల్పాస్తే మమ
సంమతాః, దీర్ఘ మాయుశ్చ సంప్రాప్తం బ్రహ్మణ స్త్రిపురాంతక. ౪౫.
వాంఛితం చాయుష శ్శేషం శస్త్రం చ త్వం ప్రయచ్ఛ మే, ఏవ ముక్త
స్తదా తేన రావణేన స శంకరః. ౪౬. దదౌ ఖడ్గం మహాదీప్తం చంద్ర
హాస ఇతి శ్రుతమ్, ఆయుష శ్చావశేషఞ్చ స్థిత్వా భూతపతి స్తదా
౪౭. దత్త్వోవాచ తదా శంభు ర్నావజ్ఞేయ మిదం త్వయా, అవజ్ఞాతం
హి యది తే మామేవేష్యత్యసంశయః. ౪౮. సాక్షాన్మహేశ్వరే
ణైవం కృతనామా స రావణః, అభివాద్య మహాదేవ మారురోహాథ
పుష్పకమ్. ౪౯. తతో మహీతలే రామ పరిచక్రామ రావణః, క్షత్రి
యాన్ స మహావీర్యాన్ బాధమాన ఇత స్తతః. ౫౦. కేచి త్తేజస్వినః
శ్శూరాః క్షత్రియా యుద్ధదుర్మదాః, తచ్ఛాసన మకుర్వంతో వినేశు
స్సపరిచ్ఛదాః. ౫౧. అపరే దుర్జయం రక్షో జానంతః ప్రాజ్ఞసంమతాః
జితాస్స్మ ఇత్యభాషంత రాక్షసం బలదర్పితమ్. ౫౨.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-షోడశస్సర్గః. ౬౦-౧-౨౦౦

సప్తదశస్సర్గః

అథరాజన్ మహాబాహు ర్విచరన్ స మహీతలే. హిమ
వద్వన మాసాద్య పరిచక్రామ రావణః. ౧. తత్రాపశ్య త్స వైకన్యాం

కృష్ణాజినజటాధరామ్, ఆర్షేణ విధినా చైనాం దీప్యంతీం దేవతా మివ. ౨. స దృష్ట్వా రూపసంపన్నాం కన్యాం తాం సుమహావ్రతామ్, కామ మోహపరీతాత్మా పప్రచ్ఛ ప్రహసన్నివ. ౩. కి మిదం వర్తసే భద్రే విరుద్ధం యౌవనస్య తే, న హి యుక్తా తవైతస్య రూపస్యైవం ప్రతి క్రియా. ౪. రూపం తేఽనుపమం భీరు కామోన్మాదకరం నృణామ్, న యుక్తం తపసి స్థాతుం నిర్గతో హ్యేష నిర్ణయః. ౫. కస్యాసి దుహితా భద్రే కో వా భర్తా తవానఘే, యేన సంభుజ్యసే భీరు స నరః పుణ్యభా గ్భువి. ౬. పృచ్ఛతశ్శంస మే సర్వం కస్య హేతోః శ్రమ స్తవ, ఏవ ముక్తా తు సా కన్యా రావణేన యశస్వినీ. ౭. అబ్రవీద్వి ధివ త్కృత్వా తస్యాతిథ్యం తపోధనా, కుశధ్వజో మమ పితా బ్రహ్మర్షి రతులప్రభః. ౮. బృహస్పతిసుత శ్శ్రీమాన్ బుద్ధ్యా తుల్యో బృహస్పతేః, తస్యాహం కుర్వతో నిత్యం వేదాభ్యాసం మహాత్మనః. ౯. సంభూతా వాఙ్మయీ కన్యా నామ్నా వేదవతీ స్మృతా, తతో దేవా స్సగంధర్వా యక్షరాక్షసపన్నగాః. ౧౦. తే చాపి గత్వా పితరం వరణం రోచయంతి మే, న చ మాం స పితా తేభ్యో దత్తవాన్ రాక్ష సేశ్వర. ౧౧. కారణం తద్వదిష్యామి నిశాచర నిశామయ, పితు స్తు మమ జామాతా విష్ణుః కిల సురోత్తమః. ౧౨. అభిప్రేత స్త్రిలోకేశ స్తస్మా న్నాన్యస్య మే పితా, దాతు మిచ్ఛతి ధర్మాత్మా తచ్ఛ్రుత్వా బలదర్పితః. ౧౩. శమ్భుర్నామ తతో రాజా దైత్యానాం కుపితోఽభ వత్, తేన రాత్రౌ శయానో మే పితా పాపేన హింసితః. ౧౪. తతో మే జననీ దీనా తచ్ఛరీరం పితు ర్మమ, పరిష్వజ్య మహాభాగా ప్రవిష్టా హవ్యవాహనమ్. ౧౫. తతో మనోరథం సత్యం పితు ర్నారాయణం ప్రతి, కరోమీతి తమేవాహం హృదయేన సముద్వహే. ౧౬. [అహం ప్రేతగతస్యాఽపి కుర్వంతీ కాంక్షితం పితుః] ఇతి ప్రతిజ్ఞా మారుహ్యా చరామి విపులం తపః. ౧౭. ఏత త్తే సర్వ మాఖ్యాతం మయా రాక్షస పుంగవ, నారాయణో మమ పతి ర్న త్వన్యః పురుషోత్తమాత్. ౧౮. ఆశ్రయే నియమం ఘోరం నారాయణపరీప్సయా, విజ్ఞాత స్త్వం హి మే రాజన్ గచ్ఛ పౌలస్త్యనందన. ౧౯. జానామి తపసా సర్వం త్రైలోక్యే యద్ధి వర్తతే, సోఽబ్రవీ ద్రావణో భూయ స్తాం

కన్యాం సుమహావ్రతామ్. ౨౦. అవరుహ్య విమానాగ్రా త్కందర్ప శరపీడితః, అవలిప్తాసి సుశ్రోణి యస్యా స్తే మతి రీదృశీ. ౨౧. వృద్ధానాం మృగశాబాక్షి భ్రాజతే పుణ్యసంచయః, త్వం సర్వగుణ సంపన్నా నార్హసే వక్తు మీదృశమ్. ౨౨. త్రైలోక్యసుందరం భీరు యౌవనం తేఽతివర్తతే, అహం లంకాపతి ర్భద్రే దశగ్రీవ ఇతి శ్రుతః. ౨౩. తస్య మే భవ భార్యా త్వం భుంక్ష్వ భోగాన్ యథా సుఖమ్, కశ్చ తావ దసౌ యం త్వం విష్ణు రిత్యభిభాషసే. ౨౪. వీర్యేణ తపసా చైవ భోగేన చ బలేన చ, స మయా న సమో భద్రే యం త్వం కామయసేఙ్గనే. ౨౫. ఇత్యుక్తవతి తస్మింస్తు వేదవత్యనవద్యధీః, మామైవ మితి సా కన్యా త మువాచ నిశాచరమ్. ౨౬. త్రైలోక్యాధిపతిం విష్ణుం సర్వలోకనమస్కృతమ్, త్వదృతే రాక్షసేంద్రాన్యః కోఽవమన్యేత బుద్ధిమాన్. ౨౭. ఏవ ముక్త స్తయా తత్ర వేదవత్యా నిశాచరః, మూర్ధజేషు తదా కన్యాం కరాగ్రేణ పరామృశత్, ౨౮. తతో వేదవతీ క్రుద్ధా కేశాన్ హస్తేన సాచ్ఛినత్, అసి ర్భూత్వా కర స్తస్యాః కేశాన్ స్ఫీతాన్ ద్విధాఽకరోత్. ౨౯. సా జ్వలంతీవ రోషేణ దహంతీవ నిశాచరమ్, ఉవాచాగ్నిం సమాధాయ మరణాయ కృతత్వరా. ౩౦. ధర్షితాయా స్త్వయా నార్య నమే జీవితమిష్యతే, రక్షోధమ ప్రవేక్ష్యామి పశ్యత స్తే హుతాశనమ్. ౩౧. యస్మాత్తు ధర్షితాచాహం త్వయా పాపాత్మనా వనే, తస్మాత్తవ వధార్థం వై సముత్పత్స్యే హ్యహం పునః. ౩౨. న హి శక్య స్త్రియా హంతుం పురుషః పాపనిశ్చయః, శాపే త్వయి మయోత్సృష్టే తపసశ్చ వ్యయో భవేత్. ౩౩. యది త్వస్తి మయా కించి త్కృతం దత్తం హుతం తథా, తస్మా త్త్వయోనిజా సాధ్వీ భవేయం ధర్మిణ స్సుతా. ౩౪. ఏవ ముక్త్వా ప్రవిష్టా సా జ్వలితం జాతవేదసమ్, పపాత చ దివో దివ్యా పుష్పవృష్టిస్సమంతతః. ౩౫. [పునరేవ హి సంభూతా పద్మే పద్మసమ ప్రభా, తస్మా దపి పునఃప్రాప్తా పూర్వవ త్తేన రక్షసా. ౩౬. కన్యాం కమల గర్భాభాం ప్రగృహ్య స్వగృహం యయౌ, ప్రవిశ్య రావణ స్త్వేతాం దర్శయామాస మంత్రిణే. ౩౭. లక్షణజ్ఞో నిరీక్ష్యైవ రావణం చైవ మబ్రవీత్, గృహస్థైషా హి సుశ్రోణీ త్వద్వధాయైవ దృశ్యతే. ౩౮.

ఏతచ్ఛ్రుత్వార్ణవే రామ తాం ప్రచిక్షేప రావణః, స్యాచైవ క్షితి మాసాద్య యజ్ఞాయతనమధ్యగా. ౩౯. రాజ్ఞో హలముఖోత్కృష్టా పునర ప్యుత్థితా సతీ,] సైషా జనకరాజస్య ప్రసూతా తన యా ప్రభో. ౪౦. తవ భార్యా మహాబాహో విష్ణు స్త్వం హి సనాతనః, పూర్వం క్రోధహత శ్శత్రు ర్యయా సా నిహత స్తథా. ౪౧. ఉపా శ్రయిత్వా శైలాభ స్తవ వీర్య మమానుషమ్, ఏవ మేషా మహాభాగా మర్త్యేషూత్పత్స్యతే పునః.౪౨.క్షేత్రే హలముఖోత్కృష్టే వేద్యా మగ్నిశిఖోపమా, ఏషా వేదవతీ నామ పూర్వ మాసీ త్కృతేయుగే. ౪౩. త్రేతాయుగ మనుప్రాప్య వధార్థం తస్య రక్షసః, ఉత్పన్నా మైథిలకులే జనకస్య మహాత్మనః. ౪౪. సీతోత్పన్నా తు సీతేతి మానుషైః పున రుచ్యతే.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-సప్తదశస్సర్గః.

౬౧-౧౨-౨౦౦.

అష్టాదశస్సర్గః.

ప్రవిష్టాయాం హుతాశం తు వేదవత్యాం స రావణః, పుష్పకం తత్సమారుహ్య పరిచక్రామ మేదినీమ్. ౧. తతో మరుత్తం నృపతిం యజంతం సహ దైవతైః, ఉశీరబీజ మాసాద్య దదర్శ స తు రాక్షసః. ౨. సంవర్తో నామ బ్రహ్మర్షి స్సాక్షా ద్భ్రాతా బృహస్పతేః, యాజయామాస ధర్మజ్ఞ స్సర్వై ర్దేవగణై ర్వృతః. ౩. దృష్ట్వా దేవా స్తు తద్రక్షో వరదానేన దుర్జయమ్, తిర్య గ్యోనిం సమావిష్టా స్తస్య దర్శనభీరవః. ౪. ఇన్ద్రో మయూర స్సంవృత్తో ధర్మరాజ స్తు వాయసః, కృకలాసో ధనాధ్యక్షో హంసో వై వరుణోఽభవత్. ౫. అ న్యేష్వపి గతేష్వేవం దేవేష్వరినిషూదన, రావణః ప్రావిశ ద్యజ్ఞం సారమేయ ఇవాశుచిః. ౬. తం చ రాజాన మాసాద్య రావణో రాక్షసాధిపః, ప్రాహ యుద్ధం ప్రయచ్ఛేతి నిర్జితోఽస్మీతి వా వద. ౭. తతో మరుత్తో నృపతిః కో భవా నిత్యువాచ తమ్, అపహాసం తతో ముక్త్వా రావణో వాక్య మబ్రవీత్.౮. అకుతూహలభావేన ప్రీతోఽస్మి తవ పార్థివ, ధనదస్యానుజం యో మాం నావగచ్ఛసి రావణమ్. ౯. త్రిషు

లోకేషు కోఽన్యోఽస్తి యో న జానాతి మే బలమ్, భ్రాతరం మే వినిర్జిత్య
విమాన మిద మాహృతమ్. ౧౦. తతో మరుత్తో నృపతి స్తం రాక్షస
మథా బ్రవీత్, ధన్యః ఖలు భవాన్ యేన జ్యేష్ఠో భ్రాతా రణే జితః.
౧౧. న త్వయా సదృశ శ్శ్లాఘ్య స్త్రిషు లోకేషు విద్యతే, [నాధర్మ
సహితం శ్లాఘ్యం న లోకప్రతిసంగ్రహమ్. ౧౨. కర్మదారాత్మకం
కృత్వా శ్లాఘసే భ్రాతృనిర్జయాత్,] కం త్వం ప్రాక్కేవలం ధర్మం
చరిత్వా లబ్ధవాన్ వరమ్. ౧౩. శ్రుతపూర్వం హి న మయా యాదృశం
భాషసే స్వయమ్, తిష్ఠేదానీం న మే జీవన్ ప్రతియాస్యసి దుర్మతే.
౧౪. అద్య త్వాం నిశితై ర్బాణైః ప్రేషయామి యమక్షయమ్, తత
శ్శరాసనం గృహ్య సాయకాంశ్చ స పార్థివః. ౧౫. రణాయ నిర్యయౌ
క్రుద్ధ స్సంవర్తో మార్గ మావృణోత్, సోఽబ్రవీ త్స్నేహసంయుక్తం
మరుత్తం తం మహానృషిః. ౧౬. శ్రోతవ్యం యది మద్వాక్యం సంప్రహా
రోన తే క్షమః, మాహేశ్వర మిదం సత్ర మసమాప్తం కులం దహేత్.
౧౭. దీక్షితస్య కుతో యుద్ధం క్రోధిత్వం దీక్షితే కుతః, సంశయ శ్చ
జయే నిత్యం రాక్షస శ్చ సుదుర్జయః. ౧౮. సనివృత్తో గురో ర్వాక్యా
న్మరుత్తః పృథివీపతిః, విసృజ్య సశరం చాపం స్వస్థో మఖముఖోఽభ
వత్. ౧౯. తత స్తం నిర్జితం మత్వా ఘోషయామాస వై దిశః,
రావణో జితవాంశ్చేతి హర్షా న్నాదం చ ముక్తవాన్. ౨౦. తాన్ భక్ష
యిత్వా తత్ర స్థాన్ మహర్షీన్ యజ్ఞమాగతాన్. వితృప్తో రుధిరై స్తేషాం
పున స్సంప్రయయౌ మహీమ్. ౨౧. రావణే తు గతే దేవా స్సేంద్రా
శ్చైవ దివౌకసః, తత స్స్వాం యోని మాసాద్య తాని సత్వాని చా
బ్రువన్. ౨౨. హర్షా త్తదాఽబ్రవీ దింద్రో మయూరం నీలబర్హిణమ్,
ప్రీతోఽస్మి తవ ధర్మజ్ఞ ఉపకారా ద్విహంగమ. ౨౩. ఇదం నేత్ర
సహస్రం య త్తత్తే బర్హే భవిష్యతి, వర్షమాణే మయి ముదం ప్రాప్స్యసి
ప్రీతిలక్షణామ్. ౨౪. ఏవ మింద్రో వరం ప్రాదా న్మయూరస్య సురే
శ్వరః, నీలాః కిల పురా బర్హా మయూరాణాం నరాధిప. ౨౫. సురా
ధిపా ద్వరం ప్రాప్య గతా స్సర్వే విచిత్రతామ్, ధర్మరాజోఽబ్రవీ త్తత్ర
ప్రాగ్వంశే వాయసం స్థితమ్. ౨౬, పక్షిం స్తవాస్మి సుప్రీతః ప్రీతస్య
వచనం శృణు, యథాన్యై ర్వివిధై రోగైః పీడ్యంతే ప్రాణినో మయా,

౨౭. తేన తే ప్రభవిష్యంతి మయి ప్రీతే న సంశయః, మృత్యుత స్తే భయం నాస్తి వరా న్మమ విహంగమ. ౨౮. యావ త్త్వాం న వధిష్యంతి నరా స్తావ ద్భవిష్యసి, యేచ మద్విషయస్థాస్తు మానవాః క్షుద్భయార్దితాః. ౨౯. త్వయి భుక్తే తు తృప్తాస్తే భవిష్యంతి సబాంధవాః, వరుణ స్త్వబ్రవీ ద్ధంసం గంగాతోయవిహారిణమ్. ౩౦. శ్రూయతాం ప్రీతిసంయుక్తం వచః పత్రరథేశ్వర, వర్ణో మనోహర స్సౌమ్య చంద్రమండలసన్నిభః. ౩౧. భవిష్యతి తవోదగ్ర శ్శుద్ధఫేనసమప్రభః, మచ్ఛరీరం సమాసాద్య కాంతో నిత్యం భవిష్యసి. ౩౨. ప్రాప్స్యసే చాతులాం ప్రీతి మేత న్మే ప్రీతిలక్షణమ్, హంసానాం హి పురా రామ నీలవర్ణ స్సపాండురః. ౩౩. పక్షా నీలాగ్రసంవీతాః క్రోడా శ్శష్పాగ్రనిర్మలాః, అథాఽబ్రవీ ద్వైశ్రవణః కృకలాసం గిరౌ స్థితమ్. ౩౪. హైరణ్యం సంప్రయచ్ఛామి వర్ణం ప్రీత స్తవా ప్యహమ్, సద్రవ్యం చ శిరో నిత్యం భవిష్యతి తవాక్షయమ్. ౩౫. ఏష కాంచనకో వర్ణో మత్ప్రీత్యా తే భవిష్యతి, ఏవం దత్త్వా వరాం స్తేభ్య స్తస్మిన్ యజ్ఞోత్సవే సురాః. ౩౬. నిర్వృతా స్సహరాజ్ఞా వై పునస్స్వభవనం గతాః.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-అష్టాదశస్సర్గః.

౫౧౩-౧౦౨౬౦.

ఏకోనవింశస్సర్గః.

అథ జిత్వా మరుత్తం స ప్రయయౌ రాక్షసాధిపః, నగరాణి నరేంద్రాణాం యుద్ధకాంక్షీ దశాననః. ౧. సమాసాద్య తు రాజేంద్రాన్ మహేంద్రవరుణోపమాన్, అబ్రవీ ద్రాక్షసేంద్ర స్తు యుద్ధం మే దీయతా మితి. ౨. నిర్జితా స్మేతి వా బ్రూత ఏష మే కిల నిశ్చయః, అన్యథా కుర్వతా మేవం మోక్షో వో నోపపద్యతే. ౩. తత స్త్వభీరవః ప్రాజ్ఞాః పార్థివా ధర్మనిశ్చయాః, మంత్రయిత్వా తదాఽన్యోన్యం రాజాన స్సుమహాబలాః, ౪. నిర్జితా స్మేత్యభాషంత జ్ఞాత్వా వరబలం రిపోః, దుష్యంత స్సురథో గాధి ర్గయో రాజా పురూరవాః. ౫. ఏతే సర్వేఽబ్రువం స్తాత నిర్జితా స్మేతి పార్థివాః, అథాయోధ్యాం సమాసాద్య రావణో రాక్షసాధిపః. ౬. సుగుప్తా మమరణ్యేన శక్రేణేవామరావతీమ్,

స తం పురుషశార్దూలం పురందరసమం బలే. ౭. ప్రాహ రాజాన మా
సాద్య యుద్ధం దేహీతి రావణః, నిర్జితోఽస్మీతి వా బ్రూహి త్వ మేవం
మమ శాసనమ్. ౮. అయోధ్యాధిపతి స్తస్య శ్రుత్వా పాపాత్మనో వచః,
అనరణ్య స్తుసంక్రుద్ధో రాక్షసేంద్రమథాఽబ్రవీత్. ౯. దీయతే ద్వంద్వ
యుద్ధం తే రాక్షసాధిపతే మయా, సంతిష్ఠ క్షిప్ర మాయత్తో భవ చైవం
భవా మ్యహమ్. ౧౦, అథ పూర్వం శ్రుతార్థేన సజ్జితం సుమహద్బలత్,
నిశ్చక్రామ నరేంద్రస్య బలం రక్షోవధోద్యతమ్. ౧౧. నాగానాం దశ
సాహస్రం వాజినాం నియుతం తథా, రథానాం బహుసాహస్రం పత్తీనాం
చ నరోత్తమ. ౧౨. మహీం సంఛాద్య నిష్క్రాంతం సపదాతిరథం
క్షణాత్, తతః ప్రవృత్తం సుమహ ద్యుద్ధం యుద్ధవిశారద. ౧౩.
అనరణ్యస్య నృపతేః రాక్షసేంద్రస్య చాద్భుతమ్, తద్రావణబలం ప్రాప్య
బలం తస్య మహీపతేః. ౧౪. ప్రాణశ్యత తదా సర్వం హవ్యం హుత
మివానలే, యుద్ధ్వా చ సుచిరం కాలం కృత్వా విక్రమ ముత్తమమ్.
౧౫. ప్రజ్వలంతం సమాసాద్య క్షిప్రమే వావశేషితమ్, ప్రావిశ త్సంకులం
తత్ర శలభా ఇవ పావకమ్. ౧౬. నశ్యతి స్మ బలం తత్ర హవ్యం హుత
మివానలే, సోఽపశ్య త్త న్నరేంద్ర స్తు నశ్యమానం మహాబలమ్.
౧౭. మహార్ణవం సమాసాద్య వనాపగశతం యథా' తత శ్శక్రధనుః
ప్రఖ్యం ధను ర్విస్ఫారయ న్స్వయమ్. ౧౮. ఆససాద నరేంద్ర స్తం
రావణం క్రోధమూర్ఛితః, అనరణ్యేన తేఽమాత్యా మారీచశుకసారణాః.
౧౯. ప్రహ స్తసహితా భగ్నా వ్యద్రవంత మృగా ఇవ, తతో బాణ
శతాన్యష్టౌ పాతయామాస మూర్ధని. ౨౦. తస్య రాక్షసరాజస్య
ఇక్ష్వాకుకులనందనః, తస్య బాణాః పతంత స్తే చక్రిరే న క్షతిం క్వచిత్,
౨౧. వారిధారా ఇవాభ్రేభ్యః పతంత్యో నగమూర్ధని, తతో రాక్షస
రాజేన క్రుద్ధేన నృపతి స్తదా. ౨౨. తలే నాభిహతో మూర్ధ్ని స
రథా న్నిపపాత హ, సరాజా పతితో భూమౌ విహ్వలాంగః ప్రవేపితః.
౨౩. వజ్రదగ్ధ ఇవారణ్యే సాలో నిపతితో మహాన్, తం ప్రహ స్యాబ్రవీ
ద్రక్ష ఇక్ష్వాకుం పృథివీపతిమ్. ౨౪. కి మిదానీం త్వయా ప్రాప్తం ఫలం
మాం ప్రతియుధ్యతా, త్రైలోక్యే నా స్తి యో ద్వంద్వం మమ దద్యా
న్నరాధిప. ౨౫. శంకే ప్రసక్తో భోగేషు నశృణోషి బలం మమ,

తస్యైవం బ్రువతో రాజా మందాసు ర్వాక్య మబ్రవీత్. ౨౬. కిం శక్య మిహ కర్తుం వై కాలో హి దురతిక్రమః, న హ్యహం నిర్జితో రక్షః త్వయా చాత్మప్రశంసినా. ౨౭. కాలేనైవ విపన్నోఽహం హేతు భూత స్తు మే భవాన్, కిం త్విదానీం మయా శక్యం కర్తుం ప్రాణపరి క్షయే. ౨౮. న హ్యహం విముఖో రక్షో యుధ్యమాన స్త్వయా హతః, ఇక్ష్వాకుపరిభావిత్వా ద్వచో వక్ష్యామి రాక్షస. ౨౯. యది దత్తం యది హుతం యది మే సుకృతం తపః, యది గుప్తాః ప్రజా స్సమ్య క్తదా సత్యం వచో ఽస్తు మే. ౩౦. ఉత్పత్స్యతే కులే హ్యస్మి న్నిక్ష్వాకూణాం మహాత్మనామ్, రామో దాశరథి ర్నామ య స్తే ప్రాణా న్హరిష్యతి. ౩౧. తతో జలధరోదగ్ర స్తాడితో దేవదుందుభిః, తస్మి న్నుదాహృతే శాపే పుష్పవృష్టి శ్చ ఖాచ్చ్యుతా. ౩౨. తత స్సరాజా రాజేంద్ర గతస్థానం త్రివిష్టపమ్, స్వర్గతే చ నృపే తస్మి న్రాక్షస స్సోపసర్పత. ౩౩.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ఏకోనవింశస్సర్గః.

౪౧౬-౮౩-౨౦.

వింశస్సర్గః.

తతో విత్రాసయ న్మర్త్యా న్పృథివ్యాం రాక్షసాధిపః, ఆస సాద ఘనే తస్మి న్నారదం మునిసత్తమమ్. ౧. తస్యాభివాదనం కృత్వా దశగ్రీవో నిశాచరః, అబ్రవీ త్కుశలం పృష్ట్వా హేతు మాగ మనస్య చ. ౨. నారద స్తు మహాతేజా దేవర్షి రమితప్రభః, అబ్రవీ న్మేఘ పృష్ఠస్థో రావణం పుష్పకే స్థితమ్. ౩. రాక్షసాధిప తే సౌమ్య తిష్ఠ విశ్ర వస స్సుత, ప్రీతో స్మ్యభిజనోపేత విక్రమై రూర్జితై స్తవ. ౪. విష్ణునా దైత్యఘాతైశ్చ గంధర్వోరగధర్షణైః, త్వయా సమం విమర్దై శ్చ భృశం హి పరితోషితః. ౫. కించి ద్వక్ష్యామి తావ త్తే శ్రోతవ్యం శ్రోష్యసే యది, శ్రుత్వా చానంతరం కార్యం త్వయా రాక్షససత్తమ. ౬. తన్మే నిగదత స్తాత సమాధిం శ్రవణే కురు, కి మయం వధ్యతే లోక స్త్వ యాఽవధ్యేన దైవతైః. ౭. హత ఏవ హ్యయం లోకో యదా మృత్యు వశంగతః, దేవదానవదైత్యానాం యక్షగంధర్వరక్షసామ్. ౮. అవధ్యేన

త్వయా లోకః క్లేష్టుం యుక్తో న మానుషః, నిత్యం శ్రేయసి సంమూఢం
మహద్భి ర్వ్యసనై ర్వృతమ్. ౯. హన్యా త్కస్తాదృశం లోకం జరా
వ్యాధి శతై ర్యుతమ్, తై స్తై రనిష్టోపగమై రజస్రం యత్రకుత్ర కః.
౧౦. మతిమాన్మానుషే లోకే యుద్ధేన ప్రణయీభవేత్, క్షీయమాణం
సద్దైవైనం క్షుత్పిపాసాజరాదిభిః. ౧౧. విషాదశోకసంమూఢం లోకం
త్వం క్షపయస్వ మా, పశ్య తావ న్మహాబాహో రాక్షసేశ్వర మాను
షమ్. ౧౨. మూఢ మేవం విచిత్రార్థం యస్య న జ్ఞాయతే గతిః, క్వచి
ద్వాదిత్ర నృత్తాని సేవ్యంతే ముదితై ర్జనైః. ౧౩. రుద్యతే చాపరై
రార్తై ర్ధారాశ్రునయనాననైః, మాతాపితృసుతస్నేహైః భార్యాబంధు
మనోరమైః. ౧౪. మోహితోఽయం జనో ధ్వస్తః క్లేశం స్వం నావ
బుధ్యతే, అలమేనం పరిక్లిశ్య లోకం మోహనిరాకృతమ్. ౧౫. జిత
ఏవ త్వయా సౌమ్య మర్త్యలోకో న సంశయః, అవశ్యమేభి స్సర్వైశ్చ
గంతవ్యం యమసాదనమ్. ౧౬. తం నిగృహ్ణీష్వ పౌలస్త్య యమం పర
పురంజయ, తస్మిన్ జితే జితం సర్వం భవత్యేవ న సంశయః. ౧౭. ఏవ
ముక్తస్తు లంకేశో దీప్యమానం స్వతేజసా, అబ్రవీ న్నారదం తత్ర
సంప్రహస్యాభివాద్య చ. ౧౮. మహర్షే దేవగంధర్వ విహార సమర
ప్రియ, అహం ఖల్వుద్యతో గంతుం విజయార్థం రసాతలమ్. ౧౯.
తతో లోకత్రయం జిత్వా స్థాప్య నాగాన్ సురాన్ వశే, సముద్ర
మమృతార్థం చ మథిష్యామి రసాలయమ్. ౨౦. అథాఽబ్రవీద్దశగ్రీవం
నారదో భగవా నృషిః, క్వ ఖ ల్విదానీం మార్గేణ త్వయా హ్యన్యేన
గమ్యతే. ౨౧. అయం ఖలు సుదుర్గమ్యః ప్రేతరాజపురం ప్రతి, మార్గో
గచ్ఛతి దుర్ధర్షో యమస్యామిత్రకర్శన. ౨౨. స తు శారదమేఘాభం
ముక్త్వాహాసం దశాననః, ఉవాచ కృత మిత్యేవం వచనం చేదమబ్రవీత్.
౨౩. యస్మా త్త్వం మానుషంలోకమేతం ప్రతి కృపాయసే, తస్మాదేవ
మహం బ్రహ్మన్ వైవస్వతవధోద్యతః. ౨౪. గచ్ఛామి దక్షిణా మాశాం
యత్ర సూర్యాత్మజో నృపః, మయా హి భగవన్ క్రోధా త్ప్రతిజ్ఞాతం
రణార్థినా. ౨౫. అవజేష్యామి చతురో లోకపాలానితి ప్రభో, తదిహ
ప్రస్థితోఽహం వై ప్రేతరాజపురం ప్రతి. ౨౬. ప్రాణినం క్లేశకర్తారం
యోజయిష్యామి మృత్యునా, ఏవ ముక్త్వా దశగ్రీవో మునిం తమభివా

ద్యచ. ౨౭. ప్రయయూ దక్షిణా మాశాం ప్రహృష్ట స్సహ మంత్రిభిః, నారదస్తు మహాతేజా ముహూర్తం ధ్యాన మాస్థితః. ౨౮. చింతయా మాస విప్రేంద్రో విధూమ ఇవపావకః, యేన లోకాస్త్రయస్సేంద్రాః క్లిశ్యంతే సచరాచరాః. ౨౯. క్షీణే చాయుషి ధర్మేణ స కాలో జేష్య తేకథమ్, స్వదత్తకృతసాక్షీ యో ద్వితీయ ఇవ పావకః. ౩౦. లబ్ధసంజ్ఞా విచేష్టంతే యస్మాల్లోకా మహాత్మనః, యస్య నిత్యం త్రయో లోకా విద్ర వంతి భయార్దితాః. ౩౧. తం కథం రాక్షసేంద్రోఽసౌ స్వయమేవాభి గచ్ఛతి, యో విధాతా చ ధాతా చ సుకృతం దుష్కృతం తథా. ౩౨. త్రైలోక్యం విజితం యేన తం కథ న్ను విజేష్యతే. అపరం కి ను కృ త్వైవం విధానం సంవిధాస్యతి. ౩౩. కౌతూహలసమావిష్టో యాస్యామి యమసాదనమ్, విమర్దం ద్రష్టుమనయో ర్యమరావణయో స్స్వయమ్.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-వింశస్సర్గః.

౩౧౯-౬౩౮౦.

ఏకవింశస్సర్గః.

ఏవం సంచింత్య విప్రేంద్రో జగామ లఘువిక్రమః, ఆఖ్యాతుం త ద్యథా వృత్తం యమస్య సదనం ప్రతి. ౧. అపశ్య త్సయమం తత్ర దేవ మగ్నిం పురస్కృతమ్, విధాన మనుతిష్ఠన్తః ప్రాణినో యస్య యా దృశమ్. ౨. స తు దృష్ట్వా యమః ప్రాప్తం దేవర్షిం తత్ర నారదమ్, అబ్రవీ త్సుఖమాసీన మర్ఘ్యమావేద్య ధర్మతః. ౩. కచ్చి త్క్షేమం ను దే వర్షే కచ్చిద్ధర్మో న నశ్యతి, కిం వాగమనకృత్యం తే దేవగంధర్వసేవిత. ౪. అబ్రవీత్తు తదా వాక్యం నారదో భగవా నృషిః, శ్రూయతా మభి ధాస్యామి విధానంచ విధీయతామ్. ౫. ఏష నామ్నా దశగ్రీవః పితృ రాజ నిశాచరః, ఉపయాతి వశం నేతుం విక్రమై స్త్వాం సుదుర్జయమ్. ౬. ఏతేన కారణే నాహం త్వరితో స్త్వాగతః ప్రభో, దండప్రహారణ స్యాద్య తవ కిన్ను భవిష్యతి. ౭. ఏతస్మిన్నంతరే దూరా దంశుమంత మివోదితమ్, దదర్శ దీప్త మాయాంతం విమానం తస్య రక్షసః. ౮. తం దేశం ప్రభయా తస్య పుష్పకస్య మహాబలః, కృత్వా వితిమిరం సర్వం సమీపం సోఽభ్యవర్తత. ౯. సోఽపశ్య త్తు మహాబాహు ర్దశ

గ్రీవ స్తత స్తతః, ప్రాణిన స్సుకృతం కర్మ భుంజానాం శ్చైవ దుష్కృ
తమ్. ౧౦. అపశ్య త్సైనికాం శ్చాస్య యమస్యానుచరై స్సహ,
యమస్య పురుషై రౌద్రై ర్ఘోరరూపై ర్భయానకైః. ౧౧. దదర్శ వధ్య
మానాంశ్చ క్లిశ్యమానాంశ్చ దేహినః, క్రోశత శ్చ మహానాదం
తీవ్రనిష్టన తత్పరాన్. ౧౨. క్రిమిభి ర్భక్ష్యమాణాం శ్చ సారమేయై
శ్చ దారుణైః, శ్రోత్రత్రాసకరీ ర్వాచో వదతశ్చ భయావహాః. ౧౩.
సంతార్యమాణాన్ వైతరణీం బహుశ శ్శోణితోదకామ్, వాలుకాయాం
చ తప్తాయాం తప్యమానాన్ ముహు ర్ముహుః. ౧౪. అసిపత్రవనే చైవ
భిద్యమానా నధార్మికాన్, రౌరవే క్షారనద్యాంచ క్షురధారాసు చై
వహి. ౧౫. పానీయం యాచమానాం శ్చ తృషితాన్ క్షుధితా నపి,
శవభూతాన్ కృశాన్ దీనాన్ వివర్ణాన్ ముక్తమూర్ధజాన్. ౧౬. మల
పంకధరాన్ శ్రాంతాన్ నగ్నాంశ్చ పరిధావతః, దదర్శరావణో మార్గే
శతశోఽథసహస్రశః. ౧౭. కాంశ్చి ద్విమాన ముఖ్యేషు గీతవాదిత్రని
స్వనైః, ప్రమోదమానా నద్రాక్షీ ద్రావణ స్సుకృతై స్స్వకైః. ౧౮.
గోరసంగోప్రదాతారో భోజనం చాన్నదాయినః, గృహాంశ్చగృహదా
తారో శ్నువతే తత్రతత్ర హ. ౧౯. సువర్ణమణిముక్తానాం ప్రదాతౄం
శ్చా ప్యలంకృతాన్,ధార్మికా నపరాం స్తత్ర దీప్యమానాన్ స్వతేజసా.
౨౦. దదర్శస మహాబాహూ రావణో రాక్షసాధిపః, తత స్తా న్వధ్య
మానాం స్తు కర్మభి ర్దుష్కృతై స్స్వకైః. ౨౧. రావణో మోచయా
మాస విక్రమేణ బలాద్బలీ,ప్రాణినో మోచితా స్తేన దశగ్రీవేణ రక్షసా.
౨౨. సుఖమాపు ర్ముహూర్తం తే హ్యతర్కిత మచింతితమ్, ప్రేతేషు
ముచ్యమానేషు రాక్షసేన బలీయసా. ౨౩. ప్రేతగోపా స్సుసంక్రుద్ధా
రాక్షసేంద్ర మభిద్రవన్,తతో హలహలాశబ్ద స్సర్వదిగ్భ్య స్సముత్థితః.
౨౪. ధర్మరాజస్య యోధానాం శూరాణాం పరిధావతామ్, తే ప్రాసైః
పరిఘైశ్శూలై ర్ముద్గరై శ్శక్తితోమరైః.౨౫. పుష్పకం సమవర్షంత
శూరా శ్శతసహస్రశః, (అసంఖ్యేయం యమ స్యాసీ త్తత్ర సైన్యం
మహాత్మనః. ౨౬. శూరాణా ముగ్రవీర్యాణాం సమరే ష్వనివర్తి
నామ్, తతో వృక్షైశ్చ శైలైశ్చ ప్రాసాదీనాం శతై స్తథా. ౨౭.
పుష్పకం సమవర్షంత యమదూతా భయానకాః, సమంతా ద్విద్రుతం

తైస్తు పుష్పకంయాన మాబభౌ. ౨౮. యథా స్వర్ణమయం శృంగం
సమంతా ద్విద్రుతం ఘనైః, తస్యాసనాని ప్రాసాదాన్ వేదికా స్తోరణాని
చ. ౨౯. పుష్పకస్య బభంజు స్తే శీఘ్రం మధుకరా ఇవ, దేవనిష్ఠాన
భూతం త ద్విమానం పుష్పకం మృధే. ౩౦. భజ్యమానం తథైవాసీ
దక్షయ్యం బ్రహ్మతేజసా, తత స్తే రావణామాత్యా యథాకామం
యథా బలమ్. ౩౧. అయుధ్యంత మహావీరా స్సచ రాజా దశాననః,
తే తు శోణితదిగ్ధాంగా స్సర్వశస్త్రసమాహతాః. ౩౨. అమాత్యా
రాక్షసేంద్రస్య చక్రు రాయోధనం మహత్, అన్యోన్యం తే మహా
భాగా జఘ్నుః ప్రహరణై ర్భృశమ్. ౩౩. యమస్య చ మహాబాహో
రావణస్య చ మంత్రిణః,అమాత్యాం స్తాం స్తు సంత్యజ్య యమయోధా
మహాబలాః. ౩౪. తమేవ తేభ్యధావంత శూలవర్షై ర్దశాననమ్, తత
శ్శోణితదిగ్ధాంగః ప్రహారై ర్జర్ఝరీకృతః. ౩౫. విమానే రాక్షసశ్రేష్ఠః
ఫుల్లాశోక ఇవాబభౌ, సశూలాసిగదా ప్రాసాన్ శక్తితోమరసాయకాన్.
౩౬. ముసలాని శిలావృక్షాన్ ముమోచాస్త్రబలా ద్బలీ, తరూణాం
చ శిలానాం చ శస్త్రాణాం చాతిదారుణమ్. ౩౭. యమసైన్యేషు
తద్వర్షం పపాతాతిభయంకరమ్, తాం స్తు సర్వాన్ సమాక్షిప్య తదస్త్ర
మపహత్య చ. ౩౮. జఘ్ను స్తే రాక్షసం ఘోర మేకం శతసహస్రశః,
పరివార్య చ తం సర్వే శైలం మేఘోత్కరా ఇవ. ౩౯. భిండివాలైశ్చ
శూలైశ్చ నిరుచ్ఛ్వాసమపోథయన్, విముక్తకవచః క్రుద్ధ స్సిక్తశ్శోణిత
విస్రవైః. ౪౦. స పుష్పకం పరిత్యజ్య పృథివ్యా మవతిష్ఠత, తత స్స
కార్ముకీ బాణీ పృథివ్యాం రాక్షసాధిపః. ౪౧. లబ్ధసంజ్ఞో ముహూర్తేన
క్రుద్ధ స్తస్థౌ యథాఽంతకః, తతః పాశుపతం దివ్య మస్త్రం సంధాయ
కార్ముకే. ౪౨. తిష్ఠతిష్ఠేతి తా నుక్త్వా తచ్చాపం విచకర్ష సః,ఆకర్ణం
స వికృష్యాథ చాప మింద్రారి రాహవే. ౪౩. ముమోచ తం శరం
క్రుద్ధః త్రిపురే శంకరో యథా, తస్య రూపం శరస్యాసీ ద్విధూమ
జ్వాలమండలమ్. ౪౪. వనం దహిష్యతో ఘర్మే దావాగ్ని రివ మూ
ర్ఛతః,జ్వాలామాలీ స తు శరః క్రవ్యాదానుగతో రణే. ౪౫. ముక్తో
గుల్మాన్ ద్రుమాం శ్చైవ భస్మకృత్వా ప్రధావతి, తే తస్య తేజసా

దగ్ధా స్సైన్యా వైవస్వతస్య తు. ౪౬. రణే తస్మిన్ నిపతితా దావదగ్ధా నగా ఇవ, తత స్ససచివై స్సార్ధం రావణో భీమ విక్రమః. ౪౭. ననాద సుమహానాదం కమ్పయన్నివ మేదినీమ్.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ఏకవింశస్సర్గః.
-౨౨౨-౪౪౪౦.

ద్వావింశస్సర్గః.

స తు తస్య మహానాదం శ్రుత్వా వైవస్వతో యమః, శత్రుం విజయినం మేనే స్వబలస్యచ సంక్షయమ్. ౧. సతుయోధాన్ హతాన్ మత్వా క్రోధపర్యాకులేక్షణః, అబ్రవీత్త్వరితం సూతం రథ స్సముప నీయతామ్. ౨. తతస్సూతో రథం దివ్య ముపస్థాప్య మహాస్వనమ్, స్థిత స్స చ మహాతేజా ఆరురోహ మహారథమ్. ౩. పాశముద్గరహస్తశ్చ మృత్యు స్తస్యాగ్రతః స్థితః, యేన సంక్షిప్యతే సర్వం త్రైలోక్య మిద మవ్యయమ్. ౪. కాలదండ శ్చ పార్శ్వస్థో మూర్తిమాన్ స్యందనోత్తమే, యమప్రహరణం దివ్యం తేజసా జ్వాలదగ్నివత్. ౫. తస్య పార్శ్వేషు నిశ్ఛిద్రాః కాలపాశాః ప్రతిష్ఠితాః, పావకస్పర్శసంకాశః స్థితో మూర్తశ్చ ముద్గరః. ౬. తతో లోకత్రయం క్షుబ్ధ మకంపంత దివౌకసః, కాలం క్రుద్ధం తదా దృష్ట్వా లోకత్రయ భయావహమ్. ౭. తత స్సంచోదయం స్సూత స్తా నశ్వాన్ రుచిరప్రభాన్, ప్రయయౌ భీమ సన్నాదో యత్ర రక్షోధిపః స్థితః. ౮. ముహూర్తేన యమం తే తు హయా హరిహయోపమాః, ప్రాపయన్ మనస స్తుల్యా యత్ర తత్ప్రస్తుతం రణమ్. ౯. దృష్ట్వా తు తే తం వికృతం రథం మృత్యుసమన్వితమ్, సచివా రాక్షసేంద్రస్య సర్వలోకభయావహమ్. ౧౦. అభ్యధావంత సంక్రుద్ధా బలినోఽతిభయంకరాః, లఘుసత్వతయా తే హి నష్టసంజ్ఞా భయార్దితాః. ౧౧. నాత్ర యోద్ధుం సమర్థా స్స ఇత్యుక్త్వా ప్రయయు ర్దిశః,స తు తం తాదృశం దృష్ట్వా రథం లోకభయావహమ్. ౧౨. నాక్షుభ్యత దశగ్రీవో న చాఽపి భయమావిశత్, యమో రావణ మాసాద్య వ్యసృజ చ్ఛక్తితోమరాన్, ౧౩. సర్వమర్మాణి సంక్రుద్ధో రావణస్య న్యకృంతత,(మర్మసు చ్ఛిద్యమానేషు రావణో రాక్ష

నేశ్వరః. ౧౪. సహంస్తస్థౌ రుజం ఘోరాం భిద్యమాన ఇవాచలః,)
రావణస్తు స్థిత స్స్వస్థః శరవర్షం ముమోచహ. ౧౫. తస్మిన్ వైవస్వత
రథే తోయవర్షమివామ్బుదః, (శరాస్తే వజ్రసంకాశా శ్ఛాదయంతో
రణే యమమ్. ౧౬. యథాచలం మహాఘోరా నానావర్ణా వలాహకాః,
తాన్ నిహత్య శరాం స్తూర్ణం రావణస్య యమస్స్వయమ్. ౧౭. తతః
ప్రహరణం ఘోరం ముమోచారినిషూదనః,) తతో మహాశక్తిశరైః
పాత్యమానో మహోరసి. ౧౮. ప్రతికర్తుం నశక్నోతి రాక్షస శ్శల్య
పీడితః, నానాప్రహరణై రేవం యమేనామిత్రకర్శినా. ౧౯. సప్తరాత్రం
కృతే సంఖ్యే నభగ్నో విజితోఽపినా, తదాసీత్తుములం యుద్ధం యమ
రాక్షసయో ర్ద్వయోః. ౨౦. విజయాకాంక్షిణో స్తత్ర సమరే ష్వని
వర్తినోః, తతో దేవా స్సగంధర్వా స్సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః. ౨౧.
ప్రజాపతిం పురస్కృత్య సమేతా స్తద్రణాజిరమ్, సంవర్త ఇవ లోకానా
మభవద్యుధ్యతో స్తయోః. ౨౨. రాక్షసానాం చ ముఖ్యస్య
ప్రేతానా మీశ్వరస్యచ, రాక్షసేంద్రోఽపి విస్ఫార్య చాపమింద్రాశని
ప్రభమ్. ౨౩. నిరంతర మివాకాశం కుర్వన్ బాణాన్ ముమోచ సః,
మృత్యుం చతుర్భి ర్విశిఖై స్సూతం సప్తభి రర్దయన్. ౨౪. యమం శత
సహస్రేణ శీఘ్రం మర్మ స్వతాడయత్, తతః క్రుద్ధస్య సహసా యమస్యాభి
వినిస్సృతః. ౨౫. జ్వాలామాలీ సనిశ్వాసో వదనా త్క్రోధపావకః,
తతోపశ్యం స్తదాశ్చర్యం దేవదానవరాక్షసాః. ౨౬. క్రోధజం
పావకం దీప్తం దిధక్షంతం రిపోర్బలమ్, ప్రహర్షితౌ సుసంరబ్ధౌ
మృత్యుకాలౌ బభూవతుః. ౨౭. మృత్యుస్తు పరమక్రుద్ధో వైవ
స్వత మథాబ్రవీత్, ముంచ మాం దేవ శీఘ్రం తం నిహన్మి సమరే
రిపుమ్. ౨౮. నాద్య రక్షో భవే దేషా మర్యాదా మే నిసర్గతః,
హిరణ్యకశిపు శ్శ్రీమా న్నముచి శ్శమ్బర స్తథా. ౨౯. సంహ్రాది
ర్ధూమకేతు శ్చ బలి ర్వైరోచనోఽపిచ, శమ్భు ర్దైత్యమహారాజో
వృత్రో బాణ స్తథై వచ. ౩౦. కార్తస్వరశ్చ నరక స్తౌ పుభౌ
మధుకైటభౌ, రాజర్షయ శ్శాస్త్రవిదో గంధర్వా స్సమహోరగాః.
౩౧. ఋషయః పన్నగా దైత్యా యక్షా శ్చాప్సరసాం గణాః, యుగాంత

పరివర్త్తేచ పృథివీ సమహార్ణవా. ౩౨. క్షయం నీతా మహారాజ
సపర్వతసరిద్ద్రుమా, ఏతే చాన్యేచ బహవో బలవంతో దురాసదాః.
౩౩. వినిపన్నా మయా దృష్టాః కిముతాయం నిశాచరః, ముఞ్చ మాం
సర్వధర్మజ్ఞ యావదేనం నిహన్మ్యహమ్. ౩౪. నహి కశ్చి న్మయా దృష్టో
బలవా నపి జీవతి,బలం మమ నఖ ల్వేత న్మర్యా దైషా నిసర్గతః. ౩౫.
సందృష్టో న మయా కాలః ముహూర్తమపి జీవతి,తస్యైవం వచనం శ్రుత్వా
ధర్మరాజః ప్రతాపవాన్. ౩౬. అబ్రవీత్తత్ర తం మృత్యు మయ మేనం
నిహ న్మ్యహమ్, తత స్సంరక్తనయనః క్రుద్ధో వైవస్వతః ప్రభుః. ౩౭. కాల
దండ మమోఘం తం తోలయామాస పాణినా,యస్య పార్శ్వేతు నిఖిలాః
కాలపాశాః ప్రతిష్ఠితాః. ౩౮. పావకస్పర్శసంకాశో ముద్గరో మూర్తిమాన్
స్థితః,దర్శనా దేవ యః ప్రాణాన్ ప్రాణినా మపకర్షతి. ౩౯. కింపునస్స్పృశ్య
మానస్య పాత్యమానస్య దేహినః, సజ్వాలాపరివారస్తు నిర్దహ న్నివ
రాక్షసమ్. ౪౦. తేన స్పృష్టో బలవతా మహాప్రహరణోస్ఫురత్, తతో
విదుద్రువు స్సర్వే తస్మా త్త్రస్తా రణాజరే. ౪౧. సురాశ్చ క్షుభితా దృష్ట్వా
కాలదండోద్యతం యమమ్, తస్మిన్ ప్రహర్తుకామే తు దండ ముద్యమ్య
రావణమ్. ౪౨. యమం పితామహస్సాక్షా ద్దర్శయిత్వేద మబ్రవీత్,
వైవస్వత మహాబాహో నఖల్వతులవిక్రమ. ౪౩. నహంతవ్య స్త్వయై
తేన దండేనాయం నిశాచరః, వరఃఖలుమయైతస్మై దత్త స్త్రిదశపుంగవ.
౪౪. తత్త్వయా నానృతం కార్యం యన్మయా వ్యాహృతం వచః, యో
హి మా మనృతం కుర్యా ద్దేవో వా మానుషోపివా. ౪౫. త్రైలోక్య
మనృతం తేన కృతం స్యాన్నాత్ర సంశయః, క్రుద్ధేన విప్రముక్తోయం నిర్వి
శేషం ప్రియాప్రియే. ౪౬. ప్రజా స్సంహరతే రౌద్రో లోకత్రయభయా
వహః, అమోఘో హ్యేష సర్వాసాం ప్రజానాం వినిపాతనే. ౪౭. కాల
దండో మయా సృష్టః పూర్వం మృత్యుపురస్కృతః, త న్నఖ ల్వేష తే
సౌమ్య పాత్యో రాక్షసమూర్ధని. ౪౮. న హ్యస్మిన్ పతితే కశ్చి న్ముహూర్త
మపి జీవతి, యదిహ్యస్మి న్నిపతితే నమ్రియేతైష రాక్షసః. ౪౯. మ్రి
త వా దశగ్రీవః తథా ప్యుభయతోనృతమ్, త న్నివర్తయ లంకేశా
ద్దండ మేతం సముద్యతమ్. ౫౦. సత్యం చ మాం కురుష్వాద్య లోకాం
స్త్వం యద్యవేక్షసే, ఏవ ముక్తస్తు ధర్మాత్మా ప్రత్యువాచ యమస్తదా.

౫౧. ఏవ వ్యావర్తితో దండః ప్రభవిష్ణు ర్భవా౯ హి నః, కిం న్విదానీం మయాశక్యం కర్తుం రణగతేన హి. ౫౨. య న్మయా ననిహంతవ్యో రాక్షసో వరదర్పితః, ఏష తస్మా త్ప్రణశ్యామి దర్శనా దస్య రక్షసః. ౫౩. ఇత్యుక్త్వా సరథ స్సాశ్వ స్తత్రైవాంతరధీయత, దశగ్రీవస్తు తం జిత్వా నామ విశ్రావ్య చాత్మనః. ౫౪. ఆరుహ్య పుష్పకం భూయో నిష్క్రాంతో యమసాదనాత్, స తు వైవస్వతో దేవై స్సహ బ్రహ్మ పురోగమైః. ౫౫. జగామ త్రిదివం హృష్టో నారదశ్చ మహామునిః.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ద్వావింశస్సర్గః.

౧౨౫-౨౫౦౦.

త్రయోవింశస్సర్గః.

స తు జిత్వా దశగ్రీవో యమం త్రిదశపుంగవమ్, రావణస్తు రణశ్లాఘీ స్వసహాయా౯ దదర్శహ. ౧. తతో రుధిరసిక్తాంగం ప్రహారై ర్జర్జరీకృతమ్, రావణం రాక్షసా దృష్ట్వా విస్మయం సముపాగమ౯. ౨. జయేన వర్ధయిత్వా చ మారీచప్రముఖా స్తతః, పుష్పకం భేజిరే సర్వే సాంత్వితా రావణేన హి. ౩. తతో రసాతలం గచ్ఛ౯ ప్రవిష్టః పయసాంనిధిమ్, దైత్యోరగగణాధ్యుష్టం వరుణేన సురక్షితమ్. ౪. స తు భోగవతీం గత్వా పురీం వాసుకిపాలితామ్, కృత్వా నాగా౯ వశే హృష్టో యయా మణిమతీం పురీమ్. ౫. నివాతకవచా స్తత్ర దైత్యా లబ్ధవరావస౯, రాక్షస స్తా౯ సమాసాద్య యుద్ధాయ సముపాహ్వయత్. ౬. తే తు సర్వేషు విక్రాంతా దైతేయా బలశాలినః, నానా ప్రహరణా స్తత్ర ప్రాయయు ర్యుద్ధదుర్మదాః. ౭. శూలై స్త్రిశూలైః కులిశైః పట్టసాసిపరశ్వధైః, అన్యోన్యం బిభిదుః క్రుద్ధా రాక్షసా దానవా స్తథా. ౮. తేషాం తు యుధ్యమానానాం సాంగ స్సంవత్సరో గతః, నచాన్యతరయో స్తత్ర విజయో వా క్షయోఽపి వా. ౯. తతః పితామహ స్తత్ర త్రైలోక్యగతి రవ్యయః, ఆజగామ ద్రుతం దేవో విమానవర మాస్థితః. ౧౦. నివాతకవచానాం తు నివార్య రణకర్మ తత్, వృద్ధః పితామహో వాక్య మువాచ విదితార్థవత్. ౧౧. న హ్యయం రావణో యుద్ధే శక్యో జేతుం సురాసురైః, న భవంతః క్షయం నేతు మపి

సామరదానవైః. ౧౨. రాక్షసస్య సఖిత్వం వై భవద్భి స్సహ రోచతే,
అవిభక్తా హి సర్వార్థాః సుహృదాం నాత్ర సంశయః. ౧౩. తతోఽగ్ని
సాక్షికం సఖ్యం కృతవాం స్తత్ర రావణః, నివాతకవచై స్సార్ధం
ప్రీతిమా నభవ త్తదా. ౧౪. అర్చితస్తై ర్యథా న్యాయం సంవత్సర
మథోషితః, స్వపురా న్నిర్విశేషం చ ప్రియం ప్రాప్తో దశాననః. ౧౫.
తత్రోపధార్య మాయానాం శత మేకోన మాప్తవాన్, సలిలేంద్రపురా
న్వేషీ స బభ్రామ రసాతలమ్. ౧౬. తతోఽశ్మనగరం నామ కాలకేయాభి
రక్షితమ్, గత్వా తు కాలకేయాంశ్చ హత్వా తత్ర బలోత్కటాన్.
౧౭. శూర్పణఖ్యాశ్చ భర్తార మసినాచ్ఛిన త్తదా, స్యాలోఽపి బల
వంతం చ విద్యుజ్జిహ్వం బలోత్కటమ్. ౧౮. జిహ్వయా సంలిహంతం
చ రాక్షసాన్ సమరే తదా, తం విజిత్య ముహూర్తేన జఘ్నే దైత్యాం
శ్చతుశ్శతమ్. ౧౯. తతః పాండురమేఘాభం కైలాస మివ భాస్వరమ్,
వరుణస్యాలయం దివ్య మపశ్య ద్రాక్షసాధిపః. ౨౦. క్షరంతీం చ పయో
నిత్యం సురభిం గా మవస్థితామ్, దదర్శ రావణ స్తత్ర గోవృషేంద్రవి
రావణీమ్. ౨౧. యస్యాః పయోభినిష్యందాత్ క్షీరోదో నామ సాగరః,
యస్మా చ్చంద్రః ప్రభవతి శీతరశ్మిః ప్రజాహితః. ౨౨. యం సమా
శ్రిత్య జీవంతి ఫేనపాః పరమర్షయః, అమృతం యత్ర చోత్పన్నం స్వధా
చ స్వధభోజినామ్. ౨౩. యాం బ్రువంతి నరా లోకే సురభిం నామ
నామతః, ప్రదక్షిణం తు తాం కృత్వా రావణః పరమాద్భుతామ్. ౨౪.
ప్రవివేశ మహాఘోరం గుప్తం బహువిధై ర్బలైః, తోయధారాశ
తాకీర్ణం శారదాభ్రనిభం తదా. ౨౫. నిత్యం ప్రహృష్టం దదృశే వరు
ణస్య గృహోత్తమమ్, తతో హత్వా బలాధ్యక్షాన్ సమరే తై శ్చ
తాడితః. ౨౬. అబ్రవీ త్త్వరితో యోధాన్ రాజా శీఘ్రం నివేద్యతామ్,
యుద్ధార్థీ రావణః ప్రాప్తః తస్య యుద్ధం ప్రదీయతామ్. ౨౭. వద వా
న భయం తేఽస్తి నిర్జితోఽస్మీతి సాంజలిః, ఏతస్మిన్నంతరే క్రుద్ధా వరు
ణస్య మహాత్మనః. ౨౮. పుత్రాః పౌత్రాశ్చ నిష్క్రాంతాః గాశ్చ
పుష్కర ఏవ చ, తే తు వీర్యగుణోపేతాః బలైః పరివృతా స్స్వకైః.
౨౯. యుక్త్వా రథాన్ కామగమా నుద్యద్భాస్కరవర్చసః, తతో
యుద్ధం సమభవ ద్దారుణం రోమహర్షణమ్. ౩౦. సలిలేంద్రస్య పుత్రా

ణాం రావణస్య చ ధీమతః, అమాత్యైశ్చ మహావీర్యై ర్దశగ్రీవస్య
రక్షసః.౩౧.వారుణం తద్బలం కృత్స్నం క్షణేన వినిపాతితమ్,సమీక్ష్య
స్వబలం సంఖ్యే వరుణస్య సుతా స్తదా. ౩౨. అర్దితా శ్శరజాలేన
నివృత్తా రణకర్మణః, మహీతలగతా స్తేతే రావణం దృశ్య పుష్పకే.
౩౩. ఆకాశ మాశు వివిశు స్స్యందనై శ్శీఘ్రగామిభిః, మహదాసీ
త్తత స్తేషాం తుల్యస్థాన మవాప్య తత్. ౩౪.ఆకాశయుద్ధం తుములం
దేవదానవయో రివ, తత స్తే రావణం యుద్ధే శరైః పావకసన్నిభైః.
౩౫. విముఖీకృత్య సంహృష్టా వినేదు ర్వివిధా న్రవాన్, తతో మహో
దరః క్రుద్ధో రాజానం దృశ్య ధర్షితమ్. ౩౬. త్యక్త్వా మృత్యుభయం
వీరో యుద్ధకాంక్షీ వ్యలోకయత్, తేన తేషాం హయా యే చ కామ
గాః పవనోపమాః. ౩౭. మహోదరేణ గదయా హతా స్తే ప్రయయుః
క్షితిమ్,తేషాం వరుణపుత్త్రాణాం హత్వా యోధా న్హయాంశ్చ తాన్.
౩౮. ముమోచాశు మహానాదం విరథా న్ప్రేక్ష్య తా న్స్థితాన్, తే
తు తేషాం రథా స్సాశ్వా స్సహసారథిభి ర్వరైః. ౩౯. మహోదరేణ
నిహతాః పతితాః పృథివీతలే, తేతు త్యక్త్వా రథా న్పుత్త్రాః వరుణస్య
మహాత్మనః.౪౦.ఆకాశే విష్ఠితా శ్శూరా స్స్వప్రభావా న్న వివ్యథుః,
ధనూంషి కృత్వా సజ్యాని వినిర్భిద్య మహోదరః. ౪౧.రావణం సమరే
క్రుద్ధా స్సహితా స్సమభిద్రవన్, సాయకై శ్చాపవిభ్రష్టై ర్వజ్రకల్పైః
స్సుదారుణైః.౪౨. దారయంతి స్మ సంక్రుద్ధా మేఘా ఇవ మహాగిరిమ్,
తతః క్రుద్ధో దశగ్రీవః కాలాగ్ని రివ నిర్గతః. ౪౩. శరవర్షం మహా
వేగం తేషాం మర్మ స్వపాతయత్, తత స్తే నైవ సహసా సీదంతి స్మ
పదాతయః. ౪౪. ముసలాని విచిత్త్రాణి తతో భల్లశతాని చ, పట్టసాం
శ్చైవ శక్తీంశ్చ శతఘ్నీం స్తోమరాం స్తథా.౪౫.పాతయామాస దుర్ధర్షః
తేషా ముపరి విష్ఠితః,అథ విద్ధా స్తు తే వీరా సీదంతి స్మ పదాతయః.
౪౬. మహాపంక మి వాసాద్య కుంజరా షష్టిహాయనాః, సీదమానాం
స్తుతా న్దృష్ట్వా విహ్వలా న్సుమహౌజసః.౪౭.ననాద రావణో హర్షా
న్మహా నంబుధరో యథా, తతో రక్షో మహా న్నాద ముక్త్వా హంతి
స్మ వారుణాన్. ౪౮. నానాప్రహరణై ర్ఘోరై ర్ధారాపాతై రివాంబుదః,

తత స్తే విముఖా స్సర్వే పతితా ధరణీతలే. ౪౯. రణా త్స్వపురుషై శ్శీఘ్రం గృహాణ్యేవ ప్రవేశితాః, తా నబ్రవీ త్తతో రక్షో వరుణాయ నివేద్యతామ్. ౫౦. పరాక్రమస్య కాలోఽయం విక్రమ స్తే ప్రదర్శ్య తామ్, రావణం త్వబ్రవీ న్మంత్రీ ప్రహాస్తో నామ వారుణః. ౫౧. గతః ఖలు మహారాజో బ్రహ్మలోకం జలేశ్వరః, గాంధర్వం వరుణ శ్శ్రోతుం యం త్వ మాహ్వాయసే యుధి. ౫౨. తత్కిం తవ వృథా వీర పరిశ్రమ్య గతే నృపే, యే తు సన్నిహితా వీరాః కుమారా స్తే పరాజితాః.౫౩.రాక్షసేంద్ర స్తు తచ్ఛ్రుత్వా నామ విశ్రావ్య చాత్మనః, హర్షా న్నాదం విముంచన్ వై నిష్క్రాంతో వరుణాలయాత్. ౫౪. ఆగత స్తు తథా యేన తేనైవ వినివృత్య సః, లంకా మభిముఖో రక్షో నభస్థలగతో యయౌ. ౫౫.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-త్రయోవింశస్సర్గః.

౨౪-౫౬౦.

అథాధికపాఠస్సర్గాః పఞ్చ.

తత్ర

ప్రథమస్సర్గః.

హర్షా న్నాదాం స్తు విసృజ న్నిష్క్రాంతో వరుణాలయాత్, మహోదరేణ సంయుక్తో హర్షగద్గదభాషిణా. ౧. [ద్వితీయం జితవాన్ లోకం రావణో రాక్షసాధిపః,] తతోఽశ్మనగరం భూయో విచేరు ర్యుద్ధలాలసాః. ౨. తత్రాపశ్య ద్దశగ్రీవో గృహం పరమభాస్వరమ్, వైడూర్యతోరణాకీర్ణం ముక్తాజాలవిభూషితమ్. ౩. సువర్ణస్తంభగహనం వేదికాభి రలంకృతమ్, వజ్రస్ఫటికసోపానం కింకిణీజాలసంవృతమ్. ౪. బహ్వాసనయుతం రమ్యం మహేంద్రసదనోపమమ్, దృష్ట్వా గృహవరం రమ్యం దశగ్రీవః ప్రతాపవాన్. ౫. కస్యేదం భవనం సౌమ్యం మేరు కందరసన్నిభమ్,గచ్ఛ ప్రహస్త శీఘ్రం త్వం జానీష్వ భవనోత్తమమ్. ౬. ఏవ ముక్తః ప్రహస్త స్తు ప్రవివేశ గృహోత్తమమ్, శూన్యం ప్రేక్ష్య వృతద్వారం పునః కక్ష్యాంతరం యయౌ.౭. సప్తకక్ష్యాంతరం

గత్వా తతో జ్వాలా మపశ్యత, తతో దృష్టః పుమాం స్తత్ర దృష్ట్వా
హాసం ముమోచ సః. ౮. శ్రుత్వా స తం మహాహాస మూర్ధ్వరోమా
ఽభవ త్తదా, జ్వాలామధ్యే స్థిత స్తత్ర హేమమాలీ న్యదృశ్యత. ౯.
ఆదిత్య ఇవ దుష్ప్రేక్ష్య స్సాక్షాదివ యమః ప్రభుః, తతో దృష్ట్వా తు
వృత్తాంతం త్వరమాణో వినిర్గతః. ౧౦. వినిర్గమ్యా బ్రవీ త్సర్వం రావ
ణాయ నిశాచరః, ఆజగామ దశగ్రీవః పుష్పకాదవతీర్య సః. ౧౧.
ప్రవేష్టుకామో వేశ్మాథ భిన్నాంజనచయోపమః, చంద్రమౌళి ర్వపుష్మాం
శ్చ పురుషోఽస్యాగ్రతః స్థితః.౧౨.ద్వార మావృత్య సహసా జ్వాలా
జిహ్వో భయానకః,రక్తాక్షః శ్వేతవదనో బింబోష్ఠ శ్చోర్ధ్వరోమవాన్.
౧౩. మహాభీషణనాసశ్చ కమ్బుగ్రీవో మహాహనుః, గూఢశ్మశ్రు
నిగూఢాస్థి దంష్ట్రాభో రోమహర్షణః. ౧౪. ఏతాదృశం వై పురుషం
దదర్శ స తు రావణః, గృహీత్వా లోహముసలం ద్వారం విష్టభ్య
సుస్థితమ్. ౧౫. అథ సందర్శనా త్తస్య ఊర్ధ్వరోమా బభూవసః,అస్పంద
తాస్య హృదయం వేపథుశ్చాప్యజాయత. ౧౬. నిమిత్తాన్యమనోజ్ఞాని
దృష్ట్వా రామ వ్యచింతయత్, అథ చింతయత స్తస్య సఏవ పురుషో
ఽబ్రవీత్.౧౭.కిన్ను చింతయసే రక్షో విస్రబ్ధం బ్రూహి మాచిరమ్,
యుద్ధాతిథ్య మహం వీర కరిష్యే రజనీచర.౧౮.ఏవ ముక్త్వాస తద్రక్షః
పున ర్వచన మబ్రవీత్, యోత్స్యసే బలినా సార్ధం మయా వా తద్వి
ధీయతామ్.౧౯. రావణోఽభిహితో భూయ ఊర్ధ్వరోమా వ్యజాయత,
అథ ధైర్యం సమాలంబ్య రావణో వాక్య మబ్రవీత్. ౨౦. గృహే
ఽత్ర తిష్ఠతే కోవా తం బ్రూహి వదతాంవర, తేనైవ సార్ధం యో
త్స్యామి యథా వా మన్యతే భవాన్. ౨౧. స ఏనం పునరేవాహ
దానవేంద్రోఽత్ర తిష్ఠతి,ఏష వై పరమోదార శ్శూర స్సత్యపరాక్రమః.
౨౨. వీరో బహుగుణోపేతః పాశహస్త ఇవాంతకః, బాలార్క ఇవ
తేజస్వీ సమరే ష్వనివర్తకః. ౨౩. అమర్షీ దుర్జయో ధీరో బలి ర్హి
గుణసాగరః, ప్రియంవద స్సంవిభాగీ గురువిప్రప్రియ స్సదా. ౨౪.
కాలకాంక్షీ మహాసత్త్వ స్సత్యవాక్సౌమ్యదర్శనః, వీర స్సర్వగుణో
పేతో దక్షస్స్వాధ్యాయ తత్పరః. ౨౫. ఏష గర్జతి వాత్యేష జ్వలతే
తపతే తథా, దైవైశ్చ భూతసంఘైశ్చ పన్నగైశ్చ మహర్షిభిః. ౨౬.

భయం యో నాభిజానాతి తేన కిం యోద్ధు మిచ్ఛసి, బలినా యది తే యుద్ధం రోచతే రాక్షసేశ్వర. ౨౭. ప్రవిశ త్వం మహాసత్త్వ సంగ్రామం కురు మాచిరమ్,ఏవ ముక్తో దశగ్రీవః ప్రవివేశ యతో బలిః. ౨౮. స విలోక్యాథ లంకేశ మట్టహాసం జహాస చ, ఆదిత్య ఇవ దుష్ప్రేక్షః స్థితో దానవసత్తమః. ౨౯. అథ సందర్శనాదేవ బలి ర్వై విశ్వరూపవాన్, స గృహీత్వా చ తద్రక్షో హ్యుత్సంగే స్థాప్య చాబ్రవీత్. ౩౦. దశగ్రీవ మహాబాహో కిం తే కామం కరోమ్యహమ్, కి మాగమనకృత్యం తే బ్రూహి త్వం రాక్షసేశ్వర. ౩౧. ఏవ ముక్తస్తు బలినా రావణో వాక్యమబ్రవీత్, శ్రుతం మయా మహాభాగ బద్ధ స్త్వం విష్ణునా పురా. ౩౨.సోఽహం మోచయితుం శక్తో బంధనాన్నాత్ర సంశయః, యం దృష్ట్వా నహం ద్వారి తం చ జ్ఞాతుం సముత్సహే. ౩౩. ఏవ ముక్తే తతోహాసం బలిః కృత్వేద మబ్రవీత్, శ్రూయతా మభిధాస్యామి యం త్వం పృచ్ఛసి రావణ. ౩౪. య ఏష పురుషశ్శ్యామో ద్వారి తిష్ఠతి నిత్యశః, ఏతేన దానవేంద్రాశ్చ తథాన్యే బలవత్తరాః. ౩౫. వశం నీతా బలవతా పూర్వే పూర్వతరాశ్చ యే, బద్ధశ్చాహ మనే నైవం కృతాంతో దురతిక్రమః. ౩౬. క ఏనం పురుషం లోకే వంచయిష్యతి రావణ, సర్వభూతాపహర్తా చ య ఏవ ద్వారి తిష్ఠతి. ౩౭. కర్తా కారయితా చైవ ధాతా చ భువనేశ్వరః, స త్వం వేత్థ న చాహం వై భూతభవ్యభవత్ప్రభుమ్. ౩౮. కలిశ్చైవ హి కాలశ్చ సర్వభూతాపహారకః, లోకత్రయస్య సర్వస్య కర్తా భర్తా తథైవ చ. ౩౯. సంహరత్యేష భూతాని స్థావరాణి చరాణి చ, పునశ్చ సృజతే సర్వ మనాద్యంతో మహేశ్వరః, ౪౦. కరణం కారణం కర్తా సోఽయం పురుషసత్తమః, ఇష్టం చైవ హి దత్తం చ హుతం చైవ నిశాచర. ౪౧. సర్వమేవ హి లోకేశో ధాతా గోప్తా న సంశయః, నైవంవిధం మహద్భూతం విద్యతే భువనత్రయే. ౪౨. అహం త్వం చైవ పౌలస్త్య యేచాన్యే పూర్వవత్తరాః, నేతా తేషాం మహాత్మైష పశుం రశనయా యథా. ౪౩. వృత్రో వలో దను శ్శంభుర్నిశుంభ శ్శుంభ ఏవ చ, కాలనేమి శ్చ ప్రహ్లాద స్తథా వైరోచనో బలిః. ౪౪. కాలకేయ స్తారకాఖ్యో ముచుకుందో వివర్ధనః,హిరణ్యాక్షో

మధుశ్చైవ కైటభో ధూమశంబరా. ౪౫. యమళార్జునౌ చ కంసశ్చ
శుకః కూటో మృదు స్తథా, ఏతే తపంతి ద్యోతంతే వాంతి వర్షంతి
చైవ హి. ౪౬. సర్వైః క్రతుశతై రిష్టం సర్వై స్తప్తం మహత్తపః,
సర్వే తే సుమహాత్మాన స్సర్వే వై యోగధర్మిణః.౪౭.సర్వై రైశ్వర్య
మాసాద్య భుక్తభోగై ర్మహాత్తరైః, దత్త మిష్ట మధీతఞ్చ ప్రజాశ్చ పరి
పాలితాః. ౪౮. స్వపక్షేష్వనుగోప్తారః ప్రహర్తారః పరే ష్వపి, సమరే
ష్వపి లోకేషు నై తేషాం విద్యతే సమః.౪౯. శూరా స్త్వభిజనోపేతా
స్సర్వశస్త్రాస్త్రపారగాః,సర్వవిద్యా ప్రవేత్తార స్సంగ్రామే ష్వనివర్తకాః.
౫౦.సర్వై స్త్రిదశరాజ్యాని కాంక్షితాని మహాత్మభిః,యుద్ధే సురగణా
స్సర్వే నిర్జితాశ్చ సహస్రశః. ౫౧. దేవానా మప్రియే శక్తా స్స్వపక్ష
పరిపాలకాః, ప్రమత్తా భోగరక్తాశ్చ బాలార్కసమతేజసః. ౫౨. యేతు
దేవాన్ ప్రధర్షంతే తదేషాం విష్ణు రీశ్వరః, ఉపాయపూర్వకం నాశం
సంవేత్తా భగవాన్ హరిః. ౫౩. ప్రాదుర్భావం వికురుతే యేనై తా
న్నిధనం నయేత్. పునరేవాత్మనాత్మాన మధిష్ఠాయ స తిష్ఠతి. ౫౪.
ఏవ మేతేన దేవేన దానవేంద్రా మహాత్మనా, తే హి సర్వే క్షయం
నీతా బలినా కామరూపిణా. ౫౫. సమరే యేచ దుర్ధర్షా నృపా స్తే
చ పరాజితాః, తేన నీతాః క్షయం సర్వే కృతాంతబలచోదితాః.౫౬.
ఏవ ముక్త్వాథ ప్రోవాచ రాక్షసం దానవేశ్వరః, యదేత ద్దృశ్యతే
వీర చక్రం దీప్తానలోపమమ్. ౫౭. ఏత ద్గృహీత్వా గచ్ఛ త్వం మమ
పార్శ్వం మహాబల, తతోఽహం తవ వ్యాఖ్యాస్యే ముక్తికారణ మవ్య
యమ్. ౫౮. త త్కురుష్వ మహాబాహో మా విలంబస్వ రావణ,
ఏతచ్ఛ్రుత్వా గతో రక్షః ప్రహసం శ్చ మహాబలః. ౫౯. యత్ర స్థితం
మహద్దివ్యం కుండలం రఘునందన, లీలయోత్పాటనం చక్రే రావణో-
బలదర్పితః. ౬౦. న చ చాలయితుం శక్తో రావణోఽభూ త్కథంచన,
లజ్జయా స పున ర్వ్యాయామో యత్నం చక్రే మహాబలః. ౬౧. ఉత్క్షిప్త
మాత్రే దివ్యేచ పపాత భువి రాక్షసః, ఛిన్నమూలో యథా శాఖీ
రుధిరౌఘపరిప్లుతః. ౬౨. ఏతస్మి న్నంతరే జజ్ఞే శబ్దః పుష్కరసంభవః,
రాక్షసేంద్రస్య సచివై రుక్తో హాహారవో మహాన్. ౬౩. తతో రక్షో
ముహూర్తేన చేతనాం ప్రాప్య చోత్థితమ్, లజ్జయావనతీభూతం బలి

ర్వాక్య మువాచ హ. ౧౪. ఆగచ్ఛ రాక్షసశ్రేష్ఠ వాక్యం శృణు
మయోదితమ్, య త్త్వయా చోద్ధృతం వీర కుండలం మణిభూషితమ్.
౧౫. ఏతద్ధి పూర్వజస్యాసీ త్కర్ణాభరణ మక్షతమ్,ఏత త్పతిత మత్రైవ
మన్య ద్భూధయో మహాబల.౧౬.అన్యపర్వతసానౌ హి పతితం కుండలా
దను, మకుటం చేదిసామీప్యే పతితం యుధ్యతో భువి. ౧౭. హిరణ్య
కశిపోః పూర్వం మమ పూర్వపితామహాత్, న తస్య కాలో మృత్యు
ర్వా న వ్యాధి ర్నవివాసకః. ౧౮. న దివా మరణం తస్య న రాత్రౌ
సంధ్యయో రపి, న శుష్కేణ న చార్ద్రేణ న చాశుష్కేణ కేనచిత్.
౧౯. విద్యతే రాక్షసశ్రేష్ఠ తస్య నాస్త్రేణ కేనచిత్, ప్రహ్లాదేన సమం
చక్రే వాదం పరమదారుణమ్. ౨౦. తస్య వాదే సముత్పన్నే ధీరో
లోకభయంకరః, సర్వదృశ్యస్వవీరస్య ప్రహ్లాదస్య మహాత్మనః. ౨౧.
ఉత్పన్నో రాక్షసశ్రేష్ఠ నృసింహాకృతిరూపధృత్,దృష్టం చ తేన రౌద్రేణ
క్షుబ్ధం సర్వ మశేషతః. ౨౨. తత ఉద్ధృత్య బాహుభ్యాం నఖై ర్నిన్యే
యామక్షయమ్, ఏష తిష్ఠతి వై ద్వార్థోస్సే వాసుదేవో నిరంజనః. ౨౩.
తస్య దేవాదిదేవస్య త త్త్వతో మే శృణుష్వహ,వాక్యం పరమభావేన
యది తే వర్తతే హృది. ౨౪. ఇంద్రాణాం చ సహస్రాణి సురాణా
మయుతాని చ, ఋషీణాం సప్తసంఖ్యానాం శతశోఽథ సహస్రశః.
౨౫. వశం నీతాని సర్వాణి య ఏష ద్వారి తిష్ఠతి, తస్య తద్వచనం
శ్రుత్వా రావణో వాక్య మబ్రవీత్. ౨౬. మయా ప్రేతేశ్వరో దృష్టః
కృతాంత స్సహమృత్యునా,పాశహస్తో మహాజ్వాలో హ్యూర్ధ్వరోమా
భయానకః. ౨౭. విద్యుజ్జిహ్వ శ్చ దంష్ట్రాల స్సర్పవృశ్చికరోమవాన్,
రక్తాక్షో భీమవేగశ్చ సర్వసత్త్వభయంకరః. ౨౮. ఆదిత్య ఇవ దుష్ప్రేక్షు
స్సమరే ష్వనివర్తకః,పాపానాం శమితా చైవ స మయా యుధి నిర్జితః.
౨౯. న చ మే తత్ర భీః కాచి ద్వ్యథా వా దానవేశ్వర, ఏనం తు
నాభిజానామి తద్భవాన్ వక్తు మర్హసి. ౩౦. రావణస్య వచ శ్శ్రుత్వా
బలి ర్వైరోచనోఽబ్రవీత్, ఏష త్రైలోక్యధాతా చ హరి ర్నారా
యణః ప్రభుః. ౩౧. అనంతః కపిలో విష్ణు ర్నారసింహో మహాద్యుతిః,
ఋతధామా సుధామా చ పాశహస్తో భయానకః. ౩౨. ద్వాదశాదిత్య
సదృశః పురాణపురుషోత్తమః, నీలజీమూతసంకాశ స్సురనాథ స్సురో

త్తమః. ౮౩. జ్వాలామాలీ మహానాదో యోగీ భక్తజనప్రియః, ఏష ధారయతే లోకా నేష వై సృజతే ప్రభుః. ౮౪. ఏషం సంహరతే చైవ కాలో భూత్వా మహాబలః, ఏష యజ్వా చ యజ్ఞశ్చ చక్రాయుధధరో హరిః. ౮౫. సర్వదేవమయ శ్చైవ సర్వభూతమయ స్తథా, సర్వలోకమయ శ్చైవ సర్వజ్ఞానమయ స్తథా. ౮౬. సర్వరూపీ మహారూపీ బలదేవో మహాభుజః, వీరహా వీరచక్షుష్మాం త్రైలోక్యగురు రవ్యయః. ౮౭.ఏవం మునిగణాస్సర్వే కథయంతీహ మోక్షిణః,య ఏనం పురుషం వేత్తి న స పాపై ర్విలిశ్యతే. ౮౮. స్తుత్వా స్మృత్వా తథైవేష్ట్వా సర్వ మస్మా దవాప్యతే, ఏత చ్ఛ్రుత్వా తు వచనం రావణో నిర్యయౌ తదా. ౮౯. క్రోధసంరక్తనయన ఉద్ధృతాస్త్రో మహాబలః, తథా భూతం చ తం దృష్ట్వా హరి ర్మసలధృ త్ప్రభుః. ౯౦. నైనం హ న్మ్యధునా పాపం చింతయిత్వేతి విశ్వధృత్, అంతర్ధానం గతో రామ బ్రహ్మణః ప్రియకామ్యయా. ౯౧. న చ తం పురుషం తత్ర దదర్శ రజనీచరః, హర్షాన్నాదం విముంచ న్వై నిష్క్రామన్వరుణాలయాత్. ౯౨. యేనైవ సంప్రవిష్టస్స పథా తేనైవ నిర్గతః.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-అధికపాఠే-బలిదర్శనంనామ

ప్రథమస్సర్గః

ద్వితీయస్సర్గః.

అథ సంచిత్య పౌలస్త్య స్సూర్యలోకం జగామ హ, మేరుశృంగే వరే రమ్యే ఉషిత్వా తత్ర శర్వరీమ్. ౧. పుష్పకం తత్సమారుహ్య రవే స్తురగసన్నిభమ్, మనోవాతగతిం దివ్యం విహారనియతిస్థితమ్. ౨. తత్రాపశ్య ద్రవిం దేవం సర్వతేజోమయం శుభమ్, వరకాంచనకేయూర రక్తాంబరవిభూషితమ్. 3. కుండలాభ్యాం శుభాభ్యాం చ భ్రాజన్ముఖవికాసితమ్, కేయూరనిష్కాభరణం రక్తమాలావలంబినమ్. ౪. రక్తచందనదిగ్ధాంగం సహస్రకిరణోజ్జ్వలమ్, త మాదిదేవ మాదిత్యం విభుం సప్తాశ్వవాహనమ్.౫. అనాద్యంతమమధ్యం తం లోకసాక్షిణ మీశ్వరమ్, తం దృష్ట్వా ప్రవరం దేవం రావణో రాక్షసాధిపః. ౬. స ప్రహస్త మువాచాథ రవితేజో బలార్దితమ్, గచ్ఛామాత్య

వద హ్యేనం సందేశా న్మమ శాసనమ్. ౭. మార్తండం భాస్కరం శ్రేష్ఠం తత్త్వతో బ్రూహి మాచిరమ్, యుద్ధార్థీ రావణః ప్రాప్తో యుద్ధం తస్య ప్రదీయతామ్. ౮. నిర్జితోఽస్మీతి వా బ్రూహి పక్ష మేకతరం కురు, తస్య తద్వచనా ద్రక్షః సూర్యస్యాంతిక మాగమత్. ౯. పింగళం దండినం చైవ సోపశ్య ద్ద్వారపాలకౌ, ఆఖ్యా మాఖ్యాయ తత్సర్వం రావణస్య వినిశ్చయమ్. ౧౦. తూష్ణీ మాస్తే ప్రహస్త స్స సూర్య తేజః ప్రతాపితః, దండీ గత్వా రవేః పార్శ్వం ప్రణమ్యాఖ్యాతవాన్విభుమ్. ౧౧. శ్రుత్వా తు సూర్య స్తద్వృత్తం దండినో రావణస్య హ, ఉవాచ వచనం శ్రీమా న్బుద్ధిపూర్వం దివాకరః. ౧౨. గచ్ఛ దండి న్జయస్వైనం నిర్జితోఽస్మీతి వా వద, కురు య త్తే కాంక్షితం తన్నాహం కాలక్షపాం సహే. ౧౩. స గత్వా వచనా త్తస్య రాక్షసాయ మహాత్మనః, కథయామాస తత్సర్వం సూర్యోక్తం వచనం యథా. ౧౪. స శ్రుత్వా వచనం తస్య దండినో వై మహాత్మనః, ఘోషయిత్వా జగామాథ విజయం రాక్షసేశ్వరః. ౧౫.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-అధికపాఠే-ద్వితీయస్సర్గః.

తృతీయస్సర్గః.

అథ సంచింత్య పౌలస్త్య స్సోమలోకం జగామ హ, మేరుశృంగే వరే రమ్యే రజనీ ముష్య వీర్యవా న్. ౧. తదా కశ్చి ద్రథారూఢో దివ్యస్రగనులేపనః, అప్సరోగణముఖ్యేన సేవ్యమాన స్తు గచ్ఛతి. ౨. రతిశ్రాంతోఽప్సరోంగేషు చుంబితస్సు విబుధ్యతే, రావణ స్త్వథ తం దృష్ట్వా కౌతూహలసమన్వితః. ౩. అథాపశ్య దృషిం తత్ర పర్వతం మునిసత్తమమ్, దశగ్రీవో మహాత్మానం దృష్ట్వా చేద మువాచహ. ౪. స్వాగతం తవ దేవర్షే దిష్ట్యా చై వాగతో హ్యసి, కోయం స్యందన మారూఢో హ్యప్సరోగణసేవితః. ౫. నిర్లజ్జ ఇవ సంయాతి భయస్థానం న విందతి, రావణే నైవ ముక్త స్తు పర్వతో వాక్య మబ్రవీత్. ౬. శృణు వత్స యథా తత్త్వం వక్ష్యే తవ మహామతే, ఏతేన నిర్జితా లోకాః బ్రహ్మా చైవాభితోషితః. ౭. ఏష గచ్ఛతి మోక్షాయ స

సుఖం స్థాన ముత్తమమ్, తపసా నిర్జితా లోకాః విక్రమేణ యథా త్వయా. ౮. ప్రయాతి పుణ్యవాన్ వత్స సోమం పీత్వా న సంశయః, త్వం చ రాక్షసశార్దూల శూర స్సత్యవ్రత స్తథా. ౯. నేదృశేషు చ క్రుధ్యంతి బలినో బ్రహ్మచారిషు, అథాఽపశ్యద్రథవరం మహాకాయం మహాజనమ్. ౧౦. జాజ్వల్యమానం వపుషా గీతవాదిత్ర సంకులమ్, క్వైష గచ్ఛతి దేవర్షే శోభమానో మహాద్యుతిః. ౧౧. కిన్నరై శ్చ ప్రగాయద్భి ర్నృత్యద్భి శ్చ మనోహరమ్, శ్రుత్వా చైన మువాచాథ పర్వతో మునిసత్తమః. ౧౨. ఏష శూరో రణే యోద్ధా సంగ్రామేష్వనివర్తకః, యుధ్యమాన స్తథై వైష ప్రహారై ర్జర్ఝరీకృతః. ౧౩. కృతీ శూరో రణే జేతా స్వామ్యర్థే త్యక్తజీవితః, సంగ్రామే నిహతో వీరాన్ హత్వా చ సబలాన్ బహూన్. ౧౪. ఇంద్రస్యాతిథిరేవైష హ్యథవా యత్ర చేచ్ఛతి, నృత్తగీతవిలాసై స్తు సేవ్యతే నరసత్తమః. ౧౫. పప్రచ్ఛ రావణో భూయః కోఽయం యాత్యర్కసన్నిభః, రావణస్య వచ శ్శ్రుత్వా పర్వతో వాక్యమబ్రవీత్. ౧౬, య ఏష దృశ్యతే రాజన్ విమానే సర్వకాంచనే, అప్సరోగణసంయుక్తే పూర్ణేందుసదృశాననః. ౧౭. సువర్ణదో మహారాజ విచిత్రాభరణాంబరః, ఏష గచ్ఛతి శీఘ్రేణ యానేన సుమహాద్యుతిః. ౧౮. పర్వతస్య వచశ్శ్రుత్వా రావణో వాక్యమబ్రవీత్, య ఏతే యాంతి రాజానో బ్రూహి తా న్నృషిసత్తమ. ౧౯. కోఽత్ర మే యాచతో దద్యా ద్యుద్ధాతిథ్యం మహాద్యుతిః, క్షిప్రమాఖ్యాహి ధర్మజ్ఞ పితా మే త్వం హి పర్వత. ౨౦. ఏవ ముక్తః ప్రత్యువాచ రావణం పర్వత స్తదా, స్వర్గార్థినో మహారాజ నైతే యుద్ధార్థినో నృపాః. ౨౧. వక్ష్యామి చ మహారాజ విచిత్రాభరణాంబరః, యస్తు రాజా మహాతేజా స్సప్తద్వీపేశ్వరో మహాన్. ౨౨. మాంధాతే త్యభివిఖ్యాత స్స తే యుద్ధం ప్రదాస్యతి, పర్వతస్య వచ శ్శ్రుత్వా రావణో వాక్య మబ్రవీత్. ౨౩. కుత్రాసౌ వర్తతే రాజా తం మమాచక్ష్వ తత్త్వతః, అహం యాస్యామి తత్రాద్య యత్రాఽసౌ నరపుంగవః. ౨౪. రావణస్య వచ శ్శ్రుత్వా ముని ర్వచన మబ్రవీత్, యువనాశ్వసుతో హ్యేష మాంధాతా రాజసత్తమః. ౨౫. సప్తద్వీపాన్ సముద్రాంతాన్ జిత్వాఽద్య స్వర్గమేష్యతి, అథాపశ్య న్మహాబాహు ర్ద్విరించివరదర్పితః.

౨౬. అయోధ్యాధిపతిం వీరం మాంధాతారం నృపోత్తమమ్, సప్త
ద్వీపాధిపం యాంతం స్యందనేన విరాజితమ్. ౨౭. కాంచనేన విచిత్రే
ణ మహోదారేణ భాస్వతా, జాజ్వల్యమానం రూపేణ దివ్యస్రగను
లేపనమ్. ౨౮. త మువాచ దశగ్రీవో యుద్ధం మే దీయతా మితి,ఏవ
ముక్తో దశగ్రీవం ప్రహస్యేద మువాచ హ. ౨౯. యది తే జీవితంనే
ష్టం తతో యుధ్యస్వ మా మితి, మాంధాతు ర్వచనం శ్రుత్వా రావణో
వాక్య మబ్రవీత్. ౩౦. వరుణస్య కుబేరస్య యమస్యాపి న వివ్యథే,
కి మరే మానుషా త్త్వత్తో రావణో భయ మావిశేత్. ౩౧.ఏవ ముక్త్వా
దశగ్రీవః క్రోధా త్తం ప్రదహ న్నివ, ఆజ్ఞాపయామాసతదా రాక్షసాన్
యుద్ధదుర్మదాన్. ౩౨. అథ క్రుద్ధా స్తు సచివాః రావణస్య దురా
త్మనః, వవృషు శ్శరవర్షాణి శూరా యుద్ధవిశారదాః. ౩౩. అథ రాజ్ఞా
బలవతా కంకపత్త్రై రజింహగైః, ఇషుభి స్తాడితా స్సర్వే ప్రహస్తశు
కసారణాః. ౩౪. మహోదర విరూపాక్ష మారీచాకంపనాదయః, అథ
ప్రహస్తో నృపతిం శరవర్షై రవాకిరత్. ౩౫. అప్రాప్తానేవ తాన్ సర్వాన్
ప్రచిచ్ఛేద నృపోత్తమః, భుసుండీభిశ్చ భల్లైశ్చ భిండివాలైశ్చ
తోమరైః. ౩౬. నరరాజేన దహ్యంతే శలభా ఇవ తేగ్నినా, పున
ర్నృపవరః క్రుద్ధః పంచభిః ప్రబిభేద తమ్. ౩౭. తోమరై స్సమహా
ఘోరైః పురా క్రౌంచ మివాగ్నిజః, తతో ముహు ర్భ్రామయిత్వా
ముద్గరం వజ్రసన్నిభమ్. ౩౮. ముమోచ సోతివేగేన రాక్షసస్య రథం
ప్రతి, నిపపాత మహావేగో ముద్గరో వజ్రసన్నిభః. ౩౯. ఘూర్ణితో
రావణ స్తేన పతిత శ్శక్రకేతువత్, తదా స నృపతిః ప్రీతః హర్షో
ద్భూతబలో బభౌ. ౪౦. సకలేందుకరైః స్పృష్టం యథాంబు లవ
ణాంభసః, తతో రక్షోబలం సర్వం హాహా భూత మచేతనమ్. ౪౧. పరి
వార్యాథ తం తస్థౌ రాక్షసేంద్రం సమంతతః, తత శ్చిరా త్సమాశ్వ
స్తో రావణో లోకరావణః. ౪౨. మాంధాతుః పీడయామాస దేహం
లంకేశ్వరో భృశమ్, రథం చాశ్వయుజం క్షిప్రం బభంజ స మహాబలః.
౪౩. విరథ స్స రథం ప్రాప్య శక్తిం ఘంటాట్టహాసినీమ్, మాంధాతా
విప్రచిక్షేప తాం బలా ద్రావణం ప్రతి. ౪౪. మరీచి మివ చార్కస్య

చిత్రభానో శ్శిఖా మివ, దీప్యంతీం రుచిరాభాసాం మాంధాతృకర
నిస్సృతామ్. ౪౫. తా మాపతంతీం శూలేన పౌలస్త్యో రజనీచరః, ద
దాహ శక్తిం లంకేశః పతంగ మివ పావకః. ౪౬. యమదత్తం తు నా
రాచం వికృష్యాథ దశాననః, పాతయామాస వేగేన స తేనాభిహతో
భృశమ్. ౪౭. మూర్ఛితం నృపతిం దృష్ట్వా ప్రహృష్టా స్తే నిశాచరాః,
చుక్రుశు స్సింహనాదాం శ్చక్ష్వేళం త శ్చ నిశాచరాః. ౪౮. లబ్ధసం
జ్ఞో ముహూర్తేన హ్యయోధ్యాధిపతి స్తదా, తం దృష్ట్వా శత్రుభి శ్శ
త్రుం పూజ్యమానం ముదాన్వితైః. ౪౯. జాతక్రోధో దురాధర్ష శ్చం
ద్రార్కసదృశద్యుతిః, మహతా శరవర్షేణ పీడయన్ రాక్షసం బలమ్.
౫౦. చాపస్య చ నినాదేన తస్య బాణరవేణ చ, సంచచాల తత స్సైన్
స్య ముద్ధూతఇవ సాగరః. ౫౧. తద్యుద్ధ మభవ ద్ఘోరం నరరాక్షససం
కులమ్, క్రుధావిష్టౌ మహాత్మానౌ నరరాక్షససత్తమౌ. ౫౨. కార్ము
కాసిధరౌ వీరౌ శరాసనగతౌ తథా, మాంధాతా రావణం చైవ రా
క్షస స్సైచ్ఛవ తం నృపమ్. ౫౩. క్రోధేన మహతా విష్టౌ శరవర్షం వవ
ర్షతుః, తౌ పరస్పరసంక్షోభా త్ప్రహారై ర్జర్జరీకృతౌ. ౫౪. రావణో
రౌద్ర మస్త్రం తు ప్రాయుఙ్క్త సమహాబలః, ఆగ్నేయేన స మాంధా
తా తదస్త్రం ప్రత్యవారయత్. ౫౫. గాంధర్వేణ దశగ్రీవో వారుణే
న సరాజరాట్, గృహీత్వా స తు బ్రహ్మాస్త్రం సర్వభూతభయావ
హమ్. ౫౬. తోలయామాస మాంధాతా దివ్యం పాశుపతం మహత్,
తదస్త్రం ఘోరరూపం తు త్రైలోక్యభయవర్ధనమ్. ౫౭. దృష్ట్వా త్ర
స్తాని భూతాని స్థావరాణి చరాణి చ, వరదానా త్తు రుద్రస్య తపసా
ధిగతం మహత్. ౫౮. తతః ప్రకంపితం సర్వం త్రైలోక్యం సచరా
చరమ్, దేవాః ప్రకంపితా స్సర్వే లయం నాగాశ్చ మేనిరే. ౫౯. అథ
తౌ మునిశార్దూలౌ ధ్యానయోగా దపశ్యతామ్, పులస్త్యో గాలవ
శ్చైనం వారయామాసతుర్నృపమ్. ౬౦. సోపాలంభై శ్చ వివిధై ర్వా
క్యై రాక్షససత్తమమ్, తౌ తు కృత్వా పరాం ప్రీతిం నరరాక్షసయో
స్తదా. ౬౧. సంప్రస్థితౌ తు సంహృష్టౌ పథా యేనైవ చాగతౌ.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-అధికపాఠే-తృతీయస్సర్గః.

అధికపాఠే - చతుర్థస్సర్గః.

గతాభ్యా మథ విప్రాభ్యాం రావణో రాక్షసాధిపః,దశ యోజన సాహస్రం ప్రథమం స మరుత్పథమ్. ౧. అతిక్రామ న్మహాతేజాః పుష్పకేణ మహాబలః, యత్ర తిష్ఠంతి మత్తాహి హంసా స్సర్వగుణాన్వితాః. ౨. అత ఊర్ధ్వం ద్వితీయం తు గత్వాచైవ మరుత్పథమ్, శతయోజన సాహస్రం తద్ధి వై పరిగణ్యతే.౩.తత్ర మేఘా స్సితా స్సర్వే త్రివిధా నిత్యసంశ్రితాః,ఆగ్నేయాః పక్షజా బ్రాహ్మాః త్రివిధా ఇతి సంస్మృతాః. ౪. అథ గత్వా తృతీయం తు వాయోః పంథానముత్తమమ్, నిత్యం యత్ర స్థితాస్సిద్ధాశ్చారణా శ్చ మనస్వినః. ౫.దశైవ తు సహస్రాణి యోజనానాం తథైవ చ, చతుర్థం వాయుమార్గం తు గతవాన్ రావణ స్తథా. ౬. వసంతి యత్ర నిత్యం వై భూతాశ్చ సవినాయకాః, అథ గత్వాతు వై శీఘ్రం పంచమం వాయుగోచరమ్. ౭. దశైవ తు సహస్రాణి యోజనానాం తథైవ చ, గంగా యత్ర సరిచ్ఛ్రేష్ఠా నాగా శ్చ కుముదాదయః.౮. కుంజరా యత్ర తిష్ఠంతి యేచ ముంచంతి శీకరాన్, గంగాతోయేషు తిష్ఠంతః పుణ్యాం కుర్వంతి సర్వతః. ౯. తతః కరికరాద్భ్రష్టం వాయునా లోలితం భృశమ్, జలం కుంజేషు పతితం హిమం భవతి రాఘవ.౧౦.తతో జగామ షష్ఠం స వాయుమార్గం మహాద్యుతే, యోజనానాం సహస్రాణి తథైవ తు సరాక్షసః.౧౧.యత్రాస్తే గరుడో నిత్యం జ్ఞాతిబాంధవసత్కృతః, తథైవ తు సహస్రాణి యోజనానాం తథోపరి.౧౨.సప్తమం వాయుమార్గం తు యత్ర వై ఋషయః స్థితాః, అత ఊర్ధ్వం స గత్వాథ సహస్రాణి దశైవ తు.౧౩. అష్టమం వాయుమార్గం తు యత్ర గంగా ప్రతిష్ఠితా,ఆకాశగంగా విఖ్యాతా హ్యాదిత్యపథ మాస్థితా. ౧౪. వాయునా ధార్యమాణా సా మహావేగా మహాస్వనా, అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి చంద్రమా యత్ర తిష్ఠతి. ౧౫. అశీతి స్తు సహస్రాణి యోజనానాం తథోపరి,చంద్రమా తిష్ఠతే యత్ర గ్రహ నక్షత్రసంయుతః. ౧౬. శతం శతసహస్రాణి రశ్మయ శ్చంద్రమండలాత్, ప్రకాశయంతి లోకాం స్తు సర్వసత్త్వసుఖావహాః. ౧౭. తతో దృష్ట్వా దశగ్రీవం చంద్రమా నిర్దహన్నివ, స తు శీతాగ్నినా

శీఘ్రం ప్రాపత ద్రావణం తదా.౧౮.నాసహం స్తస్య సచివాః శీతాగ్నిం
భయపీడితాః, రావణం జయశబ్దేన ప్రహస్తో వాక్య మబ్రవీత్. ౧౯.
రాజఞ్ శీతేన బాధ్యామో నివర్తామ ఇతో వయమ్, చంద్రరశ్మి ప్రతా
పేన రక్షసాం భయ మావిశత్. ౨౦. స్వభాసా హ్యేష రాజేంద్ర
శీతాంశు ర్దహనాత్మకః, ఏతచ్ఛ్రుత్వా ప్రహ స్తస్య రావణః క్రోధ
మూర్ఛితః. ౨౧. విస్ఫార్య ధనురుద్యమ్య నారాచై స్తం హ్యపీడ
యత్,అథ బ్రహ్మా సమాగమ్య చంద్రలోకం త్వరాన్వితః. ౨౨. దశ
గ్రీవ మహాబాహో సాక్షా ద్విశ్రవస స్సుత,గచ్ఛ శీఘ్ర మితస్సౌమ్య
మా చంద్రం పీడయాశుగైః. ౨౩. లోకస్య హితకామోఽయం
ద్విజరాజో మహాద్యుతిః, మంత్రంచ తే ప్రదాస్యామి ప్రాణాత్యయ
భయేఽభయమ్. ౨౪. య స్త్విదం సంస్మరేన్మంత్రం న స మృత్యు
మవాప్నుయాత్, ఏవముక్తో దశగ్రీవః ప్రాంజలి ర్వాక్య మబ్రవీత్.
౨౫. యది తుష్టోసి మే దేవ అనుగ్రాహ్యో యది హ్యహమ్, యది
మంత్రేశ్వరో దేయో దీయతాం మమ ధార్మిక. ౨౬. యం జప్త్వా
ఽహం మహాభాగ సర్వదేవేషు నిర్భయః, అమరేషు చ సర్వేషు దాన
వేషు పతత్రిషు.౨౭. త్వత్ప్రసాదా త్తు దేవేశ న భయం విద్యతేమమ,
ఏవముక్తో దశగ్రీవం బ్రహ్మా వచన మబ్రవీత్. ౨౮. ప్రాణాత్యయే తు
వైదద్మి న నిత్యం రాక్షసాధిప,అక్షసూత్రం గృహీత్వా తు జపేన్మంత్ర
మిమం శుభమ్.౨౯. అజప్త్వా రాక్షసశ్రేష్ఠ న తే సిద్ధి ర్భవిష్యతి,శృణు
మంత్రం ప్రవక్ష్యామి యేన రాక్షసపుంగవ.౩౦. మంత్రస్య కీర్తనా దేవ
ప్రాప్స్యసే సమరే జయమ్, నమ స్తే దేవదేవేశ సురాసురనమస్కృత.
౩౧. భూతభవ్యమహాదేవ హర పింగళలోచన, బాలస్త్వం వృద్ధరూపీచ
వైయాఘ్ర వసనచ్ఛదః. ౩౨. ఆరుణేయోఽసి దేవ త్వం త్రైలోక్యప్రభు
రీశ్వరః, హరో హరితనేమి స్త్వం యుగాంతదహనోఽనలః. ౩౩.
గణేశో లోకశంభుశ్చ లోకపాలో మహాభుజః,మహాదేవో మహాశూలీ
మహాదంష్ట్రో మహాభుజః. ౩౪. కాలశ్చ కాలరూపీ చ నీలగ్రీవో
మహోదరః, దేవాంతగో వేదమయః పశూనాంపతి రవ్యయః. ౩౫.
శూలధృ చ్ఛూలకేతు శ్చ నేతా గోప్తా హరి శ్శివః, జటీ ముండీ
శిఖండీ చ లగుడీ చ మహాయశాః. ౩౬. భూతేశ్వరో గణాధ్యక్ష

స్సర్వాత్మా సర్వభావనః, సర్వద స్సర్వహారీచ స్రష్టాచ గురు ర
వ్యయః. ౩౭. కమండలుధరో దేవః పినాకీ ధూర్జటి స్తథా, మాననీయో
ర్ధ్యాణీయశ్చ ఓంకార స్సామవేదగః. ౩౮. మృత్యుశ్చ మృత్యుదూతశ్చ
పారియాత్రశ్చ సువ్రతః, బ్రహ్మచారీ గృహీ యోగీ వీణాపణవ తూణ
వాన్. ౩౯. అమరో దర్శనీయశ్చ బాలసూర్యనిభ స్తథా, శ్మ
శానచారీ భగవా నుమాపతి రరిందమః. ౪౦. భగనేత్రప్రహర్తా చ పూ
షదంతనిపాతనః, జ్వరహర్తా పాశహ స్తః ప్రళయః కాల ఏవ చ. ౪౧.
ఉల్కాముఖో ఽగ్నికేతు శ్చ ముని ర్దీప్తో విశాంపతిః, ఉన్మాదమోహనకర
స్సమర్థ స్త్రిదశోత్తమః. ౪౨. వామనో వామదేవశ్చ ప్రాగ్దక్షి
ణ్య శ్చ నామతః, భిక్షుశ్చ భిక్షురూపీ చ త్రిజటీ జటిలస్స్వయమ్.
చక్రహ స్తః ప్రతిష్టంభీ చమూనాం స్తంభన స్తథా, ఋతుశ్చ ర్తుకరః
కాలో మధుర్మధురలోచనః. ౪౪. వానస్పత్య శ్శ్రికరశ్చ నిత్య మా
శ్రితపూజితః, జగద్ధాతా చ కర్తా చ పురుష శ్శాశ్వతో హ్యాజః. ౪౫.
ధర్మాధ్యక్షో విరూపాక్ష స్త్రివర్త్మా భూతభావనః, త్రిణేత్రో బహునే
త్రశ్చ సూర్యాయుతసమప్రభః. ౪౬. దేవదేవో ఽభిదేవశ్చ చం
ద్రాంకితజట స్తథా, న ర్తకో లాసక శ్చైవ పూర్ణేందుసదృశాననః.
౪౭. సుబ్రహ్మణ్య శ్శరణ్య శ్చ సర్వదేవమయ స్తథా, సర్వభూతనివాస
శ్చ సర్వబంధవిమోచకః. ౪౮. మోహనో వంచక శ్చైవ సర్వధారీ
వరోత్తమః, పుష్పదంతో విభాగశ్చ ముఖ్య స్సర్వహర స్తథా. ౪౯.
హరిశ్మశ్రు ర్ధనుర్ధారీ భీమో భీమపరాక్రమః, భక్తాభీష్టప్రదః స్థాణుః
పరమాత్మా సనాతనః. ౫౦. మయా ప్రోక్త మిదం పుణ్యం నామాష్ట
శత ముత్తమమ్, జప్య మేత ద్దశగ్రీవ కుర్యా చ్ఛత్రువినాశనమ్. ౫౧.
దత్త్వా తు రావణస్యేదం వరం స కమలోద్భవః, పునరేవ జగామాశు
బ్రహ్మలోకం సనాతనమ్. ౫౨. రావణో ఽపి వరం లబ్ధ్వా పునరేవా
ఽగమత్తదా, నివర్తమాన స్సంహృష్టో రావణ స్సదురాత్మవాన్. జహ్రే
పథి నరేంద్రర్షి దేవగంధర్వకన్యకాః. ౫౩.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-అధికపాఠే-చతుర్థస్సర్గః.

పఞ్చమస్సర్గః.

కేనచిత్త్వథ కాలేన రావణః ప్రయయౌ గృహాత్, పశ్చిమార్ణవ మాగచ్ఛత్సచివై స్సహ రాక్షసైః. ౧. ద్వీపస్థో దదృశే తేన పురుషః పావకప్రభః, మహాజాంబూనదప్రఖ్యః ఏకఏవ వ్యవస్థితః. ౨. యథా దృశ్యేత భయదో యుగాంతానలఉత్థితః, దేవానామివ దేవేశో గ్రహాణా మివ భాస్కరః. ౩. శరభాణాం యథా సింహో హస్తి ష్వైరావతో యథా, పర్వతానాం యథా మేరుః పారిజాతశ్చ శాఖినామ్. ౪. తథా తం పురుషం దృష్ట్వా కుండమధ్యేఽనలం యథా, గర్జంతం వివిధై ర్నాదై ర్లంబహస్తం భయానకమ్. ౫. దంష్ట్రాలం వికటం చైవ కంబుగ్రీవం మహాభుజసమ్, మండూకకుక్షిం పింగాక్షం కైలాసశిఖరోపమమ్. ౬. పద్మపాదతలం భీమం రక్తాంబుజనిభాననమ్, మహాకాయం మహానాదం మనోనిలసమం జవే. ౭. భీమ మాబద్ధతూణీరం సంఘట్టాబద్ధచామరమ్, జ్వాలామాలాపరిక్షిప్తం కింకిణీకృతనిస్వనమ్. ౮. మాలయా స్వర్ణపద్మానాం వక్షోదేశావలంబయా, ఋగ్వేద మివ శోభంతం పద్మమాలావిభూషితమ్. ౯. సోంజనాచలసంకాశః కాంచనాచలసన్నిభమ్, అబ్రవీత్తం దశగ్రీవో యుద్ధం మే దీయతా మితి. ౧౦. జగర్జ చోచ్చై ర్బలవాన్ సహామాత్యో దశాననః, ధృత్వా స రాక్షసపతి శ్శూల శక్త్యృష్టిపట్టసాన్. ౧౧. స ద్వీపినా సింహ ఇవ శలభేనేవ కుంజరః, సుమేరు రివ భాగేన నదీవేగై రివార్ణవః, ౧౨. అకంప్యమానః పురుషో రావణం వాక్య మబ్రవీత్,యుద్ధశ్రద్ధాం హి తే రక్షో నాశయిష్యామి దుర్మతే. ౧౩. రావణస్యచ యోవేగ స్సర్వలోకభయావహః, తథా వేగసహస్రాణి సంశ్రితాని త మేవహి. ౧౪. అభవత్తస్య సాదృష్టి ర్గ్రహమాలేవ చాద్భుతా, దంతానాం దశతశ్శబ్దో యంత్రస్యేవాతిభీకరః. ౧౫. ధర్మ స్తస్య తపశ్చైవ జగత స్సిద్ధిహేతుకే, ఊరూ సంశ్రిత్య తస్థాతే మన్మథ శ్శిశ్న మాస్థితః. ౧౬. విశ్వే దేవాః కటీభాగే మరుతో యస్య శీర్షగాః,మధ్యేఽష్టౌ వసవ స్తస్య సముద్రాః కుక్షిసంస్థితాః.౧౭. పార్శ్వస్థా శ్చ దిశస్సర్వా స్సర్వసంధిషు మారుతాః, పితర శ్చాశ్రితాః పృష్ఠం హృదయం చ పితామహః. ౧౮. గోదానాని పవిత్రాణి భూ

మిదానాని యాని చ, సువర్ణస్య చ దానాని శశ్వల్లోమాశ్రితానివై.
౧౯.హిమవాన్ హేమకూటశ్చ మందరో మేరురేవచ,నరంతు తం సమా
శ్రిత్య హ్యాసిభూతా వ్యవస్థితాః.౨౦.మహీం వక్షో భవత్తస్య శరీరే ద్వా
రవస్థితా,ఉభే సంధ్యే కాయసంధౌ జలవాహాశ్చ మేహనే.౨౧.బాహూ
ధాతా విధాతా చ భగః పూషా ఉభౌ కరౌ, ఐరావతో విశాలాక్ష
శ్శేషో వాసుకిరేవ చ. ౨౨. కంబళాశ్వతరౌ నాగౌ కార్కోటక ధ
నంజయౌ, స చ ఘోరవిషో నాగ స్తక్షకశ్చోపతక్షకః. ౨౩. కరజానా
శ్రితా స్తస్య విషవీర్యం ముముక్షవః, అగ్ని రాస్య మభూ త్తస్య స్కం
ధౌ రుద్రై రధిష్ఠితౌ. ౨౪.పక్ష మాస ర్తవ శ్చైవ దంష్ట్రయో రుభ
యోస్స్థితాః, నాసే కుహూరమావాస్యా తచ్ఛిద్రేషు చ వాయవః,
౨౫.గ్రీవా తస్యాభవ ద్దేవీ వాణీచాఽపి సరస్వతీ,నాసత్యౌ శ్రవణే చో
భౌ నేత్రేచ శశిభాస్కరౌ. ౨౬. వేదాంగాని చ యజ్ఞాశ్చ నానారూ
పాణి యానిచ, సువృత్తాని చ వాక్యాని తేజస్విద్ధి స్తపాంసి చ. ౨౭,
ఏతాని నరరూపస్య తస్య దేహం శ్రితాని వై, తేన ముష్టిప్రహారేణ స్వల్ప
మాత్రేణ లీలయా. ౨౮. పాణినా తాడితం రక్షో నిపపాత మహీతలే,
పతితం రాక్షసం జ్ఞాత్వా విద్రావ్య త నిశాచరాన్. ౨౯. ఋగ్వేదప్ర
తి మస్సోథ పద్మమాలావిభూషితః, ప్రవివేశ చ పాతాళం గచ్ఛ త్పర్వత
సన్నిభః. ౩౦. ఉత్థాయచ దశగ్రీవః ఆహూయ సచివాన్ స్వయమ్,
క్వగత స్సహసా బ్రూత ప్రహస్త శుకశారణాః. ౩౧. ఏవముక్తా రావ
ణేన రాక్షసా స్త మథాఽబ్రువన్, ప్రవిష్ట స్స నరోఽత్రైవ దేవదాన
వదర్పహా. ౩౨.అథాసిం గృహ్య వేగేన గరుత్మానివ పన్నగమ్. శీఘ్రం
సతు బిలద్వారం ప్రవివేశ చ దుర్మతిః. ౩౩. ప్రవిశ్య చ సతద్ద్వా
రం రావణో వరనిర్భయః, అపశ్యచ్చ నరాం స్తత్ర నీలాంజనచ యోప
మాన్. ౩౪. కేయూరధారిణశ్శూరాన్ రక్తమాల్యానులేపనాన్, అం
గుళీయక హారాద్యై ర్భూషణై శ్చ విభూషితాన్.౩౫.దృశ్యంతే తత్ర
నృత్యంత స్తిస్రః కోట్యో మహాత్మనః, నిత్యోత్సవా శ్శాంతభయా వి
మలాః పావకప్రభాః.౩౬. క్రీడతః ప్రేక్షతే తాన్వై రాక్షసో భీమవిక్ర
మః, ద్వారస్థోరావణ స్తేషాం తిస్రః కోట్యస్తు నిర్భయాః. ౩౭. యథా
దృష్ట స్సతునరః తుల్యా స్తే తస్య సర్వశః,ఏకవర్ణాం స్త్వేకబలా నేకరూపా

న్మహాజనః. ౩౮. చతుర్భుజా న్మహోత్సాహాన్ తత్రాపశ్యత రావణః, తాన్ దృష్ట్వాథ దశగ్రీవ ఊర్ధ్వరోమా బభూవహ. ౩౯. స్వయంభువా దత్తవర స్తతశ్శీఘ్రం వినిర్యయౌ, అథాపశ్యత్పరం తత్ర భుజంగశయనే స్థితమ్. ౪౦. పాండురేణ మహార్హేణ కౌస్తుభేన విరాజితమ్, శేతే స పురుష స్తత్ర పావకేనావకుంఠితః. ౪౧. దివ్యస్రగనులేపీచ దివ్యాభరణభూషితః, దివ్యాంబరధరా సాధ్వీ త్రైలోక్యస్య విభూషణమ్. ౪౨. వాలవ్యజనహస్తాచ దేవీ తత్ర వ్యవస్థితా, లక్ష్మీ ర్బహిస్స పద్మావై భ్రాజంతీ లోకసుందరీ. ౪౩. ప్రహృష్టస్సతు లంకేశో దృష్ట్వా తాం చారుహాసినీమ్, ఇహ్మృతు స్సదా సాధ్వీం సింహాసన ముపాశ్రితామ్. ౪౪. వినాతు సచివై స్తత్ర రావణో దుర్మతి స్తదా, హస్తై గ్గ్రహీతుం తామైచ్ఛ న్మన్మథేన వశీకృతః. ౪౫. సుప్తమాశీవిషం యద్వ ద్రావణః కాలచోదితః, అథ సుప్తో మహాబాహుః పావకేనావకుంఠితః. ౪౬. గృహీతుకామం తం జ్ఞాత్వా వ్యపవిధ్య పటం తదా, జహాసోచ్చై ర్భృశం దేవ స్తం దృష్ట్వా రాక్షసాధిపమ్. ౪౭. తేజసా తస్య సందీప్తో రావణో లోకరావణః, ఘ్రాణవాతేన దీర్ఘేణ తస్మిన్ రామరసాతలే. ౪౮. కృత్తమూలో యథా శాఖి నిపపాత మహీతలే, పతితం రాక్షసం జ్ఞాత్వా వచనం చేద మబ్రవీత్. ౪౯. ఉత్తిష్ఠ రాక్షస శ్రేష్ఠ మృత్యుస్తే నాద్య విద్యతే, ప్రజాపతివరో రక్ష్యః యేన జీవసి రావణ. ౫౦. గచ్ఛ రావణ విస్రబ్ధం నాత్రవై మరణం తవ, లబ్ధసంజ్ఞో ముహూర్తేన రాక్షసో భీమవిక్రమః. ౫౧. తం తు దృష్ట్వా మహాత్మానం రావణో భయమానసః, ఏవముక్త స్తదోత్థాయ రావణో దేవకంటకః. ౫౨. రోమహర్షణ మాపన్నో హ్యబ్రవీత్తం మహామునిమ్, కోభవాన్ శౌర్యసంపన్నో యుగాంతానలసన్నిభః. ౫౩. బ్రూహి త్వం దేవదేవోవా సర్వ దేహేషు సుస్థితః, ఏవముక్త స్సతేనాథ రావణేన దురాత్మనా. ౫౪. ప్రత్యువాచ హసన్ దేవో మేఘగంభీరయా గిరా, కిం త్వం మయా దశగ్రీవ వధ్యోసి నచిరాదిహ. ౫౫. ఏవముక్తో దశగ్రీవః ప్రాంజలి ర్వాక్య మబ్రవీత్, ప్రజాపతే స్తు వచనాన్నాహం మృత్యువశంగతః. ౫౬. నహి జాతో జనిష్యో వా మత్తుల్యోవా సురే ష్వపి, ప్రజాపతివరం యో హి లంఘయేద్వీర్యమాశ్రితః. ౫౭. న తత్ర పరి

హారోఽస్తి ప్రయత్నశ్చాపి దుర్లభః, త్రైలోక్యే తం న పశ్యామి
య స్తత్ కుర్యా ద్వరం వృథా. ౫౮. అమరో వా సురశ్రేష్ఠ తేన
మాం నావిశద్భయమ్, అథాఽపివ భవేన్మృత్యు స్త్వత్తో మే
నాన్యతః ప్రభో. ౫౯. యశస్యం శ్లాఘనీయం చ త్వత్తో మే మరణం త్వి
దమ్, అథాపశ్య త్తస్య గాత్రే రావణో భీమవిక్రమః. ౬౦. దేవదే
వస్య సకలం త్రైలోక్యం స చరాచరమ్,ఆదిత్యా వసవో రుద్రాః మరు
తోఽథాశ్వినా వపి.౬౧.సిద్ధాశ్చ పితరశ్చైవ యమో వైశ్రవణ స్తథా,
సముద్రా గిరయో నద్యో విద్యా వేదా స్త్రయోఽగ్నయః.౬౨. గ్రహా స్తా
రాగణా వ్యోమ సాధ్యా గంధర్వచారణాః, మహర్షయో వేదవిదో
గరుడోఽథ భుజంగమాః. ౬౩. యేచాన్యే సంస్థితా దేవా దైత్యదా
నవరాక్షసాః, గాత్రేషు శయనస్థస్య దృశ్యంతే సూక్ష్మమూర్తయః.
౬౪. ఆహ రామోఽథ ధర్మాత్మా హ్యగస్త్యం మునిసత్తమమ్, ద్వీప
స్థః పురుషః కోఽసౌ తిస్రః కోట్యశ్చ తాశ్చకాః. ౬౫. శయానః పురు
షః కశ్చ దైత్యదానవదర్పహా,రామస్యవచనం శ్రుత్వా హ్యగస్త్యో వా
క్య మబ్రవీత్. ౬౬. శ్రూయతా మభిధాస్యామి దేవదేవ స్సనాతనః,
భగవాన్ కపిలో రామ ద్వీపస్థో సర ఉచ్యతే ౬౭. స వై నారాయణో
దేవశ్శంఖ చక్రగదాధరః, విధాతా చైవభూతానాం సంహర్తా చ తత్థ
వచ. ౬౮. అనాదిరచ్యుతో విష్ణుః ప్రభవ శ్శాశ్వతోఽవ్యయః, యే
తునృత్యంతి వై తత్ర సురాస్తే తస్య ధీమతః. ౬౯. తుల్యా తేజః ప్రతా
పా స్తే కపిలస్య నరస్య వై, నాతిక్రుద్ధేన దృష్టస్తు రాక్షసః పాపనిశ్చయః.
౭౦. స బభూవ తతో రామ భస్మసా ద్రావణః ప్రభో, భిన్నగాత్రో సగ
ప్రశ్నో రావణః పతితో భువి.౭౧.వాక్శరై స్తం బిభేదాశు రహస్యంపిశు
నో యథా, అథ దీర్ఘేన కాలేన లబ్ధసంజ్ఞస్స రాక్షసః. ౭౨. ఆజగామ మహా
తేజా స్తు యత్ర తే సచివాః స్థితాః,తై రేవసహితో లంకాం జగామాశు
దశాననః. ౭౩. శ్రుత్వా చోవాచ తత్సర్వ మాశ్చర్య మితి రాఘవః,
పూజ్యమానాః స్థితా స్తత్ర యే రామస్య సమీపతః, ఆశ్చర్య మితి
తత్ ప్రాహు ర్వానరా రాక్షసైస్సహ. ౭౪. విభీషణ స్తు రామస్య పా
ర్శ్వస్థో వాక్యమబ్రవీత్, ఆశ్చర్యం స్మారితోఽస్మ్యద్య యత్తద్వృత్తం పు
రాతనమ్. ౭౫. అథాఽగస్త్యోఽబ్రవీత్సర్వ మేతద్రామ శ్రుతం త్వయా.

దృష్టాస్సభాజితా శ్చాపి రామ యాస్యామహే వయమ్. ౭౬. తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా రామో రమయ తాంవరః,వృత్తశేషశ్చ వక్తవ్య ఇత్యాహ మునిపుంగవాన్. ౭౭.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-అధికపాఠే-పఞ్చమస్సర్గః.

చతుర్వింశస్సర్గః.

నివర్తమానస్సంహృష్టో రావణ స్సదురాత్మవాన్, జహ్రే పథి నరేంద్రర్షి దేవదానవకన్యకాః. ౧.దర్శనీయాం హి తద్రక్షఃకన్యాం స్త్రీం వాఽనుపశ్యతి,హత్వా బంధుజనం తస్యా విమానే తాం రురోధహ. ౨. ఏవం పన్నగయక్షాణాం మానుషాణాం చ రక్షసామ్, దైత్యానాం దానవానాం చ కన్యా జగ్రాహ రావణః. ౩. తాభి స్సర్వానవద్యాభి ర్నదీభి రివ సాగరః,ఆపుపూరే విమానం త ద్భయశోకాశివాశ్రుభిః. ౪. నాగగంధర్వకన్యాశ్చ రాజర్షితనయా స్తథా, దైత్యదానవకన్యాశ్చ విమానే శతశో రుదన్. ౫. దీర్ఘకేశ్య స్సుచార్వంగ్యః పూర్ణచంద్ర నిభాననాః, పీన స్తన్య స్తథావజ్రవేదీమధ్య సమప్రభాః.౬.రథకూబర సంకాశై శ్శ్రోణిదేశై ర్మనోహరాః,స్త్రియస్సురాంగనాప్రఖ్యా నిష్టప్త కనకప్రభాః. ౭. శోకాయత్తా స్తరుణ్యాశ్చ విహ్వలాశ్చ సుమధ్యమాః, తుల్య మగ్ని ర్చిషాం తత్ర శోకాగ్నిభయసంభవమ్,౮. ప్రవేపమానా దుఃఖార్తా ముముచు ర్బాష్పజం జలమ్, తాసాం నిశ్వాసవాతేన సర్వత స్సంప్రదీపితమ్. ౯. అగ్నిహోత్ర మివాభాతి సన్నిరుద్ధాగ్నిపుష్పకమ్, దశగ్రీవవశం ప్రాప్తా స్తాస్తు శోకాకులా స్త్రియః.౧౦. దీనవక్త్రేక్షణా శ్శ్యామా మృగ్య స్సింహవశా ఇవ, కాచి చ్చింతయతీ తత్ర కిన్ను మాం భక్షయిష్యతి. ౧౧. కాచిద్దధ్యౌ సుదుఃఖార్తా అపి మాం మా రయే దయమ్, ఇతి మాతృపితౄ్భ్రాతౄన్ స్మృత్వా భర్తృసుతా నపి. ౧౨. దుఃఖశోకసమావిష్టా విలేపు స్సహితాః స్త్రియః,కథ న్ను ఖలు మే పుత్రో భవిష్యతి మయా వినా. ౧౩. కథం మాతా కథం భ్రాతా నిమగ్నా శ్శోకసాగరే,హా కథన్ను కరిష్యామి భర్తారం దైవతం వినా. ౧౪. మృత్యో ప్రసీద యాచే త్వాం నయ మాం యమసాదనమ్, కిన్ను మే దుష్కృతం కర్మ కృతం దేహాంతరే పురా. ౧౫. యతో

ఽస్మి ధర్షితానేన పతితా శోకసాగరే, న ఖల్విదానీం పశ్యామి దుఃఖ
స్యాంతం మహాత్మనః. ౧౬. అహో ధిగస్తు జన్మేదం నిస్సారం బుద్బు
దోపమమ్, అహో ధిఙ్మానుషే లోకే నాస్తి ధర్మపరో జనః. ౧౭.
అహో ధిగస్తు లోకానాం యేషాం నో బంధు ర్న దృశ్యతే, యద్దుర్బలా
బలవతా బాంధవా రావణే న మే. ౧౮. ఉదితేనేవ సూర్యేణ తారకా
ఇవ నాశితాః, అహో సుబలవ ద్రక్షో వధోపాయో న విద్యతే. ౧౯.
అహో దుర్వృత్త మాస్థాయ నాత్మానం వై జుగుప్సతే, సర్వథా సదృశ
స్తావ ద్విక్రమోఽస్య దురాత్మనః. ౨౦. ఇదం త్వసదృశం కర్మ పరదా
రాభిమర్శనమ్, యస్మాదేష పరక్యాసు స్త్రీషు రజ్యతి దుర్మతిః. ౨౧.
తస్మాత్తు స్త్రీకృతే నైవ వధం ప్రాప్స్యతి రావణః, సతీభిః పరనారీభి
రేవం వాక్యేఽభ్యుదీరితే. ౨౨. నేదు ర్దుందుభయో దివ్యాః పుష్ప
వృష్టిః పపాత హ, శప్తః స్త్రీభి స్స తు తదా హతౌజా ఇవ నిష్ప్రభః.
౨౩. పతివ్రతాభి స్సాధ్వీభి ర్బభూవ విమనా ఇవ, తాస్వేవం విలపం
తీషు రావణో రాక్షసాధిపః. ౨౪. ప్రవివేశ పురీం లంకాం పూజ్య
మానో నిశాచరైః, తతో రాక్షసరాజస్య స్వసా పరమదుఃఖితా. ౨౫.
పాదయోః పతితా తస్య వక్తు మేవోపచక్రమే, తత స్స్వసార ముత్థాప్య
రావణః పరిసాంత్వయన్. ౨౬. అబ్రవీ త్కి మిదం భద్రే వక్తు మర్హసి
మే ద్రుతమ్, సా బాష్పపరిరుద్ధాక్షీ రాక్షసీ వాక్య మబ్రవీత్. ౨౭.
హతాస్మి విధవా రాజన్ త్వయా బలవతా కృతా, ఏతే వీరా స్త్వయా
రాజన్ దైత్యా వినిహతా రణే. ౨౮. కాలకేయా ఇతి ఖ్యాతా మహా
బలపరాక్రమాః, తత్ర మే నిహతో భర్తా గరీయాన్ జీవితా దపి. ౨౯.
స త్వయా దయితో వీర భ్రాత్రా శత్రుసమేన వై, నిహతో యుధి
కోపేన మాం విస్మృత్య యవీయసీమ్. ౩౦. యా త్వయా నిహతా
రాజన్ స్వయమేవేహ బంధునా, దుఃఖం వైధవ్యశబ్దం చ దత్తం
భోక్ష్యామ్యహం త్వయా. ౩౧. నను నామ త్వయా రక్షో జామాతా
సమరేష్వపి, తం నిహత్య మహారాజ స్వయమేవ న లజ్జసే. ౩౨. ఏవ
ముక్త స్తయా రక్షో భగిన్యా క్రోశమానయా, అబ్రవీ త్సాంత్వయి
త్వా తాం సామపూర్వ మిదం వచః. ౩౩. అలం వత్సే విషాదేన
న భేతవ్యం చ సర్వశః, మానదానవిశేషై స్త్వాం తోషయిష్యామి

యత్నతః. ౩౪. యుద్ధప్రమత్తో వ్యాక్షిప్తో జయకాంక్షీ క్షిపఞ్ఛరాన్,
నావగచ్ఛామి యుద్ధేషు స్వాన్ పరాన్వాప్యహం శుభే. ౩౫. జా
మాతరం న జానామి ప్రహరన్ యుద్ధదుర్మదః, అతోఽసౌ నిహత
స్సంఖ్యే మయా భర్తా తవ స్వసః. ౩౬. అస్మిన్ కాలే తు యత్ప్రాప్తం
తత్కరిష్యామి తే హితమ్, భ్రాతు రైశ్వర్యయుక్తస్య ఖరస్య భవ
పార్శ్వతః. ౩౭. చతుర్దశానాం భ్రాతా తే సహస్రాణాం భవిష్యతి,
ప్రభుః ప్రయాణే దానే చ రాక్షసానాం మహౌజసామ్. ౩౮. శీఘ్రం
గచ్ఛత్యయం శూరో దండకాన్ పరిరక్షితుమ్, దూషణోఽస్య బలా
ధ్యక్షో భవిష్యతి మహాబలః. ౩౯. స హి శప్తో వనోద్దేశః క్రుద్ధేనో
శనసా పురా, రాక్షసానా మయం వాసో భవిష్యతి న సంశయః. ౪౦.
తత్ర మాతృష్వసుఃపుత్రో భ్రాతా తవ ఖరః ప్రభుః, భవిష్యతి సదా
కుర్వన్ యద్వక్ష్యసి వచ స్స్వయమ్. ౪౧. ఏవముక్త్వా దశగ్రీవః సైన్యం
తస్యాదిదేశ హ, చతుర్దశసహస్రాణి రక్షసాం కామరూపిణామ్. ౪౨.
స తై స్సర్వైః పరివృతో రాక్షసై ర్ఘోరదర్శనైః ఖర స్సంప్రయయౌ
శీఘ్రం దండకానకుతోభయః. ౪౩. స తత్ర కారయామాస రాజ్యం
నిహతకంటకమ్, సా చ శూర్పణఖా ప్రీతా న్యవస ద్దండకావనే. ౪౪.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-చతుర్వింశస్సర్గః.

౫౭౮-౧౧౫౬౦.

పఞ్చవింశస్సర్గః.

స తు దత్త్వా దశగ్రీవో వనం ఘోరం ఖరస్య తత్, భగినీం చ
సమాశ్వాస్య హృష్ట స్స్వస్థతరోఽభవత్. ౧. తతో నికుంభిలాం నామ
లంకాయాః కాననం మహత్, మహాత్మా రాక్షసేంద్ర స్తత్ప్రవివేశ
సహానుగః. ౨. తత్ర యూపశతాకీర్ణం సౌమ్యం చైత్యోపశోభితమ్,
దదర్శాధిష్ఠితం యజ్ఞం సంప్రదీప్త మివ శ్రియా. ౩. తతః కృష్ణాజిన
ధరం కమండలుకుశోజ్జ్వలమ్, దదర్శ స్వసుతం తత్ర మేఘనాద మరిం
దమమ్. ౪. రక్షఃపతి స్సమాసాద్య సమాశ్లిష్య చ బాహుభిః, అబ్రవీ
త్కిమిదం వత్స వర్తతే తద్బ్రవీహి మే. ౫. ఉశనా త్వబ్రవీ త్తత్ర

గురు ర్యజ్ఞసమృద్ధయే, రావణం రాక్షసశ్రేష్ఠం ద్విజశ్రేష్ఠో మహాతపాః.
౬. అహ మాఖ్యామి తే రాజన్ శ్రూయతాం సర్వమేవ చ, యజ్ఞా
స్తే సప్త పుత్రేణ ప్రాప్తా స్సుబహువిస్తరాః. ౭. అగ్నిష్టోమోఽశ్వ
మేధశ్చ యజ్ఞో బహుసువర్ణకః, రాజసూయ స్తథా యజ్ఞో గోమేధో
వైష్ణవ స్తథా.౮. మాహేశ్వరే ప్రవృత్తే తు యజ్ఞే పుంభి స్సుదుర్లభే,
వరాం స్తే లబ్ధవాన్ పుత్ర స్సాక్షాత్పశుపతేరిహ. ౯. కామగం
స్యందనం దివ్య మంతరిక్షచరం ధ్రువమ్, మాయాం చ తామసీం నామ
యయా సంపద్యతే తమః. ౧౦. ఏతయా కిల సంగ్రామే మాయయా
రాక్షసేశ్వర, ప్రయుధ్యతో గతి శ్శక్యా నవిజ్ఞాతుం సురాసురైః.౧౧.
అక్షయావిషుధీ బాణై శ్చాపంచాపి సుదుర్జయమ్, అస్త్రంచ బలవ
త్సౌమ్య శత్రువిధ్వంసనం రణే. ౧౨. ఏతాన్ సర్వాన్ వరాన్ లబ్ధ్వా
పుత్ర స్తవ దశానన, అద్య యజ్ఞసమాప్తౌ తు త్వాం ప్రతీక్ష్య స్థితో
హ్యయమ్. ౧౩. తతోఽబ్రవీద్దశగ్రీవో నశోభనమిదం కృతమ్,
పూజితా శ్శత్రవో యస్మా ద్ద్రవ్యై రింద్రపురోగమాః. ౧౪. ఏహీ
దానీం కృతం యద్ధి తదకర్తుం న శక్యతే, ఆగచ్ఛ సౌమ్య గచ్ఛామః
స్వమేవ భవనం ప్రతి. ౧౫. తతో గత్వా దశగ్రీవ స్సపుత్ర స్సవిభీ
షణః, స్త్రియోఽవతారయామాస సర్వా స్తా బాష్పవిక్లబాః. ౧౬.
లక్షిణ్యో యా రత్నభూతాః దేవదానవరక్షసామ్, నానాభూషణసంపన్నా
జ్వలంత్య స్స్వేన తేజసా.౧౭.విభీషణ స్తు తా నారీ ర్దృష్ట్వా శోకసమా
కులాః, తస్య తాం చ మతిం జ్ఞాత్వా ధర్మాత్మా వాక్య మబ్రవీత్.౧౮.
ఈదృశై స్త్వం సమాచారై ర్యశోర్థకులనాశనైః, ధర్షణం జ్ఞానినాం
జ్ఞాత్వా స్వమతేన విచేష్టసే.౧౯. జ్ఞాతీ న్వై ధర్షయిత్వేతా స్త్వయా
నీతాః పరాంగనాః, త్వా మతిక్రమ్య మధునా రాజన్ కుంభీనసీ హృతా.
౨౦. రావణ స్త్వబ్రవీ ద్వాక్యం నావగచ్ఛామి కిన్న్విదమ్, కోవాయం
య స్త్వయాఖ్యాతో మధురి త్యేవ నామతః.౨౧.విభీషణ స్తు సంక్రుద్ధో
భ్రాతరం వాక్య మబ్రవీత్, శ్రూయతా మస్య పాపస్య కర్మణః ఫల
మాగతమ్.౨౨.మాతామహస్య యోఽస్మాకం జ్యేష్ఠో భ్రాతా సుమాలినః,
మాల్యవా నితి విఖ్యాతో వృద్ధః ప్రాజ్ఞో నిశాచరః. ౨౩.జనన్యా భగినీ
జ్యేష్ఠా నామ్నా పుష్పోత్కటా స్మృతా, పితా జ్యేష్ఠో జనన్యాశ్చ హ్య

స్మాకం త్వార్యకో భవత్. ౨౪. తస్య కుంభీనసీ నామ దుహితు ర్దుహితాభవత్, మాతృష్వసు రథో౽స్మాకం సా కన్యా చానలోద్భవా. ౨౫. భవత్యస్మాక మేషాహి భ్రాతౄణాం ధర్మతస్స్వసా, సా హృతా మధునా రాజన్ రాక్షసేన బలీయసా. ౨౬. యజ్ఞప్రవృత్తే పుత్రే తే మయి చాంతర్జలోషితే, కుంభకర్ణే మహారాజ నిద్రా మనుభవత్యుత. ౨౭. నిహత్య రాక్షసశ్రేష్ఠా నమాత్యానిహ సంమతాన్, ధర్షయిత్వా హృతా రాజన్ గుప్తా హ్యంతఃపురే తవ. ౨౮. శ్రుత్వా చైత న్మయా సర్వం క్షాంతమేవ హతో న సః, యస్మా దవశ్యం దాతవ్యా కన్యాభర్త్రే హి దాతృభిః. ౨౯. తదేత త్కర్మణో హ్యస్య ఫలం పాపస్య దుర్మతే, అస్మిన్నేవాభిసంప్రాప్తం లోకే విదితమస్తు తే. ౩౦. విభీషణవచశ్శ్రుత్వా రాక్షసేంద్ర స్సరావణః, దౌరాత్మ్యేనాత్మనోద్ధూత స్తప్తాంభా ఇవ సాగరః. ౩౧. తతో౽బ్రవీ ద్దశగ్రీవః క్రుద్ధ స్సంరక్తలోచనః, కల్ప్యతాం మే రథః శీఘ్రం శూరా స్సజ్జీభవంత్విహ. ౩౨. భ్రాతా మే కుంభకర్ణశ్చ యే చ ముఖ్యా నిశాచరాః, వాహనాన్యధిరోహంతు నానాప్రహరణాయుధాః. ౩౩. అద్య తం సమరే హత్వా మధుం రావణనిర్భయమ్, ఇంద్రలోకం గమిష్యామి యుద్ధకాంక్షీ సుహృద్వృతః. ౩౪. తతో విజిత్య త్రిదివం వశే స్థాప్య పురందరమ్, నివృత్తో విహరిష్యామి త్రైలోక్యైశ్వర్యశోభితః. ౩౫. అక్షౌహిణీ సహస్రాణి చత్వార్యగ్ర్యాణి రక్షసామ్, నానాప్రహరణాన్యాశు నిర్యయుర్యుద్ధకాంక్షిణామ్. ౩౬. ఇంద్రజి త్త్వగ్రత స్సైన్యం సైనికాన్పరిగృహ్య చ, రావణో మధ్యతశ్శూరః కుంభకర్ణశ్చ పృష్ఠతః. ౩౭. విభీషణస్తు ధర్మాత్మా లంకాయాం ధర్మ మాచరత్, తే తు సర్వే మహాభాగా యయు ర్మధుపురం ప్రతి. ౩౮. రథై ర్నాగైః ఖరైరుష్ట్రైః హయై ర్దీప్తై ర్మహోరగైః, రాక్షసాః ప్రయయు స్సర్వే కృత్వాకాశం నిరంతరమ్. ౩౯. దైత్యాశ్చ శతశ స్తత్ర కృతవైరాస్సురైస్సహ, రావణం ప్రేక్ష్య గచ్ఛంతమన్వగచ్ఛన్ హి పృష్ఠతః. ౪౦. స తు గత్వా మధుపురం ప్రవిశ్య చ దశాననః, న దదర్శమధుం తత్ర భగినీం తత్ర దృష్టవాన్. ౪౧. సా తదా ప్రాంజలి ర్భూత్వా

శిరసా పాదయోర్గతా, తస్య రాక్షసరాజస్య త్రస్తా కుంభీనసీ స్వసా.
౨౨. తాం సముత్థాపయామాస న భేతవ్యమితి బ్రువన్, రావణో
రాక్షసశ్రేష్ఠః కించాపి కరవాణి తే. ౨౩. సాబ్రవీ ద్యది మే రాజన్
ప్రసన్న స్త్వం మహాబల, భర్తారం మే మధుం నాద్య హంతు మర్హసి
మానద. ౨౪. న హీదృశం భయం కించి త్కులస్త్రీణా మిహోచ్యతే,
భయానా మపి సర్వేషాం వైధవ్యవ్యసనం మహత్. ౨౫. సత్యవా
గ్భవ రాజేంద్ర మా మవేక్షస్వ యాచతీమ్, త్వయాప్యుక్తం మహా
బాహో న భేతవ్యమితి స్వయమ్. ౨౬. రావణ స్త్వబ్రవీ ద్ధృష్ట
స్స్వసారం తత్ర సంస్థితామ్, క్వచాసౌ తవ భర్తా వై మమ శీఘ్రం
నివేద్యతామ్. ౨౭. స హ తేన గమిష్యామి సురలోకం జయాయ హి,
తవ కారుణ్యసౌహార్దా న్నివృత్తోస్మి మధో ర్వధాత్. ౨౮. ఇత్యుక్తా
సా ప్రసుప్తం తం సముత్థాప్య నిశాచరమ్, అబ్రవీ త్సంప్రహృష్టేవ
రాక్షసీ స్వపతిం తదా. ౨౯. ఏష ప్రాప్తో దశగ్రీవో మమ భ్రాతా
మహాబలః, సురలోకజయాకాంక్షీ సాహాయ్యే త్వాం వృణోతి చ.
౩౦. తదస్య త్వం సహాయార్థం సబంధుర్గచ్ఛ రాక్షస, స్నిగ్ధస్య
భజమానస్య యుక్తమర్థాయ కల్పితుమ్. ౩౧. తస్యా స్తద్వచనం
శ్రుత్వా తథేత్యాహ మధు ర్వచః, దదర్శ రాక్షసశ్రేష్ఠం యథా
న్యాయ ముపేత్య సః. ౩౨. పూజయామాస ధర్మేణ రావణం రాక్ష
సాధిపమ్, ప్రాప్య పూజాం దశగ్రీవో మధువేశ్మని వీర్యవాన్. ౩౩.
అస్తం ప్రాప్తే దినకరే నివాసం సమరోచయత్, తత్ర చైకాం నిశా
ముష్య గమనాయోపచక్రమే. ౩౪. తతః కైలాస మాసాద్య శైలం
వైశ్రవణాలయమ్, రాక్షసేంద్రో మహేంద్రాభ స్సేనా ముపనివేశ
యత్. ౩౫.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-పఞ్చవింశస్సర్గః.

౨౫౧-౯౬-౨౦.

షడ్వింశస్సర్గః.

స తు తత్ర దశగ్రీవ స్సహ సైన్యేన వీర్యవాన్, అస్తం ప్రాప్తే
దినకరే నివాసం సమరోచయత్. ౧. ఉదితే విమలే చంద్రే తుల్య

పర్వతవర్చసి, ప్రసుప్తం సుమహా త్సైన్యం నానాప్రహరణాయుధమ్. ౨. రావణ స్తు మహావీర్యో నిషణ్ణ శ్శైలమూర్ధని, స దదర్శ గుణాం స్తత్ర చంద్రపాదోపశోభితాన్. ౩. కర్ణికారవనై ర్దివ్యైః కదంబగహనై స్తథా, పద్మినీభిశ్చ ఫుల్లాభి ర్మందాకిన్యా జలైరపి. ౪. చంపకాశోక పున్నాగమందారతరుభి స్తథా, చూతపాటలలోధ్రైశ్చ ప్రియంగ్వర్జున కేతకైః. ౫. తగరై ర్నారికేళైశ్చ ప్రియాళుపనసై స్తథా, ఏతై రన్యైశ్చ తరుభిరుద్భాసిత వనాంతరే. ౬, కిన్నరా మదనే నార్తా రక్తా మధురకంఠినః, సమం సంప్రజగు ర్యత్ర మన స్తుష్టి వివర్ధనమ్. ౭. విద్యాధరా మధుక్షీబామదరక్తాంతలోచనాః, యోషిద్భి స్సహ సంక్రాంతా శ్చిక్రీడు ర్జహృషుశ్చవై. ౮, ఘంటానా మివ సన్నాద శ్శుశ్రువే మధుర స్వనః, అప్సరోగణ సంఘానాం గాయతాం ధనదాలయే. ౯. పుష్పవర్షాణి ముంచంతో నగాః పవనతాడితాః, శైలం తం వాసయంతీవ మధుమాధవ గంధినః. ౧౦. మధుపుష్పరజః పృక్తం గంధ మాదాయ పుష్కలమ్, ప్రవవౌ వర్ధయన్ కామం రావణస్య సుఖోఽనిలః. ౧౧. గేయా త్పుష్ప సమృద్ధ్యా చ శైత్యా ద్వాయో ర్గిరే ర్గుణైః, ప్రవృత్తాయాం రజన్యాం చ చంద్రస్యోదయనేన చ. ౧౨. రావణ స్సుమహావీర్యః కామబాణవశం గతః, వినిశ్వస్య వినిశ్వస్య శశినం సమవైక్షత. ౧౩. ఏతస్మిన్నంతరే తత్ర దివ్యాభరణభూషితా, సర్వాప్సరో వరా రంభా పూర్ణచంద్రనిభాననా. ౧౪. దివ్యచందనలిప్తాంగీ మందారకృతమూర్ధజా, రతోత్సవకృతా రంభా దివ్యపుష్పవిభూషితా. ౧౫. చక్షు ర్మనోహరం పీనం మేఖలాదామభూషితమ్, సముద్వహంతీ జఘనం రతిప్రాభృత ముత్తమమ్. ౧౬. కృతై ర్విశేషకై రార్ద్రై ష్షడర్తుకుసుమోద్భవైః, బభావన్యతమేవ శ్రీః కాంతిద్యుతిమతిశ్రియా. ౧౭. నీలం సతోయమేఘాభం వస్త్రం సమవకుంఠితా, యస్యావక్త్రం శశినిభం భ్రువౌ చాపనిభే శుభే. ౧౮. ఊరూ కరికరాకారౌ కరౌ పల్లవకోమలౌ, సైన్యమధ్యేన గచ్ఛంతీ రావణే నోపలక్షితా. ౧౯. తాం సముత్థాయ గచ్ఛంతీం కామబాణ బలార్దితః, కరే గృహీత్వా లజ్జంతీం స్మయమానోఽభ్యభాషత. ౨౦. క్వ గచ్ఛసి వరారోహే కాం సిద్ధిం భజసే స్వయమ్, కస్యా

భ్యుదయకాలోఽయం క స్త్వాం సముపభోక్ష్యతే. ౨౧. తవాననరసస్యాద్య పద్మోత్పలసుగంధినః, సుధామృతరసస్యేవ కోఽద్య తృప్తిం గమిష్యతి. ౨౨. [క ఇదం పూర్ణచంద్రాభం నిరవద్యోత్పలేక్షణమ్, ముఖామృతం పాస్యతి తే హ్యమృతం దేవరాడివ. ౨౩.] స్వర్ణకుంభనిభౌ పీనౌ శుభౌ భీరు నిరంతరౌ, కస్యోరస్థలసంస్పర్శం దాస్యత స్తే కుచా విమౌ. ౨౪. సువర్ణచక్రప్రతిమం స్వర్ణదామచితం పృథు, అధ్యారోక్ష్యతి క స్తేఽద్య స్వర్గం జఘనరూపిణమ్. ౨౫. మద్విశిష్టః పుమాన్ కోఽద్య శక్రో విష్ణురథాశ్వినౌ, మామతీత్య హి యచ్చ త్వం యాసి భీరు న శోభనమ్. ౨౬. విశ్రమస్వ పృథుశ్రోణి శిలాతల మిదం శుభమ్, త్రైలోక్యే యః ప్రభు శ్చైవ మదన్యో నైవ విద్యతే. ౨౭. తదేవం ప్రాంజలిః ప్రహ్వో యాచతే త్వాం దశాననః, భర్తు ర్భర్తా విధాతా చ త్రైలోక్యస్య భజస్వ మామ్. ౨౮. ఏవ ముక్తాఽబ్రవీద్రంభా వేపమానా కృతాంజలిః, ప్రసీద నార్హసే వక్తు మీదృశం త్వం హి మే గురుః. ౨౯. అన్యేభ్యోఽపి త్వయా రక్ష్యా ప్రాప్నుయాం ధర్షణం యది, ధర్మతశ్చ స్నుషా తేఽహం తత్త్వ మేత ద్బ్రవీమి తే. ౩౦. అథాఽబ్రవీ ద్దశగ్రీవ శ్చరణాధోముఖీం స్థితామ్, రోమహర్ష మనుప్రాప్తాం స్పృష్టమాత్రేణ తాం తదా. ౩౧. సుతస్య యది మే భార్యా తత స్త్వం మే స్నుషా భవేః, బాఢ మిత్యేవ సా రంభా ప్రాహ రావణ ముత్తరమ్. ౩౨. ధర్మత స్తే సుతస్యాహం భార్యా రాక్షసపుంగవ, పుత్రః ప్రియతరః ప్రాణై ర్భ్రాతు ర్వైశ్రవణస్య తే. ౩౩. ఖ్యాతో య స్త్రిషు లోకేషు నలకూబర ఇత్యసౌ, ధర్మతో యో భవే ద్విప్రః క్షత్రియో వీర్యతో భవేత్. ౩౪. క్రోధాద్య స్తు భవే దగ్నిః క్షాంత్యా చ వసుధాసమః, తస్యాస్మి కృతసంకేతా లోకపాలసుతస్య వై. ౩౫. త ముద్దిశ్య చ మే సర్వం విభూషణ మిదం కృతమ్, యథా తస్య హి నాన్యస్య భావో మే ప్రతితిష్ఠతి. ౩౬. తేన సత్యేన మాం రాజన్ మోక్తు మర్హస్యరిందమ, స హి తిష్ఠతి ధర్మాత్మా సాంప్రతం మత్సముత్సుకః. ౩౭. తత్ర విఘ్నం సుతస్యేహ కర్తుం నార్హసి ముంచ మామ్, సద్భి రాచరితం మార్గం గచ్ఛ రాక్షసపుంగవ. ౩౮. మాననీయో మయా హి త్వం లాలనీయా తథాస్మి తే, ఏవ ముక్తో దశగ్రీవః

ప్రత్యువాచ వినీతవత్. ౩౯. స్నుషాస్మి యదవోచ స్త్వ మేకపత్ని
ష్వయం క్రమః, దేవలోకస్థితి రియం సురాణాం శాశ్వతీ స్థితా. ౪౦.
పతి రప్సరసాం నాస్తి న చైకస్య పరిగ్రహః, ఏవ ముక్త్వా న తాం రక్షో
నివేశ్య చ శిలాతలే. ౪౧. కామమోహాభిసంరబ్ధో మైథునాయోపచ
క్రమే, సా విముక్తా తతో రంభా భ్రష్టమాల్యవిభూషణా. ౪౨. గజేం
ద్రాక్రీడమథితా నదీవాకులతాం గతా, లులితాలకకేశాంతా కరవే
పితపల్లవా. ౪౩. పవనేనావధూతేవ లతా కుసుమశాలినీ, సా వేపమా
నా లజ్జంతీ భీతాకరకృతాంజలిః. ౪౪. నలకూబర మాసాద్య పాదయో
ర్నిపపాత హ, తదవస్థాం తు తాం దృష్ట్వా మహాత్మా నలకూబరః.
౪౫. అబ్రవీ త్కిమిదం భద్రే పాదయోః పతితాసి మే, సా తు నిశ్వస
మానాథ వేపమానా కృతాంజలిః. ౪౬. తస్మై సర్వం యథా తత్త్వ
మాఖ్యాతు ముపచక్రమే, ఏష దేవదశగ్రీవః ప్రాప్తోగంతుం త్రివిష్టపమ్.
౪౭. తేన సైన్యసహాయేన దశేయం పరిణామితా, ఆయాంతీ తేన
దృష్టాస్మి త్వత్సకాశ మరిందమ. ౪౮. గృహీతా తేన పృష్టాస్మి కస్య త్వ
మితి రక్షసా, మయా సర్వం హి యత్సత్యం తద్ధి తస్మై నివేదితమ్. ౪౯.
కామమోహాభిభూతాత్మా నాశ్రౌషీ త్తద్వచో మమ, యాచ్యమానో
మయా దేవ స్నుషా తేహ మితి ప్రభో. తత్సర్వం పృష్ఠతః కృత్వా
బలా త్తేనాస్మి ధర్షితా, ఏవం త్వ మపరాధం మే క్షంతు మర్హసి మా
నద. ౫౦. న హి తుల్యం బలం సౌమ్య స్త్రియాశ్చ పురుషస్య చ, ఏత
చ్ఛ్రుత్వా తు సంక్రుద్ధ స్తదా వైశ్రవణాత్మజః. ౫౧. ధర్షణాం తాం
పరాం శ్రుత్వా ధ్యానం సంప్రవివేశ హ, తస్య తత్కర్మ విజ్ఞాయ తదా
వైశ్రవణాత్మజః. ౫౩. ముహూర్తా ద్రోషతామ్రాక్షః తోయం జగ్రా
హ పాణినా, గృహీత్వా సలిలం దివ్య ముపస్పృశ్య యథా విధి. ౫౪.
ఉత్ససర్జ తదా శాపం రాక్షసేంద్రాయ దారుణమ్, అకామా తేన య
స్మా త్త్వం బలా ద్భద్రే ప్రధర్షితా. ౫౫. తస్మాత్స యువతీ మన్యాం
నాకామా ముపయాస్యతి, యదా హ్యకామాం కామార్తో ధర్షయిష్య
తి యోషితమ్. ౫౬. మూర్ధా సహస్రధా తస్య శకలీ భవితా తదా,
తస్మి న్నుదాహృతే శాపే జ్వలితాగ్నిసమప్రభే. ౫౭. దేవదుందుభ
యో నేదుః పుష్పవృష్టి శ్చ ఖాచ్చ్యుతా, ప్రజాపతిముఖా శ్చాపి సర్వే

దేవాః ప్రహర్షితాః. ౨౮. జ్ఞాత్వా లోకగతిం సర్వాం తస్య మృత్యుం చ రక్షసః, ఋషయః పితరశ్చైవ ప్రీతి మాపు రనుత్తమామ్. ౨౯. శ్రుత్వా స తు దశగ్రీవ స్తం శాపం రోమహర్షణమ్, నారీషు మైథునే భావం నాకామా స్వభ్యరోచయత్. ౬౦. తేన నీతాః స్త్రియః ప్రీతి మాపు స్సర్వాః పతివ్రతాః, నలకూబరనిర్ముక్తం శాపం శ్రుత్వా మనః ప్రియమ్. ౬౧.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-షడ్వింశస్సర్గః.
౩౮౪-౭౬౮౦.

సప్తవింశస్సర్గః.

కైలాసం లంఘయిత్వాథ దశగ్రీవ స్స రాక్షసః, ఆససాద మహాతేజా ఇంద్రలోకం నిశాచరః. ౧. తస్య రాక్షససైన్యస్య సమంతా దుపయాస్యతః, దేవలోకం యయౌ శబ్దో మథ్యమానార్ణవోపమః. ౨. శ్రుత్వా తు రావణం ప్రాప్త మింద్ర శ్చలిత ఆసనాత్, అబ్రవీత్తత్ర తాన్ దేవాన్ సర్వా నేవ సమాగతాన్. ౩. ఆదిత్యాన్ సవసూన్ రుద్రాన్ విశ్వాన్ సాధ్యాన్ మరుద్గణాన్, సజ్జీభవత యుద్ధార్థం రావణస్య దురాత్మనః. ౪. ఏవ ముక్తా స్తు శక్రేణ దేవా శ్శక్రసమా యుధి, సన్నహ్య సుమహాసత్త్వా యుద్ధశ్రద్ధాసమన్వితాః. ౫. స తు దీనః పరిత్రస్తో మహేంద్రో రావణం ప్రతి, విష్ణో స్సమీప మాగమ్య వాక్య మేత దువాచ హ. ౬. విష్ణో కథం కరిష్యామి మహావీర్య పరాక్రమః, అసౌ హి బలవాన్ రక్షో యుద్ధార్థ మభివర్తతే. ౭. వరప్రదానా ద్బలవాన్ నఖల్వన్యేన హేతునా, తత్తు సత్యం వచః కార్యం యదుక్తం పద్మయోనినా. ౮. తద్యథా నముచి ర్వృత్రో బలిర్నరకశంబరౌ, త్వద్బలం సమవష్టభ్య మయా దగ్ధా స్తథాకురు. ౯. న హ్యన్యో దేవదేవేశ త్వామృతే మధుసూదన, గతిః పరాయణం వాస్తి త్రైలోక్యే సచరాచరే. ౧౦. త్వం హి నారాయణ శ్శ్రీమాన్ పద్మనాభ స్సనాతనః, త్వయేమే స్థాపితా లోకా శ్శక్ర శ్చాహం సురేశ్వరః. ౧౧. త్వయా సృష్ట మిదం సర్వం త్రైలోక్యం సచరాచరమ్, త్వా మేవ భగవం స్సర్వే ప్రవి

శంతి యుగక్షయే. ౧౨. తదాఖ్యాహి యథా తత్త్వం దేవదేవ మమ
స్వయమ్,అపి చక్రసహాయ స్త్వం యోత్స్యసే రావణం ప్రభో. ౧౩.
ఏవ ముక్త స్స శక్రేణ దేవో నారాయణః ప్రభుః, అబ్రవీ న్నపరిత్రా
సః కార్య స్తే శ్రూయతాం చ మే. ౧౪. నతావదేష దుర్వృత్త శ్శ
క్యో జేతుం సురాసురైః, హంతుం యుద్ధే సమాసాద్య వరదానేన దు
ర్జయః. ౧౫. సర్వథా తు మహత్కర్మ కరిష్యతి బలోత్కటః, రాక్ష
సః పుత్రసహితో దృష్టమేత న్నిసర్గతః. ౧౬. యత్తు మాం త్వ మభా
షిష్ట యుధ్యస్వేతి సురేశ్వర, నాహం తం ప్రతియోత్స్యామి రావ
ణం రాక్షసం యుధి. ౧౭. నాహత్వా సమరే శత్రుం విష్ణుః ప్రతిని
వర్తతే, దుర్లభ శ్చైవ కామోద్య వరగుప్తాద్ధి రావణాత్. ౧౮. ప్ర
తిజానామి దేవేంద్ర త్వత్సమక్షం శతక్రతో, భవితాస్మి యథా స్యా
హం రక్షసో మృత్యుకారణమ్. ౧౯. అహ మేవ నిహంతాస్మి రావ
ణం ససుతం యుధి, దేవతా స్తోషయిష్యామి జ్ఞాత్వా కాల ముపస్థితమ్.
౨౦. ఏత త్తేకథితం తత్త్వం దేవరాజ శచీపతే, యుధ్యస్వ విగతత్రా
స స్సురై స్సహ మహాబల. ౨౧. తతో రుద్రా స్సహాదిత్యా వసవో
మరుతోశ్వినౌ, సన్నద్ధా నిర్యయు స్తూర్ణం రాక్షసా నభితః పురాత్.
౨౨. ఏతస్మిన్నంతరే నాద శ్శుశ్రువే రజనీక్షయే, తస్య రాక్షస
సైన్యస్య ప్రయుద్ధస్య సమంతతః. ౨౩. తే ప్రవృద్ధా మహావీర్యా అ
న్యోన్య మభివీక్ష్య చ, సంగ్రామ మేవాభిముఖా స్త్వభ్యధావంత
హృష్టవత్. ౨౪. తతస్త్రిదశసైన్యానాం సంక్షోభ స్సమజాయత,
తదక్షయం మహాసైన్యం దృష్ట్వా పరమదుర్జయమ్. ౨౫. అథ
యుద్ధం సమభవ ద్దేవదానవరక్షసామ్, ఘోరం తుములనిర్హ్రాదం నా
నాప్రహరణోద్యతమ్. ౨౬. ఏతస్మి న్నంతరే శూరా రాక్షసా ఘో
రదర్శనాః, యుద్ధార్థ మభ్యవర్తంత సచివా రావణాజ్ఞయా. ౨౭. మా
రీచ శ్చ ప్రహస్త శ్చ మహాపార్శ్వమహోదరౌ, అకంపనో నికుంభ
శ్చ శుక స్సారణ ఏవ చ. ౨౮. సంహ్లాదో ధూమకేతు శ్చ మహాదం
ష్ట్రో ఘటోదరః, జంబుమాలీ మహాహ్రాదో విరూపాక్ష శ్చ రాక్షసః.
౨౯. సుప్తఘ్నో యజ్ఞకోపశ్చ దుర్ముఖో దూషణః ఖరః, త్రిశిరాః
కరవీరాక్ష స్సూర్యశత్రు శ్చ రాక్షసః. ౩౦. అతికాయో మహాకా

యో దేవాంతకనరాంతకౌ,వృతై స్సర్వై ర్మహావీర్యై ర్వృతో రాక్షస పుంగవః. ౩౧. రావణస్యార్యక స్సైన్యం సుమాలీ ప్రవివేశ హ, సహి దేవగణాం స్సర్వాన్ నానాప్రహరణై శ్శితైః. ౩౨. వ్యధ్వంసయ త్సుసంక్రుద్ధో వాయు ర్జలధరా నివ, సుమాలిభయసంత్రస్తా స్సురా స్తే సర్వతో దిశః. ౩౩. ప్రదుద్రువు ర్వధ్యమానాః సింహత్రస్తా మృగా యథా, ఏతస్మి న్నంతరే శూరో వసూనామష్టమో వసుః. ౩౪. సావిత్ర ఇతి విఖ్యాతః ప్రవివేశ రణాజిరమ్, సైన్యైః పరివృతో హృష్టో నానాప్రహరణోద్యతైః. ౩౫. త్రాసయన్ శత్రుసైన్యాని సింహః క్షుద్రమృగా నివ, తథాదిత్యౌ మహావీర్యౌ త్వష్టాపూషా చ దంశితౌ. ౩౬. నిర్భయౌ సహసైన్యేన ప్రవిష్టౌ త ద్రణాజిరమ్, తతో యుద్ధం సమభవ త్సురాణాం రాక్షసై స్సహ. ౩౭. క్రుద్ధానాం రక్షసాం కీర్తిం సమరే ష్వనివర్తినామ్, తత స్తే రాక్షసాశ్శూరా దేవాం స్తాన్ సమరే స్థితాన్. ౩౮. నానాప్రహరణై ర్ఘోరై ర్జఘ్ను శ్శతసహస్రశః, దేవాశ్చ రాక్షసాన్ ఘోరాన్ మహావీర్యాన్ స్వతేజసా. ౩౯. సమరే వివిధై రస్త్రై రనయన్ యమసాదనమ్. ఏతస్మిన్నంతరే రామ సుమాలీ నామ రాక్షసః. ౪౦. నానాప్రహరణైః క్రుద్ధో రణమే వాభ్యవర్తత, స దైవతబలం సర్వం నానాప్రహరణై శ్శితైః. ౪౧. వ్యధ్వంసయత సంక్రుద్ధో వాయు ర్జలధరం యథా, తే మహాబాణవర్షైశ్చ శూలైః ప్రాసై స్సుదారుణైః. ౪౨. పీడ్యమానా స్సురా స్సర్వే న వ్యతిష్ఠంత సంహతాః, తతో విద్రావ్యమాణేషు త్రిదశేషు సుమాలినా. ౪౩. వసూనా మష్టమః క్రుద్ధ స్సావిత్రో వై వ్యతిష్ఠత, సంవృత స్సైన్యై రథానీకైః ప్రహరంతం నిశాచరమ్. ౪౪. విక్రమేణ మహాతేజా వారయామాస సంయుగే, తత స్తయో ర్మహాయుద్ధ మభవ ల్లోమహర్షణమ్. ౪౫. సుమాలినో వసో శ్చైవ సమరే ష్వనివర్తినోః, తత స్తస్య మహాబాణై ర్వసునా సుమహాత్మనా. ౪౬, నిహతః పన్నగరథః క్షణేన వినిపాతితః, హత్వా తు సంయుగే తస్య రథం బాణశతై శ్చితమ్. ౪౭. గదాం తస్య వధార్థాయ వసు ర్జగ్రాహ పాణినా, తతః ప్రగృహ్య దీప్తాగ్రాం కాలదండోపమాం గదామ్. ౪౮. తాం మూర్ధ్ని

పాతయామాస సావిత్రో వై సుమాలినః, తస్య మూర్ధని సోల్కాభా
పతంతీ చ గదా బభౌ. ౪౯. ఇంద్రప్రముక్తా గర్జంతీ గిరా విన మహా
శనిః, తస్య నైవాస్థి నశిరో నమాంసం దదృశే తదా. ౫౦. గదయా
భస్మతాం నీతః నిహత స్స రణాజిరే, నిపపాత తతో భూమౌ మహా
తరు రివాశనేః. ౫౧. తం దృష్ట్వా నిహతం సంఖ్యే రాక్షసా స్తే
సమంతతః, దుద్రువు స్సహితా స్సర్వే క్రోశమానాః పరస్పరమ్.
౫౨. విద్రావ్యమాణా వసునా రాక్షసా నావతస్థిరే.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-సప్తవింశస్సర్గః.

౨౮౭-౫౭౨౪౦.

అష్టావింశస్సర్గః.

సుమాలినం హతం దృష్ట్వా వసునా భస్మసాత్కృతమ్, విద్రుతం
చ స్వకం సైన్యం లక్షయిత్వా శరార్దితమ్. ౧. తత స్సబలవాన్
క్రుద్ధో రావణస్య సుతో యుధి, నివర్త్య రాక్షసాన్ సర్వాన్ మేఘ
నాదో వ్యతిష్ఠత. ౨. స రథేనాగ్నివర్ణేన కామగేన మహారథః, అభి
దుద్రావ తాం సేనాం వనాన్యగ్ని రివ జ్వలన్. ౩. తతః ప్రవిశత
స్తస్య వివిధాయుధధారిణః, విదుద్రువు ర్దిశ స్సర్వా దర్శనా దేవ
దేవతాః. ౪. న బభూవ తదా కశ్చిద్యుయుత్సో రస్య సమ్ముఖే,
సర్వానావిధ్యవిత్రస్తాన్ దృష్ట్వా శక్రోఽబ్రవీ త్సురాన్. ౫. న భేతవ్యం న
గంతవ్యం నివర్తధ్వం రణం ప్రతి, ఏష గచ్ఛతి మే పుత్రః యుద్ధార్థ మప
రాజితః, ౬. తత శ్శక్రసుతో దేవో జయంత ఇతి విశ్రుతః, రథేనాద్భుత
కల్పేన సంగ్రామే సోఽభ్యవర్తత. ౭. తత స్తే త్రిదశా స్సర్వే పరివార్య
శచీసుతమ్, రావణస్య సుతం యుద్ధే సమాసాద్య వ్యవస్థితాః. ౮.
తేషాం యుద్ధం మహా దభూ త్సదృశం దేవరక్షసామ్, కృతే మహేంద్ర
పుత్రస్య రాక్షసేంద్రసుతస్య చ. ౯. తతో మాతలిపుత్రే తు గో
ముఖే రాక్షసాత్మజః, సారథౌ పాతయామాస శరాన్ కాంచనభూ
షణాన్, ౧౦. శచీసుత స్త్వపి తథా జయంత స్తస్య సారథిమ్, తం
చాపి రావణిం క్రుద్ధః ప్రత్యవిధ్య ద్రణాజిరే, తతః క్రుద్ధో మహాతేజా
బలీ విస్ఫారితేక్షణః, రావణి శ్శక్రతనయం శరవర్షై రవాకిరత్. ౧౨.

తతః ప్రగృహ్య శస్త్రాణి సారవంతి మహాంతి చ,సురసైన్యేషు సంక్రుద్ధః పాతయామాస రావణిః. ౧౩. శతఘ్నీ స్తోమరాన్ ప్రాసాన్ గదాన్ ఖడ్గాన్ పరశ్వధాన్, ముసలాన్యద్రిశృంగాణి పాతయామాస రావణిః. ౧౪.తతః ప్రవ్యథితా లోకా స్సంజజ్ఞే చ తమో మహత్,తస్య రావణ పుత్రస్య తథా శత్రూ నభిఘ్నతః. ౧౫. తత స్తద్దైవతబలం సమన్తా త్తం శచీసుతమ్, బహుప్రకార మస్వస్థ మభవ చ్ఛరజీవితమ్. ౧౬. నాభ్యజానంత చాన్యోన్యం శత్రవో దైవతాని చ,తత్రతత్ర విపర్యస్తం సమంతా త్పరిధావతి. ౧౭. దేవా దేవాన్నిజఘ్నుస్తే రాక్షసా రాక్షసాం స్తథా, సమ్మూఢా స్తమసా చ్ఛన్నా వ్యద్రవన్నపరే తదా. ౧౮. ఏతస్మిన్నంతరే శూరః పులోమానామ వీర్యవాన్, దైత్యేంద్ర సైన్యం సంగృహ్య శచీపుత్రోపవాహితః. ౧౯. సంగృహ్య తం తు దౌహిత్రం ప్రవిష్టస్సాగరం తదా, ఆర్యక స్సహితస్యాసీ త్పులోమా యేన సా శచీ. ౨౦. జ్ఞాత్వా ప్రణాశం తు సురా జయంతస్యాతిదారుణమ్, వ్యథితా శ్చాప్రహృష్టా శ్చ సమన్తా ద్విప్రదుద్రువుః. ౨౧. రావణి స్త్వథ సంహృష్టో బలైః పరివృత స్స్వకైః, అభ్యధావత దేవాం స్తా న్ముమోచ చ మహాస్వనమ్. ౨౨. దృష్ట్వా ప్రణాశం పుత్రస్య దేవతానాం చ విద్రుతమ్, మాతలిం ప్రాహ దేవేంద్రో రథ స్సముపనీయతామ్. ౨౩. స తు దివ్యో మహాభీమ స్సద్య ఏవ మహారథః, ఉపస్థితో మాతలినా వాహ్యమానో మనోజవః. ౨౪. తతో మేఘా రథే తస్మిం స్తటిత్వంతో మహాస్వనాః, అగ్రతో వాయుచపలా గచ్ఛంతో వ్యనదం స్తదా. ౨౫. నానావాద్యా న్యవాద్యంత గంధర్వాశ్చ సమాహితాః, ననృతు శ్చాప్సరస్సంఘాః నిర్యాతే త్రిదశేశ్వరే. ౨౬. రుద్రై ర్వసుభిరాదిత్యై స్సాధ్యైశ్చ సమరుద్గణైః, వృతో నానాప్రహరణై ర్నిర్యయౌ త్రిదశాధిపః. ౨౭. నిర్గచ్ఛత స్తు శక్రస్య పరుషం పవనో వవౌ, భాస్కరో నిష్ప్రభశ్చాసీ న్మహోల్కాశ్చ ప్రపేదిరే. ౨౮. ఏతస్మిన్నంతరే వీరో దశగ్రీవః ప్రతాపవాన్, ఆరురోహ రథం దివ్యం నిర్మితం విశ్వకర్మణా. ౨౯. పన్నగై స్సుమహాభోగై ర్వేష్టితం రోమహర్షణైః, యేషాం నిశ్వాసవాతేన

ప్రదీప్తమివ సంయుగే. ౩౦. దైత్యైర్నిశాచరై శ్శూరై స్సర
థః పరివారితః, సమరాభిముఖో దైత్యో మహేంద్రం సోఽభ్య
వర్తత. ౩౧. పుత్రం స్వం వారయిత్వాఽజౌ స్వయమేవ వ్యవస్థితః,
సోఽపి యుద్ధా ద్వినిష్క్రమ్య రావణి స్సముపావిశత్.౩౨.తతో యుద్ధం
ప్రవృత్తం త త్సురాణాం రాక్షసై స్సహ, శస్త్రాణి వర్షతాం ఘోరం
మేఘానామివ సంయుగే. ౩౩. కుంభకర్ణస్తు దుష్టాత్మా నానా ప్రహర
ణోద్యతః, నాజ్ఞాయత తదా యుద్ధే సహ కేనాప్యయుధ్యత. ౩౪.
దంతై ర్భుజాభ్యాం పద్భ్యాం చ శక్తి తోమర సాయకైః, యేన యే
నైవ సంరబ్ధ స్తాడయామాస వై సురాన్. ౩౫. తతో రుద్రై ర్మహా
ఘోరై స్సంగమ్యాథ నిశాచరః, ప్రయుద్ధ స్తైశ్చ సంగ్రామే క్షత
శ్శస్త్రై ర్నిరంతరమ్.౩౬.బభౌ శస్త్రాచితతనుః కుంభకర్ణః క్షర న్నసృక్,
విద్యుత్ స్తనిత నిర్ఘోషో ధారావా నివ తోయదః. ౩౭. తత స్తద్రా
క్షసం సైన్యం ప్రయుద్ధం సమరుద్గణైః, రణే విద్రావితం సర్వం నానా
ప్రహరణై శ్శితైః.౩౮. కేచి ద్వినిహతా శ్శస్త్రైః వేష్టంతే స్మ మహీ
తలే, వాహనే ష్వవసక్తా శ్చ స్థితా ఏవాపరే రణే.౩౯.రథా న్నాగాన్
ఖరానుష్ట్రాన్ పన్నగాం స్తురగాన్ రణే, శింశుమారాన్ వరాహాం శ్చ
పిశాచవదనాం స్తథా. ౪౦. తాన్ సమాలింగ్య బాహుభ్యాం విష్టబ్ధాః
కేచి దుచ్ఛ్రితాః, దేవై స్తు శస్త్రసంవిద్ధా మమ్రిరే చ నిశాచరాః.
౪౧. చిత్రకర్మ ఇవాభాతి స తేషాం రణసంప్లవః, నిహతానాం ప్రమ
త్తానాం రాక్షసానాం మహీతలే. ౪౨. శోణితోదకనిష్యందా కంక
గృధ్రసమాకులా, ప్రవృత్తా సంయుగముఖే శస్త్రగ్రాహవతీ నదీ.౪౩.
ఏతస్మిన్నంతరే క్రుద్ధో దశగ్రీవః ప్రతాపవాన్, నిరీక్ష్య తద్బలం
కృత్స్నం దైవతై ర్వినిపాతితమ్.౪౪.స తు ప్రతివిగాహ్యాశు ప్రవృద్ధం
సైన్యసాగరమ్, త్రిదశాన్ సమరే నిఘ్నన్ శక్రమే వాభ్యవర్తత. ౪౫.
ఆగాచ్ఛక్రో మహాచ్చాపం విష్ఫార్య సుమహాస్వనమ్, యస్య విష్ఫార
ఘోషేణ స్వనంతి స్మ దిశో దశ. ౪౬. తద్వికృష్య మహాచ్చాప
మింద్రో రావణమూర్ధని, నిపాతయామాస శరాన్ పావకాదిత్యవర్చసః.
౪౭. తథైవ చ మహాబాహు ర్దశగ్రీవో వ్యవస్థితః, శక్రం కార్ముక

విభ్రాన్తే శ్శరవర్షై రవాకిరత్. ౪౮. ప్రయుధ్యతోఽథ తయో ర్బాణవర్షై
స్సమంతతః, నాజ్ఞాయత తదా కించి త్సర్వం హి తమసావృతమ్. ౪౯.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-అష్టావింశస్సర్గః.
౧౯౦-౩౮౦౦.

ఏకోనత్రింశస్సర్గః.

తత స్తమసి సంజాతే సర్వే తే దేవరాక్షసాః, అయుధ్యంత
బలోన్మత్తా స్సూదయంతః పరస్పరమ్. ౧. తత స్తు దేవసైన్యేన రాక్ష
సానాం బృహద్బలమ్, దశాంశం స్థాపితం యుద్ధే శేషం నీతం యమ
క్షయమ్. ౨. తస్మిం స్తు తమసా యుద్ధే సర్వే తే దేవరాక్షసాః,
అన్యోన్యం నాభ్యజానంత యుధ్యమానాః పరస్పరమ్. ౩. ఇంద్రశ్చ
రావణశ్చైవ రావణిశ్చ మహాబలః, తస్మిం స్తమోజాలవృతే మోహ
మీయు ర్న తే త్రయః.౪.సతు దృష్ట్వా బలం సర్వం నిహతం రావణో
రణే, క్రోధ మభ్యాగమ త్తీవ్రం మహానాదం చ ముక్తవాన్. ౫. క్రోధా
త్సూతం చ దుర్ధర్షం స్యందనస్థ మువాచహ,పరసైన్యస్య మధ్యేన యావ
దంతం నయస్వ మామ్. ౬. అద్యైతాంస్త్రి దశాన్ సర్వాన్ విక్రమై
స్సమరే స్వయమ్, నానాశస్త్రై ర్మహాఘోరై ర్నయామి యమసాద
నమ్. ౭.అహ మింద్రం వధిష్యామి ధనదం వరుణం యమమ్,త్రిదశాన్
వినిహత్యాథ స్వయం స్థాస్యామ్యథోపరి. ౮. విషాదో నచ కర్తవ్య
శ్శీఘ్రం వాహయ మే రథమ్, ద్విఃఖలు త్వాం బ్రవీమ్యద్య యావ
దంతం నయస్వ మామ్. ౯. అయం స నందనోద్దేశో యత్ర వర్తా
మహే వయమ్,నయ మా మద్య తత్ర త్వ ముదయో యత్ర పర్వతః.
౧౦. తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా తురగాన్ స మనోజవాన్, ఆదిదేశాథ
శత్రూణాం మధ్యే నైవ చ సారథిః. ౧౧. తస్య తం నిశ్చయం జ్ఞాత్వా
శక్రో దేవేశ్వర స్తదా, రథస్థ స్సమర స్థాంస్తాన్ దేవాన్ వాక్య మథా
ఽబ్రవీత్.౧౨.సురా శ్శృణుత మద్వాక్యం యత్తావ న్మమ రోచతే,
జీవ న్నేవ దశగ్రీవ స్సాధు రక్షో నిగృహ్యతామ్. ౧౩. ఏష హ్యతి
బలసైన్యేన రథేన పవనౌజసా, అగచ్ఛతి ప్రవృద్ధోర్మి స్సముద్ర ఇవ

పర్వణి. ౧౮. న హ్యేష హన్తుం శక్యోఽద్య వరదానాత్సునిర్భయః, తద్గ్రహీష్యామహే రక్షో యత్తా భవత సంయుగే. ౧౯. యథా బలా నిరుద్ధే చ త్రైలోక్యం భుజ్యతే మయా, ఏవ మేతస్య పాపస్య నిరోధే మమ రోచతే.౧౬.తతోఽన్యం దేశ మాస్థాయ శక్ర స్సంత్యజ్య రావణమ్, అయుధ్యత మహారాజ రాక్షసాం స్త్రాసయ న్రణే. ౧౭. శక్రప్రవర్షం మహావేగం దైవతై ర్వినిపాతితమ్, ఉత్తరేణ దశగ్రీవః ప్రవివేశానివర్తితః. ౧౮. దక్షిణేన తు పార్శ్వేన ప్రవివేశ శతక్రతుః, తత స్స యోజనశతం ప్రవిష్టో రాక్షసాధిపః. ౧౯. దేవానాం చ బలం కృత్స్నం శరవర్షై రవాకిరత్, తతశ్శక్రో నిరీక్ష్యాథ ప్రణష్టం తు బలం స్వకమ్. ౨౦. న్యవర్తయ దసంభ్రాంత స్సమావృత్య దశాననమ్, ఏతస్మి న్నంతరే నాదో ముక్తో దానవరాక్షసైః. ౨౧. హాహాతాః స్మ ఇతి గ్రస్తం దృష్ట్వా శక్రేణ రావణమ్, తతో రథం సమారుహ్య రావణిః క్రోధమూర్ఛితః.౨౨.తత్సైన్య మభిసంక్రుద్ధః ప్రవివేశ సుదారుణమ్, తాం ప్రవిశ్య మహామాయాం దత్తాం గోపతినా పురా. ౨౩. అదృశ్య స్సర్వభూతానాం తత్సైన్యం సమవాకిరత్, తత స్స దేవాన్ సంత్యజ్య శక్రమేవాభ్యయా ద్ద్రుతమ్. ౨౪. మహేంద్రశ్చ మహాతేజా న దదర్శ సుతం రిపోః, అలక్షీకృత్య తద్రక్షో మహేంద్రః పాకశాసనః. ౨౫. రుద్రైశ్చ వసుభి స్సాధ్యై రాదిత్యైః కకుభేశ్వరైః, ఏతైః పరివృత శ్శక్రో దైత్యనాథం న్యవర్తత. ౨౬. రావణం తం సమాసాద్య నిగృ హ్యాశు ముహుర్ముహుః, రావణస్య రథం ప్రాప్య సోఽశ్వాన్ సారథి మేవచ. ౨౭. ఘాతయిత్వా మహావేగా ద్రథస్థం తం చ రావణమ్, జీవ గ్రాహం గృహీత్వా తం ననాద సపురందరః. ౨౮. మహాన్నాదో బభూ వాశు దేవానాం రావణగ్రహే, ఏవం గృహీత్వా తం శక్ర స్స్వర్గలోక మనీనయత్. ౨౯. ఆర్తశబ్దో మహా నాసీ ద్రాక్షసానాం ప్రధావతామ్, తదానీం మేఘనాదోఽయం శబ్దం కృత్వా సుదారుణమ్. ౩౦. వివేశా శుగవేగేన రణం యత్ర సురాధిపః, విముక్త కవచ స్తత్ర వధ్యమానోపి రావణిః, ౩౧. త్రిదశైస్సుమహావీర్యై ర్నచకార చ కించన,స మాతలిం హయాంశ్చైవ తాడయిత్వా శరోత్తమైః మహేంద్రం బాణవర్షేణ భూ

యఏవాభ్యవాకిరత్, తతశ్శక్రో రథం త్యక్త్వా విసృజ్యచ సమాతలిమ్. ఐరావతం సమారుహ్య మృగయామాస రావణిమ్,స తత్రమాయాబలవా నదృశ్యోఽథాంతరిక్షగః. ౩౪. ఇంద్రం మాయాపరిక్షిప్తం కృత్వా సంప్రాద్రవచ్ఛరైః, స తం యదా పరిశ్రాంత మింద్రం మేనే స రావణిః. ౩౫. తదైనం మాయయా బద్ధ్వా స్వసైన్య మభితోఽనయత్, పితరం మోచమాయాన గృహీత్వా పాకశాసనమ్. ౩౬. తం తు దృష్ట్వా బలాత్తేన నీయమానం మహారణాత్, మహేంద్ర మమరాస్సర్వే కిం ను స్యా దిత్యచింతయన్. దృశ్యతే న స మాయావీ శక్రజిత్సమితింజయః, విద్వానపి యేనేంద్రో మాయయాపహృతో బలాత్. ౩౭. ఏతస్మిన్నంతరే చాపి సర్వే సురగణా స్తదా, అభ్యద్రవన్ సుసంక్రుద్ధా రావణం శస్త్రవృష్టిభిః. ౩౮. రావణస్తు సమాసాద్య వస్వాదిత్యమరుద్గణాన్, నశశాక రణే స్థాతుం నయోద్ధుం శస్త్రపీడితః. ౪౦. తం తు దృష్ట్వా పరిశ్రాంతం ప్రహారైర్జర్జరీకృతమ్, రావణిః పితరం యుద్ధే దర్శనస్థోఽబ్రవీదిదమ్. ౪౧. ఆగచ్ఛ తాత గచ్ఛావో రణకర్మనివర్త్యతామ్,జితం నో విదితం తేస్తు స్వస్థో భవ గతజ్వరః. ౪౨. అయం హి సురసైన్యస్య త్రైలోక్యస్య చ యః ప్రభుః, సగృహీతో మయా శక్రో భగ్నదర్పా స్సురాః కృతాః.౪౩.యథేష్టం భుజ్క్ష్వ లోకాంస్త్రీన్ నిగృహ్య రిపుమోజసా, వృథా కిం తే శ్రమేణేహ యుద్ధమద్య తు నిష్ఫలమ్. ౪౪. సదైవతబలా త్తస్మాన్నివృత్తో రణకర్మణః, తచ్ఛ్రుత్వా రావణేర్వాక్యం స్వస్థచేతా బభూవ హ. ౪౫. అథ రణవిగతస్స ఉత్తమౌజా స్త్రిదశరిపుః ప్రథితో నిశాచరేంద్రః, స్వసుతవచనమాదృతః ప్రియం తత్సమను నిశమ్య జగాద చైవ సూనుమ్.౪౬.అతిబలసదృశైః పరాక్రమై స్తే మమ కులమానవివర్ధనం కృతమ్, యదయమతిబలా త్త్వయాద్య వై త్రిదశపతిస్త్రిదశాశ్చ నిర్జితాః. ౪౭. నయ రథ మధిరోప్య వాసవం నగరమితో వ్రజ సేనయావృత స్త్వమ్, అహ మపి తవ పృష్ఠతోద్రుతం వై సహ సచివై రనుయామి హృష్టవత్.౪౮.[త్వరితముపనయస్వ వాసవం నగరమితో వ్రజ సైన్యసంవృతః, అహమపి తవ గచ్ఛతోద్రుతం సహ సచివైరనుయామి పృష్ఠతః. ౪౯.] అథ సబలవృతస్సవాహనస్త్రిద

శపతిం పరిగృహ్య రావణిః, స్వభవన మభిగమ్య వీర్యవాన్ కృతనమ
రాన్ విససర్జ రాక్షసాన్. ౫౦.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ఏకోనత్రింశస్సర్గః.

౯౩-౧౪౬౦.

త్రింశస్సర్గః.

జితే మహేంద్రేఽతిబలే రావణస్య సుతేన వై, ప్రజాపతిం గతాస్సర్వే సురాః పరమదుఃఖితాః. ౧. ప్రజాపతే మహేంద్రోయం గృహీతో భగవద్వరాత్, రాక్షసేంద్రం త్రిలోకేశ అవధ్యం కృతవానసి. ౨. మహేశ్వరేణేంద్రజితో మాయా దత్తా మహాత్మనా, కిం కరిష్యతి దేవేంద్రః తం మాయాబలవత్తరమ్. ౩. సురావా దేవ సర్వేశ న జయంతి భవద్వరాత్, తత స్త్వమేవ దేవేంద్రం మోచయస్వ ప్రజాపతే. ౪. అద్యప్రభృతి లంకేశ స్సువిక్రమబలోదితః, తస్మాన్మోచయ దేవేంద్రం భక్తం తవ జగత్పతే. ౫. ఏవముక్తస్సురైర్బ్రహ్మా గత్వా లంకాం సురేశ్వరః, తత్ర రావణ మాసాద్య పుత్రభ్రాతృభిరావృతమ్. ౬. అబ్రవీద్గగనే తిష్ఠన్ సాంత్వపూర్వం ప్రజాపతిః, వత్స రావణ తుష్టోస్మి తవ పుత్రస్య సంయుగే. ౭. అహోఽస్య విక్రమోదార్యం తవ తుల్యోఽధికోఽపి వా, జితం హి భవతా సర్వం త్రైలోక్యం స్వేన తేజసా. ౮. కృతా ప్రతిజ్ఞా సఫలా ప్రీతోస్మి ససుతేన వై, అయం చ పుత్రోఽతిబల స్తవ రావణ వీర్యవాన్. ౯. జగతీంద్రజిదిత్యేవ పరిఖ్యాతో భవిష్యతి, బలవాన్ శత్రునిర్జేతా భవిష్యత్యేష రాక్షసః. ౧౦. య మాశ్రిత్య త్వయా రాజన్ స్థాపితా స్త్రిదశా వశే, తన్ముచ్యతాం మహాబాహో మహేంద్రః పాకశాసనః. ౧౧. కిం చాస్య మోక్షణార్థాయ ప్రయచ్ఛంతు దివౌకసః, అథాబ్రవీన్మహాతేజా ఇంద్రజిత్సమితింజయః. ౧౨. అమరత్వ మహం దేవ వృణోమ్యస్య విమోక్షణే, అబ్రవీత్తు తదా దేవో రావణిం నళినోద్భవః. నాస్తి సర్వామరత్వం హి కస్యచిత్ప్రాణినో భువి, చతుష్పదాః ఖేచరాణా మన్యేషాం చ మహౌజసామ్. వృక్షగుల్మక్షుపలతా తృణోపలమహీభృతామ్,

సర్వేపి జంతవోన్యోన్యం భేతవ్యే సతి బిభ్యతి. ౧౫. అతోత్ర లోకే సర్వేషాం సర్వస్మాచ్చ భవేద్భయమ్, పక్షిణశ్చ చతుష్పాదో భూతానాం వా మహౌజసామ్. ౧౬. అపి వృక్షస్య శుష్కస్య పర్ణస్య పతనాద్భయమ్, మరణాంతాని సర్వాణి చరాణి స్థావరాణి చ. ౧౭. శ్రుత్వా పితామహేనోక్తమింద్రజిత్ప్రభుణాఽవ్యయమ్, అథాబ్రవీత్స తత్రస్థం మేఘనాదో మహాబలః. ౧౮. శ్రూయతాం వా భవేత్సిద్ధిశ్శతక్రతువిమోక్షణే, మమేష్టం నిత్యశో హవ్యైర్మంత్రైస్సంపూజ్య పావకమ్. ౧౯. సంగ్రామమవతర్తుం వై శత్రునిర్జయకాంక్షిణః, అశ్వయుక్తో రథో మహ్యముత్తిష్ఠేత్తు విభావసోః. ౨౦. తత్స్థస్యామరతా స్యాన్మే ఏష మే నిశ్చయో వరః, తస్మిన్యద్యసమాప్తే చ జప్యహోమే విభావసౌ. ౨౧. యుధ్యేయం దేవసంగ్రామే తదా మే స్యాద్వినాశనమ్, సర్వో హి తపసా చైవ వృణోత్యమరతాం జనః. ౨౨. విక్రమేణ మయా త్వేతదమరత్వం ప్రవర్తితమ్, ఏవమస్త్వితి తం చాహ వాక్యం దేవః పితామహః. ౨౩. ముక్తశ్చేంద్రజితా శక్రో గతాశ్చ త్రిదివం సురాః, ఏతస్మిన్నంతరే రామ దీనో భ్రష్టామరద్యుతిః. ౨౪. ఇంద్రశ్చింతాపరీతాత్మా ధ్యానతత్పరతాం గతః, తం తు దృష్ట్వా తథాభూతం ప్రాహ దేవః ప్రజాపతిః. ౨౫. శతక్రతో కిము పురా కరోతి స్మ సుదుష్కరమ్, అమరేంద్ర మయా బహ్వ్యః ప్రజాస్సృష్టాః పురా ప్రభో. ౨౬. ఏకవర్ణాస్సమాభాషా ఏకరూపాశ్చ సర్వశః, తాసాం నాస్తి విశేషో హి దర్శనే లక్షణేపి వా. ౨౭. తతోఽహమేకాగ్రమనాస్తాః ప్రజాః పర్యచింతయమ్, సోఽహం తాసాం విశేషార్థం స్త్రియమేకాం వినిర్మమే. ౨౮. యద్యత్ప్రజానాం ప్రత్యంగం విశిష్టం తత్తదుద్ధృతమ్, తతో మయా రూపగుణైరహల్యా స్త్రీ వినిర్మితా. ౨౯. హలం నామేహ వైరూప్యం హల్యం తత్ప్రభవం భవేత్, యస్యా న విద్యతే హల్యం తేనాహల్యేతి విశ్రుతా. ౩౦. అహల్యేతి మయా శక్ర తస్యా నామ ప్రవర్తితమ్, నిర్మితాయాం చ దేవేంద్ర తస్యాం నార్యాం సురర్షభ. ౩౧. భవిష్యతీతి కస్యైషా మమ చింతా తతోఽభవత్, త్వం తు శక్ర తదా నారీం జానీషే మనసా ప్రభో. ౩౨. స్థానాధికతయా

పత్నీ మమైషేతి పురందర, సా మయా న్యాసభూతా తు గౌతమస్య
మహాత్మనః. న్యస్తా బహూని వర్షాణి తేన నిర్యాతితా శుభా, తత
స్తస్య పరిజ్ఞాయ మయా స్థైర్యం మహామునేః. ౩౪. జ్ఞాత్వా తపసి
సిద్ధిం చ పత్న్యర్థం స్పర్శితా తదా, స తయా సహ ధర్మాత్మా రమతే స్మ
మహామునిః. ౩౫. ఆసన్నిరాశా దేవాస్తు గౌతమే దత్తయా తయా,
త్వం క్రుద్ధ స్త్విహ కామాత్మా గత్వా తస్యాశ్రమం మునేః. ౩౬.
దృష్టవాంశ్చ తదా తాం స్త్రీం దీప్తా మగ్నిశిఖా మివ, సా త్వయా
ధర్షితా శక్ర కామార్తేన సమన్యునా. ౩౭. దృష్ట స్త్వం చ తదా
తేన హ్యాశ్రమే పరమర్షిణా, తతః క్రుద్ధేన తేనాసి శప్తః పరమతే
జసా. ౩౮. గతోఽసి యేన దేవేంద్ర దశాభాగవిపర్యయమ్, యస్మా
న్మే ధర్షితా పత్నీ త్వయా వాసవ నిర్భయమ్. ౩౯. తస్మా త్త్వం సమ
రే రాజన్ శత్రుహస్తం గమిష్యసి, అయం తు భావో దుర్బుద్ధే య
స్త్వయేహ ప్రవర్తితః. ౪౦. మానుషేష్వపి సర్వేషు భవిష్యతి న
సంశయః, తత్రాధర్మస్సుబలవాన్ సముత్థాస్యతి యో మహాన్. ౪౧.
తత్రార్థం తస్య యః కర్తా త్వయ్యర్థం నిపతిష్యతి, నచ తే స్థావరం స్థా
నం భవిష్యతి పురందర. ౪౨. ఏతేనాధర్మయోగేన యస్త్వయేహ
ప్రవర్తితః, యశ్చ యశ్చ సురేంద్ర స్స్యాద్ధ్రువ స్స న భవిష్యతి. ౪౩.
ఏష శాపో మయా ముక్త ఇత్యసౌ త్వాం తదాబ్రవీత్, తాం తు భా
ర్యాం వినిర్భర్త్స్య సోఽబ్రవీ త్సుమహాతపాః. ౪౪. దుర్వినీతే విని
ధ్వంస మమాశ్రమసమీపతః, రూపయౌవనసంపన్నా యస్మా
త్త్వ మనవస్థితా. ౪౫. తస్మా ద్రూపవతీ లోకే న త్వమేకా భవిష్యసి,
రూపం చ తత్ప్రజాస్సర్వా గమిష్యంతి న సంశయః. ౪౬. యత్త
వేదం సమాశ్రిత్య విభ్రమో ఽయ ముపస్థితః, సా తం ప్రసాదయామాస
మహర్షిం గౌతమం తదా. ౪౭. అజ్ఞానా ద్ధర్షితా నాథ త్వద్రూపేణ
బిడౌజసా, నకామకారా ద్విప్రర్షే ప్రసాదం కర్తు మర్హసి. ౪౮. అహ
ల్యయా త్వేవ ముక్తః ప్రత్యువాచ స గౌతమః, ఉత్పత్స్యతే మహా
తేజా ఇక్ష్వాకూణాం మహారథః. ౪౯. రామో నామ శ్రుతో లోకే
వనం చాప్యుపయాస్యతి, బ్రాహ్మణార్థే మహాబాహు ర్విష్ణు ర్మానుష

విగ్రహః. ౫౦. తం ద్రక్ష్యసి యదా భద్రే తదా పూతా భవిష్యసి, న హి పావయితుం శక్త స్త్వయా యద్దుష్కృతం కృతమ్. ౫౧. తస్యాతిథ్యం చ కృత్వా వై మత్సమీపం గమిష్యసి, వత్స్యసి త్వం మయా సార్ధం తదా హి వరవర్ణిని. ౫౨. ఏవముక్త్వా స విప్రర్షి రాజగామ స్వ మాశ్రమమ్, తపశ్చచార సుమహాత్మా పత్నీ బ్రహ్మవాదినః. ౫౩. శిలారూప మనుప్రాప్య త్వత్సంగకృతకిల్బిషా, తదా ప్రభృతి భూయిష్ఠం ప్రజారూపసమన్వితాః. ౫౪. శాపోత్సర్గా ద్ధి తస్యేదం మునే స్సర్వ ముపాగతమ్, తత్స్మర త్వం మహాబాహో దుష్కృతం య త్త్వయా కృతమ్. ౫౫. తేన త్వం గ్రహణం శత్రో ర్గతో నాన్యేన వాసవ, శీఘ్రం యజస్వ యజ్ఞం త్వం వైష్ణవం సుసమాహితః. ౫౬. పావిత స్తేన యజ్ఞేన యాస్యసి త్రిదివం తతః, పుత్ర శ్చ తవ దేవేంద్ర న వినష్టో మహారణే. ౫౭. నీత స్సన్నిహిత శ్చైవ ఆర్యకేణ మహోదధౌ, ఏత చ్ఛ్రుత్వా మహేంద్ర స్తు యజ్ఞ మిష్ట్వా తు వైష్ణవమ్. ౫౮. పున స్త్రిదివ మాక్రామ దన్వశా త్సర్వదేవతాః, ఏతదింద్రజితో రామ బలం యత్కీర్తితం మయా. ౫౯. నిర్జిత స్తేన దేవేంద్రః ప్రాణినో ఽన్యేతు కిం పునః, ఆశ్చర్య మితి తద్రామో లక్ష్మణ శ్చాబ్రవీ త్తదా, ౬౦. అగస్త్యస్య వచ శ్శ్రుత్వా వానరా రాక్షసా స్తథా, విభీషణ స్తు రామస్య పార్శ్వస్థో వాక్య మబ్రవీత్. ౬౧. ఆశ్చర్యం స్మారితో స్మ్యద్య యత్త ద్దృష్టం పురాతనమ్, అగస్త్య స్త్వబ్రవీ ద్రామ దృష్ట మేతచ్ఛ్రుతం చ తే. ౬౨. ఏవం రామసముద్భూతో రావణో లోకకంటకః, పుత్రో యేన సంగ్రామే జిత శ్శక్ర స్సురేశ్వరః. ౬౩. ఇత్యుక్త్వా విరరామాసావగస్త్యః కుంభసంభవః.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే - ఉత్తరకాణ్డే - త్రింశస్సర్గః.

౬౪౩-౧-౨౮౬౦.

ఏకత్రింశస్సర్గః.

తతో రామో మహాతేజా విస్మయాత్పునరేవ హి, ఉవాచ ప్రణతో వాక్య మగస్త్య మృషిసత్తమమ్. ౧. భగవ న్రాక్షసః క్రూరో యదా ప్రభృతి మేదినీమ్, పర్యట త్కిం తదా లోకా శ్శూన్యా ఆస

ద్విజోత్తమ. ౨. రాజా వా రాజమాత్రో వా కిం తదా నాత్ర కశ్చన,
యతో న ధర్షణం ప్రాప్తో రావణో రాక్షసేశ్వరః. ౩. ఉతాహో హత
వీర్యా స్తే బభూవుః పృథివీక్షితః, బహిష్కృతా వరాస్త్రైశ్చ బహవో
నిర్జితా నృపాః. ౪. రాఘవస్య వచ శ్శ్రుత్వా హ్యగస్త్యో భగవా
నృషిః, ఉవాచ రామం ప్రహసన్ పితామహ ఇవేశ్వరమ్. ౫. స ఏవం
బాధమాన స్తు పార్థివాన్ పార్థివర్షభ, చచార రావణో రామ పృథివీం
పృథివీపతే. ౬. తతో మాహిష్మతీం నామ పురీం స్వర్గపురీప్రభామ్,
సంప్రాప్తో యత్ర సాన్నిధ్యం సదాసీద్వసురేతసః. ౭. తుల్య ఆసీ
న్నృప స్తత్ర ప్రతాపా ద్వసురేతసః, అర్జునో నామ యత్రాగ్ని శ్శర
కుండేశయ స్సదా. ౮. తమేవ దివసం సోథ హైహయాధిపతి ర్బలీ,
అర్జునో నర్మదాం రంతుం గతస్త్రీభిస్సహేశ్వరః. ౯. రావణో
రాక్షసేంద్ర స్తు గతో యస్మిన్ దినే పురీమ్, అపశ్యన్ హైహ
యేశం స తస్యామాత్యానపృచ్ఛత. ౧౦. క్వార్జునో వో నృప
స్సోద్య శీఘ్ర మాఖ్యాతుమర్హథ, రావణోఽహ మనుప్రాప్తః
యుద్ధేప్సు ర్నృవరేణ హ. ౧౧. మమాగమన మవ్యగ్రై ర్యుష్మాభి
స్సన్నివేద్యతామ్, ఇత్యేవం రావణే నోక్తా స్తేమాత్యా స్సువిపశ్చితః.
౧౨. అబ్రువన్ రాక్షసపతిమసాన్నిధ్యం మహీపతేః, శ్రుత్వా
విశ్రవసః పుత్రః పౌరాణా మర్జునం గతమ్. ౧౩. అపసృత్యాగతో
వింధ్యం హిమవత్సన్నిభం గిరిమ్, స తమభ్రమివావిష్ట ముద్భ్రాంత
మివ మేదినీమ్. ౧౪. అపశ్య ద్రావణో వింధ్య మాలిఖంతమివాంబరమ్,
సహస్రశిఖరోపేతం సింహాధ్యుషితకందరమ్. ౧౫. ప్రపాతపతితై
శ్శీతై స్సాట్టహాస మివాంబుభిః, దేవదానవ గంధర్వై స్సాప్సరోరగ
కిన్నరైః. ౧౬. సహ స్త్రీభిః క్రీడమానైః స్వర్గభూతం మహోచ్ఛ్రి
యమ్, నదీభి స్స్యందమానాభిః స్ఫాటికప్రతిమం జలమ్. ౧౭. ఫణాభి
శ్చలజిహ్వాభి రనంత మివ విష్ఠితమ్, ఉత్క్రామంతం దరీమంతం హిమవ
త్సన్నిభం గిరిమ్. ౧౮. పశ్యమాన స్తతో వింధ్యం రావణో నర్మదాం
యయౌ, చలోత్పలదళాం పుణ్యాం పశ్చిమోదధిగామినీమ్. ౧౯.
మహిషై శ్చమరై స్సింహై శ్శార్దూలర్క్ష గజోత్తమైః, ఉష్ణాభితప్తై స్తృ
షితై స్సంక్షోభితజలాశయామ్. ౨౦. చక్రవాకై స్సకారండై స్సహంస

జలకుక్కుటైః,సారసైశ్చ సదామత్తైః కూజద్భి స్సర్వతోవృతామ్.౨౧. ఫుల్లద్రుమకృతోత్తంసాం చక్రవాకయుగస్తనీమ్, విస్తీర్ణపులినశ్రోణీం హంసావళిసుమేఖలామ్. ౨౨. పుష్పరేణ్వనులిప్తాంగీం జ్వలఫేనామలాంశుకామ్, జలావగాహసంస్పర్శాం నీలోత్పలశుభేక్షణామ్. ౨౩. పుష్పకా దవరుహ్యాశు నర్మదాం సరితాం వరామ్, ఇష్టా మివ వరాం నారీ మవగాఢో దశాననః. ౨౪. స తస్యాః పులినే రమ్యే నానాకుసుమశోభితే, ఉపోపవిష్టై స్సచివై స్సార్థం రాక్షసపుంగవః. ౨౫. ప్రఖ్యాయ నర్మదాం సోథ గంగేయ మితి రావణః, నర్మదాదర్శనాద్ధర్ష మాప్తవాన్ రాక్షసాధిపః. ౨౬. తత స్సలీలం ప్రహసన్ రావణో రాక్షసేశ్వరః, ఉవాచ సచివాం స్తత్ర మారీచ శుకసారణాన్. ౨౭. ఏష రశ్మిసహస్రేణ జగత్కృత్వేవ కాంచనమ్, తీక్ష్ణతాపకర స్సూర్యో నభసోర్ధం సమాశ్రితః. ౨౮. మామాసీనం విదిత్వేహ చంద్రాయతి దివాకరః, నర్మదాజలశీతశ్చ సుగంధిః శ్రమనాశనః. ౨౯. మద్భయా దనిలో ప్యత్ర వాత్యేష సుసమాహితః, ఇయం చాపి సరిచ్ఛ్రేష్ఠా నర్మదా నర్మవర్ధనీ. ౩౦, లీనమీనవిహంగోర్మి స్సభయేవాంగనా స్థితా, తద్భవంతః క్షతా శ్శస్త్రై ర్నృపై రింద్రసమై ర్యుధి. ౩౧. చందనస్య రసేనేవ రుధిరేణ సముక్షితాః, తే యూయ మవగాహధ్వం నర్మదాం శర్మదాం నృణామ్. ౩౨. మహాపద్మముఖా మత్తా గంగా మివ మహాగజాః, అస్యాం స్నాత్వా మహానద్యాం పాప్మానం విప్రమోక్ష్యథ. ౩౩. అహ మప్యత్ర పులినే శరదిందుసమప్రభే, పుష్పోపహారం శనకైః కరిష్యామి కపర్దినః. ౩౪.రావణే నైవ ముక్తాస్తు ప్రహ స్తశుకసారణాః, సమహోదరధూమ్రాక్షాః నర్మదాం విజగాహిరే. ౩౫. రాక్షసేంద్ర గజై స్తైస్తు క్షోభితా తే మహానదీ, వామనాంజనపద్మాద్యై ర్గాంగా ఇవ మహాగజైః. ౩౬. తత స్తే రాక్షసా స్స్నాత్వా నర్మదాయా వరాంభసి, ఉత్తీర్య పుష్పాణ్యాజహ్రు ర్బల్యర్థం రావణస్య తు. ౩౭. నర్మదాపులినే హృద్యే శుభ్రాభ్రసదృశప్రభే, రాక్షసేంద్రై ర్ముహూర్తేన కృతః పుష్పమయో గిరిః. ౩౮. పుష్పేషూపహృతేష్వాశు రావణో రాక్షసేశ్వరః, అవతీర్ణో నదీం స్నాతుం గంగా మివ మహాగజః. ౩౯.తత్ర స్నాత్వా చ విధి వజ్జప్త్వా జప్య మనుత్తమమ్, నర్మదా

సలీలా త్తస్మా దుత్తతార స రావణః. ౪౦. తతః క్లిన్నాంబరం త్యక్త్వా
శుక్లవస్త్రసమావృతమ్, రావణం ప్రాంజలిం యాంత మన్వాయు స్సర్వ
రాక్షసాః. ౪౧. తద్గతీవశమాపన్నా మూర్తిమంత ఇవాచలాః, గా
యంతో మధురం తత్ర నృత్యంతశ్చ మహాబలాః. ౪౨. [లింగం త్వ
పూజయద్రక్షో రావణో లోకరావణః, జప్యోపహారై స్సతతం గంధ
పుష్పై స్సమంతతః. ౪౩. బలిధూపప్రదానై శ్చ రావణో లింగ మర్చ
యన్, సవాదిత్ర నినాదై శ్చ శర్వమారాధయ త్ప్రభుమ్. ౪౪. ఘృ
తక్షీరాభిషేకై శ్చ దధ్నాచా వ్యుదకేన చ, పట్టైః కౌశేయసమ్మిశ్రై
ర్నామాష్టశతసంస్తవైః. ౪౫. శుశుభే తత్ర తల్లింగం నానారత్న
విభూషితమ్, అర్చయిత్వా తు తం దేవం యదాచరతి రావణః. ౪౬.
తత్సర్వం సిధ్యతే తస్య విధినార్చయతో హరమ్, అథావజ్ఞాం కరోత్యేష
రావణో దుర్మతి ర్యదా. ౪౭. ఋషిభి ర్దైవతై శ్చాపి మృత్యుస్సం
చింత్యతే తదా, న తు మర్త్యో న జానీతే విధిహీనం శివార్చనమ్. ౪౮.]
యత్ర యత్ర స యాతిస్మ రావణో రాక్షసాధిపః, జాంబూనదమయం
లింగం తత్ర తత్ర స్మ నీయతే. ౪౯. వాలుకావేదిమధ్యే తు తల్లింగం స్థా
ప్య రావణః, అర్చయామాస గంధై శ్చ పుష్పై శ్చామృతగంధిభిః. ౫౦.
తత స్సతా మార్తిహరం హరం శివం వరప్రదం చంద్రమరీచిభూషణమ్,
సమర్చయిత్వా స నిశాచరో జగౌ ప్రసార్య హస్తాన్ ప్రణనర్తచా
గ్రతః. ౫౧.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే - ఉత్తరకాణ్డే - ఏకత్రింశస్సర్గః.

౫౪౬-౧౦౯-౨౦.

ద్వాత్రింశస్సర్గః.

నర్మదాపుళినే యత్ర రాక్షసేంద్ర స్స రావణః, పుష్పోపహారం
కురుతే తస్మా ద్దేశా దదూరతః. ౧. అర్జునో జయతాం శ్రేష్ఠో మాహి
ష్మత్యాః పతిః ప్రభుః, క్రీడతే సహనారీభి ర్నర్మదాతోయ మాశ్రితః.
౨. తాసాం మధ్యగతో రాజా విరరాజ తదార్జునః, కరేణూనాం సహ
స్రస్య మధ్యస్థ ఇవ కుంజరః. ౩. జిజ్ఞాసు స్సతు బాహూనాం సహస్ర
స్యోత్తమం బలమ్, రురోధ నర్మదావేగం బాహుభి ర్బహుభిః ప్రభుః.

౪. కార్తవీర్యభుజాసక్తం తజ్జలం ప్రాప్య నిర్మలమ్, కూలోపఘాతం కుర్వాణం ప్రతిస్రోతః ప్రధావతి. ౫. సమీననక్రమకరః సపుష్పకుశ సంస్తరః, సనర్మదాంభసో వేగః ప్రావృట్కాల ఇవాబభౌ. ౬. సవేగః కార్తవీర్యేణ సంప్రేషిత ఇవాంభసః, పుష్పోపహారం సకలం రావణస్య జహార హ. ౭. రావణోర్ధసమాప్తం త ముత్సృజ్య నియమం తదా, నర్మదాం పశ్యతే కాంతాం ప్రతికూలాం ప్రియా మివ. ౮. పశ్చిమేన స తం దృష్ట్వా సాగరోద్గారసన్నిభమ్, వర్ధంత మంభసో వేగం పూర్వా మాశాం ప్రవిశ్య తు. ౯. తత్రో రుద్భ్రాంతశకునాం స్వభావే పరమే స్థితామ్, నిర్వికారాంగనాభాసా మపశ్య ద్రావణో నదీమ్. ౧౦. సవ్యేతరకరాంగుళ్యా సశబ్దం చ దశాననః, వేగప్రభవమన్వేష్టుం సోఽదిశ చ్ఛుకసారణౌ. ౧౧. తౌ తు రావణసందిష్టౌ భ్రాతరౌ శుకసారణౌ, వ్యోమాంతరచరౌ వీరౌ ప్రస్థితౌ పశ్చిమోన్ముఖౌ. ౧౨. అర్ధయోజనమాత్రం తు గత్వా తౌ తు నిశాచరౌ, పశ్యేతాం పురుషం తోయే క్రీడంతం సహయోషితమ్. ౧౩. బృహత్సాలప్రతీకాశం తోయవ్యాకులమూర్ధజమ్, మదరక్తాంతనయనం మదనాకారవర్చసమ్. ౧౪. నదీం బాహుసహస్రేణ రుంధంతమరిమర్దనమ్, గిరిం పాదసహస్రేణ రుంధంతమివ మేదినీమ్. ౧౫. బాలానాం వరనారీణాం సహస్రేణాభిసంవృతమ్, సమదానాం కరేణూనాం సహస్రేణేవ కుంజరమ్. ౧౬. తమద్భుతతమం దృష్ట్వా రాక్షసౌ శుకసారణౌ, సన్నివృత్తా వుపాగమ్య రావణం త మథోచతుః. ౧౭. బృహత్సాలప్రతీకాశః కోఽప్యసౌ రాక్షసేశ్వర, నర్మదాం రోధవ ద్రుద్ధ్వా క్రీడాపయతి యోషితః. ౧౮. తేన బాహుసహస్రేణ సన్నిరుద్ధజలా నదీ, సాగరోద్గారసంకాశా నుద్గారా న్సృజతే ముహుః. ౧౯. ఇత్యేవం భాషమాణౌ తౌ నిశామ్య శుకసారణౌ, రావణోఽర్జున ఇత్యుక్త్వా ప్రయయౌ యుద్ధలాలసః. ౨౦. అర్జునాభిముఖే తస్మిన్ ప్రస్థితే రాక్షసేశ్వరే, చండః ప్రవాతి పవనః సనాద స్సరజా స్తదా. ౨౧. సకృదేవ కృతో రావ స్సరక్తపృషతో ఘనైః, మహోదరమహాపార్శ్వధూమ్రాక్షశుకసారణైః. ౨౨. సంవృతో రాక్షసేంద్ర స్తు తత్రాగా ద్యత్ర సోఽర్జునః, అదీర్ఘేణైవ కాలేన స తదా రాక్షసో బలీ. ౨౩. తం నర్మదాహ్రదం

భీమ మాజగామాంజనప్రభః, స తత్ర స్త్రీపరివృతం వాశితాభి రివ ద్విపమ్. ౨౪. నరేంద్రం పశ్యతే రాజా రాక్షసానాం తదార్జునమ్, సరోషా ద్రక్తనయనో రాక్షసేంద్రో బలోద్ధతః. ౨౫. ఇత్యేవ మర్జునా మాత్యానాహ గంభీరయా గిరా, అమాత్యాః క్షిప్ర మాఖ్యాత హైహయస్య నృపస్య వై. ౨౬. యుద్ధార్థీ సమనుప్రాప్తో రావణో నామరాక్షసః, రావణస్య వచ శ్శ్రుత్వా మంత్రిణోఽథార్జునస్య తే. ౨౭. ఉత్తస్థు స్సాయుధా స్తం చ రావణం వాక్య మబ్రువన్, యుద్ధస్య కాలో విజ్ఞాత స్సాధు భో సాధు రావణ. ౨౮. యః క్షీబం స్త్రీవృతం చైవ యోద్ధు ముత్సహతే నృపమ్, స లోకే పురుషై స్సద్భి ర్భ్రూణహా పరికీర్తితః. ౨౯. స్త్రీసమక్షం కథం చాపి యోద్ధు ముత్సహసేఽర్జునమ్, వాశితామధ్యగం మత్తం శార్దూల ఇవ కుంజరమ్. ౩౦. క్షమస్వాద్య దశగ్రీవ ఉష్యతాం శర్వరీ త్వయా, యుద్ధశ్రద్ధాతు య ద్యస్తి శ్వస్తాత సమరేఽర్జునమ్. ౩౧. [యుద్ధశ్రద్ధాం వినేతా తే సరక్షస్సమరేఽర్జునః,] యద్యద్యాస్తి మతి ర్యోద్ధుం యుద్ధతృష్ణా సమావృతా. ౩౨. నిహత్యాస్మాం స్తతో యుద్ధ మర్జునేనోపయాస్యసి, తత స్తే రావణామాత్యైరమాత్యాః పార్థివస్య తు. ౩౩. సూదితా శ్చాపి తే యుద్ధే భక్షితాశ్చ బుభుక్షితైః, తతో హాలహలాశబ్దో నర్మదాతీర ఆబభౌ. ౩౪. అర్జునస్యానుయాత్రాణాం రావణస్య చ మంత్రిణామ్, ఇషుభి స్తోమరై శ్శూలై ర్వజ్రకర్షణైః. ౩౫. స రావణానర్దయంత స్సమంతా త్సమభిద్రుతాః, హైహయాధిపయోధానాం వేగ ఆసీ త్సుదారుణః. ౩౬. సనక్రమీనమకర సముద్రస్యేవ నిస్వనః, రావణస్య తు తే మాత్యాః ప్రహస్తశుకసారణాః. ౩౭. కార్తవీర్యబలం క్రుద్ధాః నిర్దహంతి స్మ తేజసా, అర్జునాయ తు తత్కర్మ రావణస్య సమంత్రిణః. ౩౮. క్రీడమానాయ కథితం పురుషై ర్ద్వారరక్షిభిః, తేషాం తు వచనం శ్రుత్వా జలక్రీడావస క్తధీః. ౩౯. ఉక్త్వా న భేతవ్యమితి స్త్రీజనం సతతోఽర్జునః, ఉత్తతార జలా త్తస్మా ద్గంగాతోయా దివాంజనః. ౪౦. క్రోధదూషితనేత్ర స్తు సతతోఽర్జునపావకః, ప్రజజ్వాల మహాఘోరో యుగాంతే ఇవ పావకః. ౪౧. సతూర్ణతర మాదాయ వరహేమాంగదో గదామ్, అభిదుద్రావ రక్షాంసి తమాంసీవ దివాకరః. ౪౨. బాహువిక్షేపకరణాం సము

ద్యమ్య మహాగదామ్, గారుడం వేగ మాస్థాయ అపపాతైవ సోఽర్జు
నః. ౪౩. తస్య మార్గం సమారుధ్య వింధ్యోఽర్కస్యేవ పర్వతః, స్థితో
వింధ్య ఇవాకంప్యః ప్రహస్తో ముసలాయుధః. ౪౪. తతోఽస్య ముస
లం ఘోరం లోహబద్ధం మహోద్ధతః. ప్రహస్తః ప్రేషయన్ క్రుద్ధో ర
రాస చ యథాంబుదః. ౪౫. తస్యాగ్రే ముసలస్యాగ్ని రశోకాపీడస
న్నిభః, ప్రహస్తకరముక్తస్య బభూవ ప్రహసన్నివ. ౪౬. ఆధావమా
నం ముసలం కార్తవీర్య స్తదార్జునః, నిపుణం వంచయామాస సగ
దోఽగదవిక్రమః. ౪౭. తత స్త మభిదుద్రావ ప్రహస్తం హైహయాధి
పః, భ్రామయానో గదాం గుర్వీం పంచబాహుశతోచ్ఛ్రయామ్. ౪౮.
తేనాహతోఽతివేగేన ప్రహస్తో గదయా తదా, నిపపాత స్థిత శ్శైలో వ
జ్రవజ్రహతో యథా. ౪౯. ప్రహస్తం పతితం దృష్ట్వా మారీచశుకసా
రణాః, సమహోదర ధూమ్రాక్షా అపసృత్తా రణాజిరాత్. ౫౦. అప
క్రాంతేష్వమాత్యేషు ప్రహస్తే చ నిపాతితే, రావణోఽభ్యద్రవ
త్తూర్ణ మర్జునం నృపసత్తమమ్. సహస్రబాహో స్తద్యుద్ధం వింశద్బా
హోశ్చ దారుణమ్, నృపరాక్షసయో స్తత్ర ఆరబ్ధం రోమహర్షణమ్.
౫౨. సాగరా వివ సంక్షుబ్ధౌ చలన్మూలా వివాచలౌ, తేజోయుక్తా
వివాదిత్యౌ ప్రదహంతా వివానలౌ. ౫౩. బలోద్ధతౌ యథా నాగా
వాశితార్థే యథా వృషౌ, మేఘా వివ వినర్దంతౌ సింహావివ బలోత్క
టౌ. ౫౪. రుద్రకాలావివ క్రుద్ధౌ తే తదార్జునరాక్షసౌ, పరస్పరం గ
దాభ్యాం తౌ తాడయామాసతు ర్భృశమ్. ౫౫. వజ్రప్రహారానచ
లా యథా ఘోరాన్ విషేహిరే, గదాప్రహారాం స్తౌ తత్ర సేహాతే
నరరాక్షసౌ. ౫౬. యథాశని రవేభ్యస్తు జాయతే వై ప్రతిశ్రుతిః,
తథా తాభ్యాం గదాపాతై ర్దిశ స్సర్వాః ప్రతిశ్రుతాః. ౫౭. అర్జునస్య
గదా సాతు పాత్యమానాఽహితోరసి, కాంచనాభం నభశ్చక్రే
విద్యుత్సౌదామనీ యథా. ౫౮. తథైవ రావణేనాపి పాత్యమానా
ముహుర్ముహుః. అర్జునోరసి నిర్భాతి గదోల్కేవ మహాగిరౌ. ౫౯.
నార్జునః ఖేద మాప్నోతి నరాక్షసగణేశ్వరః, సమ మాసీ త్తయో ర్యు
ద్ధం యథా పూర్వం బలీంద్రయోః. ౬౦. శృంగై ర్మహర్షభా యద్వ
ద్దంతాగ్రై రివ కుంజరౌ, పరస్పరం జఘ్నతు స్తౌ నరరాక్షస సత్తమౌ.

౬౧. తతోఽర్జునేన క్రుద్ధేన సర్వప్రాణేన సా గదా, స్తనయో రంతరే ముక్తా రావణస్య మహాహవే. ౬౨. వరదానకృతత్రాణే సా గదా రావణోరసి, దుర్బలేవ యథా వేగం ద్విధా భూత్వాఽపతత్క్షితౌ. ౬౩. సత్వర్జునప్రయుక్తేన గదాపాతేన రావణః, అపాసర్పద్ధనుర్మాత్రం నిషసాద చ నిష్ట(న)ఖః. ౬౪. సవిహ్వలం తదాలక్ష్య దశగ్రీవం తతోఽర్జునః, సహసోత్పత్య జగ్రాహ గరుత్మా నివ పన్నగమ్. స తం బాహుసహస్రేణ బలా ద్గృహ్య దశాననమ్, బబంధ బలవా న్రాజా బలిం నారాయణో యథా. బధ్యమానే దశగ్రీవే సిద్ధచారణదేవతాః, సాధ్వీతి వాదినః పుష్పైః కిరంత్యర్జునమూర్ధని. ౬౫. వ్యాఘ్రో మృగమివాదాయ మృగరాడివ దంతినమ్, ననాద హైహయో రాజా హర్షా దంబుదవ న్ముహుః. ౬౬. ప్రహస్త స్తు సమాశ్వస్తో దృష్ట్వా బద్ధం దశాననమ్, సహ తై రాక్షసైః క్రుద్ధశ్చాభిదుద్రావ పార్థివమ్. ౬౭. నక్తంచరాణాం వేగ స్తు తేషా మాపతతాం బభౌ, ఉద్ధూత ఆతపాపాయే పయోదానామివాంబుధౌ. ౭౦. ముంచ ముంచేతి భాషంత స్తిష్ఠ తిష్ఠేతి చాసకృత్, ముసలాని సశూలాని ఉత్ససర్జు స్తదార్జునే. ౭౧. అప్రాప్తా న్యేవ తాన్యాశు అసంభ్రాంత స్తతోఽర్జునః, ఆయుధా న్యమరారీణాం జగ్రాహారినిషూదనః. ౭౨. తత స్తై రేవ రక్షాంసి దుర్ధరైః ప్రవరాయుధైః, భిత్త్వా విద్రావయామాస వాయు రంబుధరా వివ. ౭౩. రాక్షసాం స్త్రాసయిత్వా తు కార్తవీర్యోఽర్జున స్తదా, రావణం గృహ్య నగరం ప్రవివేశ సుహృద్వృతః. సకీర్యమాణః కుసుమాక్షతోత్కరై ర్ద్విజై స్సపౌరైః పురుహూతసన్నిభః, తతోఽర్జున స్సంప్రవివేశ తాం పురీం బలిం నిగృహ్యేవ సహస్రలోచనః. ౭౪.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే - ఉత్తరకాణ్డే - ద్వాత్రింశస్సర్గః.
౪౪౯-౭౭౭.

త్రయస్త్రింశస్సర్గః.

రావణగ్రహణం తత్తు వాయుగ్రహణసన్నిభమ్, ఋషిః పులస్త్య శ్శుశ్రావ కథితం దివి దైవతైః. ౧. తతః పుత్రసుతస్నేహా

త్కంప్యమానో మహాధృతిః, మాహిష్మతీపతిం ద్రష్టు మాజగామ మహామునిః. ౨. సవాయుమార్గ మాస్థాయ వాయుతుల్యగతి ర్ద్విజః, పురీం మాహిష్మతీం ప్రాప్తో మన స్సంపాతవిక్రమః. ౩. సోఽమరావతీ సంకాశాం హృష్టపుష్టజనావృతామ్, ప్రవివేశ పురీం బ్రహ్మా ఇంద్రస్యే వామరావతీమ్. ౪. పాదచార మివాదిత్యం నిష్పతంతం సుదుర్దృశమ్, తత స్తం ప్రత్యభిజ్ఞాయ ద్వార్స్థా రాజ్ఞే న్యవేదయన్. ౫. పులస్త్య ఇతి విజ్ఞాయ వచనా ద్ధైహయాధిపః, శిరస్యంజలిమాధాయ ప్రత్యగచ్ఛ ద్ద్విజో త్తమమ్. ౬. పురోహితోఽస్య గృహ్యార్ఘ్యం మధుపర్కం తథైవ చ, పురస్తా త్ప్రయయౌ రాజ్ఞః ఇంద్రస్యేవ బృహస్పతిః. ౭. తత స్త మృషి మాయాంత ముద్యంత మివ భాస్కరమ్, అర్జునోదృశ్యసంభ్రాం తో వవందేంద్ర ఇవేశ్వరమ్. ౮. స తస్య మధుపర్కం గాం పాద్య మర్ఘ్యం చ దాపయన్, పులస్త్య మాహ రాజేంద్రో హర్షగద్గదయా గిరా. ౯. అద్యైవ మమరావత్యా తుల్యా మాహిష్మతీకృతా, అద్యాహం తు ద్విజేంద్రం త్వాం యస్మా త్పశ్యామి దుర్దృశమ్. ౧౦. అద్య మే కుశలం దేవ అద్య మే కుశలం వ్రతమ్, అద్య మే సఫలం జన్మ అద్య మే సఫలం తపః. ౧౧. య త్తే దేవగణై ర్వంద్యౌ వందేఽహం చరణావిమౌ, ఇదం రాజ్య మిమే పుత్రా ఇమే దారా ఇమే వయమ్. ౧౨. బ్రహ్మన్ కిం కుర్మ కిం కార్య మాజ్ఞాపయతు నో భవాన్, తం ధర్మేగ్నిషు భృత్యేషు శివం పృష్ట్వా చ పార్థివమ్. ౧౩. పులస్త్యోవాచ రాజానం హైహయానాం తదార్జునమ్, రాజేంద్రాంబుజపత్రాక్ష పూర్ణచంద్రనిభానన. ౧౪. అతులం తే బలం యేన దశగ్రీవ స్త్వయా జితః, భయా ద్యస్యావతిష్ఠేతాం నిష్పందౌ సాగరానిలౌ. ౧౫. సోఽయమద్య త్వయా బద్ధః పౌత్రో మేఽతీవ దుర్జయః, తత్పుత్రక యశః పీతం నామ విశ్రావితం త్వయా. ౧౬. మద్వాక్యాద్యాచ్యమానోఽద్య ముంచ వత్స దశాననమ్, పులస్త్యాజ్ఞాం ప్రగృహ్యోచే న కించన వచోఽర్జునః. ౧౭. ముమోచ వై పార్థివేంద్రో రాక్షసేంద్రం ప్రహృష్టవత్. స తం ప్రముచ్య త్రిదశారిమర్జునః ప్రపూజ్య దివ్యాభరణస్రగంబరైః, అహింసకం సఖ్య ముపేత్య సాగ్నికం ప్రణమ్య తం బ్రహ్మసుతం గృహం యయౌ. ౧౮. పులస్త్యేనాభిసంత్యక్తో రాక్షసేంద్రః ప్రతా

పవాన్, పరిష్వక్తః కృతాతిథ్యో లజ్జమానో వినిర్జితః. ౧౯. పితామహ సుతశ్చాపి పులస్త్యో మునిపుంగవః, మోచయిత్వా దశగ్రీవం బ్రహ్మ లోకం జగామ సః. ౨౦. ఏవం స రావణః ప్రాప్తః కార్తవీర్యాత్ప్రధర్షణమ్, పులస్త్యవచనాచ్చాపి పున ర్మోక్షమవాప్తవాన్. ౨౧. ఏవం బలిభ్యో బలిన స్సంతి రాఘవనందన, నావజ్ఞా పరతః కార్యా య ఇచ్ఛేచ్ఛ్రేయ ఆత్మనః. ౨౨. తత స్సరాజా పిశితాశనానాం సహస్ర బాహో రుపలభ్య మైత్రీమ్, పున ర్నృపాణాం కదనం చకార చచార సర్వాం పృథివీం చ దర్పాత్. ౨౩.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే - ఉత్తరకాణ్డే - త్రయస్త్రింశస్సర్గః.

౩౫-౨-౭౦౪౦.

చతుస్త్రింశస్సర్గః.

అర్జునేన విముక్త స్తు రావణో రాక్షసాధిపః, చచార పృథివీం సర్వా మనిర్విణ్ణ స్తథా కృతః. ౧. రాక్షసం వా మనుష్యం వా శృణుతేయం బలాధికమ్, రావణ స్తం సమాసాద్య యుద్ధేహ్వాయతి దర్పతః. ౨. తతః కదాచి త్కిష్కింధాం నగరీం వాలిపాలితామ్, గత్వాహ్వాయతి యుద్ధాయ వాలినం హేమమాలినమ్. ౩. తత స్తం వానరామాత్య స్తార స్తారాపితా ప్రభుః, ఉవాచ రావణం వాక్యం యుద్ధప్రేప్సు ముపాగతమ్. ౪. రాక్షసేంద్ర గతో వాలీ య స్తే ప్రతిబలో భవేత్, కోన్యః ప్రముఖతః స్థాతుం తవ శక్తః ప్లవంగమః. ౫. చతుర్భ్యోపి సముద్రేభ్య స్సంధ్యా మన్వాస్య రావణ. ౬. ఇమం ముహూర్త మాయాతి వాలీ తిష్ఠ ముహూర్తకమ్. ఏతానస్థిచయాన్పశ్య య ఏతే శంఖ పాండురాః. ౭. యుద్ధార్థినా మిమే రాజన్ వానరాధిపతేజసా, యద్వామృతరసః పీత స్త్వయా రావణ రాక్షస. ౮. తదా వాలిన మాసాద్య తదంతం తవ జీవితమ్, పశ్యేదానీం జగచ్చిత్ర మిమం విశ్రవస స్సుత. ౯. ఇదం ముహూర్తం తిష్ఠస్వ దుర్లభం తే భవిష్యతి, అథవా త్వరసే మర్తుం గచ్ఛ దక్షిణసాగరమ్. ౧౦. వాలినం ద్రక్ష్యసే తత్ర భూమిష్ఠ మివ భాస్కరమ్, స తు తారం వినిర్భర్త్స్య రావణో

రాక్షసేశ్వరః. ౧౧. పుష్పకం తత్సమారుహ్య ప్రయయౌ దక్షిణార్ణవమ్, తత్ర హేమగిరిప్రఖ్యం తరుణార్కనిభాననమ్. ౧౨. రావణో వాలినం దృష్ట్వా సంధ్యోపాసనతత్పరమ్, పుష్పకా దవరుహ్యాథ రావణోఞ్జనసన్నిభః. ౧౩. గ్రహీతుం వాలినం తూర్ణం నిశ్శబ్దపద మాద్రవత్, యదృచ్ఛయోన్మీలయతా వాలినాపి స రావణః. పాపాభిప్రాయవాన్ దృష్ట స్స చకార న సంభ్రమమ్, శశమాలక్ష్య సింహో వా పన్నగం గరుడో యథా. ౧౫. నాచింతయ త్తదా వాలీ రావణం పాపనిశ్చయమ్, జిఘృక్షమాణ మాయాంతం రావణం పాపచేతసమ్. ౧౬. కక్షావలంబినం కృత్వా గమిష్యే త్రీన్ మహార్ణవాన్, ద్రక్ష్యంతి మమ కక్షస్థం స్రంసదూరుకరాంబరమ్. ౧౭. లంబమానం దశగ్రీవం గరుడస్యేవ పన్నగమ్, ఇత్యేవం మతి మాస్థాయ వాలీ మౌన ముపాశ్రితః. ౧౮. జప న్వై నైగమా న్మంత్రాన్ తస్థౌ పర్వతరా డివ, తావన్యోన్యం జిఘృక్షంతౌ హరిరాక్షసపార్థివౌ. ౧౯. ప్రయత్నవంతౌ తత్కర్మ ఈహతుర్బలదర్పితౌ, హస్తగ్రాహం తు తం మత్వా పాదశబ్దేన రావణమ్. ౨౦. పరాఙ్ముఖోఽపి జగ్రాహ వాలీ సర్పమివాండజః, గ్రహీతుకామం తం గృహ్య రక్షసా మీశ్వరం హరిః. ౨౧. ఖ ముత్పపాత వేగేన కృత్వా కక్షావలంబినమ్, స తం పీడయమాన స్తు వితుదంతం నఖై ర్ముహుః. ౨౨. జహార రావణం వాలీ పవనస్తోయదం యథా, అథ తే రావణామాత్యా హ్రియమాణం దశాననమ్. ౨౩. ముమోక్షయిషవో వాలిం రవమాణా అభిద్రుతాః, అన్వీయమానస్తైర్వాలీ భ్రాజతేంబరమధ్యగః. ౨౪. అన్వీయమానో మేఘౌఘై రంబరస్థ ఇవాంశుమాన్, తేఽశక్నువంత స్సంప్రాప్తుం వాలినం రాక్షసోత్తమాః. ౨౫. తస్య బాహూరువేగేన పరిశ్రాంతా వ్యవస్థితాః, వాలిమార్గా దపాక్రామన్ పర్వతేంద్రాహి గచ్ఛతః. ౨౬. కిం పునర్జీవితం ప్రేప్సు ర్బిభ్రద్వై మాంసశోణితమ్, అపక్షిగణసంపాతాన్ వానరేంద్రో మహాజవః. ౨౭. క్రమశ స్సాగరాన్ సర్వాన్ సంధ్యాకాల మవందత, సభాజ్యమానో భూతై స్తు ఖేచరైః ఖేచరో హరిః. ౨౮. పశ్చిమం సాగరం వాలీ హ్యాజగామ స రావణః, తత్ర సంధ్యాముపాసిత్వా స్నాత్వా జప్త్వా చ వానరః ఉత్తరం సాగరం ప్రాయా

ద్వాహమానో దశాననమ్, బహుయోజనసాహస్రం వహమానో మహా హరిః. ౩౦. వాయువచ్చ మనోవచ్చ జగామ సహ శత్రుణా, ఉత్తరే సాగరే సంధ్యా ముపాసిత్వా దశాననమ్. ౩౧. వహమానోగమద్వాలీ పూర్వంవై స మహోదధిమ్, తత్రాపి సంధ్యామన్వాస్య వాసవి స్స హరీశ్వరః. ౩౨. కిష్కింధాభిముఖో గృహ్య రావణం పున రాగమత్ చతుర్ష్వపి సముద్రేషు సంధ్యా మన్వాస్య వానరః. ౩౩. రావణోద్వాహనశ్రాంతః కిష్కింధోపవనేऽపతత్, రావణం తు ముమోచాథ స్వ కక్షాత్కపిసత్తమః. ౩౪. కుత స్త్వ మితి హోవాచ ప్రహసన్ రావణం ముహుః, విస్మయం తు మహ ద్గత్వా శ్రమలోలనిరీక్షణః. ౩౫. రాక్షసేశో హరీశం త మిదం వచన మబ్రవీత్, వానరేంద్ర మహేంద్రాభ రాక్షసేంద్రోస్మి రావణః. ౩౬. యుద్ధేప్సు రిహ సంప్రాప్త స్సచాద్యాసాదిత స్త్వయా, అహో బల మహో వీర్య మహో గంభీరతా చ తే. ౩౭. యేనాహం పశువ ద్గృహ్య భ్రామిత శ్చతురోర్ణవాన్, ఏవ మశ్రాంతవ ద్వీర శీఘ్రమేవ మహార్ణవాన్. ౩౮. మాంచైవోద్వాహమాన స్తు కోన్యో వీరః క్రమిష్యతి, త్రయాణా మేవ భూతానాం గతి రేషా ప్లవంగమ. ౩౯. మనోనిలసుపర్ణానాం తవ వా నాత్రసంశయః, సోహం దృష్టబల స్తుభ్య మిచ్ఛామి హరిపుంగవ. ౪౦. త్వయా సహ చిరం సఖ్యం సుస్నిగ్ధం పావకాగ్రతః — ౨౨౦౦౦—గాయత్రీ॥ దారాః పుత్రాః పురం రాష్ట్రం భోగాచ్ఛాదనభోజనమ్. ౪౧. సర్వ మేవావిభక్తం నౌ భవిష్యతి హరీశ్వర,తతః ప్రజ్వాలయిత్వాగ్నిం తా వుభౌ హరిరాక్షసౌ. ౪౨. భ్రాతృత్వ ముపసంపన్నౌ పరిష్వజ్య పరస్ప రమ్, అన్యోన్యం లంభితకరౌ తత స్తౌ హరిరాక్షసౌ. ౪౩. కిష్కింధాం విశతో హృష్టౌ సింహౌ గిరిగుహామివ, స తత్ర మాస ముషిత స్సుగ్రీవ ఇవ రావణః. ౪౪. అమాత్యై రాగతై ర్నీత స్త్రైలోక్యోత్సాదనార్థిభిః, ఏవ మేత త్పురా వృత్తం వాలినా రావణః ప్రభో. ౪౫. ధర్షితశ్చ కృతశ్చాపి భ్రాతా పావకసన్నిధౌ,బల మప్రతిమం రామ వాలినో భవ దుత్తమమ్. ౪౬. సోపి త్వయా వినిర్దగ్ధ శ్శలభో వహ్నినా యథా.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే - ఉత్తరకాణ్డే - చతుస్త్రింశస్సర్గః.

౨౫౫-౫౧౦౦.

పఞ్చత్రింశస్సర్గః.

అపృచ్ఛ చ్చ తదా రామో దక్షిణాశాశ్రయం మునిమ్, ప్రాంజలి ర్వినయోపేత ఇద మాహ వచోఽర్థవత్. ౧. అతులం బలమేత ద్వై వాలినో రావణస్య తు, న త్వేతాభ్యాం హనుమతా సమంత్వితి మతి ర్మమ. ౨. శౌర్యం దాక్ష్యం బలం ధైర్యం ప్రాజ్ఞతానయసాధనమ్, విక్రమశ్చ ప్రభావశ్చ హనూమతి కృతాలయాః. ౩. దృష్ట్వైవ సాగరం వీక్ష్య సీదంతీం కపివాహినీమ్, సమాశ్వాస్య మహాబాహు ర్యోజనానాం శతం ప్లుతః. ౪. ధర్షయిత్వా పురీం లంకాం రావణాంతఃపురే తదా, దృష్ట్వా సంభాషితా చాపి సీతా హ్యాశ్వాసితా తథా. ౫. సేనాగ్రగా మంత్రిసుతాః కింకరా రావణాత్మజః, ఏతే హనుమతా తత్ర హ్యేకేన వినిపాతితాః. ౬. భూయో బంధా ద్వినిర్ముక్తో భాషయిత్వా దశాననమ్, లంకా భస్మీకృతా నేన పావకేనేవ మేదినీ. ౭. న కాలస్య న శక్రస్య న విష్ణో ర్ధనదస్య వా, కర్మాణి తాని శ్రూయంతే యాని యుద్ధే హనూమతః. ౮. ఏతస్య బాహువీర్యేణ లంకా సీతా చ లక్ష్మణః, ప్రాప్తో మయా జయశ్చైవ రాజ్యం మిత్రాణి బాంధవాః. ౯. హనుమాన్ యది మే నస్యా ద్వానరాధిపతే స్సఖా, ప్రవృత్తి మపి కో వేత్తుం జానక్యా శ్శక్తిమాన్ భవేత్. ౧౦. కిమర్థం వాల్యనేనైవ సుగ్రీవప్రియకామ్యయా, తదా వైరే సముత్పన్నే న దగ్ధో వీరుధో యథా. ౧౧. న హి వేదితవాన్ మన్యే హనూమా నాత్మనోబలమ్, యద్దృష్టవాన్ జీవితేష్టం క్లిశ్యంతం వానరాధిపమ్. ౧౨. ఏత న్మే భగవన్ సర్వం హనూమతి మహామతే, విస్తరేణ యథా తత్త్వం కథయామర పూజిత. ౧౩. రాఘవస్య వచ శ్శ్రుత్వా హేతుయుక్త మృషి స్తదా, హనూమత స్సమక్షం త మిదం వచన మబ్రవీత్. ౧౪. సత్యమేత ద్రఘుశ్రేష్ఠ యద్బ్రవీషి హనూమతః, న బలే విద్యతే తుల్యో న గతౌ న మతౌపరః. ౧౫. అమోఘశాపై శ్శాప స్తు దత్తోఽస్య ఋషిభిః పురా, న వేత్తాహి బలం యేన బలీ స న్నరిమర్దనః. ౧౬. బాల్యే ప్యేతే న

యత్కర్మ కృతం రామ మహాబల, తన్న వర్ణయితుం శక్య మితి బాల
తయాస్య తే. ౧౭. యది వాస్తి హ్యభిప్రాయ స్తచ్ఛ్రోతుం తవ రాఘవ,
సమాధాయ మతిం రామ నిశామయ వదామ్యహమ్. ౧౮. సూర్యదత్త
వరస్స్వర్ణ స్సుమేరుర్నామ పర్వతః, యత్ర రాజ్యం ప్రశాస్తస్య కేసరీ
నామ వై పితా. ౧౯. తస్య భార్యా బభూవేష్టా హ్యంజనేతి పరిశ్రుతా,
జనయామాస తస్యాం వై వాయు రాత్మజ ముత్తమమ్. ౨౦. శాలిశూక
నిభాభాసం ప్రాసూతాముం తదాంజనా, ఫలాన్యాహర్తుకామా వై
నిష్క్రాంతా గహనేచరా. ౨౧. ఏష మాతు ర్వియోగాచ్చ క్షుధయా
చ భృశార్దితః, రురోద శిశు రత్యర్థం శిశు శ్శరవణే యథా. ౨౨. తదో
ద్యంతం వివస్వంతం జపాపుష్పోత్కరోపమమ్, దదర్శ ఫలలోభాచ్చ
హ్యుత్పపాత రవిం ప్రతి. ౨౩. బాలార్కాభిముఖో బాలో బాలార్క
ఇవమూర్తిమాన్, గ్రహీతుకామో బాలార్కం ప్లవతేంబరమధ్యగః.
౨౪. ఏతస్మిన్ ప్లవమానే తు శిశుభావే హనూమతి, దేవదానవయక్షా
ణాం విస్మయ స్సుమహా నభూత్. ౨౫. నాప్యేవం వేగవా న్వాయు
ర్గరుడో వామన స్తథా, యథాయం వాయుపుత్ర స్తు క్రమతేంబర ముత్త
మమ్. ౨౬. యది తావ చ్ఛిశో రస్య ఈదృశౌ గతివిక్రమౌ, యౌవనం
బల మాసాద్య కథం వేగో భవిష్యతి. ౨౭. తమనుప్లవతే వాయుః
ప్లవంతః పుత్ర మాత్మనః, సూర్యదాహభయా ద్రక్షం స్తుషారచయ
శీతలః. ౨౮. బహుయోజనసాహస్రం క్రామత్యేష గతోంబరమ్,
పితుర్బలాచ్చ బాల్యాచ్చ భాస్కరాభ్యాశమాగతః. ౨౯. శిశురేష
త్వదోషజ్ఞ ఇతి మత్వా దినేశ్వరః, కార్యం చాత్ర సమాయత్త మిత్యేవం
నదదాహ సః. ౩౦. యమేవ దివసం హ్యేష గ్రహీతుం భాస్కరం
ప్లుతః, తమేవ దివసం రాహు ర్జిఘృక్షతి దివాకరమ్. ౩౧. అనేన చ
పరామృష్టో రామ సూర్యరథోపరి, అపక్రాంత స్తత స్త్రస్తో రాహు
శ్చంద్రార్కమర్దనః. ౩౨. స ఇంద్రభవనం గత్వా సరోషం సింహికా
సుతః, అబ్రవీ ద్భ్రుకుటిం కృత్వా దేవం దేవగణై ర్వృతమ్. ౩౩. బుభు
క్షాపనయం దత్త్వా చంద్రార్కౌ మమ వాసవ, కి మిదం త త్త్వయా
దత్త మన్యస్య బలవృత్రహన్. ౩౪. అద్యాహం పర్వకాలే తు జిఘృక్షు
స్సూర్య మాగతః, అథాన్యో రాహు రాసాద్య జగ్రాహ సహసా

రవిమ్. ౩౫. స రాహో ర్వచనం శ్రుత్వా వాసవ స్సంభ్రమా న్వితః,
ఉత్పపాతాసనం హిత్వా ఉద్వహన్ కాంచనీం స్రజమ్. ౩౬. తతః కైలాస
కూటాభం చతుర్దంతం మదస్రవమ్, శృంగారధారిణం ప్రాంశుం స్వర్ణ
ఘంటాట్టహాసినమ్. ౩౭. ఇంద్రః కరీంద్ర మారుహ్య రాహుం కృత్వా
పురస్సరమ్, ప్రాయాద్యత్రాభవ త్సూర్య స్సహానేన హనూమతా. ౩౮.
అథాతిరభసే నాగా ద్రాహు రుత్సృజ్య వాసవమ్, అనేన చ స వై దృష్ట
ఆధావన్ శైలకూటవత్. ౩౯. తత స్సూర్యం సముత్సృజ్య రాహుం ఫల
మవేక్ష్య చ, ఉత్పపాత పునర్వ్యోమ గ్రహీతుం సింహికాసుతమ్. ౪౦.
ఉత్సృజ్యార్క మిమం రామ ప్రధావంతం ప్లవంగమమ్, దృష్ట్వా రాహుః
పరావృత్య ముఖశేషః పరాఙ్ముఖః. ౪౧. ఇంద్ర మాశంసమానస్తు
త్రాతారం సింహికాసుతః, ఇంద్ర ఇంద్రేతి సంత్రాసా న్ముహుర్ముహు
రభాషత. ౪౨. రాహో ర్విక్రోశమానస్య ప్రాగేవాలక్షితం స్వరమ్,
శ్రుత్వేంద్ర ఆహ మా భైషీ రహ మేనం నిషూదయే. ౪౩. ఐరావతం తతో
దృష్ట్వా మహత్తదిద మిత్యపి, ఫలం తం హస్తిరాజాన మభిదుద్రావ
మారుతిః. ౪౪. తథాస్య ధావతో రూప మైరావతజిఘృక్షయా,
ముహూర్తమభవద్ఘోరమింద్రాగ్న్యోరివ భాస్వరమ్. ౪౫. ఏవ
మాధావమానం తు నాతిక్రుద్ధ శ్శచీపతిః, హస్తాంతా దతి ముక్తేన కులిశే
నాభ్యతాడయత్. ౪౬. తతో గిరౌ పపాతైష ఇంద్రవజ్రాభితాడితః,
పతమానస్య చైతస్య వామో హనురభజ్యత. ౪౭. తస్మిం స్తు పతితే బాలే
వజ్రతాడనవిహ్వలే, చుక్రోధేంద్రాయ పవనః ప్రజానామశివాయ చ.
౪౮. ప్రచారం స తు సంగృహ్య ప్రజా స్వంతర్గతః ప్రభుః, గుహాం ప్రవిష్ట
స్స సుతం శిశు మాదాయ మారుతః. ౪౯. విణ్మూత్రాశయ మావృత్య
ప్రజానాం పరమార్తికృత్, రురోధ సర్వభూతాని యథా వర్షాణి
వాసవః. ౫౦. వాయుప్రకోపా ద్భూతాని నిరుచ్ఛ్వాసాని సర్వతః,
సంధిభి ర్భిద్యమానైశ్చ కాష్ఠభూతాని జజ్ఞిరే. ౫౧. నిస్స్వధ్యాయ
వషట్కారం నిష్క్రియం ధర్మవర్జితమ్, వాయుప్రకోపా త్త్రైలోక్యం
నిరయస్థ మివాభవత్. ౫౨. తతః ప్రజా స్స గంధర్వా స్స దేవా
స్సురమానుషాః, ప్రజాపతిం సమాధావన్ దుఃఖితాశ్చ సుఖేచ్ఛయా.
౫౩. ఊచుః ప్రాంజలయో దేవం మహోదరనిభోదరాః, త్వయా స్మ

భగవన్ సృష్టాః ప్రజానాథ చతుర్విధాః. ౫౪. త్వయా దత్తో య
మస్మాకమాయుషః పవనః పతిః, సోఽస్మాన్ ప్రాణేశ్వరో భూత్వా కస్మా
దేషోఽద్య సత్తమ. ౫౫. రురోధ దుఃఖం జనయన్నన్తఃపుర ఇవ స్త్రియః
తస్మాత్త్వాం శరణం ప్రాప్తా వాయునోపహతా భృశమ్. ౫౬. వాయుసం
రోధజం దుఃఖ మిదం నో నుద దుఃఖహన్,ఏత త్ప్రజానాం శ్రుత్వాతు
ప్రజానాథః ప్రజాపతిః. ౫౭. కారణాదితి చోక్త్వాసౌ ప్రజాః పున రభా
షత, యస్మిన్ హి కారణే వాయుః చుక్రోధ చ రురోధ చ. ౫౮. ప్రజా
శ్శృణుధ్వం తత్సర్వం శ్రోతవ్యం చాత్మనః క్షమమ్, పుత్ర స్తస్యా
మరేశేన ఇంద్రేణాద్య నిపాతితః. ౫౯. రాహో ర్వచన మాస్థాయ
రాజ్ఞావః కోపితోఽనిలః, అశరీర శ్శరీరేషు వాయు శ్చరతి పాలయన్,
౬౦. శరీరం హి వినా వాయుం సమతాం యాతి దారుభిః, వాయుః
ప్రాణసుఖం వాయుః వాయు స్సర్వ మిదం జగత్. ౬౧. వాయునా సం
పరిత్యక్తం న సుఖం విందతే హి తత్,అద్యైవ చ పరిత్యక్తం వాయునా
జగదాయుషా. ౬౨. అద్య సర్వే నిరుచ్ఛ్వాసాః కాష్ఠకుడ్యోపమాః
స్థితాః, తద్యామ తత్ర యత్రాస్తే మారుతో రుక్ప్రదో హి వః. ౬౩.
మా వినాశం గమిష్యామః అప్రసాద్యాదితేః సుతాః. తతః ప్రజాభి
స్సహితః ప్రజాపతిః స దేవగంధర్వభుజంగగుహ్యకైః,జగామ తత్రాస్యతి
యత్ర మారుతస్సుతం సురేంద్రాభిహతం ప్రగృహ్య సః. ౬౪. తతోఽర్క
వైశ్వానరకాంచనప్రభం సుతం తదోత్సంగగతం సదాగతేః, చతు
ర్ముఖో వీక్ష్య కృపా మథాకరో త్సయక్షగంధర్వసురర్షి రాక్షసః. ౬౫.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే - ఉత్తరకాణ్డే - పఞ్చత్రింశస్సర్గః.
౧౫౮-౩౧౬౦.

షట్త్రింశస్సర్గః.

తతః పితామహం దృష్ట్వా వాయుః పుత్రవధార్దితః, శిశుకం
తం సమాదాయ హ్యుత్తస్థౌ వేగవత్తరః. ౧. చలత్కుండలమౌళిస్ర
క్తపనీయవిభూషణః, పాదయో ర్న్యపత ద్వాయుః తిస్రోపస్థాయ
వేధసే. ౨. [త్రిగుణాయ త్రివేదాయ త్రియుగాయ త్రిశక్తయే,

త్రికాలాయ త్రిధామ్నేచ త్రిలోకపతయే నమః. ౩. ఇతి నత్వా తతో
వాయు ర్బ్రహ్మణేఽనంతశక్తయే, శిశుకం తం సమాదాయ ఉపతస్థే
పితామహమ్. ౪. శిశుం పితామహో దేవః హస్తేన పరిమృష్టవాన్,
తం తు వేదవిదా తేన లంబాభరణశోభినా. ౫. వాయు ముత్థాప్య హస్తేన
శిశుం తం పరిమృష్టవాన్, స్పృష్టమాత్ర స్తతస్సోథ సలీలం పద్మ
జన్మనా. ౬. జలసిక్తం యథా సస్యం పునర్జీవిత మాప్తవాన్, ప్రాణవంత
మిమం దృష్ట్వా ప్రాణో గంధవహో ముదా. ౭. చచార సర్వభూతేషు
సన్నిరుద్ధం యథా పురా, మరుద్రోధా ద్వినిర్ముక్తాః ప్రజావై ముది
తాభవన్. ౮. శీతవాతవినిర్ముక్తాః పద్మిన్య ఇవ సాంబుజాః, తతస్త్రియుగ్మ
స్త్రికకు త్త్రిధామా త్రిదశార్చితః. ౯. ఉవాచ దేవతా బ్రహ్మ
మారుతప్రియకామ్యయా, భో మహేంద్రేశవరుణప్రజేశ్వరధనేశ్వరాః.
౧౦. జానతామపి వస్సర్వం వక్ష్యామి శ్రూయతాం హితమ్, అనేన
శిశునా కార్యం కర్తవ్యం వో భవిష్యతి. ౧౧. దదతాస్య వరాన్ సర్వే
మారుతస్యాస్య తుష్టిదాన్, తతస్సహస్రనయనః ప్రీతియుక్త శ్శుభా
ననః. ౧౨. కుశేశయమయీం మాలా ముత్క్షిప్యేదం వచోఽబ్రవీత్,
మత్కరోత్సృష్టవజ్రేణ హనురస్య యదా హతః. ౧౩. నామ్నైష కపి
శార్దూలో భవితా హనుమానితి, అహమేవాస్య దాస్యామి అపరం
వరముత్తమమ్. ౧౪. ఇతః ప్రభృతి వజ్రస్య మమావధ్యో భవిష్యతి,
మార్తండ స్త్వబ్రవీ త్తత్ర భగవాం స్తిమిరాపహః. ౧౫. తేజసోస్య
మదీయస్య దదామి శతికాం కలామ్, యదాచ శాస్త్రా ణ్యధ్యేతుం శక్తి
రస్య భవిష్యతి ౧౬. తదాస్య శాస్త్రం దాస్యామి యేన వాగ్మీ భవి
ష్యతి, నచాస్య భవితా కశ్చి త్సదృశ శ్శాస్త్రదర్శనే. ౧౭. వరుణశ్చ
వరం ప్రాదా న్నాస్య మృత్యు ర్భవిష్యతి, వర్షాయుతశతే నాపి మత్పాశా
దుదకా దపి. ౧౮. యమో దండా దవధ్యత్వమరోగత్వం చ నిత్యశః,
వరం దదామి సంతుష్ట అవిషాదం చ సంయుగే. ౧౯. గదేయం మా
మికానైనం సంయుగేషు వధిష్యతి, ఇత్యేవం వరదః ప్రాహ తదా హ్యే
కాక్షిపింగలః. ౨౦. మత్తో మదాయుధానాం చ న వధ్యోయం భవి
ష్యతి, ఇత్యేవం శంకరేణాపి దత్తోస్య పరమో వరః. ౨౧. సర్వేషాం
బ్రహ్మదండానా మవధ్యోయం భవిష్యతి, దీర్ఘాయుశ్చ మహాత్మా చ ఇతి

బ్రహ్మా బ్రవీ ద్వచః. ౨౨. విశ్వకర్మా చ దృష్ట్వైనం బాలసూర్యోపమం
శిశుమ్, శిల్పినాం ప్రవరః ప్రాదా ద్వరమస్య మహామతిః. ౨౩.
మత్కృతాని చ శస్త్రాణి యాని దివ్యాని సంయుగే, తైరవధ్యత్వ
మాపన్న శ్చిరజీవీ భవిష్యతి. ౨౪. తత స్సురాణాం తు వరై ర్దృష్ట్వా
హ్యేనమలంకృతమ్, చతుర్ముఖ స్తుష్టమనా వాయుమాహ జగద్గురుః.
౨౫. అమిత్రాణాం భయకరో మిత్రాణా మభయంకరః, అజేయో భవితా
పుత్ర స్తవ మారుత మారుతిః. ౨౬. [కామరూపః కామచారీ కామగః
ప్లవతాం వరః, అయ మవ్యాహతగతిః కీర్తిమాంశ్చ భవిష్యతి. ౨౭.]
రావణోత్సాదనార్థాని రామప్రీతికరాణి చ, రోమహర్షకరాణ్యేవ
కర్తా కర్మాణి సంయుగే. ౨౮. ఏవముక్త్వా తమామంత్ర్య మారుతం
త్వమరై స్సహ, యథాగతం యయు స్సర్వే పితామహపురోగమాః.
౨౯. సోపి గంధవహః పుత్రం ప్రగృహ్య గృహ మానయత్, అంజనాయా
స్తదాఖ్యాయ వరం దత్తం వినిర్గతః. ౩౦ ప్రాప్య రామ వరా నేష వరదాన
సమన్వితః, బలేనాత్మని సంస్థేన సోపూర్యత యథార్ణవః. ౩౧. బలేనా
పూర్యమాణోహి తదా వానరపుంగవః, ఆశ్రమేషు మహర్షీణా మపరా
ధ్యతి నిర్భయః. ౩౨. స్రుగ్భాండా న్యగ్నిహోత్రాణి వల్కలానాం చ సంచ
యాన్, భగ్నవిచ్ఛిన్నవిధ్వస్తాన్ సంశాంతానాం కరోత్యయమ్, ౩౩.
ఏవం విధాని కర్మాణి ప్రావర్తత మహాబలః, సర్వేషాం బ్రహ్మదండానా
మవధ్య శ్శంభునా కృతః. ౩౪. జానంత ఋషయ స్తం వై క్షమంతే
తస్య శక్తితః, యదా కేసరిణా త్వేషా వాయునా సాంజనేన చ. ౩౫.
ప్రతిషిద్ధోఽపి మర్యాదాం లంఘయత్యేష వానరః, తతో మహర్షయః
క్రుద్ధా భృగ్వాంగిరస వంశజాః. ౩౬. శేపు రేనం రఘుశ్రేష్ఠ నాతిక్రుద్ధాతి
మన్యవః, బాధసే య త్సమాశ్రిత్య బల మస్మాన్ ప్లవంగమ. ౩౭.
తద్దీర్ఘకాలం వేత్తాసి నాస్మాకం శాపమోహితః, యదా తే స్మార్యతే కీర్తి
స్తదా తే వర్ధతే బలమ్. ౩౮. తత స్సంహృత తేజౌజా మహర్షి వచనౌ
జసా, ఏషోశ్రమాణి తాన్యేవ మృదుభావం గతోచరత్. ౩౯. అథర్క్ష
రజసోనామ వాలిసుగ్రీవయోః పితా, సర్వవానరరాజాసీ త్తేజసా
భాస్కరప్రభః. ౪౦. స తు రాజ్యం చిరం కృత్వా వానరాణాం హరీశ్వరః,
తత స్త్వృక్షరజా రామ కాలధర్మేణ సంగతః. ౪౧. తస్మి న్నస్తమితే

చాథ మంత్రిభి ర్మంత్రకోవిదైః, పిత్ర్యే పదే కృతో వాలీ సుగ్రీవో
వాలినః పదే. ౪౨. సుగ్రీవేణ సమం త్వస్య అద్వైధం ఛిద్రవర్జితమ్,
అబాల్యం సఖ్య మభవ దనిలస్య యథాగ్నినా. ౪౩. ఏష శాపవశా
దేవ న వేద బల మాత్మనః, వాలిసుగ్రీవయో ర్వైరం యదా రామ
సముత్థితమ్. ౪౪. న హ్యేష రామ సుగ్రీవో భ్రామ్యమాణోపి వాలినా,
దేవ జానాతి న హ్యేష బల మాత్మని మారుతిః. ౪౫. ఋషిశాపా
హృత బల స్తదైవ కపిసత్తమః, సింహః కుంజరరుద్ధో వాఽఽస్థిత స్సహితో
రణే. ౪౬. పరాక్రమోత్సాహమతి ప్రతాపసౌశీల్యమాధుర్య నయాన
యైశ్చ, గాంభీర్యచాతుర్య సువీర్యధైర్యై ర్హనూమతః కోఽప్యధికో
ఽస్తి లోకే. ౪౭. అసౌ పురా వ్యాకరణం గ్రహీష్య న్సూర్యో
న్ముఖః పృష్ఠగమః కపీంద్రః, ఉద్యద్గిరే రస్తగిరిం జగామ గ్రంథం మహా
ద్ధారయ దప్రమేయః. ౪౮. ససూత్ర వృత్త్యర్థ పదం మహార్థం ససంగ్ర
హం సాధ్యతి వై కపీంద్రః, నహ్యస్తి కశ్చి త్సదృశోఽస్య శాస్త్రే వై
శారదే ఛందగతౌ తథైవ. ౪౯. సర్వాసు విద్యాసు తపోవిధానే ప్రస్పర్థ
తే యో హి గురుం సురాణామ్, సోయం నవవ్యాకరణార్థవేత్తా బ్రహ్మా
భవిష్యత్యపి తే ప్రసాదాత్. ౫౦. ప్రవీచివిక్షో రివ సాగరస్య లోకాన్
దిధక్షో రివ పావకస్య, లోకక్షయే హ్యేవ యథాంతకస్య హనూమతః
స్థాస్యతి కః పురస్తాత్. ౫౧. ఏషైవ చాన్యే చ మహాకపీంద్రా స్సుగ్రీవ
మైందద్వివిదాస్సనీలాః, సతారతారేయనలా స్సరంభా స్త్వత్కారణా
ద్రామ సురై ర్హి సృష్టాః. ౫౨. గజో గవాక్షో గవయ స్సుదంష్ట్ర
స్తథర్షభో జ్యోతిముఖోఽంగదశ్చ, ఏతేపి ఋక్షా స్సహ వానరేంద్రాః
స్త్వత్కారణా ద్రామ సురై ర్హి సృష్టాః. ౫౩. తదేత త్కథితం సర్వం
యన్మాం త్వం పరిపృచ్ఛసి, హనూమతో బాలభావే కర్మైత త్కథితం
మయా. ౫౪. శ్రుత్వాఽగస్త్యస్య గదితం రామ స్సౌమిత్రి రేవ చ,
విస్మయం పరమం జగ్ము ర్వానరా రాక్షసై స్సహ. ౫౫. అగస్త్య
స్త్వబ్రవీ ద్రామం సర్వ మేత చ్ఛ్రుతం త్వయా, దృష్ట స్సంభాషిత
శ్చాసి రామ గచ్ఛామహే వయమ్. ౫౬. శ్రుత్వా త ద్రాఘవో
వాక్య మగస్త్యస్యోగ్రతేజసః, ప్రాంజలిః ప్రణతశ్చాపి మహర్షి
మిద మబ్రవీత్. ౫౭. అద్య మే దేవతా స్సర్వాః పితరః ప్రపితా

మహాః. యుష్మాకం దర్శనా దేవ నిత్యం తుష్టా స్సబాంధవాః. ౧౮. విజ్ఞాప్యం తు మమైతద్ధి యద్వోదామ్యాగతస్పృహాః, త ద్భవద్భి ర్మమకృతే కర్తవ్య మనుకంపయా. ౧౯. పౌరజానపదాౝ స్థాప్య స్వ కార్యే ష్వహ మాగతః, క్రతూ నేవ కరిష్యామి ప్రభావా ద్భవతాం సతామ్. ౬౦. సదస్యా మమ యజ్ఞేషు భవంతో నిత్యమేవ తత్, భవిష్యథ మహావీర్యా మమానుగ్రహకాంక్షిణః. ౬౧. అహం యుష్మాౝ సమాశ్రిత్య తపో నిర్ధూతకల్మషాౝ, అనుగ్రహీతః పితృభి ర్భవిష్యామి సునిర్వృతః. ౬౨. తదాగంతవ్య మనిశం భవద్భి రిహ సంగతైః, అగస్త్యాద్యాస్తు తచ్ఛ్రుత్వా ఋషయ స్సంశితవ్రతాః. ౬౩. ఏవ మ స్త్వితి తం ప్రోక్త్వా ప్రయాతు ముపచక్రముః, ఏవ ముక్త్వా గతా స్సర్వే ఋషయ స్తే యథాగతమ్. ౬౪. అభివాద్య మహాత్మానో రాఘవేణ విసర్జితాః, రాఘవశ్చ తమేవార్థం చింతయా మాస విస్మితః. ౬౫. తతోఽస్తం భాస్కరే యాతే విసృజ్య నృప వానరాౝ, సంధ్యాముపాస్య విధివ త్తదా నరవరోత్తమః. ౬౬. ప్రవృత్తాయాం రజన్యాం తు సోంతఃపురచరోఽభవత్.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-షట్త్రింశస్సర్గః. ౬౧-౧-౨-౨౦.

—— ఏతత్పర్యంతం పట్టాభిషేకదినకృతమ్. ——

సప్తత్రింశస్సర్గః.

అభిషిక్తే తు కాకుత్స్థే ధర్మేణ విదితాత్మని, వ్యతీతా సా నిశా పూర్వా పౌరాణాం హర్షవర్ధనీ. ౧. తస్యాం రజన్యాం వ్యుష్టాయాం ప్రాతర్నృపతిబోధకాః, వందినః పర్యుపాతిష్ఠౝ సౌమ్యా నృపతివేశ్మని. ౨. తే రక్తకంఠినస్సర్వే కిన్నరా ఇవ శిక్షితాః, తుష్టువు ర్నృపతిం సుప్తం యథావత్సం ప్రహర్షిణః. ౩. వీరసౌమ్య ప్రబుద్ధ్యస్వ కౌసల్యా ప్రీతివర్ధన, జగద్ధి సర్వం స్వపితి త్వయి సుప్తే నరాధిప. ౪. విక్రమ స్తే యథా విష్ణో రూపం చైవాశ్వినో రివ, బుద్ధ్యా బృహస్పతే స్తుల్యః ప్రజాపతి సమో హ్యసి. ౫. క్షమా తే పృథివీతుల్యా తేజసా భాస్కరోపమః, వేగ స్తే వాయునా తుల్యో గాంభీర్య ముదధే రివ. ౬. అప్రకంప్యో యథా స్థాణు శ్చంద్రే సౌమ్యత్వ మీదృశమ్, నే దృశాః

పార్థివాః పూర్వం భవితారో నరాధిప. ౭. యథా త్వమతిదుర్ధర్షో
ధర్మనిత్యః ప్రజాహితః, న త్వాం జహాతి కీర్తిశ్చ లక్ష్మీశ్చ పురుషర్షభ. ౮.
శ్రీశ్చ ధర్మశ్చ కాకుత్స్థ త్వయి నిత్యం ప్రతిష్ఠితౌ, ఏతాశ్చాన్యాశ్చ
మధురా వందిభిః పరికీర్తితాః. ౯. సూతాశ్చ సంస్తవై ర్దివ్యై ర్బోధయంతి
స్మ రాఘవమ్, స్తుతిభి స్స్తూయమానాభిః ప్రత్యబుధ్యత రాఘవః. ౧౦. స త
ద్విహాయ శయనం పాండురప్రచ్ఛదా స్తృతమ్, ఉత్తస్థౌ నాగశయనా
ద్ధరిర్నారాయణో యథా. ౧౧. సముత్థితం మహాత్మానం ప్రహ్వాః ప్రాం
జలయో నరాః, సలిలం భాజనై శ్శుభ్రై రుపతస్థుస్సహస్రశః. ౧౨. కృతో
దకశ్శుచిర్భూత్వా కాలే హుతహుతాశనః, దేవాగారం జగామాశు
పుణ్యమిక్ష్వాకుసేవితమ్. ౧౩. తత్ర దేవాన్ పితౄన్ విప్రా నర్చయిత్వా
యథావిధి, బాహ్యకక్ష్యాంతరం రామో నిర్జగామ జనైర్వృతః. ౧౪.
ఉపతస్థు ర్మహాత్మానో మంత్రిణస్సపురోహితాః, వసిష్ఠప్రముఖా స్సర్వే
దీప్యమానా ఇవాగ్నయః. ౧౫. క్షత్రియాశ్చ మహాత్మానో నానాజన
పదేశ్వరాః, రామస్యోపావిశన్ పార్శ్వే శక్రస్యేవ యథామరాః.
౧౬. భరతో లక్ష్మణశ్చాత్ర శత్రుఘ్నశ్చ మహాయశాః, ఉపాసాం
చక్రిరే హృష్టా వేదాస్త్రయ ఇవాధ్వరమ్. ౧౭. యాతాః ప్రాంజలయో
భూత్వా కింకరా ముదితాననాః, ముదితా నామ పార్శ్వస్థా బహవ
స్సముపావిశన్. ౧౮. వానరాశ్చ మహావీర్యా వింశతిః కామరూపిణః,
సుగ్రీవప్రముఖా రామముపాసత మహౌజసః. ౧౯. విభీషణశ్చ రక్షోభి
శ్చతుర్భిః పరివారితః, ఉపాస్తే తం మహాత్మానం ధనేశమివ గుహ్యకాః.
౨౦. తథా నిగమవృద్ధాశ్చ కులీనా యే చ మానవాః, శిరసా వంద్య
రాజాన ముపాసత విచక్షణాః. ౨౧. తథా పరివృతో రాజా శ్రీమద్భి
రృషిసత్తమైః, రాజభిశ్చ మహావీర్యై ర్వానరైశ్చ సరాక్షసైః. ౨౨.
యథా దేవేశ్వరో నిత్యమృషిభి స్సముపాస్యతే, అధిక స్తేన రూపేణ
సహస్రాక్షాద్విరోచతే. ౨౩. తేషాం సముపవిష్టానాం తాస్తాస్సు
మధురాః కథాః, కథ్యంతే ధర్మసంయుక్తాః పురాణజ్ఞైర్మహాత్మభిః. ౨౪.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే - ఉత్తరకాణ్డే - సప్తత్రింశస్సర్గః.

౬౧౧-౧౨౨౦.

అథాధికపాఠసర్గాః పఞ్చ.

తత్ర

ప్రథమస్సర్గః.

ఏతచ్ఛ్రుత్వాతు నిఖిలం రాఘవోఽగస్త్య మబ్రవీత్, య
ఏషర్క్ష రజానామవాలిసుగ్రీవయోః పితా. ౧. జననీ కాచ భగవ న్నత్వ
యా పరికీర్తితా, వాలిసుగ్రీవయో ర్బ్రహ్మ న్మాతా మే నామతః కుతః. ౨.
ఏతద్బ్రహ్మన్ సమాచక్ష్వ కౌతూహల మిదం హి నః, స పృష్టో రాఘవే
నైవ మగస్త్యో వాక్యమబ్రవీత్. ౩. శృణు రామ కథా మేతాం
యథా పూర్వం సమాసతః, నారదః కథయామాస మమాశ్రమ ముపా
గతః. ౪. కదాచిదటమానోఽసావతిథిత్వముపాగతః, అర్చితస్తు యథా
న్యాయ్యం విధిదృష్టేన కర్మణా. ౫. సుఖాసీనః కథామేతాం మయా
పృష్టస్సకౌతుకాత్, కథయామాస ధర్మాత్మా మహర్షే శ్రూయతామితి.
౬. మేరుర్నగవరః శ్రీమాన్ జాంబూనదమయశ్శుభః, తస్యయన్మధ్య
మం శృంగం సర్వదైవతపూజితమ్. ౭. తస్మిన్దివ్యా సభారమ్యా బ్రాహ్మీ
యా శతయోజనా, తస్యామాస్తే సదా దేవః పద్మయోని శ్చతుర్ముఖః.
౮. యోగమభ్యసతస్తస్య నేత్రాభ్యాం యోఽరసోఽస్రవత్, తద్గృహీతం
భగవతా పాణినా చర్చితం తు తత్. ౯. నిక్షిప్తమాత్రం తద్భూమౌ
బ్రహ్మణా లోకకర్తృణా, తస్మిన్నశ్రుకణే రామ వానర స్సంబభూవ
హ. ౧౦. ఉత్పన్నమాత్రస్తు తదా వానరశ్చ నరోత్తమ, సమాశ్వాస్య
ప్రియై ర్వాక్యై రుక్తః కిల మహాత్మనా. ౧౧. పశ్యశైలం సువిస్తీర్ణం
సురైరధ్యుషితం సదా, తస్మిన్రమ్యే గిరివరే బహుమూలఫలాశనః. ౧౨.
మమాంతికచరో నిత్యం భవ వానరపుంగవ, కించిత్కాల మిహాస్వ త్వం
తవశ్రేయోభవిష్యతి. ౧౩. ఏవముక్త స్సచైతేన బ్రహ్మణా వానరోత్తమః,
ప్రణమ్య శిరసాపాదౌ దేవదేవస్య రాఘవ. ౧౪. ఉక్తవాన్లోకకర్తార
మాదిదేవం జగద్గురుమ్, యథాజ్ఞాపయసే దేవ స్థితోఽహం తవ శాసనే.
౧౫. ఏవముక్త్వాహరిర్దేవం యయౌ హృష్టమనాస్తదా, సతదా ద్రుమ
షండేషు ఫలపుష్పఘనేషు చ. ౧౬. బ్రహ్మప్రతిబలశ్శైఘ్ర్యే వనే ఫల
కృతాశనః, క్వచిన్మధూని ముఖ్యాని చిన్వన్పుష్పాణ్యనేకశః. ౧౭.

దినేదినే చ సాయాహ్నే బ్రహ్మణోఽంతిక మాగమత్, గృహీత్వా రామ
ముఖ్యాని పుష్పాణి చ ఫలాని చ. ౧౮. బ్రహ్మణో దేవదేవస్య పాద
మూలే న్యవేదయత్, ఏవం తస్య గతః కాలో బహుః పర్యటతో గిరిమ్.
౧౯. కస్యచి త్త్వథ కాలస్య సమతీతస్య రాఘవ, ఋక్షరాడ్వానర
శ్రేష్ఠ స్తృష్ణయా పరిపీడితః. ౨౦. ఉ త్తరం మేరుశిఖరం గత స్తత్ర చ
దృష్టవాన్, నానావిహంగసంఘుష్టం ప్రసన్నసలిలం సరః. ౨౧. చల త్కేసర
మాత్మానం కృత్వా తస్య తటేస్థితః, దదర్శ తస్మిం త్సరసి వక్త్రచ్ఛాయా
మథాత్మనః. ౨౨. కోఽయ మస్మి న్మమ రిపు ర్వసత్యంతర్జలే మహాన్,
రూపం చాంతర్గతం తత్ర వీక్ష్యతత్త్వథసో హరిః. ౨౩. క్రోధావిష్టమనా
హ్యేష నియతం మావమన్యతే, తదస్య దుష్టభావస్య కర్తవ్యో నిగ్రహో
మయా. ౨౪. ఏవం సంచింత్య మనసా స వై వానరచాపలాత్, ఆప్లుత్య
చాపత స్తస్మిన్ హ్రదే వానరస త్తమః. ౨౫. ఉత్ప్లుత్య తస్మాత్సరస ఉత్థితః
ప్లవగః పునః, తస్మిన్నేవ క్షణే రామ స్త్రీత్వం ప్రాప స వానరః. ౨౬.
మనోజ్ఞరూపా సా నారీ లావణ్యలలితా శుభా, వి స్తీర్ణ జఘనా సుభ్రూ
ర్నీలకుంచితమూర్ధజా. ౨౭. ముగ్ధా సస్మితవక్త్రా చ పీన స్తనతటా శుభా,
హ్రదతీరస్థితా భాతి ఋజుయష్టిర్లతా యథా. ౨౮. త్రైలోక్యసుందరీ కాంతా
సర్వచి త్తప్రమాథినీ, లక్ష్మీవ పద్మరహితా చంద్రజ్యోత్స్నేవ నిర్మలా.
౨౯. రూపేణాప్యభవ త్సాతు శ్రీర్గీర్దేవీ ఉమా యథా, ద్యోతయంతీ దిశ
స్సర్వా స్తత్రాభూ త్సా వరాంగనా. ౩౦. ఏతస్మిన్నంతరే దేవో నివృ త్త
స్సురనాయకః, పాదావుపాస్య దేవస్య బ్రహ్మణ స్తేన వై పథా. ౩౧.
తస్యామథచ వేళాయా మాదిత్యోఽపి పరిభ్రమన్, తస్మిన్నేవ వనే సోఽభూ
ద్యస్మిం త్సా తనుమధ్యమా. ౩౨. యుగప త్సా తదా దృష్టా దేవాభ్యాం
సురసుందరీ, కందర్పవశగౌ తౌ తు దృష్ట్వా తాం సంబభూవతుః. ౩౩.
తతః క్షుభితసర్వాంగౌ సురేంద్రతపనావుభౌ, తద్రూప మద్భుతం
దృష్ట్వా త్యాజితౌ ధైర్యమాత్మనః. ౩౪. తత స్తస్యాం సురేంద్రేణ
స్కన్నం శిరసి పాతితమ్, అనాసాద్యైవ తాం నారీం సనివృ త్తమదో
భవత్. ౩౫. తత స్సా వానరపతిం ప్రసూతబలశాలినమ్, అమోఘరేతస
స్తస్య వాసవస్య మహాత్మనః. ౩౬. వాలేషు పతితం బీజం వాలీనామ
బభూవహ, భాస్కరేణాఽపి తస్యాం వై కందర్పవశవర్తినా. ౩౭. బీజం

నిషిక్తం గ్రీవాయాం విధానమనువర్తినా, తేనాఽపి సా వరతను ర్నోక్తా
కించిద్వచశ్శుభమ్. ౩౮. నివృత్తమదనశ్చాథ సూర్యోఽపి సమపద్యత,
గ్రీవాయాం పతితే బీజే సుగ్రీవ స్సమజాయత. ౩౯. ఏవ ముత్పాదితౌ
వీరౌ వానరేంద్రౌ మహాబలౌ, దత్త్వాతు కాంచనీం మాలాం వాన
రేంద్రస్య వాలినః. ౪౦. అక్షయ్యాం గుణసంపూర్ణాం శక్రస్తు త్రిదివం
యయౌ, సూర్యోఽపి స్వసుతస్యైనం నిరూప్య పవనాత్మజమ్. ౪౧.
కృత్యేషు వ్యవసాయేషు జగామ సవితాంబరమ్, తస్యాం నిశాయాం
వ్యుష్టాయాం ముదితేచ దివాకరే. ౪౨. సతు వానరరూపం తు ప్రతిపేదే
పునర్నృప, స ఏవ వానరో భూత్వా పుత్రౌ స్వస్య ప్లవంగమౌ. ౪౩.
పింగేక్షణౌ హరివరౌ వపశ్యత్కామరూపిణౌ, మధూన్యమృతకల్పాని
పాయితౌ తేన తౌ తదా. ౪౪. గృహ్యాఋక్షరజాస్తాతు బ్రహ్మణోంతిక
మాగతః, దృష్ట్వర్క్ష రజసం పుత్రం బ్రహ్మలోకపితామహః. ౪౫. బహుశ
స్సాంత్వయామాస పుత్రాభ్యాం సహితం హరిమ్, సాంత్వయిత్వా తతః
పశ్చాద్దేవదూత మథాదిశత్. ౪౬. గచ్ఛ మద్వచనాద్దూత కిష్కిం
ధాం నామ వై శుభామ్, సాహ్యస్య గుణసంపన్నా మహతీచ పురీశుభా.
౪౭. తత్ర వానరయూథాని బహూని నివసంతిచ, బహురత్న సమా
కీర్ణా వానరైః కామరూపిభిః. ౪౮. పుణ్యాప్రణవతీదుర్గా చాతుర్వర్ణ్య
పురస్కృతా, విశ్వకర్మకృతా దివ్యా మన్నియోగాచ్చ శోభనా. ౪౯.
తత్ర ర్క్షరజసం పుత్రం సపుత్రం వానరర్షభమ్, యూథపాలాం స్సమా
హూయ యాంశ్చాన్యా న్ప్రాకృతా న్హరీన్. ౫౦. తేషాం సమ్యాభవ్య
సర్వేషాం మదీయజనసంసది, అభిషేచయ రాజానమారోప్య మహ
దాసనమ్. ౫౧. దృష్టమాత్రాశ్చ తే సర్వే వానరేణచ ధీమతా, అస్యర్క్ష
రజసో నిత్యం భవిష్యంతి వశానుగాః. ౫౨. ఇత్యేవ ముక్తే వచనే
బ్రహ్మణాతు హరీశ్వరమ్, పురతః కృత్యదూతోసౌ ప్రయయౌ తాం
పురీం శుభామ్. ౫౩. స ప్రవిశ్యానిలగతి స్తాం గుహాం వానరోత్తమమ్,
స్థాపయామాస రాజానం పితామహ నియోగతః. ౫౪. రాజాభిషేకవిధినా
స్నాతో థాభ్యర్చిత స్తదా, సబద్ధమకుటశ్రీమా నభిషిక్త స్స్వలం
కృతః. ౫౫. ఆజ్ఞాపయామాస హరీం స్సర్వా న్ముదితమానసః, సప్త
ద్వీపసముద్రాయాం పృథివ్యాం యే ప్లవంగమాః. ౫౬. వాలి సుగ్రీవ

యో లేవ హ్యేషత్వర్క్ష రజా పితా, జననీ చైవ తు హారి రిత్యేత
ద్భవమ స్తు తే. ౧౭. యశ్చైతచ్ఛ్రావయే ద్విద్వా న్యశ్చైతచ్ఛృణు
యాన్నరః, సిధ్యంతి తస్య కార్యార్థాః మనసో హర్ష వర్ధనాః. ౧౮.
ఏతచ్చసర్వం కథితం మయా విభో ప్రవిస్తరేణేహ యథార్థత స్తవ,
ఉత్పత్తిరేషా రజనీచరాణా ముక్తాతథా వేహహారీశ్వరాణామ్. ౧౯.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే - ఉత్తరకాణ్డే - అధికపాఠే
సుగ్రీవోత్పత్తికథనం నామ ప్రథమస్సర్గః.

అధికపాఠే - ద్వితీయస్సర్గః.

ఏతాం శ్రుత్వా కథాం దివ్యాం పౌరాణీం రాఘవ స్తదా,
భ్రాతృభి స్సహితో వీరో విస్మయం పరమం యయౌ. ౧. రాఘవోఽథ
ఋషే ర్వాక్యం శ్రుత్వా వచన మబ్రవీత్, కథేయం మహతీపుణ్యా
త్వత్ప్రసాదా చ్ఛ్రుతా మయా. ౨. బృహత్కౌతూహలేనాఽస్మి
సంవృతో మునిపుంగవ, ఉత్పత్తి ర్యాదృశీ దివ్యా వాలిసుగ్రీవయో
ర్ద్విజ. ౩. బ్రహ్మాశే మమ కిం చిత్రం సురేంద్ర తపనావుభౌ, జాతౌ వానర
శార్దూలౌ బలేన బలినాం వరౌ. ౪. ఏవ ముక్తేతు రామేణ కుంభయోని
రభాషత, ఏవ మేత న్మహాబాహో వృత్త మాసీ త్పురా కిల. ౫. అథా
పరాం కథాం దివ్యాం శృణు రాజం స్సనాతనీమ్, యదర్థం రామ వైదేహీ
రావణేన పురాహృతా. ౬. తత్తేహం కీర్తయిష్యామి సమాధిం శ్రవణే కురు,
పురాకృతయుగే రామ ప్రజాపతిసుతం ప్రభుమ్. ౭. సనత్కుమార మా
సీనం రావణో రాక్షసాధిపః, దదర్శ సూర్యసంకాశం జ్వలంతమివ తేజసా.
౮. వినయావనతో భూత్వా హ్యభివాద్య కృతాంజలిః, ఉక్తవా న్రావణో
రామ తమృషిం సత్యవాదినమ్. ౯. కోహ్యస్మి న్ప్రవరో లోకే దేవానాం
బలవత్తరః, యం సమాశ్రిత్య విబుధా జయంతి సమరే రిపూన్. ౧౦. కం
యజంతి జనా నిత్యం కం ధ్యాయంతి చ యోగినః, ఏతన్మే శంస భగవ
న్విస్తరేణ తపోధన. ౧౧. విదిత్వా హృద్గతం తస్య ధ్యానదృష్టి ర్మహా
యశాః, ఉవాచ రావణం ప్రేమ్ణా శ్రూయతా మితి పుత్రక. ౧౨. యో
బిభర్తి జగత్కృత్స్నం యస్యోత్పత్తిం న విద్మహే, సురాసురై ర్నతో
నిత్యం హరి ర్నారాయణః ప్రభుః. ౧౩. యస్య నాభ్యుద్భవో బ్రహ్మా

విశ్వస్య జగతః పతిః, యేన సర్వ మిదం సృష్టం విశ్వం స్థావరజంగమమ్. ౧౪. తం సమాశ్రిత్య విబుధా విధినా హరి మధ్వరే, పిబంతి హ్యమృతం చైవ మానవా శ్చ యజంతి తమ్. ౧౫. పౌరాణై శ్చైవ వేదైశ్చ పాంచ రాత్రై స్తథైవచ, ధ్యాయంతి యోగినో నిత్యం క్రతుభిశ్చ యజంతి తమ్. ౧౬. దైత్య దానవ రక్షాంసి యేచాన్యే చామరద్విషః, సర్వాన్ జయతి సంగ్రామే సదా సర్వై స్సుపూజ్యతే. ౧౭. శ్రుత్వా మహర్షే స్తద్వాక్యం రావణో రాక్షసాధిపః, ఉవాచ ప్రణతో భూత్వా పునరేవ మహా మునిమ్. ౧౮. దైత్య దానవ రక్షాంసి యేహతా స్సమరేఽరయః, కాం గతిం ప్రతిపద్యంతే కే చ తే హరిణాహతాః. ౧౯. రావణస్య వచ శ్శ్రుత్వా ప్రత్యువాచ మహాముని, దైవతై ర్నిహతా నిత్యం ప్రాప్ను వంతి దివస్థలమ్. ౨౦. పున స్తస్మా త్పరిభ్రష్టా జాయంతే వసుధాతలే, పూర్వార్జితై స్సుఖై ర్దుఃఖై ర్జాయంతే చ మ్రియంతి చ. ౨౧. యేయే హతాశ్చక్రధరేణ రాజం స్త్రైలోకనాథేన జనార్దనేన, తేతే గతా స్తత్ర లయం నరేంద్రాః క్రోధోఽపి దేవస్య వరేణ తుల్యః. ౨౨. శ్రుత్వా తత స్తద్వచనం నిశాచర స్సనత్కుమారస్య ముఖాద్వినిర్గ తమ్, తథా ప్రహృష్ట స్సబభూవ విస్మితః కథంను యాస్యామి హరిం మహాహవే. ౨౩.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-అధికపాఠే--ద్వితీయస్సర్గః.

అధికపాఠే - తృతీయస్సర్గః.

ఏవం చింతయత స్తస్య రావణస్య దురాత్మనః, పునరేవా పరం వాక్యం వ్యాజహార మహామునిః. ౧. మనస శ్చేప్సితం యత్త ద్భవిష్యతి మహాహవే, సుఖీభవ మహాబాహో కంచిత్కాల ముదీక్షయ. ౨. ఏవం శ్రుత్వా మహాబాహు స్తమృషిం ప్రత్యువాచ సః, కీదృశం లక్షణం తస్య బ్రూహి సర్వ మశేషతః. ౩. రాక్షసేశ వచ శ్శ్రుత్వా స మునిః ప్రత్యభాషత, శ్రూయతాం సర్వమాఖ్యాస్యే తవ రాక్షసపుంగవ. ౪. సహి సర్వగతో దేవ స్సూక్ష్మోఽవ్యక్తస్సనాతనః, తేన సర్వమిదం ప్రోతం త్రైలోక్యం సచరాచరమ్. ౫. సభూమౌ దివి పాతాళే పర్వతేషు వనేషుచ, స్థావరేషు చ సర్వేషు గ్రామేషు నగరేషు చ. ౬. ఓంకారశ్చైవ

సత్యం చ సావిత్రీ పృథివీ చ సః, ధరాధరధరో దేవో హ్యనంత ఇతి విశ్రుతః.౭. అహశ్చ రాత్రిశ్చ ఉభేచ సంధ్యే దివాకరశ్చైవ యమశ్చ సోమః,సఏవ కాలో హ్యనల శ్చవాయు స్స్రబ్రహ్మరుద్రాచ సఏవ కాలః. ౮.విద్యోతతి జ్వలతి భాతిచ పాతి లోకా న్సృజత్యయం సంహరతి ప్రశాస్తి,క్రీడాం కరోత్యవ్యయలోకనాథో విష్ణుః పురాణో భవనాశ హేతుః ౯.అథవా బహునా నేన కి ముక్తేన దశానన, తేన సర్వమిదం వ్యాప్తం త్రైలోక్యం సచరాచరమ్, ౧౦. నీలోత్పలదళశ్యామః కింజల్కారుణవస్త్రకః, ప్రావృట్కాలే యథావ్యోమ్ని సతటిత్తోయద స్తథా.౧౧.శ్రీమా న్మేఘవపు శ్శ్యామః పంకజారుణలోచనః,శ్రీవత్సే నోరసాయుక్త శ్శశాంకకృతలక్షణః. ౧౨. తస్య నిత్యం శరీరస్థా మేఘ స్యేవ శతహ్రదా,సంగ్రామరూపిణీ లక్ష్మీ ర్దేహ మావృత్య తిష్ఠతి. ౧౩. నస శక్య స్సురై ర్ద్రష్టుం నాసురై ర్నచ పన్నగైః, యస్య ప్రసాదం కురుతే సవైతం ద్రష్టు మర్హతి.౧౪. సహి యజ్ఞఫలై స్తాత నతపోభి స్తు సంచితైః,శక్యతే భగవాన్ ద్రష్టుం న దానేన నచేజ్యయా.౧౫.తద్భక్తై స్తద్గతప్రాణై స్తచ్చిత్తై స్తత్పరాయణైః,శక్యతే భగవాన్ ద్రష్టుం జ్ఞాన నిర్దగ్ధ కిల్బిషైః.౧౬.అథవా రాక్షసేంద్ర త్వం యది తం ద్రష్టు మిచ్ఛసి, కథయిష్యామి తే సర్వం శ్రూయతాం యది రోచతే. ౧౭. కృతే యుగే వ్యతీతే వై ముఖే త్రేతాయుగస్య తు,హితార్థం దేవమర్త్యానాం భవితా నృపవిగ్రహః. ౧౮. ఇక్ష్వాకూణాం చ యో రాజా భవే ద్దశరథో భువి, తస్య సూనుర్మహాతేజా రామో నామ భవిష్యతి. ౧౯. మహాతేజా మహాబుద్ధి ర్మహాబలపరాక్రమః,మహాబాహు ర్మహాసత్త్వః క్షమయా పృథివీసమః. ౨౦. ఆదిత్య ఇవ దుష్ప్రేక్ష స్సమరే శత్రుభి స్సదా, భవితా హి తథా రామో నరో నారాయణః ప్రభుః. ౨౧. పితు ర్నియోగా త్సవిభు ర్దండకాఖ్యే మహావనే, విచరిష్యతి ధర్మాత్మా సహభ్రాత్రా మహాత్మనా. ౨౨. తస్య పత్నీ మహాభాగా లక్ష్మీ స్సీతేతి విశ్రుతా, దుహితా జనకస్యైషా ఉత్థితా వసుధాతలాత్. ౨౩. రూపేణాప్రతిమా లోకే సర్వలక్షణలక్షితా, ఛాయేవానుగతా రామం నిశాకర మివ ప్రభా. ౨౪. శీలాచారగుణోపేతా సాధ్వీ ధైర్యసమన్వి తా, సహస్రాంశో రశ్మిరివ హ్యేకమూర్తి రివ స్థితా. ౨౫. ఏవం తే

సర్వ మాఖ్యాతం మయా రావణ విస్తరాత్, మహాత్మో దేవదేవస్య శాశ్వతస్యావ్యయస్య చ. ౨౬. ఏవం శ్రుత్వా మహాబాహూ రాక్ష సేంద్రః ప్రతాపవాన్, త్వయా సహ విరోధేచ్ఛు శ్చింతయామాస రాఘవ.-౨౭-వాక్యం సనత్కుమారస్య చింతయానో ముహు ర్ముహుః, రావణో ముముదే శ్రీమా న్యుద్ధార్థీ విచచారహ. ౨౮. శ్రుత్వా చ తాం కథాం రామో విస్మయోత్ఫుల్లలోచనః, శిరసశ్చాలనం కృత్వా తమర్థం పరిచింతయన్. ౨౯, శ్రుత్వాతు వాక్యం సనరేశ్వర స్తదా ముదాయుతో విస్మయమానచక్షుః, పునశ్చ తం జ్ఞానవతాం ప్రధాన మువాచ వాక్యం వద మే పురాతనమ్. ౩౦.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-అధికపాఠే-తృతీయస్సర్గః.

అధికపాఠే - చతుర్థస్సర్గః.

తతః పున ర్మహాతేజాః కుంభయోనిర్మహాయశాః, ఉవాచ రామం ప్రణతం పితామహ ఇవేశ్వరమ్.౧.శ్రూయతా మితి చామంత్ర్య రామం సత్యపరాక్రమమ్, కథాశేషం మహాతేజాః కథయామాస సప్రభుః.-౨. యథాఖ్యానం శ్రుతం చైవ యథా వృత్తం చ తత్తథా, ప్రీతాత్మా కథయామాస రాఘవాయ మహామతిః. ౩. ఏతదర్థం మహాబాహో రావణేన దురాత్మనా, సుతా జనకరాజస్య హృతా రామ మహామతే. ౪. ఏతాం కథాం మహాబాహో నారద స్సుమహాయశాః, కథయామాస మహ్యం వై మేరౌ గిరివరోత్తమే. ౫. దేవగంధర్వ సిద్ధానా మృషీణాం చ మహాత్మనామ్, కథాశేషం పునస్సోథ కథయామాస రాఘవ.౬. నారద స్సుమహాతేజాః ప్రహస న్నివ మానద,తాం కథాం శృణు రాజేంద్ర మహాపాపప్రణాశినీమ్. ౭. యాంతు శ్రుత్వా మహాబాహో ఋషయో దైవతై స్సహ, ఊచు స్తం నారదం సర్వే హర్షపర్యాకులేక్షణాః. ౮. యశ్చేమాం శ్రావయే న్నిత్యం శృణుయా ద్వాపి భక్తితః, సపుత్రపౌత్రవాన్ రామ స్వర్గలోకే మహీయతే. ౯.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే - అధికపాఠే-చతుర్థస్సర్గః.

---

*

అధికపాఠే - పఞ్చమస్సర్గః.

తత స్సరావణో రామ పర్యట న్పృథివీతలమ్, విజయార్థీ మహా శూర్త్తై రాక్షసైః పరివారితః. ౧. దైత్యదానవరక్షస్సు యం శృణోతి బలాధికమ్, త మాహ్వాయతి యుద్ధార్థీ రావణో బలదర్పితః. ౨. ఏవం సపర్యటంత్సర్వాం పృథివీం పృథివీపతే, బ్రహ్మలోకా న్నివర్తంత మాససాదాథ నారదమ్. ౩, వ్రజంతం మేఘపృష్ఠస్థ మంశుమంత మివాపరమ్, తం చాభిసృత్య ప్రీతాత్మా హ్యభివాద్యకృతాంజలిః. ౪. ఉవాచ హృష్టమనసా నారదం రావణ స్తదా, ఆబ్రహ్మభువనాల్లోకా స్త్వయా దృష్టాహ్యనేకశః. ౫. కస్మి న్లోకే మహాభాగ మానవా బలవత్తరాః, యోద్ధుమిచ్ఛామి తైస్సాకం యథాకామం యథాసుఖమ్. ౬. తచ్ఛ్రుత్వా నారదో వాక్యం రావణస్య దురాత్మనః, చింతయిత్వా ముహూర్తం తు నారదః ప్రత్యువాచ తమ్. ౭. అస్తిరాజ న్మహాద్వీపో క్షీరోదస్య సమీపతః, యత్ర తే చంద్రసంకాశా మానవా స్సుమహాబలాః. ౮. మహాకాయా మహావీర్యా మేఘస్తనితనిస్వనాః, మహామాత్రా ధైర్యవంతో మహాపరిఘబాహవః. ౯. శ్వేతద్వీపే మయాదృష్టా మానవా రాక్షసాధిప, బలవీర్యసమాయుక్తాన్యాదృశాం స్త్వ మిహేచ్ఛసి. ౧౦. నారదస్య వచశ్శ్రుత్వా రావణః ప్రత్యువాచ హ, కథం నారద జాయంతే తస్మిన్ద్వీపే మహాబలాః. ౧౧. శ్వేతద్వీపే కథం వాసః ప్రాప్తస్తై స్సు మహాత్మభిః, ఏతన్మే సర్వమాఖ్యాహి ప్రభో నారద తత్త్వతః. ౧౨. త్వయా దృష్టం జగత్సర్వం హస్తామలకవత్సదా, రావణస్య వచశ్శ్రుత్వా నారదః ప్రత్యువాచ తమ్. ౧౩. అనన్యమానసా నిత్యం నారాయణపరాయణాః, తథా బ్రాహ్మణభక్తాశ్చ తత్సమర్చాపరాయణాః. ౧౪. ఏకాంతభావానుగతా స్తే నరా రాక్షసాధిప, తచ్చిత్తా స్తద్గతప్రాణాః నరా నారాయణం శ్రితాః. ౧౫. శ్వేతద్వీపే తు తై ర్వాస ఆర్జితః పుణ్యకర్మభిః, యే హతా లోకనాథేన శార్ఙ్గమానమ్య సంయుగే. ౧౬. చక్రాయుధేన దేవేన తేషాం వాస స్త్రివిష్టపే, నహియజ్ఞఫలై స్తాత నతపోభి ర్నసంయమైః. ౧౭. సచ దానఫలై ర్ముఖ్యై స్సలోకః

ప్రాప్యతే సుఖమ్, నారదస్య వచశ్శ్రుత్వా దశగ్రీవ స్సువిస్మితః. ౧౮.
ధ్యాత్వా తు సుచిరం కాలం తేన యోత్స్యామి సంయుగే, ఆపృచ్ఛ్య
నారదం ప్రాయా చ్ఛ్వేతద్వీపాయ రావణః. ౧౯. నారదోఽపి చిరం
ధ్యాత్వా కౌతూహలసమన్వితః, దిదృక్షుః పరమాశ్చర్యం తత్రైవ
త్వరితం యయౌ. ౨౦. స హి కేళికరో విప్రో నిత్యం చ సమరప్రియః,
రావణోఽపి యయౌ తత్ర రాక్షసై స్సహరాఘవ. ౨౧. మహతా
సింహనాదేన నాదయంత్సదిశో దశ, గతేతు నారదే తత్ర రావణోఽపి
మహాయశాః. ౨౨. ప్రాప శ్వేతం మహాద్వీపం దుర్లభో యస్సురై
రపి, తేజసా తస్య ద్వీపస్య రావణస్య బలీయసః. ౨౩. తత్తస్య పుష్పకం
యానం వాతవేగసమాహతమ్, అవస్థాతుం నశక్నోతి వాతాహత
ఇవాంబుదః. ౨౪. సచివా రాక్షసేంద్రస్య ద్వీపమాసాద్య దుర్దృశమ్,
అబ్రువ న్రావణం భీతా రాక్షసా జాతసాధ్వసాః. ౨౫. రాక్షసేంద్ర
వయం మూఢా భ్రష్టసంజ్ఞావిచేతనః, అవస్థాతుం న శక్ష్యామో యుద్ధం
కర్తుం కథంచన. ౨౬. ఏవముక్త్వా దుద్రువు స్తే సర్వఏవ నిశాచరాః,
రావణోఽపి హి తద్యానం పుష్పకం హేమభూషితమ్. ౨౭. విసర్జయా
మాస తదా సహ తైః క్షణదాచరైః, గతేతు పుష్పకే రామ రావణో
రాక్షసాధిపః. ౨౮. కృత్వా రూపం మహాభీమం సర్వరాక్షసవర్జితః,
ప్రవివేశ తదా తస్మిన్ శ్వేతద్వీపే సరావణః. ౨౯. ప్రవిశన్నేవ త
త్రాశు నారీభి రుపలక్షితః, ఏకయా సుస్మితం కృత్వా హస్తే గృహ్య
సరావణః. ౩౦. పృష్టశ్చాగమనం బ్రూహి కిమర్థ మిహ చాగతః,
కోహి త్వం కస్యవా పుత్రః కేనవా ప్రహితో వద. ౩౧. ఇత్యుక్తో
రావణో రాజన్ క్రుద్ధో వచనమబ్రవీత్, అహం విశ్రవసః పుత్రో
రావణో రాక్షసాధిపః. ౩౨. యుద్ధార్థ మిహసం ప్రాప్తో నచపశ్యామి
కంచన. ఏవం కథయత స్తస్య రావణస్యదురాత్మనః. ౩౩. ప్రాహసం స్తే
తతస్సర్వే సస్వనం యువతీజనాః, ఏకయా క్రుద్ధయాతాసాం బాలవ
ద్గృహ్యలీలయా. ౩౪. భ్రామిత స్తు సఖీమధ్యే విక్షిప్తస్సదశాననః, సఖి
మన్యాం సమాహూయ పశ్యత్వం కీటకం ధ్రువమ్. ౩౫. దశాస్యం వింశతి
భుజం కృష్ణాంజనసమప్రభమ్, హస్తాద్ధస్తేన చ క్షిప్తో భ్రామ్యతే శ్రమ
లాలసః. ౩౬. భ్రామ్యమాణేన బలినా రాక్షసేన విపశ్చితా, పాణా

వేకాథ సందష్టా రోషేణ వనితా శుభా. ౩౭. ముక్త స్తయా శుభః
కీటో ధున్వంత్యా హస్తవేదనాత్, గృహీత్వాన్యా రాక్షసేంద్ర
ముత్పపాత విహాయసా. ౩౮. తత స్తామపి సంక్రుద్ధో విదదార నఖై
ర్భృశమ్,తయా సహి వినిర్ధూత స్సహసైవ నిశాచరః. ౩౯. పపాత చాం
భసో మధ్యే సాగరస్య భయాతురః, పర్వతస్యేవ శిఖరం యథా వజ్ర
విదారితమ్. ౪౦. ప్రాప తత్సాగరస్యేవ జలే తస్థా నిపాతితః, ఏవం స రావ
ణో రామ శ్వేతద్వీపనివాసిభిః. ౪౧. స్త్రీజనై ర్వినిగృహ్యాశు భ్రామి
తశ్చ తత స్తతః, నారదోఽపి మహాతేజా రావణం వీక్ష్య ధర్షితమ్. ౪౨.
విస్మయం పరమం గత్వా ప్రజహాస ననర్త చ, తత స్సాగరజలా జ్జల
క్లిన్న శిరోరుహః. ౪౩. దక్షిణం తీర మాసాద్య చింతయామాస విస్మి
తః, మే మయా నిర్జితా లోకా న తేషు భయ మీదృశమ్. ౪౪. స్వభావ
తోఽల్పవీర్యాణాం నిరుద్ధం యోషితా మిదమ్, నూన మేతస్య లోకస్య
మానవాః ప్రభవిష్ణవః. ౪౫. స్త్రీరూపవిగ్రహధరా యాన్మాచష్ట
నారదః, బలవద్భి స్తు సంధేయ మితి సంచింత్య నిశ్చితమ్. ౪౬. భూయ
స్తాసాం ప్రవృత్త్యర్థం తద్వనం సమలోడయత్, అథాపశ్య న్మహా
త్మానం పితామహసుతం ప్రభుమ్. ౪౭. సనత్కుమార మాసీనం సర్వ
యోగభృతాం వరమ్, జాజ్వల్యమానం తపసా సమిద్భి రివ పావకమ్.
౪౮. అపశ్య ద్దక్షిణే పార్శ్వే విచరంతం గుహాశ్రయమ్, స తం దృ
ష్ట్వా తపోవృద్ధ మభివాద్య కృతాంజలిః. ౪౯. ప్రీడితః పరిపప్రచ్ఛ
బ్రహ్మర్షిం సత్యవాదినమ్, భగవన్ కేన లోకోఽయం కల్పిత స్సుమ
హాత్మనా. ౫౦. కేవా లోకే వసంత్యస్మిన్ సర్వజ్ఞానవతాం వర, కించ
త్వం ధ్యాయసే బ్రహ్మన్ శంస మే సుసమాధినా. ౫౧. ఏతన్మే
బ్రూహి తత్సర్వం సర్వజ్ఞో హ్యసి మే శ్రుతః,ఏవ ముక్తో మహాతేజా
విదిత్వా తస్య హృద్గతమ్. ౫౨. ఉవాచ వాక్యం ప్రహసన్ శ్రూయ
తా మితి పుత్రక, యో హి వై సర్వ మేవేదం బిభర్తి సచరాచరమ్.
౫౩. త్రైలోక్యం యస్య భూతాత్మా యస్యోత్పత్తిం న విద్మహే, య
మాహు ర్వేదవిదుషః పురుషం తమసః పరమ్. ౫౪. ఆదిత్యరూప మ
జరం పరమాత్మాన మీశ్వరమ్, యస్య నాభిభవో బ్రహ్మా పితా మమ
పితామహః. ౫౫. కైలాసనిలయ శ్శ్రీమాన్ భవశ్చ క్రోధసంభవః,

యం సమాశ్రిత్య విబుధా విధినా హవి రధ్వరే. ౫౬. పిబంతి చా
మృతం హృష్టాః పరిభూయ దితే స్సుతాన్,యస్య శ్వాసానిలోద్భూతా
శ్రీయ స్త్వా మపరాజితమ్. ౫౭. గృహీత్వా సుమహావేగా శ్చిక్షేపు
స్సాగరాంభసి, యేన దైత్యా మహావీర్యా దానవా శ్చ సనైర్ఋతాః.
౫౮. నిహతా బహురూపేణ బహవో బాహుశాలినః, తేనాయం
లోకనాథేన కల్పిత స్సుమహాత్మనా. ౫౯. గోవిందేన నివాసార్థం లోకో
వై సుమహాత్మనా, అర్చయంతి జగన్నాథం నారాయణపరాయణాః.౬౦.
అద్యాపి సర్వభూతేషు మహాయోగబలాశ్రయాః, యజంతి పంచభి
ర్యజ్ఞై స్సతతం మధుసూదనమ్. ౬౧. ఏకాంతినో మహాసత్త్వా వసంతి
సుసమాహితాః, యః పురాణే చ వేదే చ పాంచరాత్రే చ పఠ్యతే.
౬౨. సాంఖ్యయోగే చ మునిభి ర్ధ్యాయతే చేజ్యతే చ యః, మునిభి
ర్దేవసంఘైశ్చ స్థాప్యతే భగవాన్ హరిః.౬౩. మధుకైటభయో ర్హంతా
య స్త మన్వేష్టు మర్హసి, పితామహోపి తం దేవం న చ జానాతి
రావణ. ౬౪. యస్తు నిత్యం విజానాతి హరిం నారాయణం విభుమ్,
జగదాభరణం పుణ్యం తస్య మోక్షో న సంశయః. ౬౫. ఏత
చ్ఛ్రుత్వా మునే ర్వాక్యం ప్రసన్నేనాంతరాత్మనా, పునరేవ తతో
రక్షః పప్రచ్ఛ మునిపుంగవమ్. ౬౬. కథం చ దృశ్యతే దేవః కథం
చ శ్రూయతే భువి, కథం చ క్రీడతే లోకే ద్రష్టుం వా శక్యతే
కథమ్.౬౭. కియతా్కాలేన వా బ్రహ్మన్ లోకోఽయం తపసా మయా,
శక్యః ప్రవేష్టుం తద్బ్రూహి సర్వం హి విదితం తవ. ౬౮. ఆకర్ణ్య
సస్పృహం తస్య వాక్యం వాక్యవిశారదః, ప్రత్యువాచ మని ర్ధీమాన్
తత్సర్వ మనుపూర్వశః. ౬౯. స హి సర్వగతో దేవ స్సూక్ష్మో
వ్యక్త స్సనాతనః, యేన సర్వ మిదం వ్యాప్తం త్రైలోక్యం సచరా
చరమ్.౭౦. స భూమౌ దివి పాతాళే పర్వతేషు వనేషు చ, సాగరేషుచ
సర్వేషు వసతీహ సరిత్సుచ. ౭౧. అహశ్చ రాత్రిశ్చ ఉభే చ సంధ్యే దివా
కరశ్చైవ యమశ్చ సోమః, స ఏవ కాలో వరుణ స్సఏవ సబ్రహ్మ
రుద్రేంద్రముఖా స్సచాగ్నిః. ౭౨. ఓంకారో భూర్భువ స్స్వశ్చ
గాయత్రీ సంధ్య ఏవ చ,ధరాధరధరో దేవ స్సోనంత ఇతి విశ్రుతః. ౭౩.

విద్యోతతి జ్వలతి వర్షతి వాతి పాతి గర్జత్యుపైతి తపతే దహతేస
చైవ, లోకాన్ సృజత్యవతి సంహరతే స దైవ దైత్యాన్ స ఏవ దహతే
జగతి ప్రసహ్య. ౨౪. స న శక్య స్సురై ర్ద్రష్టుం నాసురై ర్నచ పన్నగైః,
ప్రసాదం కురుతే యస్య స వై తం ద్రష్టు మర్హతి. ౨౫. తద్గతై స్తద్గత
ప్రాణై శ్శుచిభి స్తత్పరాయణైః, శక్యః ప్రవేష్టుం లోకోఽయం జ్ఞాన
నిర్ధూతకిల్బిషైః. ౨౬. ఏవం విధై రయం లోకః ప్రాప్యతే పురు
షోత్తమైః, అకామకారిభి ర్ద్వైవై రక్రోధై ర్ద్ధగతామసైః. ౨౭. యశ్చైవ
సుమహాకాయః ప్రవిష్టో లోక మవ్యయమ్, ఆస్తే తథైవ హరిణా కృతా
తేన మహాపురీ. ౨౮. అష్టావింశే యుగే ప్రాప్తే మనో రస్య వివస్వతః,
వైష్ణవీం మూర్తి మావిశ్య లోకమేనం ప్రవేక్ష్యసి. ౨౯. నాతః
పరతరం శ్రోతుం మత్తో వై రాక్షసేశ్వర, ఉత్తిష్ఠ గచ్ఛ భద్రం తే
ప్రాప్స్యసే గతి మీప్సితామ్. ౩౦. ఏవ ముక్త స్తథేత్యుక్త్వా తం ప్రణ
మ్యాభిపూజ్యచ, సమాసాద్య మహత్సైన్యం యయౌ లంకా మశం
కితః. ౩౧. నారదోఽపి ప్రహృష్టాత్మా దృష్ట్వా సర్వ మశేషతః, ద్రుతం
మేరు ముపాగమ్య విశతే తాం శుభాం సభామ్. ౩౨. తస్యాం
బ్రహ్మాణ మాసీన మభివాద్య కృతాంజలిః, దేవాన్ సంశ్రావయామాస
సమీపే పద్మజన్మనః. ౩౩. నిశమ్య సుమహత్పుణ్య మాఖ్యానం పద్మ
సంభవః, నారదం సంపరిష్వజ్య ప్రాహ భూతభవిష్యవిత్. ౩౪. హిరణ్య
కశిపుః పూర్వం బభూవైష నిశాచరః, అవధ్యో బహుభి ర్యోగై
ర్వరదానా న్మహాబలః. ౩౫. స కదాచి న్మహాత్మానం పద్మనాభ మధో
క్షజమ్, సభాయాం గర్హయన్ దర్పాత్ నృసింహావపుషం హరిమ్. ౩౬.
సముద్గృహ్య నఖై స్తేన దీర్యమాణస్య సంయుగే, రక్తసంస్పర్శజం
దివ్యం చక్షు ర్దైత్యపతే రభూత్. ౩౭. స తు తద్రాక్షసం జన్మ తస్మా
న్మానుష్యజన్మనః, భావినీం నిధనప్రాప్తిం పశ్యన్ దివ్యేన చక్షుషా. ౩౮.
శ్రీవత్సాంకం తదంకస్థః ప్రాహ దైత్య శ్శనై రిదమ్, నఖై ర్విభిన్న
హృదయః క్షణం దీనః కృతాంజలిః. ౩౯. తప్తహాటకకేశాంత జ్వాలత్పా
వకలోచన, వజ్రాయుధనఖస్పర్శ దివ్యసింహ నమోస్తు తే. ౪౦. కైట
భారే హరే దేవ విష్ణో విపులవిక్రమ, త్రాహి మాం భూతభవ్యేశ

శరణాగతవత్సల. ౯౧.త్వద్దత్తే రాక్షసే భావే మానుషే చ పదే విభో,
ప్రాప్నుయాం త్వన్మయో లోకం లోకనాథ ప్రసీద మే.౯౨.ఏవ ముక్త
స్తథే త్యుక్త్వా యయౌ దైత్యపతిం హరిః, హంసయుక్తవిమానేన
కింకిణీజాలమాలినా. ౯౩. సఏవ చ పున స్తత్ర రాక్షసోఽభూ న్మహా
సురః, రాక్షసేన విధానేన సదా తద్భావభావితః. ౯౪. మానుషత్వ
ముపాగమ్య లోకాన్ హంతుం కృతోద్యమమ్, తృతీయం చ హతం
తేన శ్వేతద్వీపం ప్రవేక్ష్యతి. ౯౫. వైష్ణవం తేజ ఆవిశ్య యథోక్తం
బ్రహ్మవాదినా, మయాపి చేహసంస్థేన దృష్టమేవాక్షుదర్శనాత్. ౯౬.
మయావలంబితం సర్వం దేవస్య పరమాత్మనః, య స్త్విదం పఠతే నిత్యం
పుణ్య మాఖ్యాన మాదితః. ౯౭. నారదోక్తం మనుష్యో వై సయాతి
పరమాం గతిమ్, వైష్ణవం పరమాఖ్యానం సర్వపాపప్రణాశనమ్. ౯౮.
నిత్యం చ శృణుయా ద్యశ్చ సోఽపి పాపా త్ప్రముచ్యతే, జాతి
స్మరత్వం విప్రత్వం కులే మహతి సంభవమ్. ౯౯. సర్వజ్ఞతాం చ లభ
తే నాత్ర కార్యా విచారణా, స చ సంస్తూయ చ హరిం ప్రవిష్టః
కమలోద్భవః. ౧౦౦. అనుభావ్య సురాన్ సర్వాన్ యయౌ స్వం లోక
మీశ్వరః, నారద స్తు తత స్తస్మా న్మేరుపృష్ఠం పరిభ్రమన్. ౧౦౧.
సతు మా మాజగామాశు దిదృక్షు ర్ద్వాదశాత్మకమ్,స మయా శాస్త్ర
త స్సమ్యగభివా ద్యాభిపూజితః. ౧౦౨. ఆఖ్యాన మిద మాచష్టమ
మానుగ్రహకామ్యయా, మయా ప్యేతత్సదస్యేభ్య పావనార్థం
మనోరమమ్. ౧౦౩. భక్త్యా తవ మహాబాహో కథామృతముదా
హృతమ్, ఏతదర్థం మహాబాహో రావణేన దురాత్మనా. ౧౦౪. విజ్ఞా
యాపహృతా సీతా త్వత్తో మరణకాంక్షయా, భవాన్నారాయణో
దేవ శ్శంఖచక్రగదాధరః.౧౦౫. శార్ఙ్గచక్రాయుధః ఖడ్గీ సర్వదేవ నమ
స్కృతః,శ్రీవత్సాంకో హృషీకేశ స్సర్వదేవాభిపూజితః. ౧౦౬. పద్మ
నాభో మహాయోగీ భక్తానా మభయప్రదః, వధార్థం రావణస్య త్వం
ప్రవిష్టో మానుషీం తనుమ్. ౧౦౭. కిం న వేత్సి త్వ మాత్మానం యథా
నారాయణో హ్యహమ్, మాముహ్యస్వ మహాభాగ స్మర చాత్మాన
మాత్మనా. ౧౦౮. గుహ్యాద్గుహ్యతమ స్త్వం హి ఏవ మాహ పితా

మహాం,త్రిగుణ శ్చ త్రివేదీ చ త్రిధామా త్రిపదాత్మకః.౧౦౯. త్రికాల కర్తా త్రైవిద్య స్త్రిదశారి ప్రమర్దనః,త్వయాక్రాంతా స్త్రయో లోకాః పురాణై ర్విక్రమై స్త్రిభిః. ౧౧౦. త్వం మహేంద్రానుజ శ్శ్రీమా న్బలిబంధనకారణాత్, అదిత్యాగర్భ సంభూతో విష్ణు స్త్వం హి సనాతనః. ౧౧౧. లోకా ననుగృహీతుం వై ప్రవిష్టో మానుషీం తనుమ్, తదిదం సాధితం కార్యం సురాణాం సురసత్తమ.౧౧౨.నిహతో రావణః పాప స్సపుత్రగణబాంధవః, ప్రహృష్టా శ్చ సురా స్సర్వే ఋషయ శ్చ తపోధనాః. ౧౧౩. ప్రశాంతం చ జగత్సర్వం త్వత్ప్రసాదా త్సురేశ్వర, సీతా లక్ష్మీ ర్మహాభాగా సంభూతా వసుధాతలాత్. ౧౧౪. త్వదర్థ మియ ముత్పన్నా జనకస్య గృహే ప్రభో, లంకా మానీయ యత్నేన మాతేవ పరిరక్షితా. ౧౧౫. ఏవ మేత త్సమాఖ్యాతం తవ రామ మహాయశః,మమాపి నారదేనోక్త మృషిణా దీర్ఘజీవినా.౧౧౬. యథా సనత్కుమారేణ వ్యాఖ్యాతం తస్య రక్షసః, తేనాపి చ తథైవాశు కృతం సర్వ మశేషతః.౧౧౭.యశ్చైత చ్ఛ్రావయే చ్ఛ్రాద్ధే విద్వాన్ బ్రాహ్మణసన్నిధౌ, అన్నం తదక్షయం దత్తం పితౄణా ముపతిష్ఠతి. ౧౧౮. ఏతాం శ్రుత్వా కథాం దివ్యాం రామో రాజీవలోచనః, పరం విస్మయ మాపన్నో భ్రాతృభి స్సహ రాఘవః. ౧౧౯. వానరా స్సహ సుగ్రీవా రాక్షసా స్సవిభీషణాః,రాజానశ్చ మహామాత్యా యేచాన్యేపి సమాగతాః. ౧౨౦. బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యా శ్శూద్రా ధర్మసమన్వితాః,సర్వేచోత్ఫుల్లనయనా స్సర్వే హర్ష సమన్వితాః.౧౨౧. రామ మేవానుపశ్యంతి భృశ మత్యంతతర్షిణః, అగస్త్య స్త్వబ్రవీ ద్రామం సర్వ మేత చ్ఛ్రుతం త్వయా.౧౨౨. దృష్టా స్సభాజితా శ్చాపి రామ యాస్యామహే వయమ్,ఏవ ముక్త్వా గతా స్సర్వే ఋషయ స్తేయథాగతమ్. ౧౨౩. భ్రాతృభి స్సహితో రామో ముమోద సహ సీతయా.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-అధికపాఠే--పంచమస్సర్గః.

అష్టాత్రింశస్సర్గః.

ఏవ మాస్తే మహాబాహు రహన్యహాని రాఘవః, ప్రశాసత్సర్వకార్యాణి పౌరజానపదేషు చ. ౧. తతః కతిపయాహస్సు

వైదేహం మిథిలాధిపమ్, రాఘవః ప్రాంజలి ర్భూత్వా వాక్య మేత
దువాచ హ. ౨. భవాన్ హి గతి రవ్యగ్రా భవతా పాలితా వయమ్,
భవత స్తేజసోగ్రేణ రావణో నిహతో మయా. ౩. ఇక్ష్వాకూణాం చ
సర్వేషాం మైథిలానాం చ సర్వశః, అతులాః ప్రీతయో రాజన్ సంబం
ధకపురోగమాః. ౪. తద్భవాన్ స్వపురం యాతు రత్నాన్యాదాయ
పార్థివ, భరతశ్చ సహాయార్థం పృష్ఠత స్తేఽనుయాస్యతి. ౫. స తథేతి
నృపః కృత్వా రాఘవం వాక్యమబ్రవీత్, ప్రీతోఽస్మి భవతో రాజన్
దర్శనేన నయేన చ. ౬. యాన్యాహృతాని రత్నాని మదర్థం సంచితాని
వై, దుహిత్రే తాని వై రాజన్ సర్వాణ్యేవ దదామి చ. ౭. ఏవ ముక్త్వా
తు కాకుత్స్థం జనకో హృష్టమానసః, ప్రయయౌ మిథిలాం శ్రీమాన్
త మనుజ్ఞాయ రాఘవమ్. ౮. తతః ప్రయాతే జనకే కైకేయం మాతులం
ప్రభుః, రాఘవః ప్రాంజలి ర్భూత్వా వాక్య మేత దువాచ హ. ౯.
ఇదం రాజ్య మహం చైవ భరతశ్చ స లక్ష్మణః, ఆయత్తా స్త్వం హి
నో రాజన్ గతిశ్చ పురుషర్షభ. ౧౦. రాజా హి వృద్ధ స్సంతాపం త్వదర్థ
ముపయాస్యతి, తస్మా ద్గమన మద్యైవ రోచయే తవ పార్థివ. ౧౧.
లక్ష్మణే నానుయాత్రేణ పృష్ఠతోఽనుగమిష్యతే, ధన మాదాయ విపులం
రత్నాని వివిధానిచ. ౧౨. యుధాజిత్తు తథేత్యాహ గమనం ప్రతి
రాఘవమ్, రత్నానిచ ధనం చైవ త్వయ్యేవాక్షయ్య మస్త్వితి. ౧౩.
ప్రదక్షిణం సరాజానం కృత్వా కేకయవర్ధనః, రామేణ హి కృతః పూర్వ
మభివాద్య ప్రదక్షిణమ్. ౧౪. లక్ష్మణేన సహాయేన ప్రయాతః కేకయే
శ్వరః, హతేఽసురే యథా వృత్రే విష్ణునా సహ వాసవః. ౧౫. తం విసృజ్య
తదా రామో వయస్య మకుతోభయమ్, ప్రతర్దనం కాశిపతిం పరిష్వ
జ్యేద మబ్రవీత్. ౧౬. దర్శితా భవతా ప్రీతి ర్దర్శితం సౌహృదం
పరమ్, ఉద్యోగశ్చ కృతో రాజన్ భరతేన త్వయా సహ. ౧౭. తద్భవా
నద్య కాశేయ పురీం వారాణసీం వ్రజ, రమణీయాం త్వయా గుప్తాం
సుప్రకారాం సుతోరణామ్. ౧౮. ఏతావ దుక్త్వా చోత్థాయ కాకుత్స్థః
పరమాసనాత్, పర్యష్వజత ధర్మాత్మా నిరంతర మురోగతమ్. ౧౯. విసర్జ
యామాస తదా కౌసల్యానందవర్ధనః, రాఘవేణాభ్యనుజ్ఞాతః కాశిశో
హ్యకుతోభయః. ౨౦. వారాణసీం యయౌ తూర్ణం రాఘవేణ విస

ర్జితః, విసృజ్య తం వయస్యం స త్రిశతం పృథివీపతీన్. ౨౧. ప్రహసన్ రాఘవో వాక్య మువాచ మధురాక్షరమ్, భవతాం ప్రీతిరవ్యగ్రా తేజసా పరిరక్షితా. ౨౨. ధర్మశ్చ నియతో నిత్యం సత్యంచ భవతాం సదా, యుష్మాకం చానుభావేన తేజసా చ మహాత్మనామ్. ౨౩. హతో దురాత్మా దుర్బుద్ధీ రావణో రాక్షసాధమః, హేతుమాత్ర మహం తత్ర భవతాం తేజసా హతః. ౨౪. రావణ స్సగతో యుద్ధే సపుత్రామాత్య బాంధవః, భవంత శ్చ సమానీతా భరతేన మహాత్మనా. ౨౫. శ్రుత్వా జనకరాజస్య కాననా త్తనయాం హృతామ్, ఉద్యుక్తానాం చ సర్వేషాం పార్థివానాం మహాత్మనామ్. ౨౬. కాలో వ్యతీత స్సుమహాన్ గమనం రోచయామ్యతః, ప్రత్యూచు స్తం చ రాజానో హర్షేణ మహతావృతాః. ౨౭. దిష్ట్యా త్వం విజయీ రామ స్వరాజ్యేపి ప్రతిష్ఠితః, దిష్ట్యా ప్రత్యాహృతా సీతా దిష్ట్యా శత్రుః పరాజితః. ౨౮. ఏష నః పరమః కామః ఏషానః ప్రీతి రుత్తమా, య త్త్వాం విజయినం రామ పశ్యామో హతశాత్రవమ్. ౨౯. ఏత త్త్వయ్యుపపన్నంచ య త్త్వమస్మాన్ ప్రశంససి, ప్రశంసా ర్హా న జానీమః ప్రశంసాం వక్తుమీదృశీమ్. ౩౦. ఆపృచ్ఛామో గమిష్యామో హృదిస్థో నస్సదా భవాన్, వర్తామహే మహాబాహో ప్రీత్యాత్వయి సమన్వితాః. ౩౧, భవేచ్చ తే మహారాజ ప్రీతి రస్మాసు సర్వదా, బాఢమిత్యేవ రాజానో హర్షేణ పరమన్వితాః, ఊచుః ప్రాంజలయ స్సర్వే రాఘవం గమనోత్సుకాః. ౩౨. పూజితా శ్చైవ రామేణ జగ్ముర్దేశాన్ స్వకాన్ స్వకాన్.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-అష్టాత్రింశస్సర్గః.

౫౧౪-౧౦-౨౮౦.

ఏకోనచత్వారింశస్సర్గః.

తే ప్రయాతా మహాత్మానః పార్థివా స్సర్వతో దిశమ్, కంపయంతో మహీం వీరాః స్వపురాణి ప్రహృష్టవత్. ౧. అక్షౌహిణ్యోహి తత్రాసన్ రాఘవార్థే సముద్యతాః, భరతస్యాజ్ఞయానేకాః ప్రహృష్ట బలవాహనాః. ౨. ఊచుశ్చైవ మహీపాలా బలదర్పసమన్వితాః, న రామ రావణం యుద్ధే పశ్యామః పురతః స్థితమ్. ౩. భరతేన వయం

పశ్చాత్సమానీతా నిరర్థకమ్, హతాహి రాక్షసాః క్షిప్రం పార్థివైస్స్యుర్న
సంశయః. ౪. రామస్య బాహువీర్యేణ రక్షితా లక్ష్మణస్య చ, సుఖం పారే
సముద్రస్య యుధ్యేమ విగతజ్వరాః. ౫. ఏతాశ్చాన్యాశ్చ రాజానః క
థా స్తత్ర సహస్రశః, కథయంతి స్వరాష్ట్రాణి వివిశు స్తే మహారథాః. ౬.
స్వాని రాజ్యాని ముఖ్యాని బుద్ధాని ముదితానిచ, సమృద్ధధనధాన్యాని
పూర్ణాని వసుమంతి చ. ౭. యథా పురాణి తే గత్వా రత్నాని వివిధానిచ,
రామస్య ప్రియకామార్థ ముపహారా న్నృపా దదుః. ౮. అశ్వాన్యానా
ని రత్నాని హస్తినశ్చ మదోత్కటాన్, చందనాని చ ముఖ్యాని ది
వ్యాన్యాభరణాని చ. ౯. మణిముక్తా ప్రవాళాంశ్చ దాసీ రూపసమన్వి
తాః, అజావికంచ వివిధం రథాంశ్చ వివిధా న్బహూన్. ౧౦. భరతో
లక్ష్మణ శ్చైవ శత్రుఘ్న శ్చ మహాబలాః, ఆదాయ తాని రత్నాని
స్వాయోధ్యా మాగమన్ పురీమ్. ౧౧. ఆగమ్య చ పురీం రమ్యా మ
యోధ్యాం పురుషర్షభాః, తాని రత్నాని సర్వాణి రామాయ సము
పాహరన్. ౧౨. ప్రతిగృహ్య చ తత్సర్వం ప్రీతియుక్త స్స రాఘవః,
సుగ్రీవాయ దదౌ రాజ్ఞే మహాత్మా కృతకర్మణే. ౧౩. విభీషణాయ చ
దదౌ తథా న్యేభ్యోపి రాఘవః, రాక్షసేభ్యః కపిభ్యశ్చ యైర్వృతో జ
య మాప్తవాన్. ౧౪. తే సర్వే రామదత్తాని రత్నాని కపిరాక్షసాః,
శిరోభి ర్ధారయామాసు ర్భుజేషు చ మహాబలాః. ౧౫. హనూమంతం
చ నృపతి రిక్ష్వాకూణాం మహారథః, అంగదం చ మహాబాహు మం
కమారోప్య వీర్యవాన్, రామః కమలపత్రాక్ష స్సుగ్రీవ మిద మబ్రవీ
త్. ౧౬. అంగద స్తే సుపుత్రోయం సుమంత్రీ చానిలాత్మజః, సుగ్రీ
వ మంత్రితేయుక్తౌ మమాపి చ హి తే రతౌ. ౧౭. అర్హతో వివిధాం
పూజాం త్వత్కృతే వై హరీశ్వర, ఇత్యుక్త్వా వ్యవముచ్యాంగా ద్భూ
షణాని మహాయశాః, ౧౮. సబబంధ మహార్హాణి తదాంగదహనూ
మతోః, ఆభాష్య చ మహావీరాన్ రాఘవో యూథపర్షభాన్. ౧౯.
నీలం నలం కేసరిణం కుముదం గంధమాదనమ్, సుషేణం పనసం వీ
రం మైందం ద్వివిదమేవచ. ౨౦. జాంబవంతం గవాక్షంచ వినతం ధూ
మ్రమేవ చ, వలీముఖం ప్రజంఘం చ సన్నాదం చ మహాబలమ్. ౨౧.
దరీముఖం దధిముఖ మింద్రజానుం చ యూథపమ్, మధురం శ్లక్ష్ణయా

వాచా నేత్రాభ్యా మాపిబ న్నివ. ౨౨. సుహృదో మే భవంత శ్చ శరీరం భ్రాతర స్తథా, యుష్మాభి రుద్ధృతశ్చాహం వ్యసనాత్కాననౌకసః. ధన్యో రాజా చ సుగ్రీవో భవద్భి స్సుహృదాం వరైః, ఏవ ముక్త్వా దదౌ తేభ్యో భూషణాని యథార్హతః. ౨౪. వజ్రాణి చ మహార్హాణి సస్వజే చ నరర్షభః, తే పిబంత స్సుగంధీని మధూని మధుపింగళాః. ౨౫. మాంసాని చ సుహృష్టాని మూలాని చ ఫలాని చ, ఏవం తేషాం నివసతాం మాస స్సాగ్రో యయౌ తదా. ౨౬. ముహూర్త మివ తే సర్వే రాజభక్త్యా చ మేనిరే,రామోఽపి రేమే తైః సార్థం వానరైః కామరూపిభిః. ౨౭. రాక్షసై శ్చ మహావీర్యై ఋక్షైశ్చైవ మహాబలైః, ఏవం తేషాం యయౌ మాసో ద్వితీయ శ్శిశిర స్సుఖమ్. ౨౮. వానరాణాం ప్రహృష్టానాం రాక్షసానాం చ సర్వశః, ఇక్ష్వాకునగరే రమ్యే పరాం ప్రీతి ముపాగతామ్. ౨౯. రామస్య ప్రీతికరణైః కాల స్తేషాం సుఖం యయౌ.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ఏకోనచత్వారింశస్సర్గః
౨౨౩-౪౬౦.

చత్వారింశస్సర్గః.

తథాస్య తేషాం వసతా మృక్షవానరరక్షసామ్, రాఘవస్తు మహాతేజాస్సుగ్రీవ మిద మబ్రవీత్. ౧. గమ్యతాం సౌమ్య కిష్కింధా దురాధర్షా సురాసురైః, పాలయస్వ సహామాత్యో రాజ్యం నిహతకంటకమ్.౨.అంగదం చ మహాబాహో ప్రీత్యా పరమయా యుతః, పశ్య త్వం హనుమంతం చ నళంచ సుమహాబలః.3.సుషేణం శ్వశురం వీరం తారం చ బలినాం వరమ్, కుముదం చైవ దుర్ధర్షం నీలం చైవ మహాబలమ్. ౪. వీరం శతవలిం చైవ మైందం ద్వివిద మేవ చ, గజం గవాక్షం గవయం శరభం చ మహాబలమ్. ౫. పశ్య ప్రీతిసమాయుక్తో గంధమాదనమేవ చ, ఋషభం చ సువిక్రాంతం జాంబవంతం మహాబలమ్. ౬. యే చేమే సుమహాత్మానో మదర్థే త్యక్తజీవితాః పశ్య త్వం ప్రీతిసంయుక్తో మాచైషాం విప్రియం కృథాః. ౭. ఏవ ముక్త్వా తు సుగ్రీవ మాశ్లిష్యచ పునః పునః, విభీషణముపాచాథ

రామో మధురయా గిరా. ౮. లంకాం ప్రశాధి ధర్మేణ ధర్మజ్ఞ
స్త్వం మతో మమ, పురస్య రాక్షసానాం చ భ్రాతు ర్వైశ్రవ
స్య చ. ౯. మా చ బుద్ధి మధర్మే త్వం కుర్యా రాజన్ కథంచ న, బు
ద్ధిమంతో హి రాజానో ధ్రువ మశ్నంతి మేదినీమ్. ౧౦. అహం చ నిత్య
శో రాజం త్సుగ్రీవసహిత స్త్వయా, స్మర్తవ్యః పరయా ప్రీత్యా గచ్ఛ
త్వం విగతజ్వరః. ౧౧. రామస్య భాషితం శ్రుత్వా ఋక్ష వానర రా
క్షసాః, సాధు సాధ్వితి కాకుత్స్థం ప్రశశంసుః పునః పునః. ౧౨. తవ
బుద్ధి ర్మహాబాహో వీర్య మద్భుత మేవ చ, మాధుర్యం పరమం రామ
స్వయంభో రివ నిత్యదా. ౧౩. తేషా మేవం బ్రువాణానాం వానరా
ణాం చ రక్షసామ్, హనూమాన్ ప్రవణో భూత్వా రాఘవం వాక్య
మబ్రవీత్. ౧౪. స్నేహో మే పరమో రాజం స్త్వయి తిష్ఠతు నిత్య
దా, భక్తిశ్చ నియతా వీర భావో నాన్యత్ర గచ్ఛతు. ౧౫. యావ
ద్రామకథా వీర చరిష్యతి మహీతలే, తావ చ్ఛరీరే వత్స్యంతి ప్రాణా
మమ న సంశయః. ౧౬. యచ్చైత చ్చరితం దివ్యం కథాం తే రఘునం
దన, తన్మమాప్సరసో నామ శ్రావయేయు ర్నరర్షభ. ౧౭. తచ్ఛ్రు
త్వాహం తతో వీర తవ చర్యామృతం ప్రభో, ఉత్కంఠాం తాం హరి
ష్యామి మేఘలేఖా మివా నిలః. ౧౮. ఏవం బ్రువాణం రామస్తు హనూ
మంతం వరాసనాత్, ఉత్థాయ సస్వజే స్నేహా ద్వాక్య మేత దువాచ
హ. ౧౯. ఏవ మేత త్కపిశ్రేష్ఠ భవితా నాత్ర సంశయః, చరిష్యతి కథా
యావ దేషా లోకే చ మామికా. ౨౦. తావ త్తే భవితా కీర్తి శ్శరీ
రేప్య సవ స్తథా, లోకాహి యావత్స్థాస్యంతి తావత్స్థాస్యతి మే కథా.
౨౧. ఏకైకస్యోపకారస్య ప్రాణాన్ దాస్యామి తే కపే, నరః ప్రత్యు
పకారాణా మాపత్స్వాయాతి పాత్రతామ్. ౨౨. తతోస్య హారం చం
ద్రాభం ముచ్య కంఠా త్సరాఘవః, వైడూర్యతరళం కంఠే బబంధచ
హనూమతః. ౨౩. తేనో రసి నిబద్ధేన హారేణ మహతా కపిః, రరాజ
హేమశై లేంద్ర శ్చంద్రే ణాక్రాంతమస్తకః. ౨౪. శ్రుత్వా తు రాఘవ
స్యైత దుత్థాయోత్థాయ వానరాః, ప్రణమ్య శిరసా పాదా నిర్జగ్ము
స్తే మహాబలాః. ౨౫. సుగ్రీవ స్సచ రామేణ నిరంతరమురోగతః,
విభీషణ శ్చ ధర్మాత్మా సర్వే తే బాష్పవిక్లబాః. ౨౬. సర్వేచ తేబాష్ప

కలాస్సాశ్రునేత్రా విచేతసః,సమ్మూఢా ఇవ దుఃఖేన త్యజంతో రాఘవం తథా. ౨౭. కృతప్రసాదా స్తేనైవం రాఘవేణ మహాత్మనా, జగ్ము స్స్వం స్వం గృహం సర్వే దేహీ దేహమివ త్యజన్. ౨౮. తతస్తు తే రాక్షసఋక్షవానరాః ప్రణమ్య రామం రఘువంశవర్ధనమ్, వియోగజాశ్రుప్రతిపూర్ణలోచనాః ప్రతిప్రయాతా స్తు యథా నివాసినః.౨౯.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-చత్వారింశస్సర్గః.

3-౨౦-౬౪౦౦.

ఏకచత్వారింశస్సర్గః.

విసృజ్య చ మహాబాహుః ఋక్షవానరరాక్షసాన్, భ్రాతృభి స్సహితో రామః ప్రముమోద సుఖం సుఖీ. ౧. అథాపరాహ్ణసమయే భ్రాతృభి స్సహ రాఘవః, శుశ్రావ మధురాం వాణీ మంతరిక్షా ద్వినిస్సృతామ్. ౨. సౌమ్య రామ నిరీక్షస్వ సౌమ్యేన వదనేన మామ్, కుబేరవచనాత్ప్రాప్తం విద్ధి మాం పుష్పకం ప్రభో. ౩. తవ శాసనమాజ్ఞాయ గతోఽస్మి భవనం ప్రతి, ఉపస్థాతుం నరశ్రేష్ఠ స చ మాం ప్రత్యభాషత. ౪. నిర్జిత స్త్వం నరేంద్రేణ రాఘవేణ మహాత్మనా, నిహత్య యుధి దుర్ధర్షం రావణం రాక్షసేశ్వరమ్. ౫. మమాపి పరమ ప్రీతి ర్హతే తస్మిన్ దురాత్మని, రావణే సగణే చైవ సపుత్రే సహబాంధవే. ౬. స త్వం రామేణ లంకాయాం నిర్జితః పరమాత్మనా,వహ సౌమ్య తమేవ త్వ మహ మాజ్ఞాపయామి తే. ౭. పరమో హ్యేష మే కామో యత్త్వం రాఘవనందనమ్, వహే ర్లోకస్య సంయానం గచ్ఛ త్వం విగతజ్వరః. ౮. సోఽహం శాసన మాజ్ఞాయ ధనదస్య మహాత్మనః, త్వత్సకాశమనుప్రాప్తో నిర్విశంకః ప్రతీక్ష మామ్. ౯. అధృష్య స్సర్వభూతానాం సర్వేషాం ధనదాజ్ఞయా, చరామ్యహం ప్రభావేన తవాజ్ఞాం పరిపాలయన్. ౧౦. ఏవ ముక్త స్తదా రామః పుష్పకేణ మహాబలః, ఉవాచ పుష్పకం దృష్ట్వా విమానం పునరాగతమ్. ౧౧. యద్యేవం స్వాగతం తేఽస్తు విమానవర పుష్పక, ఆనుకూల్యా ద్ధనేశస్య వృత్తదోషో న నో భవేత్.౧౨.లాజైశ్చైవ తథా పుష్పై ర్ధూపైశ్చైవ సుగంధిభిః, పూజయిత్వా మహాబాహూ రాఘవః

పుష్పకం తథా. ౧౩. గమ్యతామితి చోవాచ ఆగచ్ఛ త్వం స్మరే యదా,
సిద్ధానాం చ గతౌ సౌమ్య మావిషాదేన యోజయ. ౧౪. ప్రతిఘాతశ్చ
తే మాభూ ద్యథేష్టం గచ్ఛతో దిశః, ఏవ మస్త్వితి రామేణ పూజ
యిత్వా విసర్జితమ్. ౧౫. అభిప్రేతాం దిశం తస్మా త్ప్రాయాత్తత్పుష్పకం
తదా, ఏవ మంతర్హితే తస్మిన్ పుష్పకే సుకృతాత్మని. ౧౬. భరతః
ప్రాంజలి ర్వాక్య మువాచ రఘునందనమ్, విబుధాత్మని దృశ్యంతే త్వయి
వీర ప్రశాసతి ౧౭. అమానుషాణి సత్త్వాని వ్యాహృతాని ముహుర్ముహుః,
అనామయశ్చ సత్త్వానాం సాగ్రో మాసో గతోహ్యయమ్. ౧౮. జీర్ణానా
మపి సత్త్వానాం మృత్యుర్నా యాతి రాఘవ, అరోగప్రసవానార్యో
వపుష్మంతోపి మానవాః. ౧౯. హర్ష శ్చాభ్యధికో రాజన్ జనస్య పుర
వాసినః, కాలే వర్షతి పర్జన్యః పాతయ న్నమృతం పయః. ౨౦. వాతా
శ్చాఽపి ప్రవాంత్యేతే స్పర్శయుక్తా స్సుఖా శ్శివాః, ఈదృశో నశ్చిరం
రాజా భవేదితి నరేశ్వర. ౨౧. కథయంతి పురే రాజన్ పౌరా జాన
పదా స్తథా, ఏతా వాచ స్సమధురా భరతేన సమీరితాః. ౨౨. శ్రుత్వా
రామో ముదా యుక్తో బభూవ నృపసత్తమః.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ఏకచత్వారింశస్సర్గః.
౨౨౩-౪౪౬౦.

ద్విచత్వారింశస్సర్గః.

స విసృజ్య తతో రామః పుష్పకం హేమభూషితమ్, ప్రవివేశ
మహాబాహు రశోకవనికాం తదా, ౧. చందనాగరుచూతైశ్చ తుంగ
కాలేయకైరపి, దేవదారువనైశ్చాపి సమంతా దుపశోభితామ్. ౨. చంప
కాశోకపున్నాగ మధూక పనసాసనైః, శోభితాం పారిజాతైశ్చ విధూమ
జ్వలనప్రభైః. ౩. లోధ్రనీపార్జునై ర్నాగై స్సప్తపర్ణాతి ముక్తకైః,
మందారకదళీగుల్మలతాజాలసమావృతామ్. ౪. కర్ణికారవనైశ్చైవ
శోభితాం హేమసప్రభైః, ప్రియంగుభిః కదంబైశ్చ తథాకురవకై రపి, ౫.
జంబూభిః పాటలీభిశ్చ కోవిదారైశ్చ సంవృతామ్, సర్వదా కుసుమై
రమ్యైః ఫలవద్భి ర్మనోరమైః. ౬. దివ్యగంధరసోపేతై స్తరుణాంకుర
పల్లవైః, తథైవ తరుభి ర్దివ్యై శ్శిల్పిభిః పరికల్పితైః. ౭. చారుపల్లవపుష్పా

వృక్షై ర్మత్తభ్రమరసంకులైః, కోకిలైః ర్భృంగరాజైశ్చ నానావర్ణైశ్చ
పక్షిభిః.౮.శోభితాం శతశశ్చిత్రై శ్చూతవృక్షావతంసకైః, శాతకుంభ
నిభాః కేచి త్కేచిదగ్ని శిఖోపమాః. ౯. నీలాంజననిభాశ్చాన్యే భాంతి
తత్రస్మ పాదపాః,సురభీణిచ పుష్పాణి మాల్యాని వివిధానిచ.౧౦.దీర్ఘికా
వివిధాకారాః పూర్ణాః పరమవారిణా,మహార్హమణిసోపాన స్ఫాటికాంతర
కుట్టిమాః. ౧౧. ఫుల్లపద్మోత్పలవనా శ్చక్రవాకోపశోభితాః,దాత్యూహ
సుఖసంఘుష్టా హంససారసనాదితాః. ౧౨. తరుభిః పుష్పశబలై స్తీ
రజై రుపశోభితాః, ప్రాసాదై ర్వివిధాకారై శ్శోభితాశ్చ శిలాతలైః.
౧౩. తత్ర తత్ర వనోద్దేశే వైదూర్యమణిసన్నిభైః,శాద్వలైః పరమో
పేతాః పుష్పితద్రుమశాసనాః. ౧౪. తత్రసంఘర్షజాతానాం వృక్షా
ణాం పుష్పశాలినామ్, ప్రస్తరాః పుష్పశబలా నభస్తారాగణైరివ. ౧౫.
నందనం హి యథేంద్రస్య బ్రాహ్మం చైత్రరథం యథా, తథాభూతం హి
రామస్య కాననం సన్నివేశనమ్. ౧౬. బహ్వాసనగృహోపేతాం లతా
శతసమావృతామ్, అశోకవనికాం స్ఫీతాం ప్రవిశ్యరఘునందనః. ౧౭.
ఆసనేచ శుభాకారే పుష్పస్తబకశోభితే, కుథాస్తరణసంవీతే రామ
స్సన్నిషసాద హ. ౧౮. సీతాం సంగృహ్య బాహుభ్యాం మధుమైరే
యకం శుచి, పాయయామాస కాకుత్స్థ శ్శచీమింద్రోయథాఽమృ
తమ్. ౧౯. మాంసానిచ విచిత్రాణి ఫలాని వివిధానిచ, రామస్యాభ్యవ
హారార్థం కింకరా స్తూర్ణమాహరన్. ౨౦. ఉపానృత్యంశ్చ రాజానం
నృత్తగీతవిశారదాః, బాలాశ్చ రూపవత్యశ్చ స్త్రియః పానవశానుగాః.
౨౧. మనోభిరామా రామాస్తా రామో రమయతాం వరః, రమయా
మాస ధర్మాత్మా నిత్యం పరమభూషితః. ౨౨. సతయా సీతయాసార్ధ
మాసీనో విరరాజహ,అరుంధత్యా సహాసీనో వసిష్ఠ ఇవ తేజసా. ౨౩.
ఏవం రామో ముదా యుక్త స్సీతాం సురసుతోపమామ్, రమయా
మాస వైదేహీం మహన్యహని దేవవత్. ౨౪. తథా నయో ర్విహ
రతో స్సీతారాఘవయో శ్చిరమ్,అత్యక్రామచ్ఛుభః కాల శ్శైశిరో భోగద
స్సదా. ౨౫. దశవర్షసహస్రాణి గతాని సుమహాత్మనోః, ప్రాప్తయో
ర్వివిధా భోగా నతీత శ్శిశిరాగమః. ౨౬. పూర్వాహ్ణే ధర్మకార్యాణి

కృత్వా ధర్మేణ ధర్మవిత్, శేషం దివసభాగార్ధ మంతఃపురగతో౽భ
వత్. ౨౭. సీతాచ దేవకార్యాణి కృత్వాపౌర్వాహ్ణికానివై, శ్వశ్రూణా
మకరో త్పూజాం సర్వాసా మవిశేషతః. ౨౮. అభ్యగచ్ఛ త్తతో రామం
విచిత్రాభరణాంబరా, త్రివిష్టపే సహస్రాక్ష ముపవిష్టం శచీ యథా.
౨౯. దృష్ట్వాతు రాఘవః పత్నీం కల్యాణేన సమన్వితామ్, ప్రహర్ష
మతులం లేభే సాధు సాధ్వితి చాబ్రవీత్. ౩౦. అబ్రవీచ్చ వరారోహాం
సీతాం సురసుతోపమామ్, అపత్యలాభో వైదేహి త్వయి మే సముప
స్థితః. ౩౧. కిమిచ్ఛసి వరారోహే కిం కామః క్రియతాంతవ, స్మితం
కృత్వాతు వైదేహీ రామం వాక్యమథాబ్రవీత్. ౩౨. తపోవనాని
పుణ్యాని ద్రష్టుమిచ్ఛామి రాఘవ, గంగాతీరోపవిష్టానా మృషీణాముగ్ర
తేజసామ్. ౩౩. ఫలమూలాశినాం దేవ పాదమూలేషు వర్తితుమ్, ఏష మే
పరమః కామో యన్మూలఫలభోజినామ్. ౩౪. అప్యేకరాత్రం కాకుత్స్థ
నివసేయం తపోవనే, తథేతి చ ప్రతిజ్ఞాతం రామేణాక్లిష్టకర్మణా. ౩౫.
విస్రబ్ధాభవవైదేహి శ్వోగమిష్యస్యసంశయమ్, ఏవముక్త్వాతు కాకు
త్స్థో మైథిలీం జనకాత్మజామ్. ౩౬. స్థిత్వా ముహూర్తం మానేన చింతా
వ్యాకులమానసః, మధ్యకక్ష్యాంతరం రామో నిర్జగామ సుహృద్వృతః.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-ద్విచత్వారింశస్సర్గః.

౧౨౬౬--౨౫౨౧.

త్రిచత్వారింశస్సర్గః.

తత్రోపవిష్టం రాజాన ముపాసంతే విచక్షణాః, కథానాం బహు
రూపాణాం హాస్యకారాస్సమంతతః. ౧. విజయో మధుమత్తశ్చ కాశ్యపః
పింగళః కుటః, సురాజః కాళియో భద్రో దంతవక్త్ర స్సుమాగధః. ౨.
ఏతే కథా బహువిధాః పరిహాససమన్వితాః, కథయంతి స్మ సంహృష్టా
రాఘవస్య మహాత్మనః. ౩. తతః కథాయాం కస్యాంచి ద్రాఘవ స్సమ
భాషత, కాః కథాః నగరే భద్ర వర్తంతే విషయేషు చ. ౪. మామా
శ్రితాని కాన్యాహుః పౌరా జానపదాజనాః, కించ సీతాం సమాశ్రిత్య
భరతం కిం ను లక్ష్మణమ్. ౫. కిం ను శత్రుఘ్నమాశ్రిత్య కైకేయీం
కిం ను మాతరమ్, వక్తవ్యతాం చ రాజానో నవే రాజ్యే వ్రజంతిహి.

౬. ఏవముక్త స్తు రామేణ భద్రః ప్రాంజలిరబ్రవీత్, స్థితాః కథా
శ్శుభా రాజన్ వర్తంతే పురవాసినామ్. ౭. అమూంతు విజయం సౌమ్య
దశగ్రీవవధార్జితమ్, భూయిష్ఠం స్వపురే పౌరైః కథ్యంతే పురుషర్షభ.
౮. ఏవముక్తస్తు భద్రేణ రాఘవో వాక్యమబ్రవీత్, కథయస్వ యథా
తత్త్వం సర్వం నిరవశేషతః. ౯. శుభాశుభాని వాక్యాని యాన్యాహుః
పురవాసినః, శ్రుత్వేదానీం శుభం కుర్యాం న కుర్యామశుభాని చ.
౧౦. కథయస్వచ విస్రబ్ధో నిర్భయం విగతజ్వరః, కథయంతి యథా పౌరాః
పాపా జనపదేషు చ. ౧౧. రాఘవేణైవ ముక్తస్తు భద్ర స్సురుచిరం
వచః, ప్రత్యువాచ మహాబాహుం ప్రాంజలి స్సుసమాహితః. ౧౨.
శృణు రాజన్యథా పౌరాః కథయంతి శుభాశుభమ్, చత్వరాపణరథ్యాసు
వనేషూపవనేషు చ. ౧౩. దుష్కరం కృతవా న్రామ స్సముద్రే సేతు
బంధనమ్, అశ్రుతం పూర్వకైః కైశ్చి ద్దేవై రపి సదానవైః. ౧౪.
రావణశ్చ దురాధర్షో హతస్సబలవాహనః, వానరాశ్చ వశం నీతా
ఋక్షాశ్చ సహరాక్షసైః. ౧౫. హత్వాచ రావణం యుద్ధే సీతా
మాహృత్య రాఘవః, అమర్షం పృష్ఠతః కృత్వా స్వవేశ్మ పునరానయత్.
౧౬. కీదృశం హృదయే తస్య సీతాసంభోగజం సుఖమ్, అంక మారోప్య
హి పురా రావణేన బలాద్ధృతా. ౧౭. లంకామపి పురానీతా మశోక
వనికాం గతామ్, రక్షసాం వశమాపన్నాం కథం రామో న కుత్సతే.
౧౮. అస్మాక మపి దారేషు సహనీయం భవిష్యతి, యథా హి కురుతే
రాజా ప్రజా త మనువర్తతే. ౧౯. ఏవం బహువిధా వాచో వదంతి
పురవాసినః, నగరేషు చ సర్వేషు రాజన్ జనపదేషు చ. ౨౦. తస్యైవం
భాషితం శ్రుత్వా రాఘవః పరమార్తవత్, ఉవాచ సుహృద స్సర్వాన్
కథమేతన్నివేద్యతామ్. ౨౧. సర్వే తు శిరసా భూమావభివాద్య
ప్రణమ్య చ, ప్రత్యూచూ రాఘవం దీన మేవమేతన్నసంశయః. ౨౨.
శ్రుత్వాతు వాక్యం కాకుత్స్థ స్సర్వేషాం సముదీరితమ్, విసర్జయా
మాస తదా సర్వాం స్తాం శ్ఛత్రుసూదనః. ౨౩.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-త్రిచత్వారింశస్సర్గః.

౨౯-౫౮౦.

చతుశ్చత్వారింశస్సర్గః.

విసృజ్య తు సుహృద్వర్గం బుద్ధ్యా నిశ్చిత్య రాఘవః, సమీపే
ద్వార్థ్సమాసీన మిదం వచన మబ్రవీత్. ౧. శీఘ్రమాదాయ సౌమి
త్రిం లక్ష్మణం శుభలక్షణమ్, భరతంచ మహాభాగం శత్రుఘ్నం చాప
రాజితమ్. ౨. రామస్య భాషితం శ్రుత్వా ద్వార్థ్సో మూర్ధ్ని కృతాం
జలిః, లక్ష్మణస్య గృహం గత్వా ప్రవివేశానివారితః. ౩. ఉవాచ
చమహాత్మానం వర్ధయిత్వా కృతాంజలిః, ద్రష్టుమిచ్ఛతి రాజా త్వాం
గమ్యతాం తత్ర మాచిరమ్. ౪. బాఢమిత్యేవ సౌమిత్రిశ్శ్రుత్వా రాఘ
వశాసనమ్, ప్రాద్రవద్రథమారుహ్య రాఘవస్యనివేశనమ్. ౫. ప్రయాం
తం లక్ష్మణం దృష్ట్వా ద్వార్థ్సో భరతమంతికాత్, ఉవాచ భరతంతత్ర
వర్ధయిత్వా కృతాంజలిః. ౬. వినయావనతో భూత్వా రాజా త్వాం
ద్రష్టుమిచ్ఛతి, భరతస్తు వచశ్శ్రుత్వా ద్వార్థ్సా ద్రామసమీరితమ్. ౭.
ఉత్పపాతాసనాత్తూర్ణం పద్భ్యామేవ యయౌ బలీ, దృష్ట్వా ప్రయాం
తం భరతం త్వరమాణః కృతాంజలిః. ౮. శత్రుఘ్నభవనంగత్వా రామ
వాక్యమువాచ హ, ఏహ్యాగచ్ఛ రఘుశ్రేష్ఠ రాజా త్వాం ద్రష్టుమి
చ్ఛతి. ౯. గతో హి లక్ష్మణః పూర్వం భరతశ్చమహాయశాః, శ్రుత్వా
తు వచనం తస్య శత్రుఘ్నః పరమాసనాత్. ౧౦. అవతీర్య తదాభూమౌ
రాఘవాయ మహాత్మనే, శిరసా వంద్య ధరణీం ప్రయయౌ యత్ర రాఘ
వః. ౧౧. ద్వార్థ్సస్త్వాగమ్య రామాయ సర్వానేవకృతాంజలిః, నివేద
యామాస తదా భ్రాతౄంస్తాం త్సముపస్థితాన్. ౧౨. కుమారాన
గతాన్ శ్రుత్వా చింతావ్యాకులితేంద్రియః, అవాఙ్ముఖో దీనమనాః
ద్వార్థ్సం వచనమబ్రవీత్. ౧౩. ప్రవేశయ కుమారాం స్త్వం మత్స
మీపం త్వరాన్వితః, ఏతేషు జీవితం మహ్యా మేతే ప్రాణాః ప్రియా
మమ. ౧౪. ఆజ్ఞప్తాస్తు నరేంద్రేణ కుమారాశ్శుక్లవాససః, ప్రహ్వాః
ప్రాంజలయో భూత్వా వివిశుస్తే సమాహితాః. ౧౫. తే తు దృష్ట్వా
ముఖం తస్య సగ్రహం శశినం యథా, సంధ్యాగతమివాదిత్యం ప్రభ
యా పరివర్జితమ్. ౧౬. బాష్పపూర్ణేచ నయనే దృష్ట్వా రామస్య ధీమ
తః, హతశోభం యథాపద్మం ముఖం వీక్ష్య చ తస్య తే. ౧౭. తతోఽభి

వాద్య త్వరితాః పాదా రామస్య మూర్ధభిః, తస్థు స్సమాహితాస్సర్వే రామ స్త్వశ్రూణ్యావ ర్తయత్. ౧౮. తాన్పరిష్వజ్య బాహుభ్యా ముత్థాప్యచ మహాబలః, ఆసనేష్వాసతే త్యుక్త్వా తతో వాక్యం జగాదహ. ౧౯.భవంతో మమ సర్వస్వం భవంతో మమ జీవితమ్, భవద్భిశ్చకృతం రాజ్యం పాలయామి నరేశ్వరాః. ౨౦. భవంతః కృతశాస్త్రార్థా బుద్ధ్యాచ పరినిష్ఠితాః,సంభూయచ మదర్థోఽయ మన్వేష్టవ్యో నరేశ్వరాః. ౨౧. తథా వదతి కాకుత్థ్సే హ్యవధానపరాయణాః, ఉద్విగ్న మనస స్సర్వే కింను రాజాఽభిధాస్యతి. ౨౨.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-చతుశ్చత్వారింశస్సర్గః.
౫౫౯-౧౧౫౦.

పంచచత్వారింశస్సర్గః.

తేషాం సముపవిష్టానాం సర్వేషాం దీనచేతసామ్, ఉవాచ వాక్యం కాకుత్థ్సో ముఖేన పరిశుష్యతా. ౧. సర్వేశృణుతభద్రంవో మాకురుధ్వం మనోఽన్యథా, పౌరాణాంమమసీతాయాం యాదృశీవర్తతే కథా. ౨. పౌరాపవాదస్సుమహాం స్తథాజనపదస్యచ, [చారిత్రం ప్రతివైదేహ్యా హ్యజ్ఞానాన్మందబుద్ధిభిః. 3. అయశస్సు మహాత్మాప్తం పురేజనపదేతథా,] వర్తతే మయి బీభత్సా మమ మర్మాణి కృంతతి.౪. అహంకిల కులేజాత ఇక్ష్వాకూణాం మహాత్మనామ్, సీతాపి సత్కులేజాతా జనకానాం మహాత్మనామ్. ౫. జానాసి త్వం యథా సౌమ్య దండకే విజనేవనే,రావణేన హృతాసీతా సచ విధ్వంసితో మయా.౬. తత్ర మే బుద్ధి రుత్పన్నా జనకస్య సుతాంప్రతి,అత్రోషిత మిమాం సీతా యానయేయం కథమ్ పురీమ్. ౭. ప్రత్యయార్థం తతస్సీతా వివేశజ్వలనం తదా, ప్రత్యక్షం తవ సౌమిత్రే దేవానాం హవ్యవాహనః. ౮. అపాపాం మైథిలీం ప్రాహ వాయుశ్చాకాశగోచరః, చంద్రాదిత్యౌచ చ ఖ్యాతే సురాణాం సన్నిధౌ పురా. ౯. ఋషీణాం చైవ సర్వేషా మపాపాం జనకాత్మజామ్, ఏవంశుద్ధసమాచారా దేవగంధర్వసన్నిధౌ. ౧౦. లంకాద్వీపే మహేంద్రేణ మమహస్తే నివేశితా, అంతరాత్మాచ మే వేత్తి సీతాం శుద్ధాం యశస్వినీమ్. ౧౧. తతో గృహీత్వా వైదేహీమ

యోధ్యా మహామాగతః, అయంతు మే మహాన్వాద శ్శోకశ్చ హృదివ
ర్తతే.౧౨. పౌరాపవాద స్సుమహాం స్తథా జనపదస్యచ,అకీర్తి ర్యస్య
గీయేత లోకే భూతస్య కస్యచిత్. ౧౩. పతత్యేవాధమాన్లోకా న్యావ
చ్ఛబ్దః ప్రకీర్త్యతే, అకీర్తిర్నింద్యతే దేవైః కీర్తిర్లోకేషుపూజ్యతే. ౧౪. కీర్త్య
ర్థంచ సమారంభ స్సర్వేషాం సుమహాత్మనామ్, అప్యహం జీవితం జ
హ్యాం యుష్మాన్వా పురుషర్షభాః. ౧౫. అపవాదభయాద్భీతః కింపునర్జన
కాత్మజామ్, తస్మాద్భవంతః పశ్యంతు పతితం శోకసాగరే. ౧౬. నహి
పశ్యామ్యహం భూతం కించిద్దుఃఖమతోఽధికమ్,శ్వస్త్వం ప్రభాతే సౌమి
త్రే సుమంత్రాధిష్ఠితం రథమ్. ౧౭. ఆరుహ్య సీతామారోప్య విషయాం
తే సముత్సృజ, గంగాయాస్తు పరేపారే వాల్మీకే స్సుమహాత్మనః.౧౮.
ఆశ్రమో దివ్యసంకాశ స్తమసాతీర మాశ్రితః, తత్రైనాం విజనే దేశే
విసృజ్య రఘునందన. ౧౯. శీఘ్రమాగచ్ఛ భద్రంతే కురుష్వ వచనం
మమ, నచాస్మి ప్రతివక్తవ్య స్సీతాం ప్రతికథంచన. ౨౦. తస్మాత్త్వం
గచ్ఛ సౌమిత్రే నాత్ర కార్యా విచారణా, అప్రీతి ర్హి పరా మ
హ్యం త్వయైతత్ప్రతివారితే. ౨౧. శాపితాహి మయా యూయం
పాదాభ్యాం జీవితేనచ,యేమాంవాక్యాంతరే బ్రూయురనునేతుం కథం
చన.౨౨.అహితా నామ తే నిత్యం మదభీష్టవిఘాతనాత్, మానయం
తు భవంతోమాం యది మచ్ఛాసనే స్థితాః.౨౩.ఇతోఽద్య నీయతాం
సీతా కురుష్వ వచనం మమ,పూర్వముక్తోఽహ మనయా గంగాతీరే హ
మాశ్రమాన్.౨౪.పశ్యేయ మితి తస్యాశ్చ కామస్సంవర్త్యతామయమ్,
ఏవముక్త్వా తు కాకుత్స్థో బాష్పేణ పిహితేక్షణః.౨౫.ప్రవివేశ సధర్మా
త్మా భ్రాతృభిః పరివారితః, శోకసంవిగ్న హృదయోనిశశ్వాస యథా
ద్విపః. ౨౬.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-పంచచత్వారింశస్సర్గః.
౪౫-౯౬౪౦.

షట్చత్వారింశస్సర్గః.

తతో రజన్యాం వ్యుష్టాయాం లక్ష్మణో దీనచేతనః, సు
మంత్ర మబ్రవీ ద్వాక్యం ముఖేన పరిశుష్యతా. ౧. సారథే తురగాన్

శీఘ్రం యోజయస్వ రథోత్తమే, స్వాస్తీర్ణం రాజ భవనా త్సీతాయా శ్చాసనంకురు. ౨. సీతాహి రాజవచనా దాశ్రమః పుణ్యకర్మణామ్, మయా నేయా మహర్షీణాం శీఘ్రమానీయతాం రథః. ౩. సుమంత్రస్తు తథే త్యుక్త్వా యుక్తం పరమవాజిభిః, రథం సు రుచిర ప్రఖ్యం స్వాస్తీర్ణం సుఖ శయ్యయా. ౪. ఆనీయోవాచ సౌమిత్రిం మిత్రాణాం మానవర్ధనమ్, రథోయం సమనుప్రాప్తో యత్కార్యం క్రియతాం ప్రభో. ౫. ఏవముక్త స్సుమంత్రేణ రాజవేశ్మ పలక్షణః, ప్రవిశ్య సీతామాసాద్య వ్యాజహార నరర్షభః. ౬. త్వయాకిలైష నృపతి ర్వరం వై యాచితః ప్రభుః, నృపేణచ ప్రతిజ్ఞాత మాజ్ఞప్తశ్చాశ్రమం ప్రతి ౭ గంగాతీరే మయా దేవి ఋషీణా మాశ్రమాన్ శుభాన్, శీఘ్రం గత్వాతు వై దేహి శాసనాత్పార్థివస్య నః. ౮. అరణ్యే మునిభిర్జుష్టే అపనేయా భవిష్యసి, ఏవముక్తాతు వై దేహీ లక్ష్మణేన మహాత్మనా. ౯. ప్రహర్ష మతులం లేభే గమనం చాప్యరోచ యత్, వాసాంసిచ మహార్హాణి రత్నాని వివిధానిచ. ౧౦. గృహీత్వా తాని వై దేహీ గమనాయోపచక్రమే, ఇమాని మునిపత్నీనాం దాస్యా మ్యాభరణా న్యహమ్. ౧౧. వస్త్రాణి చ మహార్హాణి ధనాని వివిధానిచ, సౌమిత్రిస్తు తథేత్యుక్త్వా రథమారోప్య మైథిలీమ్. ౧౨. ప్రయయౌ శీఘ్రతురగై రామస్యాజ్ఞా మనుస్మరన్, అబ్రవీచ్చ తదా సీతా లక్ష్మణం లక్ష్మివర్ధనమ్. ౧౩. అశుభాని బహూన్యేవ పశ్యామి రఘునందన, నయనం మే స్ఫురత్యద్య గాత్రోత్కంపశ్చ జాయతే. ౧౪. హృదయం చైవ సౌమిత్రే అస్వస్థ మివ లక్షయే, ఔత్సుక్యం పరమం చాపి అధృతిశ్చ పరా మమ. ౧౫. శూన్యామేవ చ పశ్యామి పృథివీం పృథులోచన, అపిస్వస్తి భవేత్తస్య భ్రాతుస్తే భ్రాతృవత్సల. ౧౬. శ్వశ్రూణాం చైవ మే వీర సర్వాసామ విశేషతః, పురే జనపదే చైవ కుశలం ప్రాణినామపి. ౧౭. ఇత్యంజలికృతా సీతా దేవతా అభ్యయాచత, లక్ష్మణోర్థంతు తం శ్రుత్వా శిరసా వంద్య మైథిలీమ్. ౧౮. శివమిత్యబ్రవీద్ధృష్టో హృదయేన విశుష్యతా, తతో వాసముపాగమ్య గోమత్యా స్తీరఆశ్రమే. ౧౯. ప్రభాతే పునరుత్థాయ సౌమిత్రి స్సూతమబ్రవీత్, యోజయస్వ రథం శీఘ్ర మద్యభాగీరథీజలమ్. ౨౦. శిరసా ధారయిష్యామి త్ర్యంబకః పర్వతో యథా, సోశ్వాన్ రజ్జ్వాథ చతురో రథే యుక్త్వా మనోజవాన్. ౨౧.

ఆరోహస్వేతి వైదేహీం సూతః ప్రాంజలిరబ్రవీత్, సా తు సూతస్య వచనా దారురోహ రథోత్తమమ్. ౨౨. సీతా సౌమిత్రిణా సార్థం సుమంత్రేణచ ధీమతా, ఆససాద విశాలాక్షీ గంగాం పాపవినాశినీమ్. ౨౩. అథార్ధ దివసం గత్వా భాగీరథ్యా జలాశయమ్, నిరీక్ష్య లక్ష్మణో దీనః ప్రరురోద మహాస్వనః. ౨౪. సీతాతు పరమాయత్తా దృష్ట్వా లక్ష్మణమాతురమ్, ఉవాచ వాక్యం ధర్మజ్ఞ కిమిదం రుద్యతే త్వయా. ౨౫. జాహ్నవీతీరమాసాద్య చిరాభిలషితం మమ, హర్షకాలే కిమర్థం మాం విషాదయసి లక్ష్మణ. ౨౬. నిత్యం త్వం రామపార్శ్వేషు వర్తసే పురుషర్షభ, కచ్చిద్వినాకృత స్తేన ద్విరాత్రం శోకమాగతః. ౨౭ మమాపి దయితో రామో జీవితాదపి లక్ష్మణ, నచాహమేవ శోచామి మైవం త్వం బాలిశో భవ. ౨౮. తారయస్వచ మాం గంగాం దర్శయస్వచ తాపసాన్, తతో మునిభ్యో దాస్యామి వాసాంస్యాభరణాని చ. ౨౯. తతః కృత్వా మహర్షీణాం యథావదభివాదనమ్, తత్రచైకాం నిశాముష్య యాస్యామ స్వాం పురీం పునః. ౩౦. మమాఽపి పద్మపత్రాక్షం సింహోరస్కం కృశోదరమ్, త్వరతే హి మనో ద్రష్టుం రామం రమయతాం వరమ్. ౩౧. తస్యా స్తద్వచనం శ్రుత్వా ప్రమృజ్య నయనే శుభే, నావికానాహ్వయామాస లక్ష్మణః పరవీరహా. ౩౨. ఇయం చ సజ్జా నౌశ్చేతి దాశాః ప్రాంజలయోఽబ్రువన్, తితీర్షు ర్లక్ష్మణో గంగాం శుభాం నావముపారుహత్. ౩౩. గంగాం సంతారయామాస లక్ష్మణ స్తాం సమాహితః.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-షట్చత్వారింశస్సర్గః.

౩౪౫-౭౭౦౦.

సప్తచత్వారింశస్సర్గః.

అథ నావం సువిస్తీర్ణాం నైషాదీం రాఘవానుజః, ఆరురోహ సమాయుక్తాం పూర్వమారోప్య మైథిలీమ్. ౧. సుమంత్రం సారథిం చైవ స్థీయతా మితి లక్ష్మణః, ఉవాచ శోకసంతప్తః ప్రయాహీతి చ నావికమ్. ౨. తత స్తీర ముపాగమ్య భాగీరథ్యా స్సలక్ష్మణః, ఉవాచ

ప్రాంజలి ర్వాక్యం మైథిలీం బాష్పగద్గదమ్. ౩. హృద్గతం మే మహ
చ్ఛల్య ముత్క్రోస్యార్యేణ ధీమతా, అస్మిన్నిమిత్తే వైదేహి లోకస్య
వచనీకృతః. ౪. శ్రేయోహి మరణంమేఽద్య మృత్యుర్వా యత్పరం
భవేత్, నచాస్మి న్నీదృశే కార్యే నియోజ్యో లోకనిందితే. ౫.
ప్రసీద న చ మే రోషం కర్తు మర్హసి సువ్రతే, ఇత్యంజలికృతో భూమౌ
నిపపాత సలక్ష్మణః. ౬. రుదంతం ప్రాంజలిం దృష్ట్వా కాంక్షంతం
మృత్యుమాత్మనః, మైథిలీ భృశసంవిగ్నా లక్ష్మణం వాక్య మబ్రవీత్.
౭. కిమిదం నావగచ్ఛామి బ్రూహి తత్త్వేన లక్ష్మణ, పశ్యామి త్వాం
నచ స్వస్థ మపి క్షేమం మహీపతేః. ౮. శాపితోఽసి నరేంద్రేణ య త్త్వం
సంతాపమాగతః, తద్బ్రూయాస్సన్నిధౌ మహ్యమహ మాజ్ఞాపయామి తే.
౯. వైదేహ్యా చోద్యమానస్తు లక్ష్మణో దీనచేతనః, అవాఙ్ముఖో బాష్ప
కలం వాక్యమేతదువాచహ. ౧౦. శ్రుత్వా పరిషదో మధ్యే హ్యపవాదం
సుదారుణమ్, పురే జనపదే చైవ త్వత్కృతే జనకాత్మజే. ౧౧. రామ
స్సంతప్త హృదయో మాం నియోజ్య గృహం గతః, న తాని వచనీయాని
మయా దేవి తవాగ్రతః. ౧౨. యాని రాజ్ఞా హృదిన్యస్తా న్యమర్షః
పృష్ఠతః కృతః, సా త్వం త్యక్తా నృపతినా నిర్దోషా మమ సన్నిధౌ, ౧౩.
పౌరాపవాదభీతేన గ్రాహ్యం దేవి న తేఽన్యథా, ఆశ్రమాంతేషు చ మయా
త్యక్తవ్యా త్వం భవిష్యసి. ౧౪. రాజ్ఞశ్శాసనమాజ్ఞాయ తథైవ కిల
దౌహృదమ్, తదేతజ్జాహ్నవీతీరే బ్రహ్మర్షీణాం తపోవనమ్. ౧౫. పుణ్యం
చ రమణీయం చ మావిషాదం కృథాశ్శుభే, రాజ్ఞో దశరథస్యేష్టః
పితుర్మే మునిపుంగవః. ౧౬. సఖా పరమకో విప్రో వాల్మీకి స్సుమహా
యశాః, పాదచ్ఛాయాముపాగమ్య సుఖమస్య మహాత్మనః. ౧౭. ఉప
వాస పరైకాగ్రా వస త్వం జనకాత్మజే, పతివ్రతాత్వమాస్థాయ రామం
కృత్వా సదాహృది. ౧౮. శ్రేయస్తే పరమం దేవి తథాకృత్వాభవిష్యతి.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-సప్తచత్వారింశస్సర్గః.

౨౮-౫౭౬౦.

అష్టచత్వారింశస్సర్గః.

లక్ష్మణస్య వచశ్శ్రుత్వా దారుణం జనకాత్మజా, పరం విషాద మాగమ్య వైదేహీ నిపపాతహ. ౧. సా ముహూర్త మివాసంజ్ఞా బాష్పవ్యాకులితేక్షణా, లక్ష్మణం దీనయావాచా ఉవాచ జనకాత్మజా. ౨. మామికేయం తనూర్నూనం సృష్టాదుఃఖాయ లక్ష్మణ, ధాత్రా యస్యా స్తథా మేద్య దుఃఖమూర్తిః ప్రదృశ్యతే. ౩. కింను పాపం కృతం పూర్వం కోవా దారైర్వియోజితః, యాహం శుద్ధసమాచారా త్యక్తా నృపతినా సతీ. ౪. పురాహ మాశ్రమే వాసం రామపాదాను వర్తినీ, అనురుధ్యాపి సౌమిత్రే దుఃఖేచ పరివర్తినీ. ౫. సాకథం హ్యాశ్రమే సౌమ్య వత్స్యామి విజనీకృతా, ఆఖ్యాస్యామి చ కస్యాహం దుఃఖం దుఃఖపరాయణా. ౬. కిన్ను వక్ష్యామి మునిషు కర్మవాఽసత్కృతం చ కిమ్, కస్మిన్వా కారణే త్యక్తా రాఘవేణ మహాత్మనా. ౭. నఖల్వద్యైవసౌమిత్రే జీవితం జాహ్నవీజలే, త్యజేయం రాజవంశస్తు భర్తుర్మేపరిహాస్యతే. ౮. యథాజ్ఞాం కురు సౌమిత్రే త్యజ మాం దుఃఖభాగినీమ్, నిదేశే స్థీయతాం రాజ్ఞ శ్శృణు చేదం వచో మమ. ౯. శ్వశ్రూణా మవిశేషేణ ప్రాంజలిప్రగ్రహేణచ, శిరసా వంద్య చరణౌ కుశలం బ్రూహిపార్థివమ్. ౧౦. శిరసాభినతో బ్రూయా స్సర్వాసామేవ లక్ష్మణ, వక్తవ్యశ్చాఽపి నృపతి ర్ధర్మేషు సుసమాహితః. ౧౧. జానాసి చ యథాశుద్ధా సీతా తత్త్వేన రాఘవ, భక్త్యాచ పరయాయుక్తా హితాచ తవ నిత్యశః. ౧౨. అహం త్యక్తా త్వయా వీర అయశోభీరుణాజనే, యచ్చతే వచనీయం స్యా దపవాదసముత్థితమ్. ౧౩. మయాపి పరిహర్తవ్యం త్వం హి మే పరమాగతిః, వక్తవ్యశ్చేతి నృపతి ర్ధర్మేణ సుసమాహితః. ౧౪. యథా భ్రాతృషు వర్తేథా స్తథా పౌరేషు నిత్యదా, పరమో హ్యేష ధర్మస్తే తస్మాత్కీర్తి రనుత్తమా ౧౫. యత్తు పౌరజనోరాజ న్ధర్మేణ సమవాప్నుయాత్, అహంతు నానుశోచామి స్వశరీరం నరర్షభ. ౧౬. యథాపవాదం పౌరాణాం తథైవ రఘునందన, పతిర్హి దైవతం నార్యాః పతిర్బంధుః పతిర్గురుః. ౧౭. ప్రాణైరపి ప్రియం తస్మాద్భర్తుః కార్యం విశేషతః, ఇతి మద్వచనాద్రామో వక్తవ్యో మమ సంగ్రహః. ౧౮. నిరీక్ష్య మాద్యగచ్ఛత్వ మృతు

కాలాతి వర్తినీమ్, ఏవం బ్రువంత్యాం సీతాయాం లక్ష్మణోదీనచేతనః. ౧౯. శిరసా ధరణీం గత్వా వ్యాహర్తుం న శశాకహ, ప్రదక్షిణం తు కృత్వా తాం రుదన్నేవ మహాస్వనమ్. ౨౦. ధ్యాత్వా ముహూర్తం తామాహ కిం మాం వక్ష్యసి శోభనే, దృష్టపూర్వం న తేరూపం పాదౌ దృష్టౌమమానఘే. ౨౧. కథమత్రహి పశ్యామి రామేణ రహితాం వనే, ఇత్యుక్త్వా తాం నమస్కృత్య పునర్నావముపారుహత్. ౨౨. ఆరుహ్యచ పునర్నావం నావికం చాభ్యచోదయత్,సగత్వా చోత్తరం తీరం శోకభారసమన్వితః. ౨౩. సంమూఢ ఇవ దుఃఖేన రథమధ్యారుహ ద్రుతమ్, ముహుర్ముహుః పరావృత్య దృష్ట్వా సీతా మనాథవత్. ౨౪. వేష్టంతీం పరతీరస్థాం లక్ష్మణః ప్రయయావథ, దూరస్థం రథమాలోక్య లక్ష్మణంచ ముహుర్ముహుః. ౨౫. నిరీక్షమాణా ముద్విగ్నాం సీతాం శోకస్సమావిశత్. సా దుఃఖభారావనతా తపస్వినీ యశోధనా నాథ మపశ్యతీ సతీ, రురోద సాబర్హిణనాది తేవనే మహాస్వనం దుఃఖపరాయణా సతీ. ౨౬.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-అష్టచత్వారింశస్సర్గః.
౧౯౧-౩౮-౨౦.

ఏకోనపంచాశస్సర్గః.

సీతాంతు రుదతీం దృష్ట్వా తత్రవై మునిదారకాః, ప్రాద్రవన్యత్ర భగవా నాస్తే వాల్మీకి రుగ్రధీః. ౧. అభివాద్య మునేః పాదౌ మునిపుత్రా మహర్షయే, సర్వం నివేదయామాసు స్తస్యా స్తు రుదితస్వనమ్. ౨. అదృష్టపూర్వా భగవ న్కస్యాప్యేషా మహాత్మనః, పత్నీ శ్రీరివ సంమోహా ద్విరౌతి వికృతాననా. ౩. భగవంత్సాధ్యుపశ్యేమాం దేవతామివ ఖాచ్చ్యుతామ్,నద్యాస్తీరేతు భగవ న్వరస్త్రీ చాపి దుఃఖితా. ౪. దృష్టా ఒస్మాభిః ప్రరుదతీ దృఢశోకపరాయణా, అనర్హా దుఃఖశోకాభ్యా మేకాదీనా హ్యానాథవత్. ౫. నహ్యేనాం మానుషీం విద్మ స్సత్క్రియాస్యాః ప్రయుజ్యతామ్, ఆశ్రమస్యావిదూరేచ త్వామియం శరణంగతా. ౬. త్రాతారమిచ్ఛతే సాధ్వీ భగవం స్త్రాతు మర్హసి, తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా బుద్ధ్యా నిశ్చిత్య ధర్మవిత్. ౭. తపసాల

బ్ధచక్షుష్మా న్ప్రాద్రవ ద్యత్ర మైథిలీ, తం ప్రయాంత మనుప్రాప్తా శ్శి
ష్యా హ్యేనం మహామతిమ్. ౮. తం తే దేశమభిప్రేత్యకించి త్పద్భ్యాం
మహామునిః, అర్ఘ్య మాదాయ రుచిరం జాహ్నవీతీరమాగమత్. ౯.
దదర్శ రాఘవస్యేష్టాం పత్నీం దీనా మనాథవత్, తాం సీతాం శోకభా
రార్తాం వాల్మీకిర్మునిపుంగవః. ౧౦. ఉవాచ మధురాం వాణీం హ్లాదయ
న్నివ తేజసా, స్నుషా దశరథస్య త్వం రామస్య మహిషీ ప్రియా.
౧౧.జనకస్య సుతా రాజ్ఞస్స్వాగతం తే పతివ్రతే, ఆయాంత్యేవాసి వి
జ్ఞాతా మయా ధర్మసమాధినా. ౧౨. కారణం చైవ సర్వం మే హృద
యేనోపలక్షితమ్, తవ చైవ మహాభాగే విదితం మమ తత్త్వతః. ౧౩.
సర్వం చ విదితం మహ్యం త్రైలోక్యే యద్ధి వర్తతే, అపాపాం వేద్మి సీ
తే త్వాం తపోలబ్ధేన చక్షుషా. ౧౪. విస్రబ్ధా భవ వైదేహి సాంప్రతం
మయి వర్తసే, ఆశ్రమస్యావిదూరే మే తాపస్య స్తపసి స్థితాః. ౧౫.
తాస్త్వాం వత్సే యథావత్సం పాలయిష్యంతి నిత్యశః, ఇదమర్ఘ్యం ప్రతీ
చ్ఛ త్వం విస్రబ్ధా విగతజ్వరా. ౧౬. యథా స్వగృహ మభ్యేత్య విషాదం
చైవ మాకృథాః, శ్రుత్వాతు భాషితం సీతా మునేః పరమమద్భుతమ్.
౧౭. శిరసా వంద్య చరణౌ తథేత్యాహ కృతాంజలిః, తం ప్రయాంతం
మునిం సీతా ప్రాంజలిః పృష్ఠతోన్వగాత్. ౧౮. తం దృష్ట్వా మునిమా
యాంతం వైదేహ్యా మునిపత్నయః, ఉపాజగ్ముర్ముదా యుక్తా వచనం
చేదమబ్రవీత్.౧౯. స్వాగతం తే మునిశ్రేష్ఠ చిరస్యాగమనం చ తే, అభి
వాదయామ స్త్వాం సర్వా ఉచ్యతాం కించ కుర్మహే.౨౦. తాసాం త
ద్వచనం శ్రుత్వా వాల్మీకిరిదమబ్రవీత్, సీతేయం సమనుప్రాప్తా పత్నీ
రామస్య ధీమతః.౨౧.స్నుషా దశరథస్యైషా జనకస్య సుతా సతీ, అపా
పా పతినా త్యక్తా పరిపాల్యా మయా సదా.౨౨.ఇమాం భవత్యః పశ్యం
తు స్నేహేన పరమేణ హి, గౌరవా న్మమ వాక్యాచ్చ పూజ్యా వోస్తు వి
శేషతః. ౨౩. ముహుర్ముహుశ్చ వైదేహీం ప్రణిధాయ మహాయ
శాః, స్వమాశ్రమం శిష్యవృతః పునరాయా న్మహాతపాః. ౨౪.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-ఏకోనపంచాశస్సర్గః.

౯౪-౧౮౮౦.

పఞ్చాశస్సర్గః

దృష్ట్వా తు మైథిలీం సీతామాశ్రమం సంప్రవేశితామ్,
సంతాప మగమద్ఘోరం లక్ష్మణో దీనచేతనః. ౧. అబ్రవీచ్చ మహాతేజా
సుమన్త్రం మన్త్రిసారథిమ్, సీతాసంతాపజం దుఃఖం పశ్య రామస్య
సారథే. ౨. అతో దుఃఖతరం కింను రాఘవస్య భవిష్యతి, పత్నీం శు
ద్ధసమాచారాం విసృజ్య జనకాత్మజామ్. ౩. వ్యక్తం దైవాదహం మన్యే
రాఘవస్య వినాభవమ్, వైదేహ్యా సారథే నిత్యం దైవంహి దురతిక్రమమ్.
౪. యోహి దేవాన్ సగన్ధర్వా నసురాన్ సహరాక్షసైః, నిహన్యా
ద్రాఘవః క్రుద్ధ స్సదైవం పర్యుపాసతే. ౫. పురారామః పితు
ర్వాక్యాద్దండకే విజనేవనే, ఉషితో నవవర్షాణి పంచచైవ సుదారుణే.
౬. తతో దుఃఖతరం భూయస్సీతాయా విప్రవాసనమ్, పౌరాణాం
వచనం శ్రుత్వా నృశంసం ప్రతిభాతి మే. ౭. కోనుధర్మాశ్రయస్సూత
కర్మణ్యస్మిన్ యశోహరే, మైథిలీం ప్రతిసంప్రాప్తః పౌరైర్హీనార్థవాది
భిః. ౮. ఏతాబహువిధావాచ శ్శ్రుత్వాలక్ష్మణభాషితాః, సుమన్త్రః
ప్రాంజలిః ప్రాజ్ఞో వాక్యమేత దువాచహ. ౯. నసంతాప స్త్వయా
కార్య స్సౌమిత్రే మైథిలీం ప్రతి, దృష్టమేతత్పురా విప్రైః పితుస్తేల
క్ష్మణాగ్రతః. ౧౦. భవిష్యతి దృఢం రామో దుఃఖప్రాయోఽల్పభాగ్య
వాన్, ప్రాప్స్యతే చ మహాబాహో విప్రయోగం ప్రియైర్ధ్రువమ్. ౧౧.
త్వాం చైవ మైథిలీం చైవ శత్రుఘ్నభరతౌ తథా, సంత్యజిష్యతి ధ
ర్మాత్మా కాలేన మహతా మహాన్. ౧౨. నత్విదం త్వయి వక్తవ్యం
సౌమిత్రే భరతేఽపివా, రాజ్ఞావో వ్యాహృతం వాక్యం దుర్వాసా
యదువాచహ. ౧౩. మహాజన సమీపేహి మమచైవ నరర్షభ, ఋషి
ణావ్యాహృతం వాక్యం వసిష్ఠస్య చ సన్నిధౌ. ౧౪. ఋషేస్తు వచ
నం శ్రుత్వా మామాహపురుషర్షభః, సూతనక్వచిదేవంతే వక్తవ్యంజ
నసన్నిధౌ. ౧౫. తస్యాహం లోకపాలస్య వాక్యం తత్సుసమాహితః,
నైవజాత్వనృతం కార్య మితిమే సౌమ్యదర్శన. ౧౬. సర్వథైవ నవక్త
వ్యం మయా సౌమ్య తవాగ్రతః, యదితే శ్రవణే శ్రద్ధా శ్రూయ
తాం రఘునందన. ౧౭. యద్యప్యహం నరేంద్రేణ రహస్యం శ్రావితః
పురా, తథాప్యుదాహరిష్యామి దైవం హి దురతిక్రమమ్. ౧౮.
యేనేదమీదృశం ప్రాప్తం దుఃఖం శోకసమన్వితమ్, నత్వయా భరతే

వాచ్యం శత్రుఘ్నస్యాఽపి సన్నిధౌ. ౧౯. తచ్ఛ్రుత్వా భాషితం తస్య గంభీరార్థపదం మహత్, తథ్యం బ్రూహీతి సౌమిత్రి స్సూతం వాక్య మథాఽబ్రవీత్. ౨౦.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-పంచాశస్సర్గః.
౬౪౪-౧౨౮౮.

ఏకపంచాశస్సర్గః.

తథా సంచోదితస్సూతో లక్ష్మణేన మహాత్మనా, తద్వాక్య మృషిణాప్రోక్తం వ్యాహర్తు ముపచక్రమే. ౧. పురానామ్నాహి దుర్వాసా అత్రేః పుత్రో మహామునిః, వసిష్ఠస్యాశ్రమే పుణ్యే వార్షిక్యం సమువాసహ. ౨. తమాశ్రమం మహాతేజాః పితా తే సుమహాయశాః. పురోధసం మహాత్మానం దిదృక్షు రగమత్స్వయమ్. ౩. సదృష్ట్వా సూర్యసంకాశం జ్వలంతమివ తేజసా, ఉపవిష్టం వసిష్ఠస్య సవ్యేపార్శ్వే మహామునిమ్. ౪. తౌ మునీ తాపసశ్రేష్ఠౌ వినీతో హ్యాభ్యవాదయత్, సతాభ్యాం పూజితో రాజా స్వాగతేనాసనేనచ. ౫. పాద్యేన ఫలమూలైశ్చ సోఽప్యాస మునిభిస్సహ, తేషాం తత్రోపవిష్టానాం తాస్తాస్సుమధురాః కథాః. ౬. బభూవుః పరమర్షీణాం మధ్యాదిత్యగతేహని, తతః కథాయాం కస్యాంచిత్ప్రాంజలి ప్రగ్రహో నృపః. ౭. ఉవాచతం మహాత్మానమత్రేః పుత్రం తపోధనమ్, భగవన్కింప్రమాణేన మమవంశో భవిష్యతి. ౮. కిమా యుశ్చహి మే రామః పుత్రాశ్చాన్యే కిమాయుషః, రామస్యచ సుతాయేస్యు స్తేషామాయుః కియద్భవేత్. ౯. కామ్యయా భగవన్బ్రూహి వంశస్యాస్య గతిం మమ, తచ్ఛ్రుత్వా వ్యాహృతం వాక్యం రాజ్ఞో దశరథస్యతు. ౧౦. దుర్వాసాస్సు మహాతేజాః వ్యాహర్తుముపచక్రమే, శృణు రాజ న్పురావృత్తం తదాదైవాసురేయుధి. ౧౧. దైత్యాస్సురై ర్భర్త్స్యమానాః భృగుపత్నీ ముపాశ్రితాః, తయా దత్తాభయా స్తత్ర న్యవసన్నిర్భయా స్తదా. ౧౨. తయా పరిగృహీతాం స్తాన్దృష్ట్వా క్రుద్ధస్సురోత్తమః, చక్రేణ శితధారేణ భృగుపత్న్యా శ్శిరోఽహరత్. ౧౩. తతస్తాం నిహతాం దృష్ట్వా పత్నీం భృగుకులోద్వహః, శశాప సహసాక్రుద్ధో విష్ణుం రిపుకులార్దనమ్. ౧౪. యస్మాదవధ్యాం

మే భార్యా మవధీః క్రోధమూర్ఛితః,తస్మా త్త్వం మానుషే లోకే జని
ష్యసి జనార్దన.౧౫.తత్ర పత్నీవియోగం త్వం ప్రాప్స్యసే బహువార్షికమ్,
శాపాభిహతచేతా స్స స్వాత్మనా భావితోఽభవత్.౧౬.అర్చయామాస
తం దేవం భృగుశ్శాపేన పీడితః, తపసాఽఽరాధితో దేవో హ్యబ్రవీ
ద్భక్తవత్సలః. ౧౭. లోకానాం సంప్రియార్థంతు తం శాపం గృహ్య ము
క్తవాన్, [శాపాభిహతచేతా స్త్వ మాత్మనా భావితోభవ.౧౮. పునరేవ
యయౌ శాప మృషి ర్దుర్ధరదుర్ధరః, విష్ణుశక్తి మవిద్వాంస్సః ప్రపేదే శాప
మూర్ధతామ్. ౧౯. చిరకాల మసంజ్ఞోఽభూ చ్ఛాపాంధతమసావృతః,
దృష్ట్వా సప్తర్షయశ్చైనం కృపాంచక్రు స్తదుక్తిభిః.౨౦.త్యక్తశ్శాపః పుర
స్తస్థా మందం భృగు రథా బ్రవీత్,రక్షధ్వం మామృషిశ్రేష్ఠా శ్శాపా
న్మత్పురతస్థితాత్.౨౧.శ్రుత్వాతు భృగువాక్యం త మాహుశ్చ పరమ
ర్షయః, స్తుత్యైర్బ్రహ్మేశశక్రాద్యై స్స్తూయమానమహర్నిశమ్. ౨౨.
నారాయణం ప్రపద్యస్వ స్తోత్రైరేవచ సువ్రత, ఋషీణాం వచనా
త్తేషాం నారాయణమథాస్తువత్. ౨౩. భృగుణాఽఽరాధితో విష్ణు
రాగత స్త్వరితం భృగుమ్, అర్చయామాస తం దేవం భృగుశ్శాపేన
పీడితః. ౨౪. తతోఽబ్రవీద్దేవదేవః ప్రీతిమాన్భక్తవత్సలః, మాభై
ర్భృగోఽనృతంవాక్యం నాభవిష్యద్ద్విజస్య తే. ౨౫. సంమోచయిత్వా
శాపాత్త్వా మహమేనం గృహీతవాన్,లోకానాంతు హితార్థాయ శాపం
తం గ్రాహ్య ముక్తవాన్.౨౬] ఇతిశప్తో మహాతేజాః భృగుణా పూర్వ
జన్మని, ఇహాగతోహి పుత్రత్వం తవ పార్థివసత్తమ. ౨౭. రామఇత్యభి
విఖ్యాత స్త్రిషు లోకేషు మానవ, తత్ఫలం ప్రాప్స్యతే చాపి భృగు
శాపకృతం మహత్. ౨౮. అయోధ్యాయాః పతీ రామో దీర్ఘకాలం
భవిష్యతి,తత్ర పత్నీ వియోగంచ దీర్ఘకాలం గమిష్యతి.౨౯.సుఖితాశ్చ
సమృద్ధాశ్చ భవిష్యంత్యస్య చానుజాః, దశవర్ష సహస్రాణి దశవర్ష
శతానిచ. ౩౦. రామోరాజ్య ముపాసిత్వా బ్రహ్మలోకం గమిష్యతి,
సమృద్ధై ర్హయ మేధైశ్చ ఇష్ట్వా పరపురంజయః. ౩౧. రాజవంశాంశ్చ
కాకుత్స్థో బహూంత్సంస్థాపయిష్యతి, ద్వౌ పుత్రౌతు భవిష్యేతే సీతా
యాం రాఘవస్యతు.౩౨.అన్యత్ర నత్వయోధ్యాయాం సత్యమేతన్న

సంశయః,సీతాయాశ్చ తతః పుత్త్రానభిషేక్ష్యతి రాఘవః. 33. స సర్వ మఖిలం రాజ్ఞో వంశస్యాస్య గతాగతమ్, ఆఖ్యాయ సుమహాతేజా స్తూష్ణీమాసీ న్మహామునిః. 34. తూష్ణీం భూతే మునౌ తస్మిన్రాజా దశరథ స్తథా, అభివాద్యమహాత్మానౌ పునరాయా త్పురోత్తమమ్. 35. ఏతద్వచో మయా తత్ర మునినా వ్యాహృతంపురా,శ్రుతం హి హృది నిక్షిప్తం నాన్యథా తద్భవిష్యతి. 36. [సీతాయాశ్చ తతః పుత్త్రా నభిషేక్ష్యతి రాఘవః,అన్యత్ర నత్వయోధ్యాయాం మునేస్తు వచనంతథా. 37.]ఏవంగతే న సంతాపం కర్తుమర్హసి రాఘవ,సీతార్థే రాఘవార్థే వా దృఢో భవ నరోత్తమ.38. తచ్ఛ్రుత్వా వ్యాహృతం వాక్యం సూతస్య పరమాద్భుతమ్,ప్రహర్ష మతులం లేభే సాధుసాధ్వితి చాబ్రవీత్. 39. తతస్సంవదతోరేవం సూతలక్ష్మణయోః పథి, అస్తంగతే వాసం కేశిన్యాం తావథోషతుః. 40.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-ఏకపఞ్చాశస్సర్గః.
548-1940.

ద్విపఞ్చాశస్సర్గః.

తత్ర తాం రజనీ ముష్య కేశిన్యాం రఘునందనః, ప్రభాతే పున రుత్థాయ లక్ష్మణః ప్రయయౌ తథా. 1. తతో౽ర్ధదివసే ప్రాప్తే ప్రవివేశ మహారథః, అయోధ్యాం రత్నసంపూర్ణాం హృష్టపుష్టజనా వృతామ్, 2. సౌమిత్రిస్తు పరం దైన్యం జగామ స మహామతిః, రామ పాదౌ సమాసాద్య వక్ష్యామి కిం మహంగతః. 3. తస్యైవం చింతయా నస్య భవనం శశిసన్నిభమ్,రామస్య పరమోదారం పురస్తాత్సమదృశ్యత. 4. రాజ్ఞస్తు భవనద్వారి సో౽వతీర్య రథోత్తమాత్, అవాఙ్ముఖో దీన మనాః ప్రవివేశానివారితః. 5. స దృష్ట్వా రాఘవం దీన మాసీనం పరమాసనే, నేత్రాభ్యా మశ్రుపూర్ణాభ్యాం దదర్శాగ్రజ మగ్రతః. 6. జగ్రాహ చరణౌ తస్య లక్ష్మణో దీనచేతనః, ఉవాచ దీనయా వాచా ప్రాంజలిస్సుసమాహితః. 7. ఆర్యస్యాజ్ఞాం పురస్కృత్య విసృజ్య జనకాత్మజామ్, గంగాతీరే యథోద్దిష్టే వాల్మీకే రాశ్రమే శుచౌ. 8. తత్ర తాం చ శుభాచారా మాశ్రమాంతే యశస్వినీమ్, పునరస్మ్యాగ

గతో వీర పాదమూలముపాసితుమ్. ౯. మాశుచః పురుషవ్యాఘ్ర
కాలస్య గతిరీదృశీ, త్వద్విధా హి న శోచంతి సత్త్వవంతో మనస్వినః.
౧౦. సర్వే క్షయాంతా నిచయాః పతనాంతాస్సముచ్ఛ్రయాః,
సంయోగా విప్రయోగాంతాః మరణాంతం చ జీవితమ్. ౧౧. తస్మా
త్పుత్రేషు దారేషు మిత్రేషు చ ధనేషు చ, నాతిప్రసంగః కర్తవ్యో
విప్రయోగో హి తైర్ధ్రువః. ౧౨. శక్త స్త్వ మాత్మనాఽఽత్మానం
వినేతుం మనసా మనః, లోకాం త్సర్వాం శ్చ కాకుత్థ్స కింపున శ్శోక
మాత్మనః. ౧౩. నేదృశేషు విముహ్యంతి త్వద్విధాః పురుషర్షభాః,
అపవాద స్స కిల తే పునరేష్యతి రాఘవ. ౧౪. యదర్థం మైథిలీ త్యక్తా
హ్యపవాదభయాన్నృప, సోఽపవాదః పురే రాజన్భవిష్యతి న
సంశయః. ౧౫. స త్వం పురుషశార్దూల ధైర్యేణ సుసమాహితః,
త్యజేమాం దుర్బలాం బుద్ధిం సంతాపం మా కురుష్వ హ. ౧౬. ఏవ
ముక్తస్తు కాకుత్థ్సో లక్ష్మణేన మహాత్మనా, ఉవాచ పరయా ప్రీత్యా
సౌమిత్రిం మిత్రవత్సలమ్. ౧౭. ఏవమేతన్నరశ్రేష్ఠ యథా వదసి
లక్ష్మణ, పరితోషశ్చ మే వీర మమ కార్యానుశాసనే. ౧౮. నిర్వృతి
శ్చాగతా సౌమ్య సంతాప శ్చ నిరాకృతః, భవద్వాక్యై స్సుమధురై
రనునీతోఽస్మి లక్ష్మణ. ౧౯.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ద్విపఞ్చాశస్సర్గః.

౪౫౦-౯౦౦౦.

త్రిపఞ్చాశస్సర్గః.

లక్ష్మణస్య తు తద్వాక్యం నిశమ్య పరమాద్భుతమ్, సుప్రీత
శ్చాభవ ద్రామో వాక్యం చేద మువాచహ. ౧. దుర్లభ స్త్వీదృశో
బంధు రస్మి న్కాలే విశేషతః, యాదృశ స్త్వం మహాబుద్ధే మమ
సౌమ్య మనోనుగః. ౨. యత్తు మే హృదయే సౌమ్య వర్తతే శుభ
లక్షణ, తన్నిశామయ చ శ్రుత్వా కురుష్వ వచనం మమ. ౩. చత్వారో
దివసా స్సౌమ్య కార్యం పౌరజనస్య వై, అకుర్వాణస్య సౌమిత్రే
తన్మే మర్మాణి కృంతతి. ౪. ఆహూయంతాం ప్రకృతయః పురోధా
మంత్రిణ స్తథా, కార్యార్థినశ్చ పురుషా స్త్రియశ్చ పురుషర్షభ.

౫. పౌరకార్యాణి యో రాజా న కరోతి దినేదినే, స మృతో నరకే
ఘోరే పాత్యతే నాత్ర సంశయః. ౬. శ్రూయతే హి పురా రాజా
నృగోనామ మహాయశాః, బభూవ పృథివీపాలో బ్రహ్మణ్య స్సత్యవా
క్ఛుచిః. ౭. స కదాచి ద్గవాంకోటిం సవత్సాం రత్నభూషితామ్, బ్రాహ్మ
ణేభ్యో దదౌ రాజా పుష్కరేషు సదక్షిణామ్. ౮. తత స్సంగా ద్గతా
ధేను స్సవత్సా స్పర్శితాఽనఘ, బ్రాహ్మణస్యాహితాగ్నే శ్చ దరిద్ర
స్యోంఛవర్తినః. ౯. స నష్టాంగాం క్షుధార్తో వై అన్విష్యం స్తత్ర తత్ర చ
నాపశ్య త్సర్వరాజ్యేషు సంవత్సరగణా న్బహూన్. ౧౦. తతః కనఖలం
గత్వా జీర్ణవత్సాం నిరామయామ్, దదర్శ తాం స్వకాం ధేనుం బ్రాహ్మ
ణస్య నివేశనే. ౧౧. అథ తాం నామధేయేన స్వకేనోవాచ సద్విజః,
ఆగచ్ఛ శబళేత్యేవం సాచ శుశ్రావ గాస్స్వరమ్. ౧౨. తస్య తం స్వర
మాజ్ఞాయ క్షుధార్తస్య ద్విజస్య వై, అన్వగా త్పృష్ఠత స్సా గౌర్గచ్ఛం
తం పావకోపమమ్ ౧౩. యోఽపిపాలయతే విప్ర స్సోఽపి తా మన్వగా
ద్ద్రుతమ్, గత్వా త మృషి మాచష్ట మమగౌ రితి సత్వరః. ౧౪. స్పర్శితా
రాజసింహేన తస్మి న్దానే నృగేణ హ, తయో ర్బ్రాహ్మణయో ర్వాదో
మహా నాసీ ద్విపశ్చితోః. ౧౫. వివదంతౌ తతోఽన్యోన్యం రాజాన మభి
జగ్మతుః, తౌ రాజభవనద్వారి న ప్రాప్తౌ నృగశాసనమ్. ౧౬. అహో
రాత్రా ణ్యనేకాని వసంతౌ క్రోధ మీయతుః, ఊచతుశ్చ మహాత్మానౌ
తా వుభౌ ద్విజసత్తమౌ. ౧౭. క్రుద్ధౌ పరమసంతప్తౌ వాక్యం ఘోరాభి
సంహితమ్, అర్థినాం కార్యసిద్ధ్యర్థం యస్మా త్త్వం నైషి దర్శనమ్. ౧౮.
అదృశ్య స్సర్వభూతానాం కృకలాసో భవిష్యసి, బహువర్షసహస్రాణి
బహువర్షశతానిచ. ౧౯. శ్వభ్రే త్వం కృకలాసో వై దీర్ఘకాలం వసిష్యసి,
ఉత్పత్స్యతే హి లోకేఽస్మి న్యదూనాం కీర్తివర్ధనః. ౨౦. వాసుదేవ ఇతి
ఖ్యాతో విష్ణుః పురుషవిగ్రహః, స తే మోక్షయితా రాజ న్యస్మాచ్ఛాపా
ద్భవిష్యతి. ౨౧. కృతాచ తేన కాలేన నిష్కృతి స్తే భవిష్యతి, భారా
వతరణార్థం హి నరనారాయణౌ వుభౌ. ౨౨. ఉత్పత్స్యేతే మహావీర్యౌ
కలౌ యుగ ఉపస్థితే, ఏవం తౌ శాపముత్సృజ్య బ్రాహ్మణౌ విగతజ్వరౌ.
౨౩. తాం గాం హి దుర్బలాం వృద్ధాం దదతుః బ్రాహ్మణాయ వై, ఏవం
స రాజా తం శాప ముపభుఙ్క్తే సుదారుణమ్. ౨౪. కార్యార్థినాం విమ

ర్దోషో హి రాజ్ఞాం దోషాయ కల్పతే, తచ్ఛీఘ్రం దర్శనం మహ్యా మభి వర్తంతు కార్యిణః ౨౫. సుకృతస్య హి కార్యస్య ఫలం నాపైతి పార్థివః, తస్మా ద్గచ్ఛ ప్రతీక్షస్వ సౌమిత్రే కార్యవాఞ్జనః. ౨౬.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-త్రిపఞ్చాశస్సర్గః.

3౫3-౭౦౬౦౦.

చతుఃపఞ్చాశస్సర్గః.

రామస్య వచనం శ్రుత్వా లక్ష్మణః పరమార్థవిత్, ఉవాచ ప్రాంజలిర్వాక్యం రాఘవం దీప్తతేజసమ్. ౧. అల్పాపరాధే కాకుత్థ్సం ద్విజాభ్యాం శాప ఈదృశః, మహా న్నృగస్య రాజర్షే ర్యమదండ ఇవా పరః. ౨. శ్రుత్వాతు శాపసంయుక్త మాత్మానం పురుషర్షభ,కిమువాచ నృగో రాజా ద్విజౌ క్రోధసమన్వితౌ. 3. లక్ష్మణేనైవ ముక్తస్తు రాఘవః పునర బ్రవీత్, శృణు సౌమ్య యథాపూర్వం స రాజా శాపవిక్షతః. ౪. అథాధ్వని గతౌ విప్రౌ విజ్ఞాయ సనృగ స్తదా, ఆహూయ మంత్రిణ స్సర్వా నై గమాం త్సపురోధసః. ౫. తానువాచ నృగోరాజా సర్వాశ్చ ప్రకృతీ స్తదా, దుఃఖేన సుసమావిష్ట శ్శ్రూయతాం మే సమాహితైః. ౬. నారదః పర్వత శ్చైవ మమ దత్వా మహద్భయమ్, గతౌ త్రిభువనం విప్రౌ వాయుభూతౌ వనిందితౌ. ౭. కుమారోఽయం వసుర్నామ స ఇహాద్యాభిషిచ్యతామ్, శ్వభ్రంచైవ శుకస్పర్శం క్రియ తాం శిల్పిభి ర్మమ. ౮. యత్రాహం సంక్షపిష్యామి శాపం బ్రాహ్మణ నిస్సృతమ్, వర్షఘ్న మేకం శ్వభ్రం తు హిమఘ్నమపరం తథా. ౯, గ్రీష్మఘ్నం చ సుఖస్పర్శమేకం కుర్వంతు శిల్పినః, ఫలవంతశ్చ యే వృక్షాః పుష్పవత్యశ్చయా లతాః. ౧౦. ఆరోప్యంతాం బహువిధాః బహ్వస్వాదాశ్చ గుల్మినః, క్రియతాం రామణీయంచ శ్వభ్రాణాం సర్వతోదిశమ్. ౧౧.సుఖ మత్ర వసిష్యామి యావత్కాలస్య పర్యయః, పుష్పాణిచ సుగంధీని క్రియంతాం తేషు నిత్యశః. ౧౨. పరివార్యయథా మేస్యు రధ్యర్థం యోజనం తథా,ఏవం కృత్వా విధానం స సంది దేశ వసుం తదా. ౧3. ధర్మనిత్యః ప్రజాః పుత్ర క్షత్రధర్మేణ పాలయ, ప్రత్యక్షం తే యథాశాపో ద్విజాభ్యాం మయి పాతితః.౧౪. నరశ్రేష్ఠసరోషాభ్యామప

రాధేఽపి తాదృశే,మాకృథా స్త్వం తు సంతాపం మత్కృతే పురుష
ర్షభ.౧౫.కృతాంతః కుశలః పుత్ర యేనా స్మి వ్యసనీకృతః,ప్రాప్తవ్యా
న్యేవ ప్రాప్నోతి గంతవ్యాన్యేవ గచ్ఛతి. ౧౬. లబ్ధవ్యాన్యేవ లభతే
దుఃఖాని చ సుఖాని చ, పూర్వే జాత్యంతరే వత్స మయా పాపం
మహత్కృతమ్,౧౭.తస్మాత్ప్రాప్తం మయా పుత్ర మా విషాదం కురు
ష్వహ,ఏవముక్త్వా నృగ స్తత్ర సుతం రాజా మహాయశాః.౧౮.శ్వభ్రం
జగామ సుకృతం వాసాయ పురుషర్షభ.ఏవం ప్రవిశ్యైవ నృప స్తదానీం
శ్వభ్రం మహద్రత్నవిభూషితం తత్,సంపాదయామాస తదా మహాత్మా
శాపం ద్విజాభ్యాం హి రుషా విసృష్టమ్. ౨౦.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-చతుఃపఞ్చాశస్సర్గః

౨౪౬-౫౧౨౦.

పఞ్చపఞ్చాశస్సర్గః

ఏవం తే నృగశాపస్య విస్తరోఽభిహితో మయా, యద్యస్తి
శ్రవణే శ్రద్ధా శృణుష్వేహాపరాం కథామ్. ౧. ఏవముక్తస్తురామేణ
సౌమిత్రిః పునరబ్రవీత్, తృప్తి రాశ్చర్యభూతానాం కథానాం నాస్తి
మే నృప. ౨. లక్ష్మణే నైవ ముక్తస్తు రామ ఇక్ష్వాకునందనః, కథాం
పరమధర్మిష్ఠాం వ్యాహర్తు ముపచక్రమే. 3. ఆసీ ద్రాజా నిమిర్నామ
ఇక్ష్వాకూణాం మహాత్మనామ్, పుత్రో ద్వాదశమో వీర్యే ధర్మే చ
పరినిష్ఠితః. ౪, స రాజా వీర్యసంపన్నః పురం దేవపురోపమమ్, నివేశ
యామాస తదా అభ్యాశే గౌతమస్య తు. ౫. పురస్య స్వకృతంనామ
వైజయంత మితి శ్రుతమ్, నివేశం తత్ర రాజర్షి ర్నిమిశ్చక్రే మహా
యశాః. ౬. తస్య బుద్ధి స్సముత్పన్నా నివేశ్య సుమహత్పురమ్,
యజేయం దీర్ఘసత్రేణ పితుః ప్రహ్లాదయ న్మనః. ౭. తతః పితర మా
మంత్ర్య ఇక్ష్వాకుం హి మనో స్సుతమ్, వసిష్ఠం వరయామాస పూర్వం
బ్రహ్మర్షిసత్తమమ్, ౮. అనంతరం స రాజర్షి ర్నిమి రిక్ష్వాకుసత్తమః,
అత్రి మంగిరసం చైవ భృగుం చైవ తపోధనమ్. ౯. త మువాచ వసిష్ఠ
స్తు నిమిం రాజర్షిసత్తమమ్, వృతోఽహం పూర్వ మింద్రేణ ప్రతీక్షస్వ
తదంతరమ్.౧౦.అనంతరం మహావిప్రో గౌతమః ప్రత్యపూరయత్, వసి

ష్ఠోఽపి మహాతేజా ఇంద్రయజ్ఞ మథాకరోత్. ౧౧. నిమిర్హి రాజా తాన్విప్రా న్సమానీయ నరాధిపః, అయజద్ధి మహత్పార్శ్వే స్వపుర స్య సమీపతః.౧౨.పంచవర్ష సహస్రాణి రాజా దీక్షా ముపాగమత్, ఇం ద్రయజ్ఞావసానే తు వసిష్ఠో భగవానృషిః.౧౩. సకాశమాగతో రాజ్ఞో హౌత్రం కర్తు మనిందితః, త మధ్వర మథాపశ్యద్గౌతమే నాభిపూరి తమ్. ౧౪. క్రోధేన మహతాఽఽవిష్టో వసిష్ఠోబ్రహ్మణ స్సుతః, స రాజ్ఞో దర్శనాకాంక్షీ ముహూర్త ముపవిశ్య హ.౧౫. తస్మి న్నహని రాజర్షి ర్నిద్రయాఽపహృతో భృశమ్, తతో మన్యుర్వసిష్ఠస్య ప్రాదురాసీ న్మ హాత్మనః. ౧౬. అదర్శనేన రాజర్షే ర్వ్యాహర్తు ముపచక్రమే, యస్మా త్త్వ మన్యం వృతవా న్మా మవజ్ఞాయ పార్థివ. ౧౭. చేతనేనవినాభూతో దేహ స్తవ భవిష్యతి, తతః ప్రబుద్ధో రాజర్షి శ్శ్రుత్వా శాప ముదా హృతమ్. ౧౮. బ్రహ్మయోని మథోవాచ సంరంభాత్క్రోధమూర్ఛితః, అజానత శ్శయానస్య క్రోధేన కలుషీకృతః. ౧౯. ముక్తవా న్మయి శా పాగ్నిం యమదండ మివాపరమ్, తస్మా త్తవాపి బ్రహ్మర్షేచేతనేన వినా కృతః. ౨౦. దేహస్సురుచిరప్రఖ్యో భవిష్యతి న సంశయః, ఇతి రోషవశా దుభౌ తదానీ మన్యోన్యం శపితౌ నృపద్విజేంద్రౌ, సహ సైవ బభూవతు ర్విదేహౌ తత్తుల్యాధిగతప్రభావవంతౌ. ౨౧.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-పఞ్చపఞ్చాశస్సర్గః.

౧౫౯-౩౧౮.

షట్పఞ్చాశస్సర్గః.

రామస్య భాషితం శ్రుత్వా లక్ష్మణః పరవీరహా, ఉవాచ ప్రాంజలి ర్వాక్యం రాఘవం దీప్తతేజసమ్. ౧. నిక్షిప్తదేహౌ కాకుత్స్థ కథం తౌ ద్విజపార్థివౌ, పునర్దేహేన సంయోగం జగ్మతు ర్దేవసం మతౌ. ౨. లక్ష్మణేనైవ ముక్తస్తు రామ ఇక్ష్వాకునందనః, ప్రత్యువాచ మహాతేజాః లక్ష్మణం పురుషర్షభః. ౩. తౌ పరస్పర శాపేన దేహావుత్సృజ్య ధార్మికౌ, అభూతాం నృపవిప్రర్షీ వా యుభూతౌ తపోధనౌ. ౪. అశరీర శ్శరీరస్య కృతేఽన్యస్య మహా మునిః, వసిష్ఠ స్తు మహాతేజాః జగామ పితు రంతికమ్. ౫. సోఽభివా

ద్య పితుః పాదౌ దేవదేవస్య ధర్మవిత్, పితామహమథోవాచ వాయు
భూత ఇదం వచః. ౬. భగవన్నిమిశాపేన విదేహత్వ ముపాగమమ్,
లోకనాథ మహాదేవ వాయుభూతోఽహమబ్జజ. ౭. సర్వేషాం దేహహీ
నానాం మహద్దుఃఖం భవిష్యతి, లుప్యంతే సర్వకార్యాణి హీనదేహ
స్య వై ప్రభో. ౮. దేహస్యాన్యస్య సద్భావే ప్రసాదం కర్తు మర్హసి,
త మువాచ తతో బ్రహ్మా స్వయంభూరమితప్రభః. ౯. మిత్రావరు
ణజం తేజః ఆవిశ త్త్వం మహాయశః, అయోనిజ స్త్వం భవితా తత్రా
పి ద్విజసత్తమ. ౧౦. ధర్మేణ మహతా యుక్తః పున రేష్యసి మేవ
శమ్, ఏవ ముక్త స్తు దేవేన అభివాద్య ప్రదక్షిణమ్. ౧౧. కృత్వా
పితామహం తూర్ణం ప్రయయౌ వరుణాలయమ్, త మేవ కాలం మి
త్రోఽపి వరుణత్వ మకారయత్. ౧౨. క్షీరోదేన సహోపేతః పూజ్య
మాన స్సురోత్తమైః, ఏతస్మిన్నేవ కాలేతు ఊర్వశీపరమాప్సరాః. ౧౩.
యదృచ్ఛయా సముద్దేశ మాయయౌ సఖిభి ర్వృతా, తాం దృష్ట్వా
రూపసంపన్నాం క్రీడంతీం వరుణాలయే. ౧౪. ఆవిశత్పరమో హర్షో
వరుణం చోర్వశీకృతే, సతాం పద్మపలాశాక్షీం పూర్ణచంద్రనిభా
ననామ్. ౧౫. వరుణో వరయామాస మైథునాయాప్సరోవరామ్,
ప్రత్యువాచ తత స్సాతు వరుణం ప్రాంజలిస్థితా. ౧౬. మిత్రేణా
హం వృతా సాక్షా త్పూర్వమేవ సురేశ్వర, వరుణ స్త్వబ్రవీ ద్వాక్యం
కందర్పశరపీడితః. ౧౭. ఇదం తేజస్సముత్స్రక్ష్యే కుంభేఽస్మిన్ దేవనిర్మితే,
ఏవముత్సృజ్య సుశ్రోణి త్వయ్యహం వరవర్ణిని. ౧౮. కృతకా
మో భవిష్యామి యది నేచ్ఛసి సంగమమ్, తస్య తల్లోకపాలస్య వరు
ణస్య సుభాషితమ్. ౧౯. ఊర్వశీ పరమప్రీత్యా శ్రుత్వా వాక్య మువా
చ హ, కామమేత ద్భవత్వేవం హృదయం మే త్వయి స్థితమ్. ౨౦.
భావశ్చాభ్యధిక స్తుభ్యం దేహో మిత్రస్య తు ప్రభో, ఊర్వశ్యా ఏవ
ముక్తస్తు రేత స్త న్మహ దద్భుతమ్. ౨౧. జ్వలదగ్నిశిఖాప్రఖ్యం తస్మి
న్కుంభేహ్యవాసృజత్, ఊర్వశీ త్వగమ త్తత్ర మిత్రో వై యత్ర దేవతా.
తాంతుమిత్రస్సుసంక్రుద్ధ ఊర్వశీమిదమబ్రవీత్, మయా నిమంత్రితా
పూర్వం కస్మా త్త్వ మసి వర్జితా. ౨౩. భావేనాన్యం వృతవతీ తస్మా
త్త్వం దుష్టచారిణీ, అనేన దుష్కృతేన త్వం మత్క్రోధకలుషీకృతా,

౨౪. మనుష్యలోకమాస్థాయ కంచిత్కాలం నివత్స్యసి, బుధస్య పుత్రో రాజర్షిః కాశీరాజః పురూరవాః. ౨౫. తమద్య గచ్ఛ దుర్బుద్ధే స తే భర్తా భవిష్యతి, ఇత్యుక్త్వా స స్వకం తేజ స్తస్మి న్కుంభేఽప్యపాసృజత్. ౨౬. తతస్సా శాపదోషేణ పురూరవస మభ్యగాత్, ప్రతిష్ఠానే పురవరే బుధస్యాత్మజ మౌరసమ్. ౨౭. తస్య జజ్ఞే తత శ్శ్రీమానాయుః పుత్రో మహాబలః, నహుషో యస్య పుత్రస్తు బభూవేంద్రసమద్యుతిః. ౨౮. వజ్ర ముత్సృజ్య వృత్రాయ శ్రాంతేఽథ త్రిదివేశ్వరే, శతం వర్షసహస్రాణి యేనేంద్రత్వం ప్రశాసితమ్. ౨౯. సా తేన శాపేన జగామ భూమిం తదోర్వశీ చారుదతీ సునేత్రా, బహూని వర్షాణ్యవసచ్చ సుభ్రూ శ్శాపక్షయాదింద్రసదో జగామ. ౩౦.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-షట్పఞ్చాశస్సర్గః.

౬-౨-౧-౨౪౦.

సప్తపఞ్చాశస్సర్గః.

తాం శ్రుత్వా దివ్యసంకాశాం కథా మద్భుతదర్శనామ్, లక్ష్మణః పరమప్రీతో రాఘవం వాక్య మబ్రవీత్. ౧. నిక్షిప్తదేహౌ కాకుత్స్థ కథం తౌ ద్విజపార్థివౌ, పునర్దేహేన సంయోగం జగ్మతుర్దేవసమ్మతౌ. ౨. తస్య తద్భాషితం శ్రుత్వా రామ స్సత్యపరాక్రమః, తాం కథాం కథయామాస వసిష్ఠస్య మహాత్మనః. ౩. తతః కుమ్భే నరశ్రేష్ఠ తేజః పూర్ణే మహాత్మనోః, తస్మిం స్తేజోమయా విప్రౌ సంభూతావృషిసత్తమౌ. ౪. పూర్వం సమభవ త్తత్ర అగస్త్యో భగవా నృషిః, నాహం సుత స్తవే త్యుక్త్వా మిత్రం తస్మా దపాక్రమత్. ౫. తద్ధి తేజస్తు మిత్రస్య ఊర్వశ్యాః పూర్వ మాహితమ్, తస్మిం త్సమభవత్కుమ్భే త త్తేజో యత్ర వారుణమ్. ౬. కస్య చి త్త్వథ కాలస్య మిత్రావరుణసంభవః, వసిష్ఠ స్తేజసా యుక్తో జజ్ఞే చేక్ష్వాకుదైవతమ్. ౭. త మిక్ష్వాకు ర్మహాతేజా జాతమాత్ర మనిందితమ్, వవ్రే పురోధసం సౌమ్య వంశస్యాస్య భవాయ నః. ౮. ఏవం త్వపూర్వదేహస్య వసిష్ఠస్య మహాత్మనః, కథితో నిర్గమ స్సౌమ్య నిమేశ్శృణు యథాఽభవత్. ౯. దృష్ట్వా

విదేహం రాజాన మృషయ స్సర్వ ఏవ తే, తం తతో యోజయా మాసు ర్యాగదీక్షాం మనీషిణః. ౧౦. తం చ దేహం నరేంద్రస్య రక్షంతి స్మ ద్విజోత్తమాః, గంధై ర్మాల్యై శ్చ సంపూజ్య పౌరభృత్య సమన్వితాః.౧౧. తతో యజ్ఞే సమాప్తే తు భృగు స్తత్రేద మబ్రవీత్, ఆనయిష్యామి తే చేత స్తుష్టోఽస్మి తవ పార్థివ. ౧౨. సుప్రీతా శ్చ సురా స్సర్వే నిమే శ్చేత స్తదాఽబ్రువన్, వరం వరయ రాజర్షే క్వ తే చేతో నిరూప్యతామ్. ౧౩. ఏవ ముక్త స్సురై స్సర్వై ర్నిమే శ్చేత స్తదా బ్రవీత్, నేత్రేషు సర్వభూతానాం వసేయం సురసత్తమాః.౧౪. బాఢ మిత్యేవ విబుధా నిమే శ్చేత స్తదాబ్రువన్, నేత్రేషు సర్వభూతానాం వాయుభూత శ్చరిష్యసి.౧౫. త్వత్కృతే నిమిషిష్యంతి చక్షూంషి పృథివీతలే, వాయుభూతేన చరతా విశ్రమార్థం ముహుర్ముహుః. ౧౬. ఏవముక్త్వా తు విబుధా స్సర్వే జగ్ము ర్యథాగతమ్, ఋషయోఽపి మహాత్మానో నిమే ర్దేహం సమాహరన్. ౧౭. అరణీం తత్ర నిక్షిప్య మథనం చక్రు రోజసా, మంత్రహోమై ర్మహాత్మానః పుత్రహేతో ర్నిమే స్తదా. ౧౮. అరణ్యాం మథ్యమానాయాం ప్రాదుర్భూతో మహా తపాః, మథనా న్మిథి రిత్యాహు ర్జననాజ్జనకోఽభవత్. ౧౯. యస్మా ద్విదేహా త్సంభూతో వైదేహ స్తు తత స్స్మృతః, ఏవం విదేహ రాజశ్చ జనకః పూర్వకోఽభవత్. ౨౦. మిథి ర్నామ మహాతేజా స్తేనాయం మైథిలోఽభవత్. [ఇతి సర్వ మశేషతో మయా కథితం సంభవకారణంతు సౌమ్య, నృపపుంగవశాపజయో ద్విజస్య ద్విజశాప జయ స్తథాద్భుతో నృపస్య. ౨౧.]

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-సప్తపఞ్చాశస్సర్గః.

౬౧-౨-౧౨-౨౪౦.

అష్టపఞ్చాశస్సర్గః.

ఏవం బ్రువతి రామే తు లక్ష్మణః పరవీరహా, ప్రత్యువాచ మహాత్మానం జ్వలంత మివ తేజసా. ౧. మహదద్భుత మాశ్చర్యం విదేహస్య పురాతనమ్, నిర్వృత్తం రాజశార్దూల వసిష్ఠస్య నిమేస్సహ. ౨. నిమి స్తు

క్షత్రియ శ్చారో విశేషేణ చ దీక్షితః, నక్షమాం కృతవా న్రాజ
వసిష్ఠస్య మహాత్మనః.3.ఏవం బ్రువతి వీరే తు లక్ష్మణే పున రబ్రవీత్
రామో రమయతాం శ్రేష్ఠో భ్రాతరం దీప్తతేజసమ్. ४. న సర్వత్ర
క్షమా వీర పురుషేషు ప్రదృశ్యతే,సౌమిత్రే దుస్సహో రోషో యథ
క్షాంతో యయాతినా. ५.సత్త్వానుగం పురస్కృత్య తన్నిబోధ సమా
హితః, నహుషస్య సుతో రాజా యయాతిః పౌరవర్ధనః. ౬. తస్య
భార్యాద్వయం సౌమ్య రూపేణాప్రతిమం భువి, ఏకా తు తస్య రాజ్ఞో
ర్నాహుషస్య పురస్కృతా. ౭, శర్మిష్ఠా నామ దైతేయీ దుహిత
వృషపర్వణః, అన్యాతూశనసః పత్నీ యయాతేః పురుషర్షభ. ౮.
తు సా దయితా రాజ్ఞో దేవయానీ సుమధ్యమా, తయోః పుత్రౌ త
సమ్భూతౌ రూపవంతౌ సమాహితౌ. ౯. శర్మిష్ఠాఽజనయ త్పూరు
దేవయానీ యదుం తదా, పూరుస్తు దయితో రాజ్ఞో గుణై ర్మాతృక
తేన చ. ౧౦.తతోదుఃఖసమావిష్టో యదు ర్మాతర మబ్రవీత్,భార్గవస్య
కులే జాతా దేవస్యాక్లిష్టకర్మణః. ౧౧. సహా సే హృద్గతం దుఃఖ మః
మానం చ దుస్సహమ్, ఆవాం తు సహితౌ దేవి ప్రవిశావ హుతాశ
నమ్. ౧౨. రాజా తు రమతాం సార్ధం దైత్యపుత్ర్యా బహుక్షపాః
యది వా సహనీయం తే మామనుజ్ఞాతు మర్హసి. ౧3. క్షమ త్వం
క్షమిష్యేఽహం మరిష్యామి న సంశయః, పుత్రస్య భాషితం శ్రుత్వా
పరమార్తస్య రోదతః.౧४. దేవయానీ సుసంక్రుద్ధా సస్మార పితరం తదా
ఇంగితం స తు విజ్ఞాయ దుహితు ర్భార్గవ స్తదా.౧५. ఆగమ త్త్వరిత
తత్ర దేవయానీ తు యత్ర సా, దృష్ట్వా చాప్రకృతిస్థాం తా వ
ప్రహృష్టా మచేతనామ్. ౧౬. పితా దుహితరం వాక్యం కిమేత దితి
చాబ్రవీత్, పృచ్ఛంత మసకృత్తం వై భార్గవం దీప్తతేజసమ్. ౧౭
దేవయానీ సుసంక్రుద్ధా పితరం వాక్య మబ్రవీత్, అహ మగ్నిం విష
తీక్ష్ణ మపోవా మునిసత్తమ. ౧౮. భక్షయిష్యే ప్రవేక్ష్యామి న త
శక్ష్యామి జీవితుమ్, న మాం త్వ మభిజానీషే దుఃఖితా మవమాని
తామ్. ౧౯. వృక్షస్యావజ్ఞయా తాత ఛిద్యంతే వృక్షజీవినః,అవజ్ఞాయ
న రాజర్షిః పరిభూయచ భార్గవమ్.౨౦. మ య్యవజ్ఞాం ప్రయుఙ్క్తేహి
న చ మాం బహుమన్యతే, తస్యా స్తద్వచనం శ్రుత్వా క్రోధేనాభిప

ప్లుతః. ౨౧. వ్యాహర్తు ముపచక్రామ ఉశనా నహుషాత్మజమ్, యస్మా న్మా మవజానీతే నాహుష స్తు దురాత్మవాన్. ౨౨. జరయా పరయా జీర్ణ శ్శైథిల్య ముపయాస్యతి, ఏవ ముక్త్వా దుహితరం సమాశ్వాస్య చ భార్గవః. ౨౩. పున ర్జగామ బ్రహ్మర్షి ర్భవనం స్వం మహాయశాః. స ఏవ ముక్త్వా ద్విజపుంగవాగ్ర్య స్సుతాం సమాశ్వాస్య చ దేవ యానీమ్, పున ర్యయౌ సూర్యసమానతేజాః దత్త్వా చ శాపం నహుషాత్మజాయ. ౨౪.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-అష్టపఞ్చాశస్సర్గః.
౫౧౫-౧౦౩౦౦.

ఏకోనషష్టితమస్సర్గః.

శ్రుత్వా తూశనసం క్రుద్ధం తదాఽఽర్తో నహుషాత్మజః, జరాం పరమికాం ప్రాప్త స్స్వపుత్త్ర మిద మబ్రవీత్. ౧. యదో త్వ మసి ధర్మజ్ఞో మదర్థం ప్రతిగృహ్యతామ్, జరా పరమికా పుత్త్ర భోగై రంస్యే మహాయశః. ౨. న తావత్కృతకామోఽస్మి విషయేషు నరర్షభ, అనుభూయ యథాకామం తతః ప్రాప్స్యామ్యహం జరామ్. ౩. యదు స్తద్వచనం శ్రుత్వా ప్రత్యువాచ నరర్షభమ్, పుత్త్ర స్తే దయితః పూరుః ప్రతిగృహ్ణాతు వై జరామ్. ౪. బహిష్కృతోఽహ మర్థేషు సన్నికర్షాచ్చ పార్థివ, ప్రతిగృహ్ణాతు తే రాజ న్యస్సహాశ్నాతి భోజనమ్. ౫. భక్ష్యం తథాపి సంపేయం మృష్టం స్నేహాయుతం తథా, తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా రాజా పూరు మథాబ్రవీత్. ౬. ఇయం జరా మహాబాహో మదర్థే ప్రతిగృహ్యతామ్, నాహుషే నైవ ముక్తస్తు పూరుః ప్రాంజలి రబ్రవీత్. ౭. ధన్యో స్మ్యనుగృహీతోఽస్మి శాసనే ఽస్మి తవ స్థితః, పూరో ర్వచన మాజ్ఞాయ నాహుషః పరయా ముదా. ౮. ప్రహర్ష మతులం లేభే జరాం సంక్రామయచ్చ తామ్, తత స్సరాజా తరుణః ప్రాప్య యజ్ఞాం త్సహస్రశః. ౯. బహువర్షసహస్రాణి పాలయామాస మేదినీమ్, అథ దీర్ఘస్య కాలస్య రాజా పూరు మథాబ్రవీత్. ౧౦. ఆనయస్వ జరాం పుత్త్ర న్యాసం నిర్యాతయస్వ మే, న్యాసీ భూతా

మయా పుత్ర త్వయి సంక్రామితా జరా. ౧౧. తస్మా త్ప్రతిగ్రహీ
ష్యామి తా మహం మాన్యథా కృథాః, ప్రీత శ్చాస్మి మహాబాహో
శాసనస్య ప్రతిగ్రహాత్. ౧౨. త్వాం చాహ మభిషేక్ష్యామి ప్రీతి
యుక్తో నరాధిపమ్, ఏవ ముక్త్వా సుతం పూరుం యయాతి ర్నహుషా
త్మజః. ౧౩. దేవయానీసుతం క్రుద్ధో రాజా వాక్యమథాబ్రవీత్,
రాక్షస స్త్వం మయా జాతః పుత్రరూపో దురాసదః. ౧౪. ప్రతిహంసి
మమాజ్ఞాం య త్ప్రజార్థే విఫలో భవ, పితరం గురుభూతం మాం యస్మా
త్త్వ మవమన్యసే. ౧౫. రాక్షసా న్యాతుధానాం స్త్వం జనయిష్యసి
దారుణాన్, న తు సోమకులోద్భూతో వంశ స్థాస్యతి దుర్మతేః. ౧౬.
వంశో హి భవత స్తుల్యో దుర్వినీతో భవిష్యతి, త మేవ ముక్త్వా
రాజర్షిః పూరుం రాజ్యవివర్ధనమ్. ౧౭. అభిషేకేణ సంపూజ్య ఆశ్రమం
ప్రవివేశ హ, తతః కాలేన మహతా దిష్టాంతముపజగ్మివాన్. ౧౮.
త్రిదివం సగతో రాజా యయాతి ర్నహుషాత్మజః, పూరు స్త్వకారయ
ద్రాజ్యం ధర్మేణ మహతావృతః. ౧౯. ప్రతిష్ఠానే పురవరే కాశీరాజ్యే
మహాయశాః, యదు స్తు జనయామాస యాతుధానాం త్సహస్రశః.
౨౦. పురే క్రౌంచవనే దుర్గే రాజవంశా ద్బహిష్కృతః, ఏష తూశ
నసాముక్త శ్శాపోత్సర్గో యయాతినా. ౨౧. ధారితః క్షత్రధర్మేణ
యం నిమిశ్చ క్షమేనచ, [క్షమాతు సర్వథా లోకే దుర్లభా కీర్తివర్ధనీ.
౨౨. రోష స్తు దారుణః పుంసాం క్షమాం కీర్తిం చ నిహ్నుతే, తస్మా
న్న మహతాం కోపం జనయే త్క్షాంతిమా న్నరః. ౨౩.] ఏత త్తే సర్వ
మాఖ్యాతం దర్శనం సర్వకార్యిణామ్, అనువర్తామహే సౌమ్య దోషో
న స్యాద్యథా నృగే. ౨౪. ఇతి కథయతిరామే చంద్రతుల్యాననే చ
ప్రవిరళతరతారం వ్యోమ జజ్ఞే తదానీమ్, అరుణకిరణరక్తా దిగ్బభౌ చైవ
పూర్వా కుసుమరసవిముక్తం వస్త్ర మాకుంఠితేవ. ౨౫.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-ఏకోనషష్టితమస్సర్గః.

౪౧౭-౭౩౬౦.

అథాధికపాఠసర్గాస్త్రయః.

తేషు

ప్రథమస్సర్గః.

తతః ప్రభాతే విమలే కృత్వా పౌర్వాహ్ణికీం క్రియామ్, ధర్మా
సనగతో రాజా రామో రాజీవలోచనః. ౧. రాజధర్మా నవేక్షన్వై
బ్రాహ్మణై ర్నైగమైస్సహ, పురోధసా వసిష్ఠేన ఋషిణా కాశ్యపేన
చ. ౨. మంత్రిభి ర్వ్యవహారజ్ఞై స్తథాన్యై ర్ధర్మపారగైః, నీతిజ్ఞైరథ
సభ్యైశ్చ రాజభి స్సా సభావృతా. ౩. సభా యథా మహేంద్రస్య
యమస్య వరుణస్య చ, శుశుభే రాజసింహస్య రామస్యాక్లిష్టకర్మణః.౪.
అథ రామోఽబ్రవీ త్తత్ర లక్ష్మణం శుభలక్షణమ్,నిర్గచ్ఛ త్వం మహా
బాహో సుమిత్రానందవర్ధన. ౫. కార్యార్థిన శ్చ సౌమిత్రే వ్యాహర్తుం
సముపాగతాః, రామస్య భాషితం శ్రుత్వా లక్ష్మణ శ్శుభలక్షణః.
౬. ద్వారదేశ ముపాగమ్య కార్యిణ శ్చాహ్వయ త్స్వయమ్, న కశ్చి
దబ్రవీ త్తత్ర మమ కార్య మిహాద్య వై. ౭. నాధయో వ్యాధయ
శ్చైవ రామే రాజ్యం ప్రశాసతి, పక్వసస్యా వసుమతీ సర్వౌషధసమ
న్వితా. ౮. న బాలో మ్రియతే తత్ర న యువా నచ మధ్యమః, ధ
ర్మేణశాసితం సర్వం న చ బాధా విధీయతే.౯.దృశ్యతే న చ కార్యా
ర్థీ రామే రాజ్యం ప్రశాసతి, లక్ష్మణః ప్రాంజలి ర్భూత్వా రామాయై
వం న్యవేదయత్. ౧౦. అథ రామః ప్రసన్నాత్మా సౌమిత్రి మిద మబ్ర
వీత్, భూయ ఏవ తు గచ్ఛ త్వం కార్యిణః ప్రవిచారయ. ౧౧. సమ్య
క్ప్రణీతయా నీత్యా నాధర్మో విద్యతే క్వచిత్, తస్మాద్రాజభయా
త్సర్వే రక్షంతీహ పరస్పరమ్. ౧౨. బాణా ఇవ మయా ముక్తాః ఇహ
రక్షంతి మే ప్రజాః, తథాపి త్వం మహాబాహో ప్రజా రక్షస్వ తత్పరః.
౧౩. ఏవ ముక్తస్తు సౌమిత్రి ర్నిర్జగామ నృపాలయాత్, అపశ్య ద్ద్వార
దేశే వై శ్వానం తావ దవస్థితమ్. ౧౪. తమేవ వీక్షమాణం వై విక్రో
శంతం ముహుర్ముహుః, దృష్ట్వాఽథ లక్ష్మణ స్తం వై స పప్రచ్ఛాథ
వీర్యవాన్. ౧౫. కిం తే కార్యం మహాభాగ బ్రూహి విస్రబ్ధమానసః,
లక్ష్మణస్య వచ శ్శ్రుత్వా సారమేయోఽభ్యభాషత. ౧౬. సర్వభూత

హిరణ్యాయ రామాయాక్లిష్టకర్మణే, భయే హ్యభయదాత్రేచ తస్మై
వక్తుం సముత్సహే. ఏత చ్ఛ్రుత్వా తు వచనం సారమేయస్య లక్ష్మణః,
రాఘవాయ తదాఖ్యాతుం ప్రవివేశాలయం శుభమ్. ౧౮. నివేద్య
రామస్య పున ర్నిర్జగామ నృపాలయాత్, వక్తవ్యం యది తే కించి
త్తత్త్వం బ్రూహి నృపాయ వై. ౧౯. లక్ష్మణస్య వచ శ్శ్రుత్వా సార
మేయోఽభ్యభాషత, దేవాగారే నృపాగారే ద్విజవేశ్మసు వై తథా.
౨౦. వహ్ని శ్శతక్రతు శ్చైవ సూర్యో వాయుశ్చ తిష్ఠతి, నాత్ర యో
గ్యా స్తు సౌమిత్రే యోనీనా మధమా వయమ్. ౨౧. ప్రవేష్టుం నాత్ర
శక్యామో ధర్మో విగ్రహవా న్నృపః, సత్యవాదీ రణపటు స్సర్వభూత
హితే రతః. ౨౨. షాడ్గుణ్యస్య పదం వేత్తి నీతికర్తా స రాఘవః, స
ర్వజ్ఞ స్సర్వదర్శీచ రామో రమయతాంవరః. ౨౩. ససోమ స్సచ మృ
త్యుశ్చ ధనదోఽథ యమ స్తథా, వహ్నిశ్శతక్రతు శ్చైవ సూర్యో
వై వరుణ స్తథా. ౨౪. తస్య త్వం బ్రూహి సౌమిత్రే ప్రజాపాల
స్సరాఘవః, అనాజ్ఞప్త స్తు సౌమిత్రే ప్రవేష్టుం నోత్సహా మ్యహమ్. ౨౫.
ఆనృశంస్యాన్మహాభాగః ప్రవివేశ మహాద్యుతిః, నృపాలయం ప్రవి
శ్యాథ లక్ష్మణో వాక్య మబ్రవీత్. ౨౬. శ్రూయతాం మమ
విజ్ఞాప్యం కౌసల్యానందవర్ధన, యన్మయోక్తం మహాబాహో తవ
శాసనజం విభో. ౨౭. శ్వాచైవ తిష్ఠతి ద్వారి కార్యార్థీ సముపాగతః,
లక్ష్మణస్య వచ శ్శ్రుత్వా రామో వచన మబ్రవీత్. ౨౮. తం ప్రవే
శయ వై క్షిప్రం కార్యార్థీ యోఽత్ర తిష్ఠతి.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-అధికపాఠే
సారమేయవాక్యంనామ ప్రథమస్సర్గః.

అధికపాఠే-ద్వితీయస్సర్గః.

శ్రుత్వా రామస్య వచనం లక్ష్మణ స్త్వరిత స్తదా, శ్వాన
మాహూయ మతిమా న్రాఘవాయ న్యవేదయత్. ౧. దృష్ట్వా సమా
గతం శ్వానం రామో వచనమబ్రవీత్, వివక్షితార్థం మే
బ్రూహి సారమేయ న తే భయమ్. ౨. అథాపశ్యత తత్రస్థం రామం

శ్వాభిన్నమస్తకః,తతో దృష్ట్వా సరాజానం సారమేయోఽబ్రవీద్వచః.
౩. రాజైవకర్తా భూతానాం రాజాచైవ వినాశకః, రాజా సుప్తేషు
జాగర్తి రాజా పాలయతి ప్రజాః, ౪. నీత్యా సునీతయా రాజా ధర్మం
రక్షతి రక్షితా,యదా న పాలయే ద్రాజా క్షిప్రం నశ్యంతి వై ప్రజాః.
రాజాకర్తా చ గోప్తా చ సర్వస్యజగతః పితా, రాజా కాలో యుగంచైవ
రాజా సర్వ మిదం జగత్. ౬. ధారణాద్ధర్మ మిత్యాహు ర్ధర్మేణ విధృ
తాః ప్రజాః,యస్మా ద్ధారయతే సర్వం త్రైలోక్యం సచరాచరమ్.౭,ధా
రణాద్ధి ద్విషాం చైవ ధర్మేణారంజయ న్ప్రజాః, తస్మా ద్ధారణ మిత్యు
క్తం సధర్మ ఇతి నిశ్చయః. ౮, ఏష రాజ న్పరో ధర్మః ఫలవా న్ప్రేత్య
రాఘవ, న హి ధర్మా ద్భవే త్కించి ద్దుష్ప్రాప మితి మే మతిః. ౯.
దానం దయా సతాం పూజా వ్యవహారేషు చార్జవమ్, ఏష రామ పరో
ధర్మో రక్షణా త్ప్రేత్యచేహ చ. ౧౦. త్వం ప్రమాణం ప్రమాణానా
మసి రాఘవ సువ్రత,విదిత శ్చైవ తే ధర్మ స్సద్భి రాచరిత స్తు వై.
౧౧. ధర్మాణాం త్వం పరం ధామ గుణానాం సాగరోపమః, అజ్ఞానా
చ్చ మయా రాజ న్నుక్త స్త్వం రాజసత్తమ. ౧౨. ప్రసాదయామి
శిరసా న త్వం క్రోద్ధు మిహార్హసి, శున స్సవచనం శ్రుత్వా రాఘవో
వాక్య మబ్రవీత్. ౧౩. కిం తే కార్యం కరో మ్యద్య బ్రూహి విస్రబ్ధ
మాచిరమ్, రామస్య వచనం శ్రుత్వా సారమేయోఽబ్రవీ దిదమ్,౧౪.
ధర్మేణ రాష్ట్రం విందేత ధర్మేణైవానుపాలయేత్, ధర్మాచ్ఛరణ్యతాం
యాతి రాజా సర్వభయాపహః. ౧౫. ఇదం విజ్ఞాయ యత్కృత్యం
శ్రూయతాం మమ రాఘవ, భిక్షుస్సర్వార్థసిద్ధిశ్చ బ్రాహ్మణావసథే
వసన్. ౧౬. తేన దత్తః ప్రహారో మే నిష్కారణ మనాగసః, ఏతచ్ఛ్రు
త్వా తు రామేణ ద్వార్థస్సంప్రేషిత స్తదా.౧౭. ఆనీతశ్చ ద్విజ స్తేన
సర్వసిద్ధార్థకోవిదః, అథ ద్విజవర స్తత్ర రామం దృష్ట్వా మహాద్యుతిః.
౧౮. కిం తే కార్యం మయా రామ తద్బ్రూహి త్వం మమానఘ,ఏవ
ముక్తస్తు విప్రేణ రామో వచన మబ్రవీత్. ౧౯. త్వయా దత్తః ప్రహా
రోఽయం సారమేయస్య వై ద్విజ, కిం తదాపకృతం విప్ర దండే నాభి
హతో యతః. ౨౦. క్రోధః ప్రాణహర శ్శత్రుః క్రోధో మిత్రముఖో
రిపుః, క్రోధో హ్యసి ర్మహాతీక్ష్ణ స్సర్వం క్రోధోఽపకర్షతి ౨౧. తపతే

యజతే చైవ యచ్చ దానం ప్రయచ్ఛతి, క్రోధేన సర్వం దహతి తస్మా
త్క్రోధం విసర్జయేత్. ౨౨. ఇంద్రియాణాం ప్రదుష్టానాం హయానా
మివ ధావతామ్, కుర్వీత ధృత్యా సారథ్యం సంహృత్యేంద్రియగోచ
రమ్. ౨౩. మనసా కర్మణా వాచా చక్షుషా చ సమాచరేత్, శ్రేయో
లోకస్య చరతో న ద్వేష్టి న చ లిప్యతే. ౨౪. న తత్కుర్యాసి స్తీక్ష్ణ
స్సర్పోవా వ్యాహతః పదా, అరిర్వా నిత్యసంక్రుద్ధో యథాత్మా దురను
ష్ఠితః. ౨౫. వినీత వినయస్యాపి ప్రకృతి ర్న విధీయతే, ప్రకృతిం గూహ
మానస్య నిశ్చయే ప్రకృతిర్ధ్రువమ్. ౨౬. ఏవముక్త స్సవిప్రో వై రామేణా
క్లిష్టకర్మణా, ద్విజ స్సర్వార్థ సిద్ధిస్తు అబ్రవీ ద్రామసన్నిధౌ. ౨౭. మయా
దత్తః ప్రహారోఽయం క్రోధేనావిష్టచేతసా, భిక్షార్థ మటమానేన కాలే
విగతభైక్షుకే. ౨౮. రథ్యాస్థితస్త్వయం శ్వా వై గచ్ఛ గచ్ఛేతి
భాషితః, అథ స్వైరేణ గచ్ఛంస్తు రథ్యాంతే విషమం స్థితః. ౨౯.
క్రోధేన క్షుధయాఽఽవిష్ట స్తతో దత్తోఽస్య రాఘవ, ప్రహారో రాజ
రాజేంద్ర శాధి మామపరాధినమ్. ౩౦. త్వయా శస్తస్య రాజేంద్ర నాస్తి
మే నరకాద్భయమ్, అథ రామేణ సంపృష్టా స్సర్వ ఏవ సభాసదః. ౩౧.
కిం కార్య మస్య వై బ్రూత దండో వై కోఽస్య పాత్యతామ్, సమ్యక్ప్రణి
హితే దండే ప్రజా భవతి రక్షితాః. ౩౨. భృగ్వంగిరసకుత్సాద్యాః
వసిష్ఠశ్చ సకాశ్యపః, ధర్మపాఠక ముఖ్యాశ్చ సచివా నైగమాస్తథా. ౩౩.
ఏతేచాన్యేచ బహవః పండితా స్తత్ర సంగతాః, అవధ్యో బ్రాహ్మణో
దండై రితి శాస్త్రవిదో విదుః. ౩౪. బ్రువతో రాఘవస్యైవం రాజ
ధర్మేషు నిష్ఠితాః, అథ తే మునయ స్సర్వే రామ మేవాబ్రువం స్తదా.
౩౫. రాజా శాస్తా హి సర్వస్య త్వం విశేషేణ రాఘవ, త్రైలోక్యస్య
భవాంచ్ఛాస్తా దేవో విష్ణు స్సనాతనః. ౩౬. ఏవ ముక్తే తు తైస్సర్వై
శ్శ్వా వై వచన మబ్రవీత్, యది తుష్టోసి మే రామ యది దేయో వరో
మమ. ౩౭. ప్రతిజ్ఞాతం త్వయా వీర కిం కరోమీతి విశ్రుతమ్, ప్రయచ్ఛ
బ్రాహ్మణస్యాస్య కౌలపత్యం నరాధిప. ౩౮. కౌలం చరే మహారాజ కౌల
పత్యం ప్రదీయతామ్, ఏతచ్ఛ్రుత్వా తు రామేణ కౌలపత్యేఽభిషే
చితః. ౩౯. ప్రయయౌ బ్రాహ్మణో హృష్టో గజస్కంధేన సోర్చితః, అథ తే
రామసచివా స్స్మయమానా వచోఽబ్రువన్. ౪౦. వరోఽయం దత్తఏతస్య

నాయం శాపో మహాద్యుతే,ఏవముక్తస్తు సచివైః రామో వచన మబ్రవీత్. ౪౧. నయూయం గతితత్త్వజ్ఞా శ్వాన్వై జానాతి కారణమ్, అథ పృష్టస్తు రామేణ సారమేయోఽబ్రవీ దిదమ్.౪౨. అహం కులపతిస్తత్ర హ్యాసం శిష్టాన్నభోజనః, దేవద్విజాతిపూజాయాం దాసీదాసేషు రాఘవ.౪౩.సంవిభాగీ శుభరతి ర్దేవద్రవ్యస్య రక్షితా,వినీతశ్శీలసంపన్న స్సర్వసత్త్వహితే రతః. ౪౪. సోహం ప్రాప్త ఇమాం ఘోరా మవస్థా మధమాం గతిమ్, ఏవం క్రోధాన్వితో విప్ర స్త్యక్తధర్మాహితే రతః. ౪౫. క్రుద్ధో నృశంసపరుష అవిద్వాంశ్చాప్యధార్మికః, కులాని పాత యత్యేవ సప్తసప్తచ రాఘవ. ౪౬. తస్మా త్సర్వా స్వవస్థాసు కౌలపత్యం నరోచయేత్,య మిచ్ఛే న్నరకం గంతుం సపుత్రపశుబాంధవమ్. ౪౭. దేవేష్వధికృతం కుర్యా ద్గోషుచ బ్రాహ్మణే షుచ, బ్రహ్మస్వం దేవతా ద్రవ్యం స్త్రీణాం బాలధనం చ యత్. ౪౮.దత్తం హరతి యో భూయ ఇష్టైస్సహ వినశ్యతి,బ్రాహ్మణద్రవ్య మాదత్తే దేవానాం చైవ రాఘవ. ౪౯.సద్యః పతతి ఘోరే స నరకే వీచిసంజ్ఞితే, మనసాపి హి దేవస్వం బ్రహ్మస్వం వా హరేత్తు యః. ౫౦. నిరయా న్నిరయం చైవ పతత్యేవ నరాధమః, తచ్ఛ్రుత్వా వచనం రామో విస్మయోత్ఫుల్లలోచనః.౫౧. శ్వాప్యగచ్ఛన్మహాతేజాః యత ఏవాగత స్తతః, మనస్వీ పూర్వజాతిజ్ఞో జాతిమాత్రేణ దూషితః. ౫౨. వారాణస్యాం మహాభాగః ప్రాయం చోపావిశత్స్వయమ్.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-అధికపాఠే
సారమేయబ్రాహ్మణసంవాదోనామ ద్వితీయస్సర్గః.

అధికపాఠే-తృతీయస్సర్గః.

అథైకస్మి న్వనోద్దేశే రమ్యే పాదపశోభితే, నదీకీర్ణే గిరివరే కోకిలానేకకూజితే, ౧. సింహవ్యాఘ్రసమాకీర్ణే నానాద్విజగణావృతే, గృధ్రోలూకౌ ప్రవసతో బహువర్షగణానపి.౨. అథోలూకస్య భవనం గృధ్రఆ పాపవినిశ్చయః, మమేదమితి కృత్వాఽసౌ కలహం తేన చాకరోత్. ౩. రాజా సర్వస్య లోకస్య రామో రాజీవలోచనః, తం

ప్రపద్యావహే శీఘ్రం యస్యైత ద్భవనం భవేత్. ౪. ఇతి కృత్వా మతిం తౌ తు నిశ్చయార్థం సునిశ్చితామ్, గృధ్రోలూకౌ ప్రపద్యేతాం జాతకోపా వమర్షితౌ. ౫. రామం ప్రపద్య తౌ శీఘ్రం కలివ్యాకుల చేతసౌ, తౌ పరస్పరవిద్వేషాత్ స్పృశత శ్చరణౌ తదా. ౬. అథ దృష్ట్వా నరేంద్రం తం గృధ్రో వచవ మబ్రవీత్, సురాణా మసురాణాం చ ప్రధాన స్త్వం మతో మమ. ౭. బృహస్పతేశ్చ శుక్రాచ్చ విశిష్టోఽసి మహాద్యుతే, పరాపరజ్ఞో భూతానాం కాంత్యాచంద్ర ఇవాపరః. ౮. దుర్నిరీక్ష్యో యథా సూర్యో హిమవాంశ్చైవ గౌరవే, సాగరశ్చాసి గాంభీర్యే లోకపాలోపమో హ్యసి. ౯. క్షాంత్యా ధరణ్యా తుల్యోఽసి శీఘ్రత్వే హ్యనిలోపమః, గురు స్త్వం సత్త్వసంపన్నః కీర్తియుక్తశ్చ రాఘవ,౧౦. అమర్షీ దుర్జయో జేతా సర్వాస్త్రవిధిపారగః, శృణుష్వ మమ వై రామ విజ్ఞాప్యం నరపుంగవ. ౧౧. మమాలయం పూర్వకృతం బాహువీర్యేణ రాఘవ, ఉలూకో హరతే రాజం స్తత్ర త్వం శాస్తు మర్హసి. ౧౨. ఏవ ముక్తే తు గృధ్రేణ ఉలూకో వాక్య మబ్రవీత్, సోమాచ్ఛతక్రతో స్సూర్యా ద్ధనదాద్వా యమా త్తథా. ౧౩. జాయతే వై నృపో రామ కించి ద్భవతి మానుషః, త్వం తు సర్వమయో దేవో నారాయణ ఇవాపరః. ౧౪. యాచతే సౌమ్యతా రాజ న్సమ్యక్ప్రణిహితా విభో, సమం చరసి చాన్విష్య తేన సోమాంశకో భవాన్. ౧౫. క్రోధే దండే ప్రజానాథ దానే పాపభయాపహః, దాతా హర్తాసి గోప్తాసి తేనేంద్ర ఇవ నో భవాన్. ౧౬. అధృష్య స్సర్వభూతేషు తేజసా చానలోపమః, అభీక్ష్ణం తపసే లోకాం స్తేన భాస్కరసన్నిభః. ౧౭. సాక్షా ద్విత్తేశతుల్యోఽసి అథవా ధనదాధికః, విత్తేశస్యేవ పద్మా శ్రీ ర్నిత్యం తే రాజసత్తమ. ౧౮. ధనద శ్చాపి కోపేన ధనద స్తేన నో భవాన్,సమ స్సర్వేషు భూతేషు స్థావరేషు చరేషు చ.౧౯.శత్రౌ మిత్రేచ తే దృష్టి స్సమతాం యాతి రాఘవ,ధర్మేణ శాసనం నిత్యం వ్యవహారే విధిక్రమాత్. ౨౦. యస్య రుష్యసి వై రామ తస్య మృత్యు ర్విధావతి, గీయసే తేన వై రామ యమ ఇత్యతివిక్రమః. ౨౧. యశ్చైషమానుషో భావో భవతో నృపసత్తమ,ఆనృశంస్య పరో రాజా సత్త్వేషు క్షమయాఽన్వితః,౨౨. దుర్బలస్య త్వనాథస్య రాజా భవతి

వై బలమ్, అచక్షుష స్తథా చక్షు రగతే స్తు గతి ర్భవాన్. ౨౩.
అస్మాక మపి నాథ స్త్వం శ్రూయతాం మమ ధార్మిక, మమాలయం
ప్రవిష్టస్తు గృధ్రో మాం బాధతే నృప. ౨౪. త్వం హి దేవమనుష్యేషు
శాస్తా వై నరపుంగవ, ఏత చ్ఛ్రుత్వా తు వై రామ స్సచివా నాహ్వ
యత్స్వయమ్. ౨౫. ధృష్టి ర్జయంతో విజయ స్సిద్ధార్థో రాష్ట్రవర్ధనః,
అశోకో ధర్మపాల శ్చ సుమంత్ర శ్చ మహాబలః. ౨౬. ఏతే రామస్య
సచివాః రాజ్ఞో దశరథస్య చ, నీతియుక్తా మహాత్మాన స్సర్వశాస్త్ర
విశారదాః. ౨౭. హ్రీమంతశ్చ కులీనాశ్చ నయే మంత్రే చ కోవిదాః,
తా నాహూయ స ధర్మాత్మా పుష్పకం చాస్మర త్తదా. ౨౮. తేన
గత్వా తత స్తత్ర పుష్పకాదవతీర్య చ, గృధ్రోలూకవివాదం తం
పృచ్ఛతి స్మ నరోత్తమ. ౨౯. కతివర్షాణి వై గృధ్ర త్వయేదం నిలయం
కృతమ్, ఏత న్మే కారణం బ్రూహి యది జానాసి తత్త్వతః. ౩౦. ఏత
చ్ఛ్రుత్వా తు వై గృధ్రో భాషతే రాఘవం నతమ్, ఇయం వసుమతీ
రామ మనుష్యైః పరితో యదా. ౩౧. ఉత్థితై రావృతా సర్వా తదా
ప్రభృతి మే గృహమ్, ఉలూకశ్చాబ్రవీ ద్రామం పాదపై రుపశోభితా.
౩౨. య దేయం పృథివీ రాజన్ తదా ప్రభృతి మే గృహమ్, ఏత
చ్ఛ్రుత్వా తు రామో వై సభాసద ఉవాచ హ. ౩౩. న సా సభా
యత్ర న సంతి వృద్ధాః వృద్ధా న తే యే న వదంతి ధర్మమ్, నాసౌ ధర్మో
యత్ర న సత్య మస్తి న తత్సత్యం యచ్ఛలేనానువిద్ధమ్. ౩౪. యే తు
సభ్యా స్సదా జ్ఞాత్వా తూష్ణీం ధ్యాయంత ఆసతే, యథాప్రాప్తం న
బ్రువతే తే సర్వేఽనృతవాదినః. ౩౫. జానన్ని వాబ్రవీ త్ప్రశ్నాన్
కామాత్క్రోధా ద్భయా త్తథా, సహస్రం వారుణా న్పాశా నాత్మని
ప్రతిముంచతి. ౩౬. తేషాం సంవత్సరే పూర్ణే పాశ ఏకః ప్రముచ్యతే,
తస్మా త్సత్యేన వక్తవ్యం జానతా సత్యమంజసా. ౩౭. ఏత చ్ఛ్రుత్వా తు
సచివాః రామమేవాబ్రువం స్తదా, ఉలూకశ్శోభతే రాజ న్నతు
గృధ్రో మహామతే. ౩౮. త్వం ప్రమాణం మహారాజ రాజా హి పరమా
గతిః, రాజమూలాః ప్రజా స్సర్వాః రాజా ధర్మ స్సనాతనః. ౩౯. శాస్తా
నృణాం నృపో యేషాం తే న గచ్ఛంతి దుర్గతిమ్, వైవస్వతేన ముక్తాస్తు
భవంతి పురుషోత్తమాః. ౪౦. సచివానాం వచ శ్శ్రుత్వా రామో వచన

స బ్రవీత్, శ్రూయతా మభిధాస్యామి పురాణే యదుదాహృతమ్.
౧౧.ద్యౌస్సచంద్రార్కనక్షత్రా సపర్వతమహావనమ్, సలిలార్ణవసంపూ
ర్ణం త్రైలోక్యం సచరాచరమ్. ౧౨. ఏక ఏవ తదా హ్యాసీ ద్యుక్తో
మేరు రివాపరః, పురాభూ స్సహ లక్ష్మ్యా చ విష్ణో ర్జఠర మావిశత్.
౧౩.తాం నిగృహ్య మహాతేజాః ప్రవిశ్య సలిలార్ణవమ్,సుష్వాప దేవో
భూతాత్మా బహూ న్వర్షగణా నపి.౧౪.విష్ణౌ సుప్తే తదా బ్రహ్మా వివేశ
జఠరం తతః, రుద్ధస్రోతం తు తం జ్ఞాత్వా మహాయోగీ సమావిశత్.
౧౫.నాభ్యాం విష్ణో స్సముత్పన్నే పద్మే హేమవిభూషితే,స తు నిర్గమ్య
వై బ్రహ్మా యోగీ భూత్వా మహాప్రభుః. ౧౬. సిసృక్షుః పృథివీం
వాయుం పర్వతాం స్సమహీరుహాన్,తదంతరే ప్రజాస్సర్వా స్సమనుష్య
సరీసృపాః. ౧౭. జరాయుజాండజా స్సర్వా స్ససర్జ స మహాతపాః, తత్ర
శ్రోత్ర మలోత్పన్నః కైటభో మధునా సహ. ౧౮. దానవౌ తౌ మహా
వీర్యౌ ఘోరరూపౌ దురాసదౌ,దృష్ట్వా ప్రజాపతిం తత్ర క్రోధావిష్టౌ
బభూవతుః. ౧౯. వేగేన మహతా తత్ర స్వయంభువ మధావతామ్,
దృష్ట్వా స్వయంభువా ముక్తో రవో వై వికృత స్తదా. ౨౦. తేన శబ్దేన
సంప్రాప్తౌ దానవౌ హరిణా సహ, అథ చక్రప్రహారేణ సూదితౌ మధు
కైటభౌ, ౨౧. మేదసా ప్లావితా సర్వా పృథివీ చ సమంతతః, భూయో
విశోధితా తేన హరిణా లోకధారిణా. ౨౨. శుద్ధాం వై మేదినీం
తాం తు వృక్షై స్సర్వా మపూరయత్, ఓషధ్య స్సర్వసస్యాని నిష్ప
ద్యంతే పృథగ్విధాః. ౨౩. మేదోగంధాత్తు ధరణీ మేదినీ త్యభిసంజ్ఞితా,
తస్మా న్నగృధ్రస్య గృహ ములూకస్యేతి మే మతిః. ౨౪. తస్మా
ద్గృధ్రస్తు దండ్యో వై పాపో హర్తా పరాలయమ్,పీడాం కరోతి పాపా
త్మా దుర్వినీతో మహానయమ్. ౨౫, అథాశరీరిణీ వాణీ అంతరిక్షా
త్ప్రబోధినీ,మా వధీ రామ గృధ్రం త్వం పూర్వం దగ్ధం తపోబలాత్.
౨౬. కాలే గౌతమదగ్ధోఽయం ప్రజానాథో నరేశ్వర, బ్రహ్మదత్తేతి
నామైష శూర స్సత్యవ్రత శ్శుచిః. ౨౭. గృహం త్వస్యాగతో విప్రో
భోజనం ప్రతిమార్గతః, సాగ్రం వర్షశతం చైవ భోక్తవ్యం నృపసత్తమ.
౨౮. బ్రహ్మదత్త స్సవై తస్య పాద్య మర్ఘ్యం స్వయం నృపః, హార్దం
చైవాకరో త్తస్య భోజనార్థం మహాద్యుతేః, ౨౯. మాం సమస్యాభవ

తత్ర ఆహారేతు మహాత్మనః,అథ క్రుద్ధేన మునినా శాపో దత్త స్సుదా
రుణః. ౬౦. గృధ్రత్వం భజ వై రాజ న్నామైనం వ్యాథ సోఽబ్రవీత్,
ప్రసాదం కురు ధర్మజ్ఞ అజ్ఞానా న్మే మహావ్రత. ౬౧. శాపస్యాంతో
మహాభాగ క్రియతాం వై మమానఘ,తదజ్ఞానకృతం మత్వా రాజానం
ముని రబ్రవీత్. ౬౨. ఉత్పత్స్యతే కులే రాజ్ఞాం రామో నామ
మహాయశాః, ఇక్ష్వాకూణాం మహాభాగో రాజా రాజీవలోచనః.౬౩.
తేన స్పృష్టో విపాప స్త్వం భవితా నరపుంగవ, స్పృష్టో రామేణ
తచ్ఛ్రుత్వా నరేంద్రః పృథివీపతిః. ౬౪. గృధ్రత్వం త్యక్తవా న్రాజా
దివ్యగంధానులేపనః, పురుషో దివ్యరూపోఽభూ దువాచేదం చ రాఘ
వమ్. ౬౫. సాధు రాఘవ ధర్మజ్ఞ త్వత్ప్రసాదా దహం విభో,విముక్తో
నరకా ద్ఘోరా చ్ఛాపస్యాంత స్త్వయా కృతః. ౬౬.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-అధికపాఠే
గృధ్రోలూకసంవాదోనామ తృతీయస్సర్గః.

అథ నిజపాఠః.

షష్టితమస్సర్గః.

తయో స్సంవదతో రేవం రామలక్ష్మణయో స్తదా, నవాసంతీ
నిశా ప్రాప్తా నశీతా న చ ఘర్మదా. ౧. తతః ప్రభాతే విమలే కృత్వా
పౌర్వాహ్ణికీం క్రియామ్,అభిచక్రామ కాకుత్స్థో దర్శనం పౌరకార్యవిత్.
౨. తతస్సుమంత్ర స్త్వాగమ్య రాఘవం వాక్య మబ్రవీత్, ఏతే నివా
రితా రాజ న్ద్వారి తిష్ఠంతి తాపసాః.౩.భార్గవచ్యవనంనామ పురస్కృత్య
మహర్షయః,దర్శనం తే మహారాజ చోదయంతి కృతత్వరాః. ౪. ప్రీయ
మాణా నరవ్యాఘ్ర యమునాతీరవాసినః, తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా
రామః ప్రోవాచ ధర్మవిత్. ౫. ప్రవేశ్యంతాం మహాత్మానో భార్గవ
ప్రముఖా ద్విజాః, ద్వాస్థ స్త్వాజ్ఞాం పురస్కృత్య రాజ్ఞో మూర్ధ్నా కృ
తాంజలిః. ౬. ప్రవేశయామాస తత స్తాపసా న్ధర్మసంహితాన్, శతం
సమధికం తత్ర దీప్యమానం స్వతేజసా. ౭. ప్రవిష్టం రాజభవనం తాప
సానాం మహాత్మనామ్, తే ద్విజాః పూర్ణకలశై స్సర్వతీర్థాంబుసత్కృతైః.

౮. గృహీత్వా ఫలమూలం చ రామస్త్వాభ్యాహరన్బహు, ప్రతిగృహ్య మహర్షీణాం రామః ప్రీతిపురస్కృతః. తీర్థోదకాని సర్వాణి ఫలాని వివిధాని చ, ఉవాచ చ మహాబాహు స్సర్వా నేవ మహామునీ౯. ౧౦. ఇమా న్యాశ్రమముఖ్యాని యథార్హ ముపవిశ్యతామ్, రామస్య భాషితం శ్రుత్వా సర్వ ఏవ మహర్షయః. ౧౧. బ్రుసీషు రుచిరాఖ్యాసు నిషేదుః కాంచనేషు చ,ఉపవిష్టా నృషీం స్తత్ర దృష్ట్వా పరపురంజయః. ౧౨. ప్రయతః ప్రాంజలి ర్భూత్వా రాఘవో వాక్య మబ్రవీత్. కి మాగమనకార్యం వః కిం కరోమి సమాహితః.౧౩. ఆజ్ఞా ప్యోఽహం మహర్షీణాం సర్వకామకరస్సుఖమ్, ఇదం రాజ్యంచ సకలం జీవితంచ హృది స్థితమ్. ౧౪. సర్వ మేత ద్ద్విజార్థే మే సత్య మేత ద్బ్రవీమివః, తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా సాధుకారో మహా నభూత్. ౧౫. ఋషీణా ముగ్రతపసాం యమునాతీరవాసినామ్, ఊచుశ్చ తే మహాత్మానో హర్షేణ మహతాఽన్వితాః. ౧౬. ఉపపన్నం నరశ్రేష్ఠ తవైవ భువి నాన్యతః, బహవః పార్థివా రాజ న్నతిక్రాంతా మహాబలాః. ౧౭. కార్యస్య గౌరవం జ్ఞాత్వా ప్రతిజ్ఞాం నాభ్యరోచయ౯. త్వయా పున ర్బ్రాహ్మణ గౌరవా దియం కృతా ప్రతిజ్ఞాహ్యనవేక్ష్య కారణమ్, తతశ్చ కర్తా హ్యసి నాత్ర సంశయో మహాభయా త్త్రాతు మృషీం స్త్వ మర్హసి. ౧౮.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-షష్టితమస్సర్గః.
౩-౨౧-౬౪-౨౦.

ఏకషష్టితమస్సర్గః.

ఏవం బ్రువాణే ష్వృషిషు కాకుత్థ్సో వాక్య మబ్రవీత్, కిం కార్యం బ్రూత భవతాం భయం తావ దపైతువః. ౧. తథాబ్రువతి కాకుత్థ్సే భార్గవో వాక్యమబ్రవీత్, భయానాం శృణు యన్మూలం దేశస్య చ నరేశ్వర. ౨. పూర్వం కృతయుగే రామదైతేయ స్సుమహాబలః, లోలాపుత్రోఽభవ జ్జ్యేష్ఠః మధుర్నామ మహాసురః. ౩. బ్రహ్మణ్యశ్చ శరణ్యశ్చ బుద్ధ్యా చ పరినిష్ఠితః, సురైశ్చ పరమోదారైః

ప్రీతి స్తస్యాతులా ఽభవత్. స మధు ర్వీర్యసంపన్నో ధర్మే చ సుస
మాహితః, బహువర్షసహస్రాణి రుద్రప్రీత్యాఽకరో త్తపః. ౫. రుద్రః
ప్రీతో ఽభవ త్తస్మై వరం దాతుం యయౌ చ సః, బహుమానాచ్చ
రుద్రేణ దత్త స్తస్యాద్భుతో వరః. ౬. శూలం శూలా ద్వినిష్కృష్య
మహావీర్యం మహాప్రభమ్, దదౌ మహాత్మా సుప్రీతో వాక్యం చైత
దువాచ హ. త్వయాఽయ మతులో ధర్మో మత్ప్రసాదకరః కృతః, ప్రీ
త్యా పరమయా యుక్తో దదామ్యాయుధ ముత్తమమ్. ౭. యావత్సు
రైశ్చ విప్రైశ్చ న విరుధ్యే ర్మహాసుర, తావ చ్ఛూలం తవేదం స్యా
దన్యథా నాశమేష్యతి. యశ్చ త్వా మభియుంజీత యుద్ధాయ విగ
తజ్వరః, తం శూలో భస్మసా త్కృత్వా పున రేష్యతి తే కరమ్. ౧౦.
ఏవం రుద్రా ద్వరం లబ్ధ్వా భూయ ఏవ మహాసురః, ప్రణిపత్య మహా
దేవం వాక్య మేత దువాచ హ. ౧౧. భగవ న్మమ వంశస్య
శూల మేత దనుత్తమమ్, భవేత్తు సతతం దేవ సురాణా మీశ్వరో
హ్యసి. ౧౨. ఏవం బ్రువాణం తం దేవ స్సర్వభూతపతి శ్శివః, ప్రత్యు
వాచ మహాతేజా నైత దేవం భవిష్యతి. ౧౩. మాభూ త్తే విఫలా వాణీ
మత్ప్రసాదకృతా శుభా, భవతః పుత్ర మేకం తు శూల మేత ద్భజి
ష్యతే. ౧౪. యావ త్కరస్థ శ్శూలోఽయం భవిష్యతి సుతస్య తే, అవ
ధ్య స్సర్వభూతానాం శూలహస్తో భవిష్యతి. ౧౫. ఏవం మధు ర్వరం
లబ్ధ్వా దేవా త్సుమహ దద్భుతమ్, భవనం చాసురశ్రేష్ఠః కారయా
మాస సుప్రభమ్. ౧౬. తస్య పత్నీ మహాభాగా ప్రియా కుంభీనసీతి
యా, విశ్వావసో రపత్యం సా హ్యనలాయాం మహాప్రభా. ౧౭. త
స్యాః పుత్రో మహావీర్యో లవణో నామ దారుణః, బాల్యా త్ప్రభృతి
దుష్టాత్మా పాపా న్యేవ సమాచరత్. ౧౮. తం పుత్రం దుర్వినీతం తు
దృష్ట్వా క్రోధసమన్వితః, మధు స్సశోక మాపేదే న చైనం కించి ద
బ్రవీత్. ౧౯. స విహాయ ఇమం లోకం ప్రవిష్టో వరుణాలయమ్, శూ
లం నివేశ్య లవణే వరం తస్మై న్యవేదయత్. ౨౦. స ప్రభావేన శూల
స్య దౌరాత్మ్యే నాత్మన స్తథా, సంతాపయతి లోకాం స్త్రీన్విశేషేణ
తు తాపసాన్. ౨౧. ఏవం ప్రభావో లవణ శ్శూలం చైవ తథావిధమ్,
శ్రుత్వా ప్రమాణం కాకుత్స్థ త్వం హి నః పరమా గతిః. ౨౨.

బహవః పార్థివా రామ భయార్తై ర్ఋషిభిః పురా, అభయం యాచితా
వీర త్రాతారం న చ విద్మహే. ౨౩. తే వయం రావణం శ్రుత్వా
హతం సబలవాహనమ్, త్రాతారం విద్మహే వీర నాన్యం భువి నరాధి
పమ్. ౨౪. తత్పరిత్రాతు మిచ్ఛామో లవణాద్భయపీడితాన్. ఇతి
రామనివేదితం తు తే భయజం కారణముత్థితం తు యత్, వినివార
యితుం భవాన్ క్షమః కురుతం కామమహీనవిక్రమ. ౨౫.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ఏకషష్టితమస్సర్గః.
౨౨౪-౮౪౮౦.

ద్విషష్టితమస్సర్గః.

తథోక్తే తానృషీన్రామః ప్రత్యువాచ కృతాంజలిః, కిమా
చారః కిమాచారో లవణః క్వ చ వర్తతే. ౧. రాఘవస్య వచ
[illegible]
ఆచారో రౌద్రతా నిత్యం వాసో మధువనే సదా. ౩. హత్వా బహు
సహస్రాణి సింహవ్యాఘ్రమృగద్విపాన్, మానుషాంశ్చైవ కురుతే
నిత్య మాహార మాహ్నికమ్. ౪. తతోఽన్తరాణి సత్త్వాని ఖాదతే
సమహాబలః, సంహారే సమనుప్రాప్తే వ్యాదితాస్య ఇవాన్తకః. ౫. త
చ్ఛ్రుత్వా రాఘవో వాక్య మువాచ ప్రీతిసంయుతః, ఘాతయిష్యామి
త ద్రక్షో వ్యపగచ్ఛతు వో భయమ్. ౬. తథా తేషాం ప్రతిజ్ఞాయ
మునీనాముగ్రతేజసామ్, సభ్రాతౄంస్సహితాంత్సర్వానువాచ రఘు
నందనః. ౭. కో హంతా లవణం వీరాః కస్యాంశస్స విధీయ
తామ్, భరతస్య మహాబాహో శ్శత్రుఘ్నస్య చ ధీమతః. ౮. రాఘవే
ణైవ ముక్తస్తు భరతో వాక్య మబ్రవీత్, అహమేనం వధిష్యామి
మమాంశ స్సువిధీయతామ్. ౯. భరతస్య వచ శ్శ్రుత్వా ధైర్యశౌర్య
సమన్వితమ్,లక్ష్మణావరజ స్తస్థౌ హిత్వా సౌవర్ణమాసనమ్.౧౦.శత్రుఘ్న
స్త్వబ్రవీద్వాక్యం ప్రణిపత్య నరాధిపమ్, కృతకర్మా మహాబాహు
ర్మధ్యమో రఘునందనః. ౧౧. ఆర్యేణ హి పురా శూన్యా త్వయో

ణ్యారక్షితా పురీ, సంతాపం హృదయే కృత్వా అర్యస్యాఽగమనం ప్రతి. ౧౨. దుఃఖాని చ బహూనీహ హ్యనుభూతాని పార్థివ, శయానో దుఃఖశయ్యాసు నన్దిగ్రామేఽవసత్పురా. ౧౩. ఫల మూలాశనో భూత్వా జటీ చీరధర స్తథా, అనుభూయే దృశం దుఃఖ మేష రాఘవనందనః. ౧౪. ప్రేష్యే మయి స్థితే రాజ న్నభూయః క్లేశమాప్నుయాత్, తథా బ్రువతి శత్రుఘ్నే రాఘవః పునర బ్రవీత్. ౧౫. ఏవ మేవా స్తు కాకుత్స్థ క్రియతాం మమశాసనమ్, రాజ్యే త్వా మభిషేక్ష్యామి మధో స్తు నగరే శుభే. ౧౬. నివేశయ మహాబాహో భరతం యద్యవేక్షసే, శూర స్త్వం కృతవిద్యశ్చ సమర్థశ్చ నివేశనే. ౧౭. యో హి శత్రుం సముత్పాట్య పార్థివస్య పునః క్షయే, న విధత్తే నృపం తత్ర నరకం స హి గచ్ఛతి. ౧౮. స త్వం హత్వా మధుసుతం లవణం పాపనిశ్చయమ్, రాజ్యం ప్రశాధి ధర్మేణ వాక్యం మే యద్య వేక్షసే. ౧౯. ఉత్తరం చ న వక్తవ్యం శూర వాక్యాంతరే మమ, బాలేన పూర్వజస్యాజ్ఞా కర్తవ్యా నాత్ర సంశయః. ౨౦. అభిషేకం చ కాకుత్స్థ ప్రతీచ్ఛస్వ మయోద్యతమ్, వసిష్ఠప్రముఖై ర్విప్రై ర్విధి మంత్రపురస్కృతమ్. ౨౧.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ద్విషష్టితమస్సర్గః.
౧౨౭-౨౫౪౦.

త్రిషష్టితమస్సర్గః.

ఏవ ముక్త స్తు రామేణ పరాం వ్రీళా ముపాగతః,శత్రుఘ్నో వీర్యసంపన్నో మందంమంద మువాచహ. ౧. అధర్మం విద్మ కాకుత్స్థ హ్యస్మిన్నర్థే నరేశ్వర,కథం తిష్ఠత్సు జ్యేష్ఠేషు కనీయా నభిషిచ్యతే. ౨. అవశ్యం కరణీయం చ శాసనం పురుషర్షభ, తవ చైవ మహాభాగ శాసనం దురతిక్రమమ్. ౩. త్వత్తో మయా శ్రుతం వీర శ్రుతిభ్యశ్చ మయా శ్రుతమ్, మయా హి నోత్తరం వాచ్యం మధ్యమే ప్రతిజానతి.౪. వ్యాహృతం దుర్వచో ఘోరం హంతాఽస్మి లవణం మృధే, తస్యైవం మే దురుక్తస్య దుర్గతిః పురుషర్షభ.౫.ఉత్తరం చ నవక్తవ్యం

జ్యేష్ఠేనాభిహితే సతి, అధర్మ సహితం చైవ పరలోకవివర్జితమ్. ౬.
సోఽహం ద్వితీయం కాకుత్స్థ న వక్ష్యామి తవోత్తరమ్, [తవచైవ
మహాబాహో ఆత్మనశ్చ యథాశ్రుతమ్. ౭.] మా ద్వితీయేన దండో
వై నిపతే త్త్వయి మానద, అహం కామకరో రాజం స్తవాస్మి పురు
షర్షభ. ౮. అధర్మం జహి కాకుత్స్థ మత్కృతే రఘునందన, ఏవ ముక్తే
తు శూరేణ శత్రుఘ్నేన మహాత్మనా. ౯. ఉవాచ రామ స్సంహృష్టో
లక్ష్మణం భరతం తథా,సంభారా నభిషేకస్య ఆనయధ్వం సమాహితాః.
౧౦. అద్యైవ పురుషవ్యాఘ్ర మభిషేక్ష్యామి దుర్జయమ్, పురోధసంచ
కాకుత్స్థా నైగమా నృత్విజ స్తథా.౧౧. మంత్రిణ శ్చైవ మే సర్వా
నానయధ్వం మమాజ్ఞయా, రాజ్ఞ శ్శాసన మాజ్ఞాయ తథాకుర్వ
న్మహారథాః. ౧౨. అభిషేకసమారంభం పురస్కృత్య పురోధసమ్,
ప్రవిష్టా రాజభవనం రాజానో బ్రాహ్మణా స్తథా.౧౩. తతోఽభిషేకో
వవృధే శత్రుఘ్నస్య మహాత్మనః, సంప్రహర్షకర శ్శ్రీమా న్రాఘవస్య
పురస్య చ. ౧౪. అభిషిక్త స్తు శత్రుఘ్నో బభౌ చాదిత్యసన్నిభః,
అభిషిక్తః పురా స్కంద స్సేంద్రై రివ మరుద్గణైః. ౧౫. అభిషిక్తే తు
శత్రుఘ్నే రామే ణాక్లిష్టకర్మణా, పౌరాః ప్రముదితా ఆసన్ బ్రాహ్మ
ణాశ్చ బహుశ్రుతాః. ౧౬. కౌసల్యా చ సుమిత్రా చ మంగళం
కేకయీ తథా, చక్రు స్తా రాజభవనే యా శ్చాన్యా రాజయోషితః.
౧౭. ఋషయశ్చ మహాత్మానో యమునాతీరవాసినః, హతం లవణ
మాశంసు శ్శత్రుఘ్నస్యాభిషేచనాత్. ౧౮. తతోఽభిషిక్తం శత్రుఘ్న
మంక మారోప్య రాఘవః, ఉవాచ మధురాం వాణీం తేజ స్తస్యాభి
పూరయన్. ౧౯. అయం శర స్త్వమోఘ స్తే దివ్యః పరపురంజయః,
అనేన లవణం సౌమ్య హంతాసి రఘునందన. ౨౦. సృష్ట శ్శరోఽయం
కాకుత్స్థ యదా శేతే మహార్ణవే, స్వయంభూ రజితో దేవో యం
నాపశ్యం త్సురాసురాః. ౨౧. అదృశ్య స్సర్వభూతానాం తే నాయం
హి శరోత్తమః, సృష్టః క్రోధాభిభూతేన వినాశార్థం దురాత్మనోః.
౨౨. మధుకైటభయో ర్వీర విఘాతే సర్వరక్షసామ్, స్రష్టుకామేన
లోకాంస్త్రీన్ తౌ చానేన హతౌ యుధి. ౨౩. తౌ హత్వా జన
భోగార్థం కైటభం చ మధుం తథా, అనేన శరముఖ్యేన తతో లోకాం

శ్చకార సః. ౨౪. నాయం మయా శరః పూర్వం రావణస్య వధార్థినా, ముక్త శ్శత్రుఘ్న భూతానాం మహాం స్త్రాసో భవేదితి. ౨౫. యచ్చ తస్య మహచ్ఛూలం త్ర్యంబకేణ మహాత్మనా, దత్తం శత్రువినాశాయ మధో రాయుధ ముత్తమమ్. ౨౬. స తన్నిక్షిప్య భవనే పూజ్యమానం పునఃపునః, దిశ స్సర్వా స్సమాసాద్య ప్రాప్నోత్యాహార ముత్తమమ్. ౨౭. యదా తు యుద్ధ మాకాంక్షన్ కశ్చిదేనం సమాహ్వయేత్, తదా శూలం గృహీత్వా తం భస్మకుర్యాత్స రాక్షసః. ౨౮. స త్వం పురుషశార్దూల తమాయుధవినాకృతమ్, అప్రవిష్టపురం పూర్వం ద్వారి తిష్ఠ ధృతాయుధః. ౨౯. అప్రవిష్టం చ భవనం యుద్ధాయ పురుషర్షభ, ఆహ్వయేథా మహాబాహో తదా హంతాసి రాక్షసమ్. ౩౦. అన్యథా క్రియమాణే తు అవధ్యస్స భవిష్యతి, యది త్వేవం కృతే వీర వినాశ ముపయాస్యతి. ౩౧. ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం శూలస్య చ విపర్యయః, శ్రీమత శ్శితికంఠస్య కృత్యం హి దురతిక్రమమ్. ౩౨.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-త్రిషష్టితమస్సర్గః.

౩౦-౬౦౦.

చతుష్షష్టితమస్సర్గః.

ఏవముక్త్వా తు కాకుత్స్థః ప్రశస్య చ పునఃపునః, పునరేవాపరం వాక్య మువాచ రఘునందనమ్. ౧. ఇమాన్పశ్య సహస్రాణి చత్వారి పురుషర్షభ, రథానాం చ సహస్రే ద్వే గజానాం శత ముత్తమమ్. ౨. అంతరాపణవీథ్యశ్చ నానాపణ్యోపశోభితాః, అనుగచ్ఛంతు శత్రుఘ్నం తథైవ నటనర్తకాః. ౩. హిరణ్యస్య సువర్ణస్య నియుతం పురుషర్షభ, గృహీత్వా గచ్ఛ వస్త్రాణి పర్యాప్తధనవాహనః. ౪. బలం చ సుభృతం వీర హృష్టపుష్ట మనుద్ధతమ్, సంభాషాసంప్రదానేన రంజయస్వ నరోత్తమ. ౫. నహ్యర్థా స్తత్ర తిష్ఠంతి న దారా న చ బాంధవాః, సుహృదో భృత్యవర్గశ్చ యత్ర తిష్ఠసి రాఘవ. ౬. తతో హృష్టజనాకీర్ణాం ప్రస్థాప్య మహతీం చమూమ్, ఏక ఏకధనుష్పాణి

గ్గచ్ఛ త్వం మధునో వనమ్. ౭. యథా త్వాం న ప్రజానాతి గచ్ఛం
తం యుద్ధకాంక్షిణమ్, లవణ స్తు మధోః పుత్ర స్తథా గచ్ఛే రశంకి
తమ్. ౮. న తస్య మృత్యు రన్యోఽస్తి కశ్చిద్ధి పురుషర్షభ, దర్శనం
యోఽభిగచ్ఛేత స వధ్యో లవణేన హి. ౯. తం చ గ్రీష్మవ్యపాయే
తు వర్షరాత్ర ఉపస్థితే, హన్యా స్త్వం లవణం సౌమ్య న హి కాలో
ఽస్య దుర్మతేః. ౧౦. మహర్షీం స్తు పురస్కృత్య ప్రయాంతు తవ
సైనికాః, యథా గ్రీష్మావశేషేణ తరేయు ర్జాహ్నవీజలమ్. ౧౧. తతః
స్థాప్య బలం సర్వం నదీతీరే సమాహితః, అగ్రతో ధనుషా సార్ధం
గచ్ఛ త్వం లఘువిక్రమ. ౧౨. ఏవ ముక్తస్తు రామేణ శత్రుఘ్న స్తా
న్మహాబలాన్, సేనాముఖ్యాం త్సమానీయ తతో వాక్య మువాచ హ.
౧౩. ఏతే వో గణితావాసా యత్ర తత్ర నివత్స్యథ, స్థాతవ్యం చా
విరోధేన యథా బాధా న కస్యచిత్. ౧౪. తథా తాం స్తు సమా
జ్ఞాప్య ప్రస్థాప్య చ మహద్బలమ్, కౌసల్యాం చ సుమిత్రాం చ
కైకేయీం చాభ్యవాదయత్. ౧౫. రామం ప్రదక్షిణం కృత్వా
శిరసాఽభిప్రణమ్య చ, రామేణ చాభ్యనుజ్ఞాత శ్శత్రుఘ్న శ్శత్రుతాపనః.
౧౬. లక్ష్మణం భరతం చైవ ప్రణిపత్య కృతాంజలిః, పురోధసం
వసిష్ఠం చ శత్రుఘ్నః ప్రయతాత్మవాన్. ౧౭. ప్రదక్షిణ మథో కృత్వా
నిర్జగామ మహాబలః. ౧౮. ప్రస్థాప్య సేనా మథ సోఽగ్రత స్తదా
గజేంద్రవాజిప్రవరౌఘసంకులామ్, ఉవాస మాసం తు నరేంద్ర
పార్శ్వత స్త్వథ ప్రయాతో రఘువంశవర్ధనః. ౧౯.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే - చతుష్షష్టితమస్సర్గః.

౫౮౦-౧౧౬౦౦.

పఞ్చషష్టితమస్సర్గః.

ప్రస్థాప్య తు బలం సర్వం మాసమాత్రోషితః పథి, ఏక
ఏవాశు శత్రుఘ్నో జగామ త్వరితం తదా. ౧. ద్విరాత్ర మంతరే
శూర ఉష్య రాఘవనందనః, వాల్మీకే రాశ్రమం పుణ్య మగచ్ఛ
ద్వాస ముత్తమమ్. ౨. సోఽభివాద్య మహాత్మానం వాల్మీకిం ముని

సత్తమమ్, కృతాంజలి రథో భూత్వా వాక్య మేత దువాచ హ. ౩.
భగవ న్వస్తు మిచ్ఛామి గురోః కృత్యా దిహాగతః, శ్వః ప్రభాతే గమి
ష్యామి ప్రతీచీం దారుణాం దిశమ్. ౪. శత్రుఘ్నస్య వచ శ్శ్రుత్వా
ప్రహస్య మునిసత్తమః, ప్రత్యువాచ మహాత్మానం స్వాగతం తే మహా
యశః. ౫. స్వ మాశ్రమ మిదం సౌమ్య రాఘవాణాం కులస్య హి,
ఆసనం పాద్య మర్ఘ్యం చ నిర్విశంకః ప్రతీచ్ఛ మే. ౬. ప్రతిగృహ్య
తతః పూజాం ఫలం మూలం చ భోజనమ్, భక్షయామాస కాకుత్థ్స
స్తృప్తిం చ పరమాం గతః. ౭. స భుక్త్వా ఫలమూలం చ మహర్షిం
త మువాచ హ, పూర్వా యజ్ఞవిభూతీయం కస్యాశ్రమసమీపతః. ౮.
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా వాల్మీకి ర్వాక్య మబ్రవీత్, శత్రుఘ్న శృణుయ
స్యేదం బభూవాయతనం పురా. ౯. యుష్మాకం పూర్వకో రాజా సుదా
స స్తస్య భూపతేః, పుత్రో వీరసహో నామవీర్యవా నతిధార్మికః. ౧౦.
సబాల ఏవ సౌదాసో మృగయా ముపచక్రమే, చంచూర్యమాణం
దదృశే సశూరో రాక్షసద్వయమ్. ౧౧. శార్దూలరూపిణౌ ఘోరౌ
మృగాన్బహుసహస్రశః, భక్షమాణా వసంతుష్టౌ పర్యాప్తిం నైవ జ
గ్మతుః. ౧౨. స తు తౌ రాక్షసౌ దృష్ట్వా నిర్మృగం చ వనం కృతమ్,
క్రోధేన మహతావిష్టో జఘానైకం మహేషుణా. ౧౩. వినిపాత్య త మే
కం తు సౌదాసం పురుషర్షభః, విజ్వరో విగతామర్షో హతం రక్షో
హ్యుదైక్షత. ౧౪. నిరీక్షమాణం తం దృష్ట్వా సహాయ స్తస్య రక్షసః,
సంతాప మకరో ద్ఘోరం సౌదాసం చేద మబ్రవీత్. ౧౫. యస్మా దన
పరాధం త్వం సహాయం మమ జఘ్నివాన్, తస్మా త్తవాపి పాపిష్ఠ
ప్రదాస్యామి ప్రతిక్రియామ్. ౧౬. ఏవ ముక్త్వా తు తద్రక్ష స్తత్రై
వాంతరధీయత, కాలపర్యాయయోగేన రాజా మిత్రసహోఽభవత్. ౧౭.
రాజాతు యజతే యజ్ఞ మస్యాశ్రమసమీపతః, అశ్వమేధం మహాయ
జ్ఞం తం వసిష్ఠో హ్యపాలయత్. ౧౮. తత్ర యజ్ఞో మహా నాసీ ద్బహు
వర్షగణాయుతః, సమృద్ధః పరయా లక్ష్మ్యా దేవయజ్ఞసమోఽభవత్.
౧౯. అథావసానే యజ్ఞస్య పూర్వవైర మనుస్మరన్, వసిష్ఠరూపీ రా
జాన మితి హోవాచ రాక్షసః. ౨౦. అద్య యజ్ఞస్య జాతోఽంతే సామి
షం భోజనం మమ, దీయతా మిహ శీఘ్రం వై నాత్ర కార్యా విచా

రణా. ౨౧. తచ్ఛ్రుత్వా వ్యాహృతం వాక్యం రక్షసా బ్రహ్మరూపిణా,
భక్ష్యసంస్కారకుశల మువాచ పృథివీపతిః. ౨౨. హవిష్యం సామిషం
స్వాదు యథా భవతి భోజనమ్, తథా కురుష్వ శీఘ్రం వై పరితుష్యే
ద్యథా గురుః. ౨౩. శాసనం పార్థివేంద్రస్య సూద స్సమ్భ్రాన్తమాన
సః, ప్రతిగృహ్య తథా చక్రే యథోక్తం నృపరేణ చ. ౨౪. స రా
క్షసః పున స్తత్ర సూదవేష మథాకరోత్, సమానుష మథో మాంసం
పార్థివాయ న్యవేదయత్. ౨౫. ఇదం స్వాదు హవిష్యం చ సామిషం
చాన్న మాహృతమ్, సభోజనం వసిష్ఠాయ పత్న్యా సార్ధముపాహ
రత్. ౨౬. మదయంత్యా నరవ్యాఘ్ర సామిషం రక్షసా హృతమ్,
జ్ఞాత్వా తదామిషం విప్రో మానుషం భాజనం గతమ్. ౨౭. క్రోధేన
మహతావిష్టో వ్యాహర్తు ముపచక్రమే, యస్మా త్త్వం భోజనం రాజ
న్మమైత ద్దాతు మిచ్ఛసి. ౨౮. తస్మా ద్భోజన మేత త్తే భవిష్యతి న
సంశయః, తతః క్రుద్ధ స్తు సౌదాస స్తోయం జగ్రాహ పాణినా. ౨౯.
వసిష్ఠం శప్తు మారేభే భార్యా చైన మవారయత్, రాజన్ ప్రభు ర్య
తో౽స్మాకం వసిష్ఠో భగవా నృషిః. ౩౦. ప్రతిశప్తుం న శక్త స్త్వం
దేవతుల్యపురోధసమ్, తతః క్రోధమయం తోయం తేజోబలసమన్వి
తమ్. ౩౧. వ్యసర్జయత ధర్మాత్మా తతః పాదౌ సిషేచ చ, తేనాస్య రా
జ్ఞ స్తౌ పాదౌ తదా కల్మాషతాం గతౌ. ౩౨. తదాప్రభృతి రాజా౽సౌ
సౌదాస స్సుమహాయశాః, కల్మాషపాద స్సంవృత్తః ఖ్యాతశ్చైవ తథా
నృపః. ౩౩. స రాజా సహ పత్న్యా వై ప్రణిపత్య ముహుర్ముహుః, పున
ర్వసిష్ఠం ప్రోవాచ యదుక్తం బ్రహ్మరూపిణా. ౩౪. న మయా హ్యప
రాద్ధం తే రక్షసా మాయయా కృతమ్, తచ్ఛ్రుత్వా పార్థివేంద్రస్య
రక్షసా వికృతం చ తత్. ౩౫. పునః ప్రోవాచ రాజానం వసిష్ఠః పురు
షర్షభమ్, మయా రోషపరీతేన యదిదం వ్యాహృతం వచః. ౩౬. నైత
చ్ఛక్యం వృథా కర్తుం ప్రదాస్యామి చ తే వరమ్, కాలో ద్వాదశవర్షా
ణి శాపస్యాంతో భవిష్యతి. ౩౭. మత్ప్రసాదాచ్చ రాజేంద్ర అతీతం
న స్మరిష్యసి, ఏవం స రాజా తం శాప ముపభుజ్యారిమర్దనః. ౩౮. ప్ర
తిలేభే పునా రాజ్యం ప్రజా శ్చైవాన్వపాలయత్, తస్య కల్మాషపాద

స్య యజ్ఞస్యాయతనం శుభమ్. ౩౯. ఆశ్రమస్య సమీపేఽస్య యన్మాం పృచ్ఛసి రాఘవ, తస్య తాం పార్థివేన్ద్రస్య కథాం శ్రుత్వా సుదారుణామ్. ౪౦. వివేశ పర్ణశాలాయాం మహర్షి మభివాద్య చ.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-పఞ్చషష్టితమస్సర్గః
౪౭౩-౯౬౬౦.

షట్షష్టితమస్సర్గః.

గాయత్రీ. ౨౩౦౦౦. యామేవ రాత్రిం శత్రుఘ్నః పర్ణశాలా ముపావిశత్, తామేవ రాత్రిం సీతాఽపి ప్రసూతా దారకద్వయమ్. ౧. తతోఽర్ధరాత్రసమయే బాలకా మునిదారకాః, వాల్మీకేః ప్రియమాచఖ్యు స్సీతాయాః ప్రసవం శుభమ్. ౨. భగవ న్రామపత్నీ సా ప్రసూతా దారకద్వయమ్, తతో రక్షాం మహాతేజః కురు భూతవినాశినీమ్. ౩. తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా మహాహర్ష ముపాగమత్, జగామ తత్ర హృష్టాత్మా దదర్శ చ కుమారకౌ. ౪. బాలచంద్రప్రతీకాశౌ దేవపుత్రౌ మహౌజసౌ, భూతఘ్నీం చాకరో త్తాభ్యాం రక్షాం రక్షోవినాశినీమ్. ౫. కుశముష్టి ముపాదాయ లవం చైవ తు స ద్విజః, వాల్మీకిః ప్రదదౌ తాభ్యాం రక్షాం భూతవినాశినీమ్. ౬. య స్తయోః పూర్వజో జాత స్సకుశై ర్మంత్రసత్కృతైః, నిర్మార్జనీయ స్తు తదా కుశ ఇత్యస్య నామ తత్. యశ్చాపరోఽభవ త్తాభ్యాం లవేన స సమాహితః, నిర్మార్జనీయో వృద్ధాభి ర్లవ ఇత్యేవ నామతః. ౮. ఏవం కుశలవౌ నామ్నా తా వుభౌ యమజాతకౌ, మత్కృతాభ్యాం చ నామభ్యాం ఖ్యాతియుక్తౌ భవిష్యతః. ౯. ఇత్యుక్త్వా స మునిశ్రేష్ఠో మునిపత్నీ స్సమాహితః, వాల్మీకిః ప్రదదౌ తాభ్యాం రక్షాం భూతవినాశినీమ్. ౧౦. తాం రక్షాం జగృహు స్తాశ్చ మునిహస్తా త్సమాహితాః, అకుర్వం శ్చ తతో రక్షాం తయో ర్విగతకల్మషాః. ౧౧. తథా తాం క్రియమాణాం చ వృద్ధాభి ర్గోత్రనామ చ, సంకీర్తనం చ రామస్య సీతాయాః ప్రసవౌ శుభౌ. ౧౨. అర్ధరాత్రే తు శత్రుఘ్న శ్శుశ్రావ సుమహత్ప్రియమ్, పర్ణశాలాం తతో గత్వా మాత ర్దిష్ట్యేతి చాబ్రవీత్. ౧౩. తథా తస్య

ప్రహృష్టస్య శత్రుఘ్నస్య మహాత్మనః, వ్యతీతా వార్షికీ రాత్రి శ్శ్రావణీ
లఘువిక్రమా. ౧౪. ప్రభాతే తు మహాతేజాః కృత్వా పౌర్వాహ్ణికీం
క్రియామ్, మునిం ప్రాంజలి రామంత్ర్య ప్రాయా త్పశ్చా న్ముఖః పునః.
౧౫. స గత్వా యమునాతీరం సప్తరాత్రోషితః పథి, ఋషీణాం పుణ్య
కీర్తీనా మాశ్రమే వాస మభ్యయాత్. ౧౬. స తత్ర మునిభిస్సార్ధం
భార్గవప్రముఖై ర్నృపః, కథాభి రభిరూపాభి ర్వాసం చక్రే మహాయశాః.
౧౭. స కాంచనాద్యై ర్మునిభి స్సమేతో రఘుప్రవీరో రజనీం తదానీమ్,
తథా ప్రకారై ర్బహుభి ర్మహాత్మా విరామయామాస నరేంద్రసూనుః.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-షట్షష్టితమస్సర్గః.

౩౮౬-౭౭-౨౦.

సప్తషష్టితమస్సర్గః.

అథ రాత్ర్యాం ప్రవృత్తాయాం శత్రుఘ్నో భృగునందనమ్,
పప్రచ్ఛ చ్యవనం విప్రం లవణస్య యథా బలమ్. ౧. శూలస్య చ బలం
బ్రహ్మ న్కేచ పూర్వం నిపాతితాః, అనేన శూలముఖ్యేన ద్వంద్వయుద్ధ
ముపాగతాః. ౨. తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా శత్రుఘ్నస్య మహాత్మనః,
ప్రత్యువాచ మహాతేజా శ్చ్యవనో రఘునందనమ్. ౩. అసంఖ్యేయాని
కర్మాణి యాన్యస్య పురుషర్షభ, ఇక్ష్వాకువంశప్రభవే యద్వృత్తం
తచ్ఛృణుష్వ మే. ౪. అయోధ్యాయాం పురా రాజా యువనాశ్వసుతో
బలీ, మాంధాతా ఇతి విఖ్యాత స్త్రిషు లోకేషు వీర్యవాన్. ౫. స కృత్వా
పృథివీం కృత్స్నాం శాసనే పృథివీపతిః, సురలోక మథో జేతు ముద్యోగ
మకరో న్నృపః. ౬. ఇంద్రస్య చ భయం తీవ్రం సురాణాం చ మహాత్మ
నామ్, మాంధాతరి కృతోద్యోగే దేవలోకజిగీషయా. ౭. అర్ధాసనేన
శక్రస్య రాజ్యార్ధేన చ పార్థివః, వంద్యమాన స్సురగణైః ప్రతిజ్ఞా మధ్య
రోహత. ౮. తస్య పాప మభిప్రాయం విదిత్వా పాకశాసనః, సాంత్వ
పూర్వ మిదం వాక్య మువాచ యువనాశ్వజమ్. ౯. రాజా త్వం మానుషే
లోకే నతావ త్పురుషర్షభ, అకృత్వా పృథివీం వశ్యాం దేవరాజ్య మిహే
చ్ఛసి. ౧౦. యది వీర సమగ్రా తే మేదినీ నిఖిలా వశే, దేవరాజ్యం కురు
ష్వేహ సభృత్య బలవాహనః. ౧౧. ఇంద్ర మేవం బ్రువాణం తు మాన్ధా

తా వాక్య మబ్రవీత్, క్వ మే శక్ర ప్రతిహతం శాసనం పృథివీతలే. ౧౨. తమువాచ సహస్రాక్షో లవణో నామ రాక్షసః, మధుపుత్రో మధువనే నాజ్ఞాం తే కురుతేఽనఘ. ౧౩. తచ్ఛ్రుత్వా విప్రియం వాక్యం సహస్రాక్షేణ భాషితమ్, వ్రీళితోఽవాఙ్ముఖో రాజా వ్యాహర్తుం న శశాక హ. ౧౪. ఆమన్త్ర్య తు సహస్రాక్షం హ్రియా కించిదవాఙ్ముఖః, పునరేవాగమచ్ఛ్రీమా నిమం లోకం నరేశ్వరః. ౧౫. స కృత్వా హృదయేఽమర్షం సభృత్యబలవాహనః, ఆజగామ మధోః పుత్రం వశే కర్తు మరిందమః. ౧౬. స కాంక్షమాణో లవణం యుద్ధాయ పురుషర్షభః, దూతం సంప్రేషయామాస సకాశం లవణస్య సః. ౧౭. స గత్వా విప్రియాణ్యాహ బహూని మధునస్సుతమ్, వదంతమేవం తం దూతం భక్షయామాస రాక్షసః. ౧౮. చిరాయమాణే దూతే తు రాజా క్రోధసమన్వితః, అర్దయామాస తద్రక్షః శ్శరవృష్ట్యా సమంతతః. ౧౯. ప్రహస్య లవణ శ్శూల మాదాయ జగ్రాహ పాణినా, వధాయ సానుబంధస్య ముమోచాయుధముత్తమమ్. ౨౦. తచ్ఛూలం దీప్యమానం తు సభృత్యబలవాహనమ్, భస్మ కృత్వా నృపం భూయో లవణస్యాగమత్కరమ్. ౨౧. ఏవం స రాజా బలవాన్ హత స్సబలవాహనః, శూలస్య చ బలం వీర హ్యప్రమేయ మనుత్తమమ్. ౨౨. శ్వః ప్రభాతే తు లవణం వధిష్యసి న సంశయః, అగృహీతాయుధం క్షిప్రం ధ్రువో హి విజయ స్తవ. ౨౩. లోకానాం స్వస్తి చైవస్యాత్కృతే కర్మణి చ త్వయా, ఏత త్తే సర్వమాఖ్యాతం లవణస్య దురాత్మనః. ౨౪. శూలస్య చ బలం ఘోర మప్రమేయం నరర్షభ, వినాశ శ్చైవ మాంధాతుర్యత్తే నాభూచ్చ పార్థివ. ౨౫. త్వం శ్వః ప్రభాతే లవణం మహాత్మ న్వధిష్యసే నాత్ర తు సంశయో మే, శూలం వినా నిర్గత మామిషార్థే ధ్రువో జయ స్తే భవితా నరేంద్ర. ౨౬.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-సప్తషష్టితమస్సర్గః. ౨౯౯-౫౭౦

అష్టషష్టితమస్సర్గః.

కథాం కథయతాం తేషాం జయంచాకాంక్షతాం శుభమ్, వ్యతీతా రజనీ శీఘ్రం శత్రుఘ్నస్య మహాత్మనః. ౧. తతః ప్రభాతే విమలే

తస్మిన్కాలే స రాక్షసః, నిర్గత స్తు పురా ద్ధీరో భక్ష్యార్థం భీమవిక్రమః.
౨. ఏతస్మిన్నంతరే వీర శ్శత్రుఘ్నో యమునానదీమ్, తీర్త్వా మధు
పురద్వారి ధనుష్పాణిరతిష్ఠత. ౩. తతో౽ర్ధదివసే ప్రాప్తే క్రూరకర్మా
సరాక్షసః, ఆగచ్ఛ ద్బహుసాహస్రం ప్రాణినా ముద్వహ న్భరమ్. ౪.
తతో దదర్శ శత్రుఘ్నం స్థితం ద్వారి ధృతాయుధమ్, తమువాచ తతో
రక్షః కిమనేన కరిష్యసి. ౫. ఈదృశానాం సహస్రాణి సాయుధానాం
నరాధమ, భక్షితాని మయా రోషా త్కాల మాకాంక్షసే ను కిమ్. ౬.
ఆహార శ్చాప్య సంపూర్ణో మమాయం పురుషాధమ,స్వయం ప్రవిష్టో౽ద్య
ముఖం కథ మాసాద్య దుర్మతే.౭.తస్యైవం భాషమాణస్య హసత శ్చ
ముహు ర్ముహుః,శత్రుఘ్నో వీర్యసంపన్నో రోషాదశ్రూణ్యవ ర్తయత్.
౮. తస్య రోషాభిభూతస్య శత్రుఘ్నస్య మహాత్మనః, తేజోమయ్యో
మరీచ్య స్తు సర్వగాత్రైర్వినిష్పతన్. ౯. ఉవాచ చ సుసంక్రుద్ధ
శ్శత్రుఘ్న స్తం నిశాచరమ్,యోద్ధు మిచ్ఛామి దుర్బుద్ధే ద్వంద్వయుద్ధం
త్వయా సహ. ౧౦. పుత్రో దశరథస్యాహం భ్రాతా రామస్య ధీమతః,
శత్రుఘ్నో నిత్యశత్రుఘ్నో వధకాంక్షీ తవాగతః. ౧౧. తస్య మే యుద్ధ
కామస్య ద్వంద్వయుద్ధం ప్రదీయతామ్, శత్రు స్త్వం సర్వజీవానాం న
మేజీవన్గమిష్యసి.౧౨.తస్మిం స్తథా బ్రువాణే తు రాక్షసః ప్రహసన్నివ,
ప్రత్యువాచ నరశ్రేష్ఠం దిష్ట్యా ప్రాప్తో౽సి దుర్మతే. ౧౩. మమ మాతృ
ష్వసుర్భ్రాతా రావణో రాక్షసాధిపః, హతో రామేణ దుర్బుద్ధే స్త్రీ
హేతోః పురుషాధమ. ౧౪. తచ్చ సర్వం మయా క్షాంతం రావణస్య
కులక్షయమ్, అవజ్ఞాం పురతః కృత్వా మయాపూర్వం విశేషతః. ౧౫.
నిహతా శ్చ హి మే సర్వే పరిభూతా స్తృణం యథా, భూతా శ్చైవ
భవిష్యాశ్చ యూయం చ పురుషాధమాః.౧౬.తస్య తే యుద్ధకామస్య
యుద్ధం దాస్యామి దుర్మతే, తిష్ఠ త్వం చ ముహూర్తం తు యావ
దాయుధ మానయే. ౧౭. ఈప్సితం యాదృశం తుభ్యం సజ్జయే యావ
దాయుధమ్, త మువాచాథ శత్రుఘ్నః క్వ మే జీవ న్గమిష్యసి. ౧౮.
శత్రుర్యదృచ్ఛయా దృష్టో న మోక్తవ్యః కృతాత్మనా,యో హి విక్ల
బయా బుద్ధ్యా ప్రసరం శత్రవే దదౌ. ౧౯, న హతో మందబుద్ధిత్వా
ద్యథా కాపురుష స్తథా. తస్మా త్సుదృష్టం కురు జీవలోకం శస్త్రైశ్శితై

తా వాక్య మబ్రవీత్, క్వ మే శక్ర ప్రతిహతం శాసనం పృథివీతలే. ౧౨. తమువాచ సహస్రాక్షో లవణో నామ రాక్షసః, మధుపుత్రో మధువనే నాజ్ఞాం తే కురుతేఽనఘ. ౧౩. తచ్ఛ్రుత్వా విప్రియం వాక్యం సహస్రాక్షేణ భాషితమ్, వ్రీళితోఽవాఙ్ముఖో రాజా వ్యాహర్తుం న శశాక హ. ౧౪. ఆమంత్ర్య తు సహస్రాక్షం ప్రాయా కించిదవాఙ్ముఖః, పునరేవాగమచ్ఛ్రీమ్మా నిమం లోకం నరేశ్వరః. ౧౫. స కృత్వా హృదయేఽమర్షం సభృత్యబలవాహనః, ఆజగామ మధోః పుత్రం వశే కర్తు మరిందమః. ౧౬. స కాంక్షమాణో లవణం యుద్ధాయ పురుషర్షభః, దూతం సంప్రేషయామాస సకాశం లవణస్య సః. ౧౭. స గత్వా విప్రియాణ్యాహ బహూని మధునస్సుతమ్, వదంతమేవం తం దూతం భక్షయామాస రాక్షసః. ౧౮. చిరాయమాణే దూతే తు రాజా క్రోధసమన్వితః, అర్దయామాస తద్రక్ష శ్శరవృష్ట్యా సమంతతః. ౧౯. ప్రహస్య లవణ శ్శూల మాదాయ జగ్రాహ పాణినా, వధాయ సానుబంధస్య ముమోచాయుధముత్తమమ్. ౨౦. తచ్ఛూలం దీప్యమానం తు సభృత్యబలవాహనమ్, భస్మ కృత్వా నృపం భూయో లవణస్యాగమత్కరమ్. ౨౧. ఏవం స రాజా బలవాన్ హత స్సబలవాహనః, శూలస్య చ బలం వీర హ్యప్రమేయ మనుత్తమమ్. ౨౨. శ్వః ప్రభాతే తు లవణం వధిష్యసి న సంశయః, అగృహీతాయుధం క్షిప్రం ధ్రువో హి విజయ స్తవ. ౨౩. లోకానాం స్వస్తి చైవస్యాత్కృతే కర్మణి చ త్వయా, ఏత త్తే సర్వమాఖ్యాతం లవణస్య దురాత్మనః. ౨౪. శూలస్య చ బలంఘోర మప్రమేయం నరర్షభ, వినాశశ్చైవ మాంధాతుర్యత్తే నాభూచ్చ పార్థివ. ౨౫. త్వం శ్వః ప్రభాతే లవణం మహాత్మ న్వధిష్యసే నాత్ర తు సంశయో మే, శూలం వినా నిర్గత మామిషార్థే ధ్రువో జయ స్తే భవితా నరేంద్ర. ౨౬.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-సప్తషష్టితమస్సర్గః. ౨౧౯-౫౭౦

అష్టషష్టితమస్సర్గః.

కథాం కథయతాం తేషాం జయంచాకాంక్షతాం శుభమ్, వ్యతీతా రజనీ శీఘ్రం శత్రుఘ్నస్య మహాత్మనః. ౧. తతః ప్రభాతే విమలే

తస్మిన్కాలే స రాక్షసః, నిర్గత స్తు పురా ద్వీరో భక్ష్యార్థం భీమవిక్రమః.
౨. ఏతస్మిన్నంతరే వీర శ్శత్రుఘ్నో యమునానదీమ్, తీర్త్వా మధు
పురద్వారి ధనుష్పాణిరతిష్ఠత. ౩. తతో ర్ధదివసే ప్రాప్తే క్రూరకర్మా
సరాక్షసః, ఆగచ్ఛ ద్బహుసాహస్రం ప్రాణినా ముద్వహ న్భరమ్. ౪.
తతో దదర్శ శత్రుఘ్నం స్థితం ద్వారి ధృతాయుధమ్, తమువాచ తతో
రక్షః కిమనేన కరిష్యసి. ౫. ఈదృశానాం సహస్రాణి సాయుధానాం
నరాధమ, భక్షితాని మయా రోషా త్కాల మాకాంక్షసే ను కిమ్. ౬.
ఆహార శ్చాప్య సంపూర్ణో మమాయం పురుషాధమ,స్వయం ప్రవిష్టోద్య
ముఖం కథ మాసాద్య దుర్మతే.౭.తస్యైవం భాషమాణస్య హసత శ్చ
ముహు ర్ముహుః,శత్రుఘ్నో వీర్యసంపన్నో రోషాదశ్రూణ్యవ ర్తయత్.
౮. తస్య రోషాభిభూతస్య శత్రుఘ్నస్య మహాత్మనః, తేజోమయా
మరీచ్య స్తు సర్వగాత్రైర్వినిష్పతన్. ౯. ఉవాచ చ సుసంక్రుద్ధ
శ్శత్రుఘ్న స్తం నిశాచరమ్,యోద్ధు మిచ్ఛామి దుర్బుద్ధే ద్వంద్వయుద్ధం
త్వయా సహ. ౧౦. పుత్రో దశరథస్యాహం భ్రాతా రామస్య ధీమతః,
శత్రుఘ్నో నిత్యశత్రుఘ్నో వధకాంక్షీ తవాగతః. ౧౧. తస్య మే యుద్ధ
కామస్య ద్వంద్వయుద్ధం ప్రదీయతామ్, శత్రు స్త్వం సర్వజీవానాం న
మేజీవన్గమిష్యసి.౧౨.తస్మిం స్తథా బ్రువాణే తు రాక్షసః ప్రహస న్నివ,
ప్రత్యువాచ నరశ్రేష్ఠం దిష్ట్యా ప్రాప్తోసి దుర్మతే. ౧౩. మమ మాతృ
ష్వసుర్భ్రాతా రావణో రాక్షసాధిపః, హతో రామేణ దుర్బుద్ధే స్త్రీ
హేతోః పురుషాధమ. ౧౪. తచ్చ సర్వం మయా క్షాంతం రావణస్య
కులక్షయమ్, అవజ్ఞాం పురతః కృత్వా మయాపూర్వం విశేషతః. ౧౫.
నిహతా శ్చ హి మే సర్వే పరిభూతా స్తృణం యథా, భూతా శ్చైవ
భవిష్యాశ్చ యూయం చ పురుషాధమాః.౧౬.తస్య తే యుద్ధకామస్య
యుద్ధం దాస్యామి దుర్మతే, తిష్ఠ త్వం చ ముహూర్తం తు యావ
దాయుధ మానయే. ౧౭. ఈప్సితం యాదృశం తుభ్యం సజ్జయే యావ
దాయుధమ్, త మువాచాథ శత్రుఘ్నః క్వ మే జీవ న్గమిష్యసి. ౧౮.
శత్రుర్యదృచ్ఛయా దృష్టో న మోక్తవ్యః కృతాత్మనా,యో హి విక్ల
బయా బుద్ధ్యా ప్రసరం శత్రవే దదౌ. ౧౯, స హతో మందబుద్ధిత్వా
ద్యథా కాపురుష స్తథా. తస్మా త్సుదృష్టం కురు జీవలోకం శరైశ్శితై

స్త్వాం వివిధై ర్నయామి, యమస్య గేహాభిముఖం హి పాపం రిపుం త్రిలోకస్య చ రాఘవస్య. ౨౦.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-అష్టషష్టితమస్సర్గః.౧౯-౨-౩౮౪౦

ఏకోనసప్తతితమస్సర్గః.

తచ్ఛ్రుత్వా భాషితం తస్య శత్రుఘ్నస్య మహాత్మనః, క్రోధ మాహారయ త్తీవ్రం తిష్ఠతిష్ఠేతి చాబ్రవీత్. ౧. పాణౌ పాణిం విని ష్పిష్య దంతాన్కటకటాప్య చ, లవణో రఘుశార్దూల మాహ్వయా మాస దానవత్. ౨. తమాహ్వాయంతం సౌమిత్రి ర్లవణం ఘోర కర్మనమ్, శత్రుఘ్నో దేవశత్రుఘ్న ఇదం వచన మబ్రవీత్. ౩. న శత్రుఘ్న స్తథా జాతో యథాఽన్యే నిర్జితా స్త్వయా, తదద్య బాణాభిహతో వ్రజ త్వం యమసాదనమ్.౪.ఋషయోఽప్యద్య పాపాత్మ న్మయా త్వాం నిహతం రణే, పశ్యంతు విప్రా విద్వాంస స్త్రిదశా ఇవ రావణమ్.౫. త్వయి మద్బాణనిర్దగ్ధే పతితేఽద్య నిశాచర, పురే జన పదే చాఽపి క్షేమ మేత ద్భవిష్యతి. ౬, అద్య మద్బాహునిష్క్రాంత శ్శరో వజ్రనిభాననః, ప్రవేక్ష్యతే తే హృదయం పద్మమంశురివా ర్కజః. ౭.ఏవ ముక్తో మహావృక్షం లవణః క్రోధమూర్ఛితః,శత్రుఘ్నో రసి చిక్షేప న చ తం శతధాచ్ఛినత్.౮. తద్దృష్ట్వా విఫలం కర్మ రాక్షసః పునరేవతు, పాదపాంత్సుబహూ న్గృహ్య శత్రుఘ్నేఽప్యసృజ ద్బలీ. ౯. శత్రుఘ్నశ్చాపి తేజస్వీ వృక్షానాపతితో బహూన్, త్రిభి శ్చతు ర్భి రేకైకం చిచ్ఛేద నతపర్వభిః. ౧౦. తతో బాణమయం వర్షం వ్యసృజ ద్రాక్షసోరసి,శత్రుఘ్నో వీర్యసంపన్నో వివ్యథే న చ రాక్షసః. ౧౧. తతః ప్రహస్య లవణో వృక్షముత్పాట్య లీలయా, శిరస్యభ్యాహన చ్ఛూరం స్రస్తాంగ స్స ముమోహ వై. ౧౨. తస్మిన్నిపతితే వీరే హాహాకారో మహానభూత్, ఋషీణాం దేవసఙ్ఘానాం గంధర్వాప్సరసా మపి. ౧౩. త మవజ్ఞాయ తు హతం శత్రుఘ్నం భువి పాతితమ్, రక్షో లబ్ధాంతరమపి నవివేశ స్వమాలయమ్.౧౪.నాపిశూలం ప్రజగ్రాహ తం దృష్ట్వా భువి పాతితమ్,తతో హత ఇతి జ్ఞాత్వా తా న్భక్షా న్సముదా వహత్.౧౫.ముహూర్తా ల్లబ్ధసంజ్ఞస్తు పున స్తస్థౌ ధృతాయుధః, శత్రు

ఘ్నో రాక్షసద్వారి మునిభి స్సంప్రపూజితః. ౧౬. తతో దివ్య మమోఘం తు జగ్రాహ శరముత్తమమ్, జ్వలంతం తేజసా ఘోరం పూరయంతం దిశో దశ. ౧౭. వజ్రాననం వజ్రవేగం మేరుమందరసన్నిభమ్, నతం పర్వసు సర్వేషు సంయుగేష్వపరాజితమ్. ౧౮. అసృక్చందనదిగ్ధాంగం చారుపత్రం పతత్రిణమ్, దానవేంద్రాచలేంద్రాణామసురాణాం చ దారణమ్. ౧౯. తం దీప్త మివ కాలాగ్నిం యుగాంతే సముపస్థితే, దృష్ట్వా సర్వాణి భూతాని పరిత్రాస ముపాగమన్. ౨౦. సదేవాసురగంధర్వం సమునీంద్రాప్సరోగణమ్, జగద్ధి సర్వ మస్వస్థం పితామహ ముపస్థితమ్. ౨౧. ఊచుశ్చ సర్వే దేవేశం వరదం ప్రపితామహమ్, కచ్చిల్లోకక్షయో దేవ సంప్రాప్తో వా యుగక్షయః. ౨౨. నేదృశం దృష్టపూర్వం చ న శ్రుతం ప్రపితామహ, దేవానాం భయసంమోహో లోకానాం సంక్షయం ప్రతి. ౨౩. తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా బ్రహ్మా లోకపితామహః, భయకారణమాచష్ట దేవానా మభయంకరః. ౨౪. ఉవాచ మధురాం వాణీం శృణుధ్వం సర్వదేవతాః, వధాయ లవణస్యాజౌ శర శ్శత్రుఘ్న ధారితః. ౨౫. తేజసా యస్య సర్వేస్థ సంమూఢా స్సురసత్తమాః, ఏష పూర్వస్య దేవస్య లోకకర్తుస్సనాతనః. ౨౬. శర స్తేజోమయో వత్సా యేన వో భయ మాగతమ్, ఏష వై కైటభస్యార్థే మధున శ్చ మహాశరః. ౨౭. సృష్టో మహాత్మనానేన వధార్థం దైత్యయో స్తయోః, ఏక ఏవ ప్రజానాతి విష్ణు స్తేజోమయం శరమ్. ౨౮. ఏషైవ హి తనుః పూర్వా విష్ణో స్తస్య మహాత్మనః, ఇతో గచ్ఛత పశ్యధ్వం వధ్యమానం మహాత్మనా. ౨౯. రామానుజేన వీరేణ లవణం రాక్షసోత్తమమ్, తస్య తే దేవదేవస్య నిశమ్య వచనం సురాః. ౩౦. ఆజగ్ము ర్యత్ర యుధ్యేతే శత్రుఘ్నలవణా వుభౌ, తం శరం దివ్యసంకాశం శత్రుఘ్నకరధారితమ్. ౩౧. దదృశు స్సర్వభూతాని యుగాంతాగ్ని మివోత్థితమ్, ఆకాశమావృతం దృష్ట్వా దేవైర్హి రఘునందనః. ౩౨. సింహనాదం భృశం కృత్వా దదర్శ లవణం పునః, ఆహూత శ్చ పున స్తేన శత్రుఘ్నేన మహాత్మనా. ౩౩. లవణః క్రోధసంయుక్తో యుద్ధాయ సముపస్థితః, ఆకర్ణాత్స వికృష్యాథ తద్ధను ర్ధన్వినాం వరః. ౩౪. తం ముమోచ మహాబాణం లవణస్య మహోరసి, ఉర స్తస్య విదార్యాశు ప్రవివేశ రసా

తలమ్. ३౫. గత్వా రసాతలం దివ్యశ్శరో విబుధపూజితః, పునరేవాగ మత్తూర్ణ మిక్ష్వాకుకులనందనమ్. ३౬. శత్రుఘ్న శరనిర్భిన్నో లవణస్స నిశాచరః, పపాత సుమహాతేజా వజ్రాహత ఇవాచలః.३౭.తచ్చ దివ్యం మహచ్ఛూలం హతే లవణరాక్షసే,పశ్యతాం సర్వభూతానాం రుద్రస్య వశమన్వగాత్. ३౮. తత శ్చ తే దేవమహర్షయశ్చ గంధర్వ సిద్ధా స్సహితాప్సరోభిః, అపూజయన్ దాశరథిం సమేతా దిష్ట్యేతి దిష్ట్యేతి ముహుర్నదంతః. ३౯. ఏకేషుపాతేన భయం నిపాత్య లోకత్రయస్యాపి రఘుప్రవీరః, వినిర్బభా వుత్తమచాపబాణ స్తమః ప్రణుద్యేవ సహస్రరశ్మిః. ४౦. తతో హి దేవా ఋషిపన్నగాశ్చ పుపూజిరే హ్యప్సరస శ్చ సర్వాః, దిష్ట్యా జయో దాశరథే రవాప్త స్త్యక్త్వా భయం సర్ప ఇవ ప్రశాంతః. ४౧.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-లవణవధో నామైకోనసప్తతితమస్సర్గః. ౯౫-౧౯౦౦.

సప్తతితమస్సర్గః.

హతే తు లవణే దేవా స్సేంద్రా స్సాగ్నిపురోగమాః. ఊచుశ్చ మధురాం వాణీం శత్రుఘ్నం శత్రుతాపనమ్.౧. దిష్ట్యా త్వం విజయీ వత్స దిష్ట్యా లవణరాక్షసః,హతః పురుషశార్దూల వరం వరయ రాఘవ. ౨. వరదా స్సమహాబాహో సర్వఏవ సమాగతాః,విజయాకాంక్షిణ స్తుభ్య మమోఘం దర్శనం హి నః. ३. దేవానాం భాషితం శ్రుత్వా శూరో మూర్ధ్నికృతాంజలిః, ప్రత్యువాచ మహాబాహు శ్శత్రుఘ్నః ప్రయతాత్మవాన్.४. ఇయం మధుపురీ రమ్యా మధురా దేవనిర్మితా, నివేశం ప్రాప్నుయాచ్ఛీఘ్ర మేష మేస్తు వరః పరః. ౫. తం దేవాః ప్రీతమనసో బాఢమిత్యేవ రాఘవమ్,భవిష్యతి పురీ రమ్యా శూరసేనా న సంశయః.౬. తే తథోక్త్వా మహాత్మానో దివ మారురుహు స్తదా, శత్రుఘ్నోఽపి మహాతేజాస్తాం సేనాం సముపానయత్. ౭. సా సేనా శీఘ్ర మాగచ్ఛ చ్ఛ్రుత్వా శత్రుఘ్న శాసనమ్,నివేశనం చ శత్రుఘ్న శ్శ్రావణేన సమారభత్.౮.సా పురీ దివ్యసంకాశా వర్షే ద్వాదశమే శుభా, నివిష్టా శూరసేనానాం విషయశ్చాకుతోభయః. ౯. క్షేత్రాణి సస్యయు

త్రాని కాలే వర్షతి వాసవః, అరోగవీరపురుషా శత్రుఘ్నభుజపాలితా. ౧౦.
అర్ధచంద్రప్రతీకాశా యమునాతీర మాశ్రితా, శోభితా గృహముఖ్యై
శ్చ చత్వరాపణవీథికైః. ౧౧. చాతుర్వర్ణ్యసమాయుక్తా నా గావాణి
జ్యశోభితా, యచ్చ తేన పురా శుభ్రం లవణేన కృతం మహత్. ౧౨.
శోభయామాస శత్రుఘ్నో నానావర్ణైన తద్గృహాన్, ఆరామైశ్చ విహా
రైశ్చ తటాకైశ్చ సమంతతః. ౧౩. శోభితాం శోభనీయైశ్చ తథా
న్యై ర్దేవమానుషైః, తాం పురీం దివ్యసంకాశాం నానాపణ్యపశో
భితామ్. ౧౪. నానాదేశగతైశ్చాఽపి వణిగ్భిరుపశోభితామ్, తాం స
మృద్ధాం సమృద్ధార్థ శ్శత్రుఘ్నో భరతానుజః. ౧౫. నిరీక్ష్య పరమ
ప్రీతః పరం హర్షముపాగమత్, తస్య బుద్ధి స్సముత్పన్నా నివేశ్య
మధురాపురీమ్. ౧౬. రామపాదా నిరీక్షేహం వర్షే ద్వాదశ ఆగతే.
తతస్స తామమరపురోపమాం పురీం నివేశ్య వై వివిధజనాభి
సంవృతామ్, నరాధిపో రఘుపతిపాదదర్శనే దధే మతిం రఘుకులవంశ
వర్ధనః. ౧౭.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-సప్తతితమస్సర్గః. ౬౪౫-౧౨౯౦౦

ఏకసప్తతితమస్సర్గః.

తతో ద్వాదశమే వర్షే శత్రుఘ్నో రామపాలితామ్,
అయోధ్యాం చకమే గంతు మల్పభృత్యబలానుగః. ౧. తతో మంత్రి
పురోగాం శ్చ బలముఖ్యా న్నివర్త్య చ, జగామ రథముఖ్యేన హయా
నాం చ శతేన సః. ౨. స గత్వా గణితా న్వాసాం స్త్సప్తాష్టౌ రఘునం
దనః, వాల్మీక్యాశ్రమ మాసాద్య వాసం చక్రే మహారథః. ౩. సోఽ
భివాద్య తతః పాదౌ వాల్మీకేః పురుషర్షభః, పాద్య మర్ఘ్యం తథా
తిథ్యం జగ్రాహ మునిసత్తమాత్. ౪. బహురూపా స్సుమధురాః కథా
స్తత్ర సహస్రశః, కథయామాస స ముని శ్శత్రుఘ్నాయ మహాత్మనే.
౫. ఉవాచ చ ముని ర్వాక్యం లవణస్య వధాశ్రితమ్, సుదుష్కరం
కృతం కర్మ లవణం నిఘ్నతా త్వయా. ౬. బహవః పార్థివా స్సౌమ్య
హతా స్సబలవాహనాః, లవణేన మహాబాహో యుద్ధ్యమానా దురా
త్మనా. ౭. స త్వయా నిహతః పాపో లీలయా పురుషర్షభ, జగత శ్చ

భయం తత్ర ప్రశాంతం తవ తేజసా. ౮. రావణస్య వధో ఘోరో
యత్నేన మహతా కృతః, ఇదం తు సుమహత్కర్మ త్వయా కృత
మయత్నతః. ౯. ప్రీతిశ్చాపి పరా జాతా దేవానాం లవణే హతే,
భూతానాం చైవ సర్వేషాం జగతశ్చ ప్రియం కృతమ్. ౧౦. తచ్చ
యుద్ధం మయా దృష్టం యథావ త్పురుషర్షభ, సభాయాం వాసవ
స్యాథ ఉపవిష్టేన రాఘవ. ౧౧. మమాపి పరమా ప్రీతి ర్హృది శత్రు
ఘ్న వర్తతే,ఉపాఘ్రాస్యామి తే మూర్ధ్ని స్నేహస్యైషా పరాగతిః.
౧౨. ఇత్యుక్త్వా మూర్ధ్ని శత్రుఘ్న ముపాఘ్రాయ మహామునిః,
ఆతిథ్య మకరో త్తస్య యే చ తస్య పదానుగాః.౧౩. సభుక్త్వా న్నర
శ్రేష్ఠో గీతమాధుర్య ముత్తమమ్, శుశ్రావ రామచరితం తస్మి న్కాలే
యథా క్రమమ్. ౧౪. తం త్రీలయసమాయుక్తం త్రిస్థానకరణాన్వితమ్,
సంస్కృతం లక్షణోపేతం సమతాళసమన్వితమ్. ౧౫. శుశ్రావ రామ
చరితం తస్మి న్కాలే పురాకృతమ్, తాన్యక్షరాణి సత్యాని యథా
వృత్తాని పూర్వశః. ౧౬. శ్రుత్వా పురుషశార్దూలో విసంజ్ఞో బా
ష్పలోచనః,స ముహూర్త మివాసంజ్ఞో వినిశ్వస్య ముహుర్ముహుః.౧౭.
తస్మి న్గీతే యథా వృత్తం వర్తమాన మివా శృణోత్, పదానుగా
శ్చ యే రాజ్ఞ స్తాం శ్రుత్వా గీతసంపదమ్. ౧౮. అవాఙ్ముఖాశ్చ దీనా
శ్చ ఆశ్చర్య మితి చాబ్రువన్, పరస్పరం చ తే తత్ర సైనికా స్సమ్బ
భాషిరే ౧౯. కిమిదం క్వ చ వర్తామః కిమేత త్స్వప్న దర్శనమ్, అర్థో
యో నః పురా దృష్ట స్త మాశ్రమపదే పునః. ౨౦. శృణుమః కి
మయం స్వప్నో గీతబంధం శ్రితో భవేత్, విస్మయం తే పరం గత్వా
శత్రుఘ్నమిదమబ్రువన్. ౨౧. సాధు పృచ్ఛ నరశ్రేష్ఠ వాల్మీకిం
మునిపుంగవమ్, శత్రుఘ్న స్త్వబ్రవీ త్సర్వా న్కౌతూహలసమన్వి
తాన్. ౨౨. సైనికా నక్షమోస్మాకం పరిప్రష్టు మిహేదృశః, ఆశ్చ
ర్యాణి బహూనీహ భవంత్యస్యాశ్రమే మునేః. ౨౩. న తు కౌతూ
హలా ద్యుక్త మన్వేష్టుం తం మహామునిమ్, ఏవం తద్వాక్య ముక్త్వా
చ సైనికా న్రఘునందనః. ౨౪. అభివాద్య మహర్షిం తం స్వం నివే
శం యయౌ తదా.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ఏకసప్తతితమస్సర్గః. ౫౪౮-౧౯౬౦

ద్విసప్తతితమస్సర్గః.

తం శయానం నరవ్యాఘ్రం నిద్రా నాభ్యాగమ త్తదా, చింతయంత మనేకాగ్రం రామగీత మను త్తమమ్. ౧. తస్య శబ్దం సుమధురం తంత్రీలయసమన్వితమ్, శ్రుత్వా రాత్రి ర్జగామాశు శత్రుఘ్నస్య మహాత్మనః. ౨. తస్యాం నిశాయాం వ్యుష్టాయాం కృత్వా పౌర్వాహ్ణికీం క్రియామ్, ఉవాచ ప్రాంజలి ర్వాక్యం శత్రుఘ్నో మునిపుంగవమ్. 3. భగవన్ ద్రష్టు మిచ్ఛామి రాఘవం రఘునందనమ్, త్వయాఽనుజ్ఞాతు మిచ్ఛామి సహైభి స్సంశితవ్రతైః. ౪. ఇత్యేవం వాదినం తం తు శత్రుఘ్నం శత్రుతాపనమ్, వాల్మీకి స్సంపరిష్వజ్య విససర్జ చ రాఘవమ్. ౫. సోఽభివాద్య మునిశ్రేష్ఠం రథ మారుహ్య సుప్రభమ్, అయోధ్యా మగమ త్తూర్ణం రాఘవోత్సుకదర్శనః. ౬. స ప్రవిష్టః పురీం రమ్యాం శ్రీమానిక్ష్వాకునందనః, ప్రవివేశ మహాబాహు ర్యత్ర రామో మహాద్యుతిః. ౭. స రామం మంత్రి మధ్యస్థం సహస్రనయనం యథా. ౮. అభివాద్య మహాత్మానం జ్వలంతమివ తేజసా, ఉవాచ ప్రాంజలి ర్వాక్యం రామం సత్యపరాక్రమమ్. ౯. యథాజ్ఞప్తం మహారాజ సర్వం తత్కృతవానహమ్, హత స్సలవణః పాపః పురీ చాస్య నివేశితా. ౧౦. ద్వాదశైతే గతా వర్షా స్త్వాం వినా రఘునందన, నోత్సహేయ మహం వస్తుం త్వయా విరహితో నృప. ౧౧. స మే ప్రసాదం కాకుత్స్థ కురుష్వామితవిక్రమ, మాతృహీనో యథా వత్సో న చిరం ప్రవసామ్యహమ్. ౧౨. ఏవం బ్రువాణం శత్రుఘ్నం పరిష్వజ్యేద మబ్రవీత్, మా విషాదం కృథా వీర నైత త్క్షత్రియచేష్టితమ్. ౧౩. నావసీదంతి రాజానో విప్రవాసేషు రాఘవ, ప్రజానః పరిపాల్యా హి క్షత్రధర్మేణ రాఘవ. ౧౪. కాలే కాలే చ మా వీర హ్యయోధ్యా మవలోకితుమ్, ఆగచ్ఛ త్వం నరశ్రేష్ఠ గంతాసి చ పురం తవ. ౧౫. మమాపి త్వం సుదయితః ప్రాణై రపి న సంశయః, అవశ్యం కరణీయం చ రాజ్యస్య పరిపాలనమ్. ౧౬. తస్మా త్త్వం వత్స కాకుత్స్థ సప్తరాత్రి మిహావస, ఊర్ధ్వం గంతాసి మధురాం సభృత్యబలవాహనః. ౧౭. రామస్యైత ద్వచ శ్శ్రుత్వా ధర్మయుక్తం మనోగతమ్, శత్రుఘ్నో దీనయా వాచా

బాధ మిత్యేవ చాబ్రవీత్.౧౮. సప్తరాత్రం చ కాకుత్స్థో రాఘవస్య యథాజ్ఞయా, ఉష్య తత్ర మహేష్వాసో గమనాయోపచక్రమే. ౧౯. ఆమన్త్ర్య తు మహాత్మానం రామం సత్యపరాక్రమమ్, భరతం లక్ష్మణం చైవ మహారథ ముపారుహత్. ౨౦. దూరం తాభ్యా మనుగతో లక్ష్మణేన మహాత్మనా, భరతేన చ శత్రుఘ్నో జగామాశు పురం తదా. ౨౧.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-ద్విసప్తతితమస్సర్గః.
౪౫౧౧-౯౦-౨౦.

త్రిసప్తతితమస్సర్గః.

ప్రస్థాప్య తు స శత్రుఘ్నం భ్రాతృభ్యాం సహ రాఘవః, ప్రముమోద సుఖీ రాజ్యం ధర్మేణ పరిపాలయన్. ౧. తతః కతిపయాహస్సు వృద్ధో జానపదో ద్విజః,మృతం బాల ముపాదాయ రాజద్వార ముపాగమత్. ౨. రుద న్బహువిధం విప్ర స్స్నేహదుఃఖసమన్వితః, అసకృత్పుత్ర పుత్రేతి వాక్య మేత దువాచ హ. 3.కిం ను మే దుష్కృతం కర్మ పురా దేహాంతరే కృతమ్,యదహం పుత్ర మేకం త్వాం పశ్యామి నిధనం గతమ్. ౪. అప్రాప్తయౌవనం బాలం పంచవర్షసహస్రకమ్, అకాలే కాలమాపన్నం దుఃఖాయ మమ పుత్రక. ౫. అల్పై రహోభి ర్నిధనం గమిష్యామి న సంశయః, అహం చ జననీ చైవ తవ శోకేన పుత్రక.౬. నస్మరా మ్యనృతం హ్యుక్తం న చ హింసాం స్మరామ్యహమ్, కేనాద్య దుష్కృతే నాయం బాల ఏవ మమాత్మజః. ౭. అకృత్వా పితృకార్యాణి గతో వైవస్వతక్షయమ్, నేదృశం దృష్టపూర్వం మే శ్రుతం వా ఘోరదర్శనమ్.౮.మృత్యు రప్రాప్తకాలానాం రామస్య విషయే యథా,రామస్య దుష్కృతం కించి న్మహ దస్తి నసంశయః.౯.యదస్య విషయస్థానాం బాలానాం మృత్యు రాగతః,న హ్యన్య విషయస్థానాం బాలానాం మృత్యుతోభయమ్.౧౦.త్వం రాజన్ జీవయస్వైనం బాలం మృత్యువశంగతమ్, రాజద్వారి మరిష్యామి పత్న్యా సార్ధ మనాథవత్. ౧౧. బ్రహ్మహత్యాం తతో రామ సమువేత్య సుఖీ భవ, భ్రాతృభి స్సహితో రాజ న్దీర్ఘ మాయు రవాప్స్యసి. ౧౨. ఉషి

తాన్మన సుఖం రాజ్యే తవాస్మిం త్సుమహాబల, ఇదం త్వాపతితం యస్మా త్తవ రామ వశే స్థితాః.౧౩. కాలస్య వశమాపన్నా స్స్వల్పం వా న హి న స్సుఖమ్, సంప్రత్యనాథో విషయ ఇక్ష్వాకూణాం మహాత్మనామ్. ౧౪. రామం నాథ మిహాసాద్య బాలాంతఃకరణం ధ్రువమ్, రాజదోషై ర్విపద్యంతే ప్రజా హ్యవిధిపాలితాః. ౧౫. అసద్వృత్తే తు నృపతావకాలే మ్రియతే జనః, యదా పురేష్వయుక్తాని జనాజనపదేషు చ.౧౬.కుర్వతే న చ రక్షాస్తి తదాకాలకృతం భయమ్,సువ్యక్తం రాజదోషోఽయం భవిష్యతి న సంశయః. ౧౭. పురే జనపదే వాపి తతో బాలవధో హ్యయమ్, ఏవం బహువిధై ర్వాక్యై రుపరుధ్య ముహుర్ముహుః.౧౮.రాజానం దుఃఖసంతప్త స్సుతం త ముపగూహతే.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-త్రిసప్తతితమస్సర్గః.
౩౫౪-౭౦౮౦.

చతుస్సప్తతితమస్సర్గః.

తథా తు కరుణం తస్య ద్విజస్య పరిదేవితమ్, శుశ్రావ రాఘవ స్సర్వం దుఃఖశోకసమన్వితమ్. ౧. సతు దుఃఖేన సంతప్తో మంత్రిణ స్సముపాహ్వయత్, వసిష్ఠం వామదేవం చ భ్రాతరౌ సహ నైగమాన్. ౨. తతో ద్విజా వసిష్ఠేన సార్ధ మష్టౌ ప్రవేశితాః, రాజానం దేవ సంకాశం వర్ధస్వేతి తతోఽబ్రువన్. ౩.మార్కండేయోఽథ మౌద్గల్యో వామదేవశ్చ కాశ్యపః, కాత్యాయనోథ జాబాలి ర్గౌతమో నారద స్తథా. ౪. ఏతే ద్విజర్షభా స్సర్వే ఆసనేషూపవేశితాః, మహర్షీం త్సమనుప్రాప్తా నభివాద్య కృతాంజలిః.౫.మంత్రిణో నైగమాం శ్చైవ యథార్హ మనుకూలతః, తేషాం సముపవిష్టానాం సర్వేషాం దీప్త తేజసామ్. ౬. రాఘవ స్సర్వ మాచష్ట ద్విజోయ ముపరోధతే, తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా రాజ్ఞో దీనస్య నారదః. ౭. ప్రత్యువాచ శుభం వాక్య మృషీణాం సన్నిధౌ నృపమ్, శృణు రాజ న్యథాఽకాలే ప్రాప్తో బాలస్య సంక్షయః. ౮. శ్రుత్వా కర్తవ్యతాం రాజ న్కురుష్వ రఘునందన, పురా కృతయుగే రామ బ్రాహ్మణా వై తపస్వినః. ౯. అబ్రా

ష్మాణ స్తదా రాజ న్నతపస్వీ కథం చ న,తస్మి న్యుగే ప్రజ్వలితే బ్రహ్మ
భూతే త్వనావృతే. ౧౦. అమృత్యవ స్తదా సర్వే జజ్ఞిరే దీర్ఘదర్శినః,
తత స్త్రేతాయుగం నామ మానవానాం వపుష్మతామ్. ౧౧. క్షత్రియా
యత్ర జాయంతే పూర్వేణ తపసాన్వితాః, వీర్యేణ తపసా చైవ
తేఽధికాః పూర్వజన్మని.౧౨.మానవా యే మహాత్మాన స్త్వత్ర త్రేతా
యుగే యుగే,బ్రహ్మక్షత్రం చ తత్సర్వం యత్పూర్వ మపరం చ యత్.
౧౩. యుగయో రుభయో రాసీ త్సమవీర్య సమన్వితమ్, అపశ్యంత
స్తుతే సర్వే విశేష మధికం తతః, ౧౪. స్థాపనం చక్రిరే తత్ర చాతు
ర్వర్ణ్యస్య సంమతమ్. తస్మి న్యుగే ప్రజ్వలితే ధర్మభూతే హ్యనావృతే.
౧౫. అధర్మః పాద మేకం తు పాతయ త్పృథివీతలే, అధర్మేణ హి
సంయుక్త స్తేజో మందం భవిష్యతి.౧౬.ఆమిషం యచ్చ పూర్వేషాం
రాజసం చ మలం భృశమ్, అనృతం నామ తద్భూతం పాదేన పృథివీ
తలే. ౧౭. అనృతం పాతయిత్వా తు పాద మేక మధర్మతః, తతః
ప్రాదుష్కృతం పూర్వ మాయుషః పరినిష్ఠితమ్.౧౮ పాతితే త్వనృతే
తస్మి న్నధర్మేణ మహీతలే, శుభాన్యేవాచర ల్లోక స్సత్యధర్మపరా
యణః. ౧౯. త్రేతాయుగే తు వర్తంతే బ్రాహ్మణాః క్షత్రియాశ్చయే,
తపోఽతప్యంత తే సర్వే శుశ్రూషా మపరే జనాః. ౨౦. స్వధర్మః
పరమ స్తేషాం వైశ్యశూద్రం సమాగమత్,పూజాం చ సర్వవర్ణానాం
శూద్రా శ్చక్రు ర్విశేషతః. ౨౧. ఏతస్మి న్నంతరే తేషా మధర్మే చా
నృతే చ హ,తతః పూర్వే భృశం హ్రాస మగమ న్నృపసత్తమ.౨౨.
తతః పాద మధర్మస్య ద్వితీయ మవతారయత్,తతో ద్వాపరసంజ్ఞస్య
యుగస్య సమజాయత. ౨౩. తస్మి న్ద్వాపరసంజ్ఞే తు వర్తమానే యుగ
క్షయే,అధర్మశ్చానృతం చైవ వవృధే పురుషర్షభ. ౨౪. తస్మి న్ద్వాపర
సంఖ్యాతే తపో వైశ్యాం త్సమావిశత్, త్రిభ్యో యుగేభ్య స్త్రీ
న్వర్ణా న్క్రమాద్వై తప ఆవిశత్.౨౫.త్రిభ్యో యుగేభ్య స్త్రీ న్వర్ణా
న్ధర్మశ్చ పరినిష్ఠితః, న శూద్రో లభతే ధర్మం యుగత స్తు నరర్షభ.
౨౬. హీనవర్ణో నరశ్రేష్ఠ తప్యతే సుమహత్తపః, భవిష్యచ్ఛూద్ర
యోన్యాం వై తపశ్చర్యా కలౌ యుగే. ౨౭. అధర్మః పరమో
రామ ద్వాపరే శూద్రజన్మనః, స వై విషయపర్యంతే తవ రాజ న్మహా

తపాః. ౨౮, అద్య తప్యతి దుర్బుద్ధి స్తేన బాలవధోఽహ్యాయమ్, యో హ్యధర్మ మకార్యం వా విషయే పార్థివస్య తు. ౨౯. కరోతి చాశ్రీ మూలం త త్పురే వా దుర్మతి ర్నరః, క్షిప్రం హి నరకం యాతి స చ రాజా న సంశయః. ౩౦. అధీతస్య చ త ప్తస్య కర్మణ స్సుకృతస్య చ, షష్ఠం భజతి భాగం తు ప్రజా ధర్మేణ పాలయన్. ౩౧. షడ్భాగస్య చ భోక్తాసౌ రక్షతే న ప్రజాః కథమ్, చతుర్థం తస్య పాపస్య భాగ మాప్నోతి పార్థివః. ౩౨. సత్వం పురుషశార్దూల మార్గస్వ విషయం స్వకమ్, దుష్కృతం యత్ర పశ్యేథా స్తత్ర యత్నం సమాచర. ౩౩. ఏవం చే ధర్మవృద్ధిశ్చ నృణాం చాయు ర్వివర్ధనమ్, భవిష్యతి నర శ్రేష్ఠ బాలస్యాస్య చ జీవితమ్. ౩౪.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-చతుస్సప్తతితమస్సర్గః.

౨౫౭-౫౧౪౦.

పంచసప్తతితమస్సర్గః.

నారదస్య తు తద్వాక్యం శ్రుత్వాఽమృతమయం తథా, ప్రహర్ష మతులం లేభే లక్ష్మణం చేద మబ్రవీత్. ౧. గచ్ఛ సౌమ్య ద్విజశ్రేష్ఠం సమాశ్వాసయ సువ్రతమ్, బాలస్య చ శరీరం చ తైలద్రోణ్యాం నిధాపయ. ౨. గంధైశ్చ పరమోదారై స్తైలైశ్చాపి సుగంధిభిః, యథా నక్షీయతే బాల స్తథా సౌమ్య విధీయతామ్. ౩. యథా శరీరో బాలస్య గు ప్తస్స న్ శిష్టకర్మణః, విపత్తిః పరిభేదో వా న భవేచ్చ తథా కురు. ౪. తథా సందిశ్య కాకుత్థ్సో లక్ష్మణం శుభలక్షణమ్, మనసా పుష్పకం దధ్యా వాగచ్ఛేతి మహాయశాః. ౫. ఇంగితం స తు విజ్ఞాయ పుష్పకో హేమభూషితః, ఆజగామ ముహూర్తేన సమీపం రాఘవస్య వై. ౬. సోఽబ్రవీ త్ప్రణతో భూత్వా అయమస్మి నరాధిప, వశ్య స్తవ మహాబాహో కింకర స్సముపస్థితః. ౭. భాషితం రుచిరం శ్రుత్వా పుష్పకస్య నరాధిపః, అభివాద్య మహర్షీం స్తా న్విమానం సోఽధ్యరోహత. ౮. ధనుర్గృహీత్వా తూణీ చ ఖడ్గంచ రుచిరప్రభమ్, నిక్షిప్య నగరే వీరౌ సౌమిత్రిభరతావుభౌ. ౯. ప్రాయాత్ప్రతీచీం

హారితం విచిన్వంశ్చ తత స్తతః, ఉత్తరా మగమచ్ఛ్రీమాన్దిశం హిమ వతా వృతామ్. ౧౦. అపశ్యమానస్తత్రాపి స్వల్పమప్యథ దుష్కృతమ్, పూర్వా మపి దిశం సర్వా మథాపశ్య న్నరాధిపః. ౧౧. ప్రవిశుద్ధస మాచారా మాదర్శతలనిర్మలామ్, పుష్పకస్థో మహాబాహు స్తదాప శ్య న్నరాధిపః. ౧౨. దక్షిణాం దిశమాక్రామ త్తతో రాజర్షినందనః, శైవలస్యోత్తరే పార్శ్వే దదర్శ సుమహాత్సరః.౧౩. తస్మిం త్సరసి తప్యం తం తాపసం సుమహాత్తపః,దదర్శ రాఘవ శ్శ్రీమాల్లంబమానమధోము ఖమ్. ౧౪. రాఘవ స్తముపాగమ్య తప్యంతం తప ఉత్తమమ్, త ము వాచ నృపో వాక్యం ధన్య స్త్వమసి సువ్రత. ౧౫. కస్యాం యోన్యాం తపోవృద్ధ వర్తసే దృఢవిక్రమ, కౌతూహలా త్త్వాంపృచ్ఛామి రామో దాశరథి ర్హ్యహమ్.౧౬.కోఽర్థో మనీషిత స్తుభ్యం స్వర్గలాభః పరోఽ థవా, పరాశ్రయో యదర్థం త్వం తపస్యసి సుదుష్కరమ్. ౧౭. య మాశ్రిత్య తప స్తప్తం శ్రోతు మిచ్ఛామి తాపస, బ్రాహ్మణోవాసి భద్రంతే క్షత్రియోవాసి దుర్జయః. ౧౮. వైశ్య స్తృతీయవర్ణో వా శూద్రోవా సత్యవాగ్భవ, తపసో హ్యధికం నిత్యం సత్యం హ్యమృత మాశ్రితమ్. ౧౯. ఇత్యేవ ముక్తస్సనరాధిపేన హ్యవాక్ఛిరా దా శరథాయ తస్మై, ఉవాచ జాతిం నృపపుంగవాయ యత్కారణే చైవ తపః ప్రయత్నః. ౨౦.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-పంచసప్తతితమస్సర్గః.

౧౬-౦-౩-౨౦౦.

షట్సప్తతితమస్సర్గః.

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా రామస్యాక్లిష్టకర్మణః, అవా క్ఛిరా తథా భూత్వా వాక్యమేతదువాచహ. ౧. శూద్రయో న్యాం ప్రసూతోఽస్మి శంబుకో నామ నామతః, దేవత్వం ప్రార్థయే రామ సశరీరో మహాయశః. ౨. న మిథ్యాహం వదే రామ దేవలోకజిగీషయా, శూద్రం మాం విద్ధి కాకుత్స్థ తప ఉగ్రం సమా స్థితమ్. ౩. భాషత స్తస్య శూద్రస్య ఖడ్గం సురుచిరప్రభమ్,నిష్కృష్య

కోశా ద్విమలం శిర శ్చిచ్ఛేద రాఘవః. ౪. తస్మి న్ఛూద్రే హతే దేవా స్సేంద్రా స్సాగ్నిపురోగమాః, సాధు సాధ్వితి కాకుత్స్థం ప్రశశంసు ర్ముహుర్ముహుః. ౫. పుష్పవృష్టి ర్మహా త్యాసీ ద్దివ్యానాం సుసుగంధినామ్, పుష్పాణాం వాయుముక్తానాం సర్వతః ప్రపపాతహ. ౬. సుప్రీతా శ్చాబ్రువ న్రామం దేవా స్సత్యపరాక్రమమ్, సురకార్య మిదం సౌమ్య సుకృతం తే మహామతే. ౭. గృహాణ చ వరం సౌమ్య య త్త్వ మిచ్ఛస్యరిందమ, స్వర్గభా జ్నహి శూద్రోఽయం త్వత్కృతే రఘునందన. ౮. దేవానాం భాషితం శ్రుత్వా రాఘవ స్సుసమాహితః, ఉవాచ ప్రాంజలి ర్వాక్యం సహస్రాక్షం పురందరమ్. ౯. యది దేవాః ప్రసన్నా మే ద్విజపుత్ర స్సజీవతు, దిశంతు వర మేతం మే ఈప్సితం పరమం మమ. ౧౦. మమాపచారా ద్బాలోఽసౌ బ్రాహ్మణ స్యైకపుత్రకః, అప్రాప్తకాలః కాలేన నీతో వైవస్వతక్షయమ్. ౧౧. తం జీవయత భద్రం వో నానృతం కర్తు మర్హథ, ద్విజస్య సంశ్రుతోఽర్థో మే జీవయిష్యామి తే సుతమ్. ౧౨. రాఘవస్య తు తద్వాక్యం శ్రుత్వా విబుధసత్తమాః, ప్రత్యూచూ రాఘవం ప్రీతాః దేవాః ప్రీతిసమన్వితాః. ౧౩. నిర్వృతో భవ కాకుత్స్థ సోఽస్మి న్నహని బాలకః, జీవితం ప్రాప్తవా న్భూయ స్సమేతశ్చాపి బంధుభిః. ౧౪. యస్మి న్ముహూర్తే కాకుత్స్థ శూద్రోఽయం వినిపాతితః, తస్మి న్ముహూర్తే బాలోఽసౌ జీవేన సమయుజ్యత. ౧౫. స్వస్తి ప్రాప్నుహి భద్రం తే సాధయామ నరర్షభ, అగస్త్యస్యాశ్రమపదం ద్రక్ష్యామ స్తన్మహాయశః. ౧౬. తస్య దీక్షా సమాప్తాహి బ్రహ్మర్షే స్సుమహాద్యుతేః, ద్వాదశం హి గతం వర్షం జలశయ్యాం సమాసతః. ౧౭. కాకుత్స్థ తద్గమిష్యామో మునిం తమభివందితుమ్, త్వం చాప్యాగచ్ఛ భద్రం తే మునిం తమభివాదితుమ్. ౧౮. స తథేతి ప్రతిజ్ఞాయ దేవానాం రఘునందనః, ఆరురోహ విమానం తత్పుష్పకం హేమభూషితమ్. ౧౯. తతో దేవాః ప్రయాతా స్తే విమానై ర్బహువిస్తరైః, రామోఽప్యనుజగామాశు కుంభయోనే స్తపోవనమ్. ౨౦. దృష్ట్వా తు దేవాం స్సంప్రాప్తా నగస్త్య స్తపసాం నిధిః, అర్చయామాస ధర్మాత్మా సర్వాం స్తా నవిశేషతః. ౨౧. ప్రతిగృహ్య తతః పూజాం సంపూజ్యచ మహామునిమ్, జగ్ము స్తే త్రిదశా హృష్టాః

నాకపృష్ఠం సహానుగైః. ౨౨. గతేషు తేషు కాకుత్స్థః పుష్పకా దవ
రుహ్యాచ, తతోఽభివాదయామాస హ్యగస్త్య మృషిసత్తమమ్. ౨౩.
సోఽభివాద్య మహాత్మానం జ్వలంత మివ తేజసా, ఆతిథ్యం పరమం
ప్రాప్య నిషసాద నరాధిపః. ౨౪. త మువాచ మహాతేజాః కుంభ
యోని ర్మహాతపాః, స్వాగతం తే నరవ్యాఘ్ర దిష్ట్యా ప్రాప్తోసి రా
ఘవ. ౨౫. త్వం మే బహుమతో రామ గుణై ర్బహుభి రుత్తమైః,
అతిథిః పూజనీయశ్చ మమ నిత్యం హృది స్థితః. ౨౬. సురాహి కథ
యంతి త్వా మాగతం శూద్రఘాతినమ్, బ్రాహ్మణస్య తు ధర్మేణ
త్వయా జీవాపిత స్సుతః. ౨౭. ఉష్యతాం చేహ రజనీ సకాశే మమ
రాఘవ, ప్రభాతే పుష్పకేణ త్వం గంతాసి పురమేవ హి. ౨౮. త్వం
హి నారాయణ శ్శ్రీమాం స్త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్,త్వం ప్రభు స్సర్వ
భూతానాం పురుష స్త్వం సనాతనః. ౨౯, ఇదం చాభరణం సౌమ్య
నిర్మితం విశ్వకర్మణా, దివ్యం దివ్యేన వపుషా దీప్యమానం స్వతేజసా,
౩౦. ప్రతిగృహ్ణీష్వ కాకుత్స్థ మత్ప్రియం కురు రాఘవ, దత్తస్య హి
పున ర్దానే సుమహత్ఫల ముచ్యతే.౩౧.భరణే హి భవాం చ్ఛక్తః ఫలా
నాం మహతామపి,త్వం హి శక్తస్తారయితుం సేంద్రానపి దివౌకసః,౩౨.
తస్మా త్ప్రదాస్యే విధివ త్తత్ప్రతీచ్ఛ నరర్షభ, దివ్య మాభరణం చిత్రం
ప్రదీప్త మివ భాస్కరమ్.౩౩. అథోవాచ మహాత్మాన మిక్ష్వాకూణాం
మహారథః, రామో మతిమతాం శ్రేష్ఠః క్షత్రధర్మ మనుస్మరన్. ౩౪.
ప్రతిగ్రహో వై భగవ న్బ్రాహ్మణస్యావిగర్హితః,గృహ్ణీయాం క్షత్రియో
హం వై కథం బ్రాహ్మణపుంగవ. ౩౫. బ్రాహ్మణేన విశేషేణ దత్తం
తద్వ్యక్తు మర్హసి, ఏవ ముక్తస్తు రామేణ ప్రత్యువాచ మహా నృషిః.౩౬.
ఆసన్కృతయుగే రామ బ్రహ్మభూతే పురాయుగే, అపార్థివాః ప్రజా
స్సర్వా స్సురాణాం తు శతక్రతుః.౩౭.తాః ప్రజా దేవదేవేశంరాజార్థం
సముపాద్రవన్, సురాణాం స్థాపితో రాజా త్వయా దేవశతక్రతుః.౩౮.
ప్రయచ్ఛనో హిలోకేశ పార్థివం నరపుంగవమ్, తస్మై పూజాం ప్రయుం
జానా ధూతపాపా శ్చరేమహి. ౩౯. న వసామో వినా రాజ్ఞా ఏష
నోనిశ్చయఃపరః, ప్రజానాం వచనం శ్రుత్వా నిశ్చయిత్వాఽర్థ ముత్త
మమ్. ౪౦. తతో బ్రహ్మా సురశ్రేష్ఠో లోకపాలాం శ్చవాసవాన్, సమా

మాయ బ్రవీ త్సర్వాం స్తేజో భాగాః ప్రయచ్ఛత. ౪౧. తతో దదు ర్లోకపాలా స్సర్వే భాగాః స్వతేజసః, అక్షుపచ్ఛతతో బ్రహ్మాయతో జాతః క్షుపో నృపః. ౪౨. తం బ్రహ్మ లోకపాలానాం సహాంశై స్సమ యోజయత్, తతో దదా నృపం తానాం ప్రజానామీశ్వరం క్షుపమ్. ౪౩. తత్రైంద్రేణ చ భాగేన మహీ మాజ్ఞాపయ న్నృపః, వారుణే నతు భాగేన వపుః పుష్యతి రాఘవ. ౪౪. కౌబేరేణతు భాగేన విత్త మాసాం దదా తదా,యస్తు యామ్యో భవ ద్భాగ స్తేన శా సిస్మ సప్ర జాః. ౪౫. తత్రైంద్రేణ నరశ్రేష్ఠ భాగేన రఘునందన, ప్రతిగృహ్ణీష్వ భద్రంతే తారణార్థం మమ ప్రభో. ౪౬. తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా ఋషేః పరమధార్మికమ్,తద్రామః ప్రతిజగ్రాహ మునే రాభరణం వరమ్. ౪౭.ప్రతిగృహ్య తతోరామస్తదాభరణముత్తమమ్,ఆగమంతస్యదివ్యస్య ప్రష్టుమేవోపచక్రమే. ౪౮. అత్యద్భుతమిదం దివ్యంవపుషాయుక్త ము త్తమమ్, కథం భగవతా ప్రాప్తం కుతోవా కేన వాహృతమ్.౪౯.కుతూ హలితయా బ్రహ్మః పృచ్ఛామి త్వాం మహాయశః, ఆశ్చర్యాణాం బహూనాం హి నిధిః పరమకో భవాః. ౫౦. ఏవం బ్రువతి కాకుత్థే ముని ర్వాక్య మథాఽబ్రవీత్, శృణు రామ యథావృత్తం పురాత్రేతా యుగే యుగే. ౫౧. రమణీయప్రదేశేస్మి న్వనే యద్దృష్టవా నహమ్, ఆశ్చర్యం మే మహాబాహో దాన మాశ్రిత్య కేవలమ్. ౫౨.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-షట్సప్తతితమస్సర్గః.౭౩-౧౨౯౦

సప్తసప్తతితమస్సర్గః.

పురా త్రేతాయుగే రామ హ్యారణ్యం బహువిస్తరమ్, సమంతా ద్యోజనశతం నిర్మృగం పక్షివర్జితమ్. ౧. తస్మి న్నిర్మానుషేఽ రణ్యే కుర్వాణ స్తప ఉత్తమమ్, అహ మాక్రమితుం సౌమ్యవదరణ్య ముపాగమమ్. ౨. తస్య రూప మరణ్యస్య నిర్దేష్టుం న శశాక హ, ఫల మూలైః సుఖాస్వాదై ర్బహురూపైశ్చ పాదపైః.౩. తస్యారణ్యస్య మ ధ్యేతు సరో యోజన మాయతమ్, హంస కారండవాకీర్ణం చక్రవాకో పశోభితమ్. ౪. పద్మోత్పల సమాకీర్ణం సమతిక్రాంతశైవలమ్,తదాశ్చర్య మివాత్యర్థం సుఖాస్వాద మనుత్తమమ్. ౫. అరజస్కం తథాఽక్షోభ్యం

శ్రీమత్పక్షిగణాయుతమ్, సమీపేతస్యసరసో మహదద్భుతమాశ్రమమ్. ౬. పురాణం పుణ్య మత్యర్థం తపస్విజన వర్జితమ్, తత్రాహ మవసం రాత్రిం నైదాఘీం పురుషర్షభ. ౭. ప్రభాతే కాల్య ముత్థాయ సర స్తదుపచక్రమే, అథాపశ్యం శవం తత్ర సుపుష్ట మజరం క్వచిత్. ౮. పఙ్క్తిభేదేన పుష్టాంగం సమాశ్రితసరోవరమ్, తిష్ఠంతం పరయా లక్ష్మ్యా తస్మిం స్తోయాశయే నృప. ౯. తమర్థం చింతయానోఽహం ముహూర్తం తత్ర రాఘవ, ఉషితోఽస్మి సర స్తీరే కిం న్విదం స్యా దితి ప్రభో. ౧౦. అథాపశ్యం ముహూర్తేన దివ్య మద్భుతదర్శనమ్, విమానం పరమోదారం హంసయుక్తమనోజవమ్. ౧౧. అత్యర్థం స్వర్గిణం తత్ర విమానే రఘునందన, ఉపాస్తే ప్సరసాం వీర సహస్రం దివ్యభూషణమ్. ౧౨. వపుష్మత్యస్తు తత్రస్థం రమయంతిస్మ తం నరమ్, గాయంతి దివ్య గేయాని వాదయంతి తథాపరాః. ౧౩. క్ష్వేళయంతి తథా చాన్యా నృత్యంతి చ తథాపరాః, అపరాశ్చంద్రరశ్మ్యాభై ర్హేమదండైశ్చ చామరైః. ౧౪. దోధూయు ర్వదనం తస్య పుండరీకనిభేక్షణమ్, తత స్సింహాసనం త్యక్త్వా మేరుకూట మివాంశుమాన్. ౧౫. పశ్యతో మే తదా రామ విమానా దవరుహ్య చ, తం శవం భక్షయామాస సస్వర్గీ రఘునందన. ౧౬. తథా భుక్త్వా యథాకామం మాంసం బహుసుపీవరమ్, అవతీర్య నర స్స్వర్గీ సంస్ప్రష్టు ముపచక్రమే. ౧౭. ఉపస్పృశ్య యథా న్యాయ్యం స స్వర్గీ పురుషర్షభ, ఆరోఢు ముపచక్రామ విమానవర ముత్తమమ్. ౧౮. త మహం దేవసంకాశ మారోహంత ముదీక్ష్య వై, విమాన మబ్రువం వాక్యం స్వర్గిణం పురుషర్షభ. ౧౯. కో భవాన్ దేవసంకాశ ఆహార శ్చ విగర్హితః, త్వయా సంభుజ్యతే సౌమ్య కిమర్థం వక్తు మర్హసి. ౨౦. కస్య స్యాదీదృశో భావ ఆహారో దేవసంమతః, ఆశ్చర్యం వర్తతే సౌమ్య శ్రోతు మిచ్ఛామి తత్త్వతః. ౨౧. నాహ మౌపయికం మన్యే తవ భక్ష్య మిదం శవమ్. ఇత్యేవ ముక్త స్స నరేంద్ర నాకీ కౌతూహలాత్సూనృతయా గిరా చ, శ్రుత్వా చ వాక్యం మమ సర్వ మేత త్సర్వం తథా చాకథయ న్మహాత్మా. ౨౨.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-సప్తసప్తతితమస్సర్గః.

౬౧౩-౧౨౨౬౦.

*

అష్టసప్తతితమస్సర్గః.

శ్రుత్వాతు భాషితం వాక్యం మమ రామ శుభాక్షరమ్, ప్రాం
జలిః ప్రత్యువాచేదం స స్వర్గీ రఘునందన. ౧. శృణు బ్రహ్మన్ పురా
వృత్తం మమైతత్సుఖదుఃఖయోః, దురతిక్రమణీయం హి యథా
పృచ్ఛసి మాం ద్విజ. ౨. పురా వైదర్భకో రాజా పితా మమ మహా
యశాః, సుదేవ ఇతి విఖ్యాత స్త్రిషు లోకేషు వీర్యవాన్. ౩. తస్య
పుత్రద్వయం రాజ్ఞో ద్వాభ్యాం స్త్రీభ్యా మజాయత, అహం శ్వేత
ఇతి ఖ్యాతో యవీయాం స్సురథోఽభవత్. ౪. తతః పితరి స్వర్యాతే
పౌరా మామభ్యషేచయన్, తత్రాహం కృతవా న్రాజ్యం ధర్మేణ సుస
మాహితః. ౫. ఏవం వర్షసహస్రాణి సమతీతాని సువ్రత, రాజ్యం
కారయతో బ్రహ్మన్ ప్రజా ధర్మేణ రక్షతః. ౬. సోహం నిమిత్తే కస్మిం
శ్చి ద్విజ్ఞాతాయు ర్ద్విజోత్తమ, కాలధర్మం హృది న్యస్య తతో వన
ముపాగమమ్. ౭. సోఽహం వన మిదం దుర్గం మృగపక్షివివర్జితమ్,తప
శ్చర్తుం ప్రవిష్టోస్మి సమీపే సరస శ్శుభే. ౮. భ్రాతరం సురథం రాజ్యే
హ్యాభిషిచ్య నరాధిపమ్, ఇదం సర స్సమాసాద్య తప స్తప్తం మయా
చిరమ్. ౯. సోహం వర్షసహస్రాణి తప స్త్రీణి మహావనే, తప్త్వా సుదు
ష్కరం ప్రాప్తో బ్రహ్మలోక మనుత్తమమ్. ౧౦. తస్య మే స్వర్గభూతస్య
క్షుత్పిపాసే ద్విజోత్తమ, బాధేతే పరమోదార తతోహం వ్యథితేం
ద్రియః. ౧౧. గత్వా త్రిభువనశ్రేష్ఠం పితామహ మథాబ్రువమ్,
భగవన్ బ్రహ్మలోకోయం క్షుత్పిపాసావివర్జితః. ౧౨. కస్యాయం
కర్మణః పాకః క్షుత్పిపాసావశోస్మి యత్, ఆహారః కశ్చ మే దేవ తన్మే
బ్రూహి పితామహ. ౧౩. పితామహ స్తు మా మాహ తవాహార
స్సుదేవజ, స్వాదూని స్వాని మాంసాని తాని భక్షయ నిత్యశః. ౧౪.
స్వశరీరం త్వయా పుష్టం కుర్వతా తప ఉత్తమమ్, అనుప్తం రోహతే
శ్వేత నకదాచి న్మహీపతే. ౧౫. ఉప్తి ర్నతే స్తి సూక్ష్మాపి వనే
సత్త్వనిషేవితే, పురా తు భిక్షమాణాయ భిక్షా వై యతయే నృప,
౧౬. న హి దత్తా త్వయేంద్రాభ యస్మా దతిథయేపి వై, దత్తం

న తేఽస్తి సూక్ష్మోఽపి తప ఏవ నిషేవసే. ౧౭. [తృప్తి ర్నతేఽస్తి సూక్ష్మోఽపి
వనే సత్వనిషేవితే,] తేన స్వర్గగతో వత్స బాధ్యసే క్షుత్పిపాసయా.
౧౮. స త్వం సుపుష్ట మాహారై స్స్వశరీర మనుత్తమమ్, భక్షయస్వా
మృతరసం తేన తృప్తి ర్భవిష్యతి. ౧౯. యదా తు తద్వనం శ్వేత
అగస్త్య స్సుమహానృషిః, ఆగమిష్యతి దుర్ధర్ష స్తదా కృచ్ఛ్రా
ద్విమోక్ష్యసే. ౨౦. స హి తారయితుం సౌమ్య శక్త స్సురగణా నపి,
కింపున స్త్వాం మహాబాహో క్షుత్పిపాసావశం గతమ్. ౨౧. సోఽహం
భగవత శ్శ్రుత్వా దేవదేవస్య నిశ్చయం, ఆహారం గర్హితం కుర్మి
స్వశరీరం ద్విజోత్తమ. ౨౨. బహూన్ వర్షగణాన్బ్రహ్మ న్భక్ష్యమాణ
మిదం మయా, క్షయం నాభ్యేతి బ్రహ్మర్షే తృప్తిశ్చాఽపి మమోత్తమా.
౨౩. తస్య మే కృచ్ఛ్రభూతస్య కృచ్ఛ్రా దస్మాద్విమోచయ, అన్యేషాం
న గతి ర్హ్యత్ర కుంభయోని మృతే ద్విజం. ౨౪. ఇద మాభరణం
సౌమ్య తారణార్థం ద్విజోత్తమ, ప్రతిగృహ్ణీష్వ బ్రహ్మర్షే ప్రసాదం
కర్తు మర్హసి, ౨౫. ఇదం తావ త్సువర్ణం చ ధనం వస్త్రాణి చ ద్విజ,
భక్ష్యం భోజ్యం చ బ్రహ్మర్షే దదాత్యాభరణాని చ. ౨౬. సర్వా
న్కామా న్ప్రయచ్ఛామి భోగాంశ్చ మునిపుంగవ, తారణే భగవ
న్మహ్యం ప్రసాదం కర్తు మర్హసి, ౨౭. తస్యాహం స్వర్గిణో వాక్యం
శ్రుత్వా దుఃఖసమన్వితమ్, తారణాయోపజగ్రాహ తదాభరణ ముత్త
మమ్. ౨౮. మయా ప్రతిగృహీతే తు తస్మి న్నాభరణే శుభే, మానుషః
పూర్వకో దేహో రాజర్షే ర్విననాశ హ. ౨౯. ప్రణష్టే చ శరీరే తు
రాజర్షిః పరయా ముదా, తృప్తః ప్రముదితో రామ జగామ త్రిదివం
సుఖమ్. ౩౦. తేనేదం శక్రతుల్యేన దివ్య మాభరణం మమ, తస్మి
న్నిమిత్తే కాకుత్స్థ దత్త మద్భుతదర్శనమ్. ౩౧. తతో వైదర్భకో
రాజా తదాభూ ద్గత కల్మషః.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-అష్టసప్తతితమస్సర్గః.

౫౧౬-౧౦౩౨౦.

ఏకోనాశీతితమస్సర్గః.

తదద్భుతతమం వాక్యం శ్రుత్వాఽగ స్త్యస్య రాఘవః, గౌరవా
ద్విస్మయా చ్చైవ పునః ప్రష్టుం ప్రచక్రమే. ౧. భగవం స్త ద్వనం
ఘోరం తప స్తప్యతి యత్ర సః, శ్వేతో వైదర్భకో రాజా కథం స్యా
దమృగద్విజమ్. ౨. తద్వనం స కథం రాజా శూన్యం మనుజవర్జితమ్,
తప శ్చర్తుం ప్రవిష్ట స్స శ్రోతు మిచ్ఛామి త త్త్వతః. ౩. రామస్య
భాషితం శ్రుత్వా కౌతూహలసమన్వితం, వాక్యం పరమతేజస్వీ వక్తు
మేవోపచక్రమే. ౪. పురా కృతయుగే రామ మను ర్దండధరః ప్రభుః,
తస్య పుత్రో మహానాసీ దిక్ష్వాకుః కులనందనః. ౫. తం పుత్రం
పూర్వకే రాజ్యే నిక్షిప్య భువి దుర్జయమ్, పృథివ్యాం రాజవంశానాం
భవ కర్తే త్యువాచ హ. ౬. తథేతి చ ప్రతిజ్ఞాతం పితుః పుత్రేణ
రాఘవ, తతః పరమసంతుష్టో మనుః పుత్ర మువాచ హ. ౭. ప్రీతోఽస్మి
పరమోదార త్వం కర్తాసి న సంశయః, దండేన చ ప్రజా రక్ష మా చ
దండ మకారణే. ౮. అపరాధిషు యో దండః పాత్యతే మానవేషు
వై, స దండో విధివ న్ముక్త స్స్వర్గం నయతి పార్థివమ్. ౯. తస్మా ద్దండే
మహాబాహో యత్నవా న్భవ పుత్రక, ధర్మో హి పరమో లోకే
కుర్వత స్తే భవిష్యతి. ౧౦. ఇతి తం బహుసందిశ్య మనుః పుత్రం
సమాధినా, జగామ త్రిదివం హృష్టో బ్రహ్మలోకం సనాతనం. ౧౧.
ప్రయాతే త్రిదివం తస్మి న్నిక్ష్వాకు రమితప్రభః, జనయిష్యే కథం
పుత్రా నితి చింతాపరోఽభవత్. ౧౨. కర్మభి ర్బహురూపైశ్చ తై స్తై
ర్మనుసుత స్సుతాన్, జనయామాస ధర్మాత్మా శతం దేవసుతోపమాన్.
౧౩. తేషా మవరజ స్తాత సర్వేషాం రఘునందన, మూఢ శ్చాకృతవిద్య
శ్చ న శుశ్రూషతి పూర్వజాన్. ౧౪. నామ తస్య తు దండేతి పితా చక్రే
ఽల్పమేధసః, అవశ్యం దండపతనం శరీరే స్య భవిష్యతి. ౧౫. అపశ్య
మాన స్తం దేశం ఘోరం పుత్రస్య రాఘవ, వింధ్యశైవలయో ర్మధ్యే
రాజ్యం ప్రాదా దరిందమ. ౧౬. న దండ స్తత్ర రాజాభూ ద్రమ్యే
పర్వతరోధసి, పురం చాప్రతిమం రామ న్యవేశయ దనుత్తమమ్. ౧౭.

పురస్య చాకరో న్నామ మధుమంత మితి ప్రభో, పురోధనం చోశన
సం వరయామాస సువ్రతమ్.౧౭. ఏవం సరాజా తద్రాజ్యం చకార స
పురోహితః, ప్రహృష్టమనుజాకీర్ణం దేవరాజ్యం యథా వృషా. ౧౯.
తత స్సరాజా మనుజేంద్రపుత్ర సార్థం చ తేనోశనసా తదానీమ్,
చకార రాజ్యం సుమహా న్మహాత్మా శక్రో దివీవాంగిరసేన యుక్తః. ౨౦.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ఏకోనాశీతితమస్సర్గః.
౪౧౭-౭౩౯౦.

అశీతితమస్సర్గః.

ఏతదాఖ్యాయ రామాయ మహర్షిః కుంభసంభవః, అస్యా
మేవాపరం వాక్యం కథాయాముపచక్రమే. ౧. తత స్సదండ
కాకుత్స్థ) బహువర్షగణాయుతమ్, అకరో త్తత్ర దాంతాత్మా రాజ్యం
నిహతకంటకమ్. ౨. అథ కాలే తు కస్మింశ్చి ద్రాజా భార్గవ మాశ్ర
మమ్,రమణీయ ముపా క్రామ చ్చైత్రే మాసి మనోరమే.౩.తత్ర భార్గవక
న్యాం స రూపేణా ప్రతిమాం భువి, విచరంతీం వనోద్దేశే దండోపశ్య
దను త్తమామ్.౪.దృష్ట్వా తాం స సుదుర్మేధా అనంగశరపీడితః, అభిగ
మ్య సుసంవిగ్నాం కన్యాం వచన మబ్రవీత్.౫.కుత స్త్వ మసి సుశ్రో
ణి కస్యవాసి సుతా శుభే, పీడితోహ మనంగేన పృచ్ఛామి త్వాం సు
మధ్యమే.౬. తస్య త్వేవం బ్రువాణస్య మోహోన్మ త్తస్య కామినః,
భార్గవీ ప్రత్యువాచేదం వచ స్సానునయం నృపమ్.౭. భార్గవస్య సుతాం
విద్ధి దేవస్యాక్లిష్టకర్మణః, అరజాం నామ రాజేంద్ర జ్యేష్ఠా మాశ్రమ
వాసినీమ్. ౮. మాం మాస్పృశ బలా ద్రాజ న్కన్యా పితృవశా హ్యా
హమ్,గురుః పితా మే రాజేంద్ర త్వం చ శిష్యో మహాత్మనః. ౯. వ్యస
నం సుమహ త్క్రుద్ధ స్సతే దద్యా న్మహాతపాః, యది వాన్య న్మయా
కార్యం ధర్మ్యదృష్టేన సత్పథా. ౧౦. వరయస్వ నృపశ్రేష్ఠ పితరం మే
మహాద్యుతిమ్,అన్యథా తు ఫలం తుభ్యం భవే ద్ఘోరాభిసంహితమ్,౧౧.
క్రోధేన హి పితా మేసా త్త్రైలోక్య మపి నిర్దహేత్, దాస్యతే చాన
వద్యాంగ తవ మాం యాచితః పితా. ౧౨. ఏవం బ్రువాణా మరజాం

దండః కామశరార్దితః, ప్రత్యువాచ మదోన్మత్త శ్శిరస్యాధాయ చాంజలిమ్. ప్రసాదం కురు సుశ్రోణి న కాలం క్షేప్తు మర్హసి, త్వత్కృతేహి మమప్రాణా విశీర్యంతే శుభాననే. ౧౪. త్వాం ప్రాప్య మే వధోవా స్యా చ్ఛాపో వా యది దారుణః,భక్తం భజస్వ మాం భీరు భజమానం సువిహ్వలమ్. ౧౫. ఏవ ముక్త్వా తు తాం కన్యాం దోర్భ్యాం గృహ్య బలాద్బలీ, సంస్ఫురంతీం యథాకామం మైథునాయోపచక్రమే.౧౬. త మనర్థం మహాఘోరం దండః కృత్వా సుదారుణమ్, నగరం ప్రయయౌ చాశు మధుమంత మనుత్తమమ్.౧౭ అరజాపి రుదంతీ సా ఆశ్రమస్యావిదూరతః, ప్రతీక్షతే స్మ సంత్రస్తా పితరం దేవసన్నిభమ్. ౧౮.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-అశీతితమస్సర్గః.

3_౨_౨_౬౪౪౦,

ఏకాశీతితమస్సర్గః.

స ముహూర్తాదుపశ్రుత్య దేవర్షిరమితప్రభః, స్వమాశ్రమం శిష్యవృతః క్షుధార్త స్సన్న్యవర్తత. ౧. సోపశ్య దరజాం దీనాం రజసా సమభిప్లుతామ్, జ్యోత్స్నా మివారుణగ్రస్తాం ప్రత్యూషేణ విరాజతీమ్.౨. తస్య రోష స్సమభవ త్క్షుధార్తస్య విశేషతః, నిర్దహ న్నివ లోకాం స్త్రీం శ్శిష్యాం శ్చేద ముువాచ హ. 3. పశ్యధ్వం విపరీతస్య దండస్యావిజితాత్మనః, విపత్తిం ఘోరసంకాశాం క్రుద్ధా దగ్నిశిఖామివ.౪. క్షయోస్య దుర్మతేః ప్రాప్త స్సానుగస్య దురాత్మనః,యః ప్రదీప్తాం హుతాశస్య శిఖాం వై స్ప్రష్టు మిచ్ఛతి.౫. యస్మా త్సకృతవాన్పాప మీదృశం ఘోరసంహితమ్, తస్మా త్ప్రాప్స్యతి దుర్మేధాః ఫలం పాపస్య కర్మణః.౬. సప్తరాత్రేణ రాజాసౌ సభృత్యబలవాహనః, పాపకర్మ సమాచారో వధం ప్రాప్స్యతి దుర్మతిః. ౭. సమంతా ద్యోజనశతం విషయం చాస్య దుర్మతేః,ధక్ష్యతే పాంసువర్షేణ మహతా పాకశాసనః ౮.సర్వసత్త్వాని యానీహ స్థావరాణి చరాణిచ, మహతా పాంసువర్షేణ విలయం సర్వతో గమః.౯. దండస్య విషయో యావ త్తావ త్సర్వ సముచ్ఛ్రియమ్, పాంసువర్ష మివాలక్ష్యం సప్తరాత్రం భవిష్యతి. ౧౦. ఇత్యుక్త్వా క్రోధసంతప్త స్తదాశ్రమనివాసినమ్, జనం జనపదాంతేషు స్థీ

యతామితి చాబ్రవీత్. ౧౧. శ్రుత్వా తూశనసో వాక్యం సోశ్ర మావసథోజనః, నిష్క్రాంతో విషయాత్తస్మాత్స్థానం చక్రేథ బాహ్యతః. ౧౨. స తథోక్త్వా మునిజన మరజా మిద మబ్రవీత్, ఇహైవ వస దుర్మేధే ఆశ్రమే సుసమాహితా. ౧౩. ఇదం యోజనప ర్యంతం సర స్సురుచిరప్రభమ్, అరజే విజ్వరా భుఙ్క్ష్వ కాల శ్చాత్ర ప్రతీ క్ష్యతామ్. ౧౪. త్వత్సమీపేచ యే సత్వా వాస మేష్యంతి తాం నిశామ్, అవధ్యాః పాంసువర్షేణ తే భవిష్యంతి నిత్యశః. ౧౫. శ్రుత్వా నియోగం బ్రహ్మర్షే స్సరజా భార్గవీ తదా, తథేతి పితరం ప్రాహ భార్గ వం భృశదుఃఖితా. ౧౬. ఇత్యుక్త్వా భార్గవో వాస మన్యత్ర సమకార యత్, తచ్చ రాజ్యం నరేంద్రస్య సభృత్యబలవాహనమ్. ౧౭. సప్తాహా ద్భస్మసా ద్భూతం యథోక్తం బ్రహ్మవాదినా, తస్య దండస్య విషయో వింధ్యశైవలయో ర్నృప.౧౮.శప్తో బ్రహ్మర్షిణా తేన వైధర్మ్యే సహి తే కృతే,తతః ప్రభృతి కాకుత్స్థ దండకారణ్య ముచ్యతే.౧౯. తపస్విన స్థితా హ్యత్ర జనస్థాన మతోఽభవత్,ఏత త్తే సర్వ మాఖ్యాతం య న్మాం పృచ్ఛసి రాఘవ. ౨౦. సంధ్యా ముపాసితుం వీర సమయో హ్యా తివర్తతే, ఏతే మహర్షయ స్సర్వే పూర్ణకుంభా స్సమంతతః. ౨౧.కృ తోదకా నరవ్యాఘ్ర ఆదిత్యం పర్యుపాసతే, సతై ర్బ్రాహ్మణ మభ్యస్తం సహితై ర్బ్రహ్మవిత్తమైః. ౨౨. రవి రస్తంగతో రామ గచ్ఛోదక ముపస్పృశ.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ఏకాశీతితమస్సర్గః.
౨౨౫-౪౫౦౦.

ద్వ్యశీతితమస్సర్గః.

ఋషేర్వచన మాజ్ఞాయ రామ స్సంధ్యా ముపాసితుమ్, ఉపాక్రమ త్సరః పుణ్య మప్సరోగణ సేవితమ్.౧.తత్రోదక ముపస్పృశ్య సంధ్యా మన్వాస్య పశ్చిమామ్, ఆశ్రమం ప్రావిశ ద్రామః కుంభయో నే ర్మహాత్మనః.౨.తస్యాగస్త్యో బహుగుణం కందమూలం తథౌషధమ్, శాల్యాదీని పవిత్రాణి భోజనార్థ మకల్పయత్. ౩. స భుక్తవాన్నర

శ్రేష్ఠ స్తదన్న మమృతోపమమ్, ప్రీతశ్చ పరితుష్టశ్చ తాం రాత్రిం స
ముపావిశత్. ౪. ప్రభాతే కాల్య ముత్థాయ కృత్వాహ్నిక మరిందమః,
ఋషీం స్తమభిచక్రామ గమనాయ రఘూత్తమః. ౫. అభివాద్యాబ్రవీ
ద్రామో మహర్షిం కుంభసంభవమ్, ఆపృచ్ఛే స్వాం పురీం గంతుం మా
మనుజ్ఞాతుమర్హసి. ౬. ధన్యోఽస్మ్యనుగృహీతోఽస్మి దర్శనేన మహా
త్మనః, ద్రష్టుం చైవాగమిష్యామి పావనార్థమిహాత్మనః. ౭. తథా
వదతి కాకుత్స్థే వాక్య మద్భుతదర్శనమ్, ఉవాచ పరమప్రీతో ధర్మ
నేత్ర స్తపోధనః. ౮. అత్యద్భుత మిదం వాక్యం తవ రామ శుభాక్ష
రమ్, పావన స్సర్వభూతానాం త్వమేవ రఘునందన. ౯. ముహూర్త
మపి రామ త్వాం యే హి పశ్యంతి కేచన, పావితా స్స్వర్గభూతాశ్చ
పూజ్యా స్తే సర్వదైవతైః. ౧౦. యే చ త్వాం ఘోరచక్షుర్భి రక్షంతే
ప్రాణినో భువి, హతా స్తే యమదండేన సద్యో నిరయగామినః. ౧౧.
ఈదృశ స్త్వం రఘుశ్రేష్ఠ పావన స్సర్వదేహినామ్, భువి త్వాం కథయం
తోఽపి సిద్ధి మేష్యంతి రాఘవ. ౧౨. గచ్ఛ చారిష్ట మవ్యగ్రః పంథాన
మకుతోభయమ్, ప్రశాధి రాజ్యం ధర్మేణ గతి ర్హి జగతో భవాన్. ౧౩.
ఏవ ముక్తస్తు మునినా ప్రాంజలిః ప్రగ్రహో నృపః, ప్రదక్షిణం తదా
చక్రే హ్యగస్త్య మృషిసత్తమమ్. ౧౪. అభ్యవాదయత ప్రాజ్ఞ స్త
మృషిం పుణ్యశాలినమ్, అభివాద్య మునిశ్రేష్ఠం తాంశ్చ సర్వాం స్తపో
ధనాన్. ౧౫. అధ్యారోహ త్తదవ్యగ్రః పుష్పకం హేమభూషితమ్, తం
ప్రయాంతం మునిగణా ఆశీర్వాదై స్సమంతతః. ౧౬. అపూజయ న్మహేం
ద్రాభం సహస్రాక్ష మివామరాః, ఖస్థ స్స దదృశే రామః పుష్పకే
హేమభూషితే. ౧౭. శశీ మేఘసమీపస్థో యథా జలధరాగమే, తతో
ఽర్ధదివసే ప్రాప్తే పూజ్యమాన స్తత స్తతః. ౧౮. అయోధ్యాం
ప్రాప్య కాకుత్స్థో మధ్యకక్ష్యా మవారుహత్, తతో విసృజ్య రుచిరం
పుష్పకం కామగామి తత్. ౧౯. విసర్జయిత్వా గచ్ఛేతి స్వస్తి తేఽస్త్వితి
చ ప్రభుః, కక్ష్యాంతరవినిక్షిప్తం ద్వాస్థం రామోఽబ్రవీద్వచః.
౨౦. లక్ష్మణం భరతం చైవ గత్వా తౌ లఘువిక్రమౌ, మమాగమన
మాఖ్యాయ శబ్దాపయత మాచిరమ్. ౨౧.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-ద్వ్యశీతితమస్సర్గః. ౧౨౮-౨౫౬౦

త్ర్యశీతితమస్సర్గః.

తచ్ఛ్రుత్వా భాషితం తస్య రామస్యాక్లిష్టకర్మణః, ద్వాస్థః
కుమారావాహూయ రాఘవాయ న్యవేదయత్. ౧. దృష్ట్వా తు
రాఘవః ప్రాప్తౌ ప్రియౌ భరతలక్ష్మణౌ, పరిష్వజ్య తదా రామో
వాక్య మేత దువాచ హ. ౨. కృతం మయా యథా తథ్యం ద్విజకార్య
మనుత్తమమ్, ధర్మసేతు మతో భూయః కర్తు మిచ్ఛామి రాఘవౌ.
౩. అక్షయ్యశ్చావ్యయశ్చైవ ధర్మసేతు ర్మతో మమ, ధర్మప్రవచనం
త్వేత త్సర్వపాపప్రణాశనమ్. ౪. యువాభ్యా మాత్మభూతాభ్యాం రాజ
సూయ మనుత్తమమ్, సహితో యష్టు మిచ్ఛామి తత్ర ధర్మో హి
శాశ్వతః. ౫. ఇష్ట్వా తు రాజసూయేన మిత్ర శ్శత్రునిబర్హణః, సుహు
తేన సుయజ్ఞేన స మిత్రత్వ ముపాగతః. ౬. ఇష్ట్వా తు రాజసూయేన
పాశీ శత్రునిబర్హణః, సుకృతేన సమృద్ధేన వరుణత్వ ముపాగమత్. ౭.
సోమశ్చ రాజసూయేన ఇష్ట్వా ధర్మేణ ధర్మవిత్, ప్రాప్తశ్చ సర్వ
లోకానాం కీర్తిస్థానం చ శాశ్వతమ్. ౮. అస్మి న్నహని యచ్ఛ్రేయ
శ్చిన్త్యతాం తన్మయా సహ, హితం చాయతియుక్తం చ ప్రయతౌ
వక్తు మర్హథః. ౯. శ్రుత్వా తు రాఘవస్యైత ద్వాక్యం వాక్యవిశా
రదః, భరతః ప్రాంజలిర్భూత్వా వాక్యమేత దువాచ హ. ౧౦.
త్వయి ధర్మః పర స్సాధో త్వయి సర్వా వసుంధరా, ప్రతిష్ఠితా మహా
బాహో యశశ్చామితవిక్రమ. ౧౧. మహీపాలాశ్చ సర్వే త్వాం
ప్రజాపతి మివామరాః, నిరీక్షంతే మహాత్మానం లోకనాథం యథా
వయమ్. ౧౨. ప్రజాశ్చ పితృవ ద్రాజ న్పశ్యంతి త్వాం మహాబల,
పృథివ్యా గతిభూతోఽసి ప్రాణినా మపి రాఘవ. ౧౩. సత్వ మేవంవిధం
యజ్ఞ మాహర్తాసి కథం నృప, పృథివ్యాం రాజవంశానాం వినాశో
యత్ర దృశ్యతే. ౧౪. [శ్రూయతే రాజసూయేన సోమస్య హి నరే
శ్వర, జ్యోతిషాం సుమహద్యుద్ధం సంగ్రామే తారకామయే. ౧౫.
హరిశ్చంద్రస్య యజ్ఞాంతే రాజసూయస్య రాఘవ, ఆసీ త్కాల మహా
ద్యుద్ధం సర్వక్షత్రవినాశనమ్. ౧౬. వరుణస్య మహాఘోరే సంగ్రామే
మత్స్యకచ్ఛపాః, నిర్వృత్తే రాజసూయే వై యత్ర క్షీణా జలేచరాః.
౧౭. శ్రూయతే రాజసూయే తు శక్రస్యాక్లిష్టకర్మణః, దైవాసురం

మహా ద్యుద్ధం సర్వోత్సాన మవర్తత. ౧౮. పృథివ్యాం యాని సత్త్వాని తిర్యగ్యోనిగతాన్యపి, పార్థివానాం చ సర్వేషాం రాజసూయే మహాక్షయః. ౧౯.] పృథివ్యాం యే చ పురుషాః రాజన్పౌరుష మాగతాః, సర్వేషాం భవితా తత్ర సంక్షయ స్సర్వకోపజః. ౨౦. స త్వం పురుషశార్దూల గుణైరమితవిక్రమ, పృథివీం నార్హసే హంతుం వశేహి తవ వర్తతే. ౨౧. సత్వం పురుషశార్దూల బుద్ధ్యా సంచింత్య రాఘవ, ప్రాణినాం చింతయ హితం త్వం హి తేషాం పరా గతిః. ౨౨. భరతస్య తు తద్వాక్యం శ్రుత్వాఽమృతమయం తదా, ప్రహర్ష మతులం లేభే రామ స్సత్యపరాక్రమః. ౨౩. ఉవాచ చ శుభాం వాణీం కైకేయ్యానందవర్ధనమ్, ప్రీతోఽస్మి పరితుష్టోఽస్మి తవాద్య వచనేన హి. ౨౪. ఇదం వచన మక్లీబం త్వయా ధర్మసమాహితమ్, వ్యాహృతం పురుషవ్యాఘ్ర పృథివ్యాః పరిపాలనమ్. ౨౫. ఏష్య దస్మభిప్రాయా ద్రాజసూయా త్క్రతూత్తమాత్, నివర్తయామి ధర్మజ్ఞ తవ సువ్యాహృతేన చ. ౨౬. లోకపీడాకరం కర్మ న కర్తవ్యం విచక్షణైః, బాలానాం హి శుభం వాక్యం గ్రాహ్యం లక్ష్మణపూర్వజ. ౨౭. తస్మా చ్ఛృణోమి తే వాక్యం సాధుయుక్తం మహామతే.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-త్ర్యశీతితమస్సర్గః.

3౧-౬-౨౦,

చతురశీతితమస్సర్గః.

తథోక్తవతి రామే తు భరతేచ మహాత్మని, లక్ష్మణోఽథ శుభం వాక్య మువాచ రఘునందనమ్. ౧. అశ్వమేధో మహాయజ్ఞః పావన స్సర్వపాప్మనామ్, పావన స్తవ దుర్ధర్షో రోచతాం క్రతుపుంగవః. ౨. శ్రూయతే హి పురా వృత్తం వాసవే సుమహాత్మని, బ్రహ్మహత్యావృతశ్శక్రో హయమేధేన పాలితః. 3. పురా కిల మహాబాహో దేవాసురసమాగమే, వృత్రో నామ మహానాసీ ద్దైతేయో లోకసంమతః. ౪. విస్తీర్ణో యోజనశత ముచ్ఛ్రిత స్త్రిగుణం తతః, అనురాగేణ లోకాంస్త్రీ న్స్నేహా త్పశ్యతి సర్వశః.౫.ధర్మజ్ఞశ్చ కృతజ్ఞశ్చ

బుద్ధ్యా చ పరినిష్ఠితః, శశాస పృథివీం స్ఫీతాం ధర్మేణ సుసమాహితః. ౬. తస్మిన్ప్రశాసతి తదా సర్వకామదుఘా మహీ, రసవంతి ప్రసూనాని మూలాని చ ఫలాని చ. ౭. అకృష్టపచ్యా పృథివీ సుసంపన్నా మహాత్మనః, స రాజ్యం తాదృశం భుఙ్క్తే స్ఫీత మద్భుతదర్శనమ్. ౮. తస్య బుద్ధి స్సముత్పన్నా తపః కుర్యా మనుత్తమమ్, తపో హి పరమం శ్రేయ స్సంమోహ మితర త్సుఖమ్. ౯. స నిక్షిప్య సుతం జ్యేష్ఠం పౌరేషు మధురేశ్వరమ్, తప ఉగ్ర ముపాతిష్ఠ త్తాపయం త్సర్వ దేవతాః. ౧౦. తప స్తప్యతి వృత్రే తు వాసవః పరమార్తవత్, విష్ణుం సముపసంక్రమ్య వాక్య మేత దువాచ హ. ౧౧. తపస్యతా మహాబాహో లోకా వృత్రేణ నిర్జితాః, బలవాం త్సహి ధర్మాత్మా నైవం శక్ష్యామి బాధితుమ్. ౧౨. యద్యసౌ తప ఆతిష్ఠే ద్భూయ ఏవాసురేశ్వరః, యావ ల్లోకా ధరిష్యంతి తావదస్య వశానుగాః. ౧౩. త్వం త్వేనం పరమోదార ముపేక్షసి మహాబల, క్షణం హి న భవే ద్వృత్రః క్రుద్ధే త్వయి సురేశ్వర. ౧౪. యదా హి ప్రీతిసంయోగం త్వయా విష్ణో సమాగతః, తదా ప్రభృతి లోకానాం నాథ త్వ ముపలబ్ధవాన్. ౧౫. స త్వం ప్రసాదం దేవానాం కురుష్వ సుసమాహితః, త్వత్కృతేన హి సర్వం స్యా త్ప్రశాంత మరుజం జగత్. ౧౬. ఇమే హి సర్వే విష్ణో త్వాం నిరీక్షంతే దివౌకసః, వృత్రఘాతేన మహతా త్వేషాం సాహ్యం కురుష్వహ. ౧౭. త్వయాహి నిత్యశ స్సాహ్యం కృతమేషాం మహాత్మనామ్, అసహ్య మిద మన్యేషా మగతీనాం గతి ర్భవాన్. ౧౮.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-చతురశీతితమస్సర్గః

౫౮౧-౧౧౬౨౦.

పఞ్చాశీతితమస్సర్గః

లక్ష్మణస్య తు తద్వాక్యం శ్రుత్వా శత్రునిబర్హణః, వృత్రఘాత మశేషేణ కథయేత్యాహ సువ్రతః. ౧. రాఘవే ణైవ ముక్తస్తు సుమిత్రానందవర్ధనః, భూయ ఏవ కథాం దివ్యాం కథయామాస లక్ష్మణః. ౨. సహస్రాక్షవచ శ్శ్రుత్వా సర్వేషాం చ దివౌకసామ్,

విష్ణుర్దేవా నువాచేదం సర్వా నింద్రపురోగమాన్. 3. పూర్వం సౌహృద బద్ధోఽస్మి వృత్రస్య తు మహాత్మనః, తేన యుష్మత్ప్రియార్థం హి నాహం హన్మి మహాసురమ్. ౪. అవశ్యకరణీయం చ భవతాం సుఖ ముత్తమమ్, తస్మా దుపాయ మాఖ్యాస్యే యేన వృత్రో విహన్యతే. ౫. త్రిధా భూతం కరిష్యేఽహ మాత్మానం సురసత్తమాః, తేన వృత్రం సహస్రాక్షో వధిష్యతి న సంశయః. ౬. ఏకాంశో వాసవం యాతు ద్వితీయో వజ్ర మేవ తు, తృతీయో భూతలం శక్ర స్తదా వృత్రం వధిష్యతి. ౭. తథా బ్రువతి దేవేశే దేవా వాక్య మథాబ్రువన్, ఏవ మేత న్నసందేహో యథా వదసి దైత్యహన్. ౮. భద్రం తే స్తు గమిష్యామో వృత్రాసురవధైషిణః, భజస్వ పరమోదార వాసవం స్వేన తేజసా. ౯. తత స్సర్వే మహాత్మాన స్సహస్రాక్షపురోగమాః, త దరణ్య ముపా క్రామ న్యత్ర వృత్రో మహాసురః. ౧౦. తేఽపశ్యం స్తేజసా భూతం తప్యంత మసురోత్తమమ్, పిబంత మివ లోకాం స్త్రీ న్దహంత మివ చాంబరమ్. ౧౧. దృష్ట్వైవ చాసురశ్రేష్ఠం దేవా స్త్రాస ముపాగమన్, కథమేనం హనిష్యామః కథం నస్యా త్పరాజయః. ౧౨. తేషాం చింత యతాం తత్ర సహస్రాక్షః పురందరః, వజ్రం ప్రగృహ్య బాహుభ్యాం ప్రాహిణో ద్వృత్రమూర్ధని. ౧౩. కాలాగ్నినేవ ఘోరేణ దీప్తేనేవ మహార్చిషా, పతతా వృత్రశిరసా జగత్త్రాస ముపాగమత్. ౧౪. అసంభావ్యం వధం తస్య వృత్రస్య విబుధాధిపః, చింతయానో జగా మాశు లోకస్యాంతం మహాయశాః. ౧౫. త మింద్రం బ్రహ్మహత్యాశు గచ్ఛంత మనుగచ్ఛతి, అపతచ్చాస్య గాత్రేషు తమింద్రం దుఃఖ మావిశత్. ౧౬. హతారయః ప్రణష్టేంద్రా దేవా స్సాగ్నిపురోగమాః, విష్ణుం త్రిభువనేశానం ముహు ర్ముహు రపూజయన్. ౧౭. త్వం గతిః పరమేశాన పూర్వజో జగతః పితా, రక్షార్థం సర్వభూతానాం విష్ణుత్వ ముపజగ్మివాన్. ౧౮. హతశ్చాయం త్వయా వృత్రో బ్రహ్మహత్యా చ వాసవమ్, బాధతే సురశార్దూల మోక్షం తస్య వినిర్దిశ. ౧౯. తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా దేవానాం విష్ణు రబ్రవీత్, మామేవ యజతాం శక్రః పావయిష్యామి వజ్రిణమ్. ౨౦. పుణ్యేన హయ

మేధేన మా మిష్ట్వా పాకశాసనః, పున రేష్యతి దేవానా మింద్రత్వ మకుతోభయమ్. ౨౧. ఏవం సందిశ్య దేవానాం తాం వాణీ మమృతోపమామ్, జగామ విష్ణు ర్దేవేశ స్స్తూయమాన స్త్రివిష్టపమ్. ౨౨.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-పఞ్చాశీతితమస్సర్గః.
౪౮౪-౯౭౮౦.

షడశీతితమస్సర్గః.

తదా వృత్రవధం సర్వమఖిలేన సలక్ష్మణః, కథయిత్వా నరశ్రేష్ఠః కథాశేషం ప్రచక్రమే. ౧. తతో హతే మహావీర్యే వృత్రే దేవభయంకరే, బ్రహ్మహత్యావృత శ్శక్ర స్సంజ్ఞాం లేభే న వృత్రహా. ౨. సోఽంతమాశ్రిత్య లోకానాం నష్టసంజ్ఞో విచేతనః, కాలం తత్రావసత్కించి ద్వేష్టమాన ఇవోరగః. ౩. అథ నష్టే సహస్రాక్షే ఉద్విగ్న మభవ జ్జగత్, భూమిశ్చ ధ్వస్తసంకాశా నిస్స్నేహా శుష్కకాననా. ౪. నిస్స్రోతసశ్చాంబువహా హ్రదాశ్చ సరిత స్తథా, సంక్షోభశ్చైవ సత్త్వానా మనావృష్టికృతోఽభవత్. ౫. క్షీయమాణే తు లోకేఽస్మిం త్సంభ్రాంతమనస స్సురాః, యదుక్తం విష్ణునా పూర్వం తం యజ్ఞం సముపాసయన్. ౬. తత స్సర్వే సురగణా స్సోపాధ్యాయా స్సహర్షిభిః, తం దేశం సముపాజగ్ము ర్యత్రేంద్రో భయమోహితః. ౭. తే తు దృష్ట్వా సహస్రాక్ష మావృతం బ్రహ్మహత్యయా, తం పురస్కృత్య దేవేశ మశ్వమేధ ముపాక్రమన్. ౮. తతోఽశ్వమేధ స్సుమహా న్మహేంద్రస్య మహాత్మనః, వవృధే బ్రహ్మహత్యాయాః పావనార్థం నరేశ్వర. ౯. తతో యజ్ఞే సమాప్తే తు బ్రహ్మహత్యా మహాత్మనః, అభిగమ్యాబ్రవీద్వాక్యం క్వ మే స్థానం విధాస్యథ. ౧౦. తే తా మూచు స్తతో దేవా స్తుష్టాః ప్రీతిసమన్వితాః, చతుర్ధా విభజాత్మాన మాత్మనైవ దురాసదే. ౧౧. దేవానాం భాషితం శ్రుత్వా బ్రహ్మహత్యా మహాత్మనామ్, సందధౌ స్థాన మన్యత్ర వరయామాస దుర్వసా. ౧౨. ఏకేనాంశేన వత్స్యామి పూర్ణోదాసు నదీషు వై, చతురో వార్షికా న్మాసా న్దర్పఘ్నీ కామచారిణీ. ౧౩. భూమ్యాం

మహం సర్వకాల మంశే నైకేన దుర్వసా, వసిష్యామి న సందేహ స్సత్యే నైతద్బ్రవీమి వః. ౧౪. యోఽయ మంశ స్తృతీయో మే త్రిషు యౌవనశాలిషు, త్రిరాత్రం దర్పపూర్ణాసు వసిష్యే దర్పఘాతినీ. ౧౫. హంతారో బ్రాహ్మణా న్యేతు మృషా పూర్వ మదూషకాః, తాం శ్చతుర్థేన భాగేన సంశ్రయిష్యే సురర్షభాః. ౧౬. ప్రత్యూచు స్తాం తతో దేవా యథా వదసి దుర్వసే, తథా భవతు తత్సర్వం సాధయస్వ యథేప్సితమ్. ౧౭. తతః ప్రీత్యాన్వితా దేవా స్సహస్రాక్షం వవందిరే, విజ్వర స్సచ పూతాత్మా వాసవ స్సమపద్యత. ౧౮. ప్రశాంతం చ జగత్సర్వం సహస్రాక్షే ప్రతిష్ఠితే, యజ్ఞంచాద్భుతసంకాశం తదా శక్రోఽభ్యపూజయత్. ౧౯. ఈదృశో హ్యశ్వమేధస్య ప్రభావో రఘునందన, యజస్వ సుమహాభాగ హయమేధేన పార్థివ. ౨౦. ఇతి లక్ష్మణవాక్య ముత్తమం నృపతి రతీవ మనోహరం మహాత్మా, పరితోష మవాప హృష్టచేతా నిశమయ్యేంద్రసమానవిక్రమౌజాః. ౨౧.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-షడశీతితమస్సర్గః.

౩౮౭-౭౭౪౦.

సప్తాశీతితమస్సర్గః.

తచ్ఛ్రుత్వా లక్ష్మణేనోక్తం వాక్యం వాక్యవిశారదః, ప్రత్యువాచ మహాతేజాః ప్రహస న్రాఘవో వచః. ౧. ఏవ మేత న్నరశ్రేష్ఠ యథా వదసి లక్ష్మణ, వృత్రఘాత మశేషేణ వాజిమేధఫలంచ యత్. ౨. శ్రూయతే హి పురా సౌమ్య కర్దమస్య ప్రజాపతేః, పుత్రో బాహ్లీశ్వర శ్శ్రీమా నిళో నామ సుధార్మికః. ౩. సరాజా పృథివీం సర్వాం వశే కృత్వా మహాయశాః, రాజ్యం చైవ నరవ్యాఘ్ర పుత్రవత్పర్యపాలయత్. ౪. సురైశ్చ పరమోదారై ర్దైతేయైశ్చ మహాబలైః, నాగరాక్షసగంధర్వై ర్యక్షైశ్చ సుమహాత్మభిః. ౫. పూజ్యతే నిత్యశ స్సౌమ్య భయార్తై రఘునందన, అభిభ్యంశ్చ త్రయోలోకా స్సరోషస్య మహాత్మనః. ౬. స రాజా తాదృశో హ్యాసీ ద్ధర్మే వీర్యే చ నిష్ఠితః,

బుద్ధ్వా చ పరమోదారో బాహ్లీకేశో మహాయశాః. ౭.స ప్రచక్రే మహా
బాహు ర్మృగయాం రుచిరే వనే, చైత్రే మనోరమే మాసి సభృత్య
బలవాహనః. ౮. ప్రజఘ్నే స నృపోఽరణ్యే మృగాం శ్శతసహస్రశః,
హత్వాపి తృప్తి ర్నాభూ చ్చ రాజ్ఞ స్తస్య మహాత్మనః.౯. నానామృ
గాణా మయుతం వధ్యమానం మహాత్మనా, యత్ర జాతో మహాసేన
స్తం దేశ ముపచక్రమే.౧౦. తస్మిన్ ప్రదేశే దేవేశ శ్శైలజాతసుతాం
హరః, రమయామాస దుర్ధర్ష స్సర్వై రనుచరై స్సహ. ౧౧. కృత్వా
స్త్రీరూప మాత్మాన ముమేశో గోపతిధ్వజః, దేవ్యాః ప్రియచికీర్షు
స్సన్ తస్మి న్పర్వతనిర్ఝరే. ౧౨. యే తు తత్ర వనోద్దేశే సత్త్వాః
పురుషవాదినః, వృక్షాః పురుషనామాన స్తేఽభవన్ స్త్రీజనా స్తదా.
౧౩. యచ్చ కించ న తత్సర్వం నారీసంజ్ఞం బభూవ హ, ఏతస్మిన్నం
తరే రాజా స ఇలః కర్దమాత్మజః. ౧౪. నిఘ్నన్ మృగసహస్రాణి తం
దేశ ముపచక్రమే, స దృష్ట్వా స్త్రీకృతం సర్వం సవ్యాళమృగపక్షికమ్.
౧౫. ఆత్మానం స్త్రీకృతం చైవ సానుగం రఘునందన, తస్య దుఃఖం
మహ చ్చాసీ ద్దృష్ట్వాఽఽత్మానం తథాగతమ్.౧౬.ఉమాపతేశ్చ తత్క
ర్మ జ్ఞాత్వా త్రాస ముపాగమత్, తతో దేవం మహాత్మానం శితికం
ఠం కపర్దినమ్. ౧౭. జగామ శరణం రాజా సభృత్యబలవాహనః, తతః
ప్రహస్య వరద స్సహ దేవ్యా మహేశ్వరః. ౧౮. ప్రజాపతిసుతం వాక్య
మువాచ వరద స్స్వయమ్, ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ రాజర్షే కార్దమేయ మహాబల.
౧౯. పురుషత్వ మృతే సౌమ్య వరం వరయ సువ్రత, తత స్స రాజా
శోకార్తః ప్రత్యాఖ్యాతో మహాత్మనా.౨౦. స్త్రీభూతోఽసౌ నజగ్రాహ
వరమన్యం సురోత్తమాత్, తతశ్శోకేన మహతా శైలరాజ
సుతాం నృపః.౨౧. ప్రణిపత్య హ్యుమాం దేవీం సర్వేణై వాంతరా
త్మనా,ఈశే వరాణాం వరదే లోకానా మసి భామినీ. ౨౨. అమోఘ
దర్శనే దేవి భజ సౌమ్యేన చక్షుషా, హృద్గతం తస్య రాజర్షే ర్విజ్ఞాయ
హరసన్నిధౌ. ౨౩. ప్రత్యువాచ శుభం వాక్యం దేవీ రుద్రస్య
సంమతా, అర్ధస్య దేవో వరదో వరార్ధస్య తవ హ్యహమ్. ౨౪. తస్మా
దర్ధం గృహాణ త్వం స్త్రీపుంసో ర్యావ దిచ్ఛసి, తదద్భుతతమం
శ్రుత్వా దేవ్యా వర మనుత్తమమ్. ౨౫. సంప్రహృష్టమనా భూత్వా

రాజా వాక్య మథా బ్రవీత్, యది దేవి ప్రసన్నా మే రూపేణాప్రతిమా భువి. ౨౬. మాసం స్త్రీత్వ ముపాసిత్వా మాసం స్యాం పురుషః పునః, ఈప్సితం తస్య విజ్ఞాయ దేవీ సా రుచిరాననా. ౨౭. ప్రత్యువాచ శుభం వాక్య మేవ మేత ద్భవిష్యతి, రాజ న్పురుషభూత స్త్వం స్త్రీ భావం న స్మరిష్యసి. ౨౮. స్త్రీభూతశ్చ పరం మాసం న స్మరిష్యసి పౌరుషమ్, స ఏవం పురుషో రాజా మాసం భూత్వాఽథ కార్దమిః. ౨౯. త్రైలోక్యసుందరీ నారీ మాస మేక మిళాభవత్.

ఇతి శ్రీమ ద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-సప్తాశీతితమస్సర్గః.

౨౯౦-౫౮౦౦.

అష్టాశీతితమస్సర్గః.

తాం కథా మైళసంబంధాం రామేణ సముదీరితామ్, లక్ష్మణో భరతశ్చైవ శ్రుత్వా పరమవిస్మితౌ. ౧. తౌ రామం ప్రాంజలీ భూత్వా తస్య రాజ్ఞో మహాత్మనః, విస్తరం తస్య భావస్య తదా పప్రచ్ఛతుః పునః. ౨. కథం స రాజా స్త్రీభూతో వర్తయామాస దుర్గతిః, పురుషో వా యదా భూతః కాం వృత్తిం వర్తయత్యసౌ. 3. తయో స్తద్భాషితం శ్రుత్వా కౌతూహలసమన్వితమ్, కథయామాస కాకుత్స్థ స్తస్య రాజ్ఞో యథాగతమ్. ౪. త మేవ ప్రథమం మాసం స్త్రీభూత్వా లోకసుందరీ, తాభిః పరివృతా స్త్రీభి ర్యేచ పూర్వం పదానుగాః. ౫. తత్కాననం విగాహ్యాశు విజహ్రే లోకసుందరీ, ద్రుమగుల్మలతాకీర్ణం పద్భ్యాం పద్మదళేక్షణా. ౬. వాహనాని చ సర్వాణి సా త్యక్త్వా వై సమంతతః, పర్వతాభోగవివరే తస్మి న్రేమే ఇళా తదా. ౭. అథ తస్మి న్వనోద్దేశే పర్వతస్యావిదూరతః, సర స్సురుచిరప్రఖ్యం నానాపక్షిగణై ర్యుతమ్. ౮. దదర్శ సా ఇళా తస్మి న్బుధం సోమ సుతం తతః, జ్వలంతం స్వేన వపుషా పూర్ణం సోమ మివోదితమ్. ౯. తపంతం చ తప స్తీవ్ర మంభో మధ్యే దురాసదమ్, యశస్కరం కామకరం తారుణ్యే పర్యవస్థితమ్. ౧౦. సా తం జలాశయం సర్వం క్షోభయామాస విస్మితా, సహ తైః పూర్వపురుషైః స్త్రీభూతై రఘునందనః. ౧౧. బుధ స్తు తాం నిరీక్ష్యైవ

కామబాణేన పీడితః, నోపలేభే తదాత్మానం సంచచాల తదాంభసి. ౧౨.
ఇళాం నిరీక్షమాణస్తు త్రైలోక్యాభ్యధికాం శుభామ్, చింతాం సమభ్యతిక్రామ త్కాన్వియం దేవతాధికా. ౧౩. న దైవీషు న నాగీషు నాసురీష్వప్సరస్సు వా, దృష్టపూర్వా మయాకాచి ద్రూపే ణైతేన శోభితా. ౧౪. సదృశీయం మమ భవే ద్యది నాన్యపరిగ్రహాః, ఇతి బుద్ధిం సమాస్థాయ జలాత్కూల ముపాగమత్. ౧౫. స ఆశ్రమ ముపాగమ్య తత స్తాః ప్రమదోత్తమాః, శబ్దాపయత ధర్మాత్మా తాశ్చైనం చ వవందిరే. ౧౬. స తాః పప్రచ్ఛ ధర్మాత్మా కస్యైషా లోకసుందరీ, కి మర్థ మాగతా చేహ సర్వ మాఖ్యాత మాచిరమ్. ౧౭. శుభంతు తస్య తద్వాక్యం మధురం మధురాక్షరమ్, శ్రుత్వా తు తా స్త్రియ స్సర్వా ఊచు ర్మధురయా గిరా. ౧౮. అస్మాక మేషా సుశ్రోణీ ప్రభుత్వే వర్తతే సదా, అపతిః కాననాంతేషు సహాస్మాభి రటత్యసౌ. ౧౯. తద్వాక్య మవ్యక్తపదం తాసాం స్త్రీణాం నిశమ్యచ, విద్యామావర్తనీం పుణ్యా మావర్తయత సద్విజః. ౨౦. సోఽర్థం విదిత్వా నిఖిలం తస్య రాజ్ఞో యథాగతమ్, సర్వా ఏవ స్త్రియ స్తాశ్చ బభాషే మునిసత్తమః. ౨౧. అత్ర కింపురుషీర్భూత్వా శైలరోధసి వత్స్యథ, ఆవాస స్తు గిరా వస్మిన్ శీఘ్రమేవ విధీయతామ్. ౨౨. మూలపత్రఫలై స్సర్వా వర్తయిష్యథ నిత్యదా, స్త్రియః కింపురుషా న్నామ భర్తౄం త్సముపలప్స్యథ. ౨౩. తాం శ్రుత్వా సోమపుత్రస్య వాచం కింపురీషీకృతాః, ఉపాసాంచక్రిరే శైలం వధ్వస్తా బహుళా స్తదా. ౨౪.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-అష్టాశీతితమస్సర్గః.

౧౯౩-౩౮౬౦.

ఏకోననవతితమస్సర్గః.

శ్రుత్వాకింపురుషోత్పత్తిం లక్ష్మణో భరత స్తదా, ఆశ్చర్య మితి చాబ్రూతా ముభౌ రామం జనేశ్వరమ్. ౧. అథ రామం కథా మేతాం భూయ ఏవ మహాయశాః, కథయామాస ధర్మాత్మా ప్రజాపతి సుతస్య వై. ౨. సర్వా స్తా విద్రుతా దృష్ట్వా కింనరీరృషిసత్తమః, ఉవాచ

రూపసంపన్నాం తాం స్త్రియం ప్రహసన్నివ. ౩. సోమస్యాహం సుదయిత స్సుత స్సురుచిరాననే, భజస్వమాం వరారోహే భక్త్యా స్నిగ్ధేన చక్షుషా. ౪. తస్య తద్వచనంశ్రుత్వా శూన్యేస్వజనవర్జితా, ఇళా సురుచిరప్రఖ్యం ప్రత్యువాచ మహాగ్రహమ్.౫.అహం కామచరీ సౌమ్య తవాస్మి వశవర్తినీ, ప్రశాధి మాం సోమసుత యథేచ్ఛసి తథా కురు. ౬. తస్యా స్తదద్భుతప్రఖ్యం శ్రుత్వా హర్ష ముపాగతః,సవై కామీ సహ తయా రేమే చంద్రమస స్సుతః. ౭. బుధస్య మాధవో మాస స్త్వ మిళాం రుచిరాననామ్, గతో రమయతోఽత్యర్థం క్షణవ త్తస్య కామినః. ౮. అథ మాసేతు సంపూర్ణే పూర్ణేందు సదృశాననః, ప్రజాపతిసుత శ్శ్రీమాం శ్ఛయనే ప్రత్యబుధ్యత. ౯. సోపశ్య త్సోమజం తత్ర తపంతం సలిలాశయే, ఊర్ధ్వబాహుం నిరాలంబం తం రాజా ప్రత్యభాషత. ౧౦. భగవ న్పర్వతం దుర్గం ప్రవిష్టోఽస్మి సహానుగః, న చ పశ్యామి తత్సర్వం క్వను తే మామకాగతాః.౧౧. తచ్ఛ్రుత్వా తస్య రాజర్షే ర్నష్టసంజ్ఞస్య భాషితమ్, ప్రత్యువాచ శుభం వాక్యం సాంత్వయన్ పరయా గిరా. ౧౨. అశ్మవర్షేణ మహతా భృత్యా స్తే వినిపాతితాః, త్వంచాశ్రమపదే సుప్తో వాతవర్షభయార్దితః.౧౩. సమాశ్వసిహి భద్రంతే నిర్భయో విగతజ్వరః, ఫలమూలాశనో వీర వస చేహ యథా సుఖమ్. ౧౪. సరాజా తేన వాక్యేన ప్రత్యాశ్వస్తో మహామతిః, ప్రత్యువాచ తతో వాక్యం దీనో భృత్యక్షయాద్భృశమ్. ౧౫. త్యక్ష్యామ్యహం స్వకం రాజ్యం సాహం భృత్యై ర్వినాకృతః, వర్తయేయం క్షణం బ్రహ్మం త్సమనుజ్ఞాతు మర్హసి. ౧౬. సుతో ధర్మపరో బ్రహ్మన్ జ్యేష్ఠో మమ మహాయశాః, శశబిందు రితి ఖ్యాత స్స మే రాజ్యం ప్రపత్స్యతే. ౧౭. నహి శక్ష్యామ్యహం హిత్వా భృత్యదారాం త్సుఖాన్వితాన్, ప్రతివక్తుం మహాతేజః కించిద ప్యశుభం వచః. ౧౮. తథా బ్రువతి రాజేంద్రే బుధః పరమ మద్భుతమ్, సాంత్వపూర్వ మథోవాచ వాస స్త ఇహ రోచతామ్. ౧౯. న సంతాప స్త్వయా కార్యః కార్దమేయ మహాబల, సంవత్సరోషిత స్యేహ కారయిష్యామి తే హితమ్.౨౦.తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా బుధస్యాక్లిష్టకర్మణః, వాసాయ విదధే బుద్ధిం యదుక్తం బ్రహ్మవాదినా. ౨౧. మాసం స స్త్రీ తథా

భూత్వా రమయ త్యనిశం శుభా, మాసం పురుషభావేన ధర్మబుద్ధిం చకార సః. ౨౨. తత స్సా నవమే మాసి ఇళా సోమసుతా త్సుతమ్, జనయామాస సుశ్రోణీ పురూరవస మూర్జితమ్. ౨౩. జాతమాత్రం తు సుశ్రోణీ పితుర్హస్తే న్యవేశయత్, బుధస్య సమవర్ణాభ మిళాపుత్రం మహాబలమ్. ౨౪. బుధస్తు పురుషీభూతం స వై సంవత్సరాంతరమ్, కథాభీరమయామాస ధర్మయుక్తాభి రాత్మవాన్. ౨౫.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ఏకోననవతితమస్సర్గః.

౬౯-౧౯-౨౦.

నవతితమస్సర్గః.

తథో క్తవతి రామే తు తస్య జన్మ తదద్భుతమ్, ఉవాచ లక్ష్మణో భూయో భరతశ్చ మహాయశాః. ౧. ఇళా సా సోమపుత్రస్య సంవత్సర మథోషితా, అకరో త్కిం నరశ్రేష్ఠ తత్త్వం శంసితుమర్హసి. ౨. తయో స్తద్వాక్యమాధుర్యం నిశమ్య పరిపృచ్ఛతోః, రామః పున రువాచేమాం ప్రజాపతిసుతే కథా. ౩. పురుషత్వం గతే శూరే బుధః పరమబుద్ధిమాన్, సంవర్తం పరమోదార మాజుహావ మహాయశాః. ౪. చ్యవనం భృగుపుత్రం చ మునిం చారిష్టనేమినమ్, ప్రమోదనం మోదకరం తథా దుర్వాససం మునిమ్. ౫. ఏతాం త్సర్వాం త్సమానీయ వాక్యజ్ఞ స్తత్త్వదర్శినః, ఉవాచ సర్వాం త్సుహృదో ధైర్యేణ సుసమాహితాన్. ౬. అయం రాజా మహాబాహుః కర్దమస్య ఇళ స్సుతః, జానీతై నం యథాభూతం శ్రేయో హ్యస్య విధీయతామ్. ౭. తేషాం సంవదతాం మేవ తదాశ్రమ ముపాగమత్, కర్దమస్తు మహాతేజా ద్విజై స్సహ మహాత్మభిః. ౮. పులస్త్య శ్చ క్రతుశ్చైవ వషట్కార స్తథైవ చ, ఓంకారశ్చ మహాతేజా స్తమాశ్రమ ముపాగమత్. తే సర్వే హృష్టమనసః పరస్పరసమాగమే, హితైషిణో బాహ్లిపతేః పృథ గ్వాక్యా న్యథాబ్రువన్. ౧౦. కర్దమ స్త్వబ్రవీ ద్వాక్యం సుతార్థం పరమం హితమ్, ద్విజా శ్శృణుత యద్వాక్యం యచ్ఛ్రేయః పార్థివస్య హి. ౧౧. నాన్య త్పశ్యామి భైషజ్య మంతరేణ వృషధ్వజమ్, నాశ్వమేధా త్పరో యజ్ఞః

ప్రియశ్చైవ మహాత్మనః. ౧౨. తస్మా ద్యజామహే సర్వే పార్థివార్థం దురాసదమ్, కర్దమే నైవ ముక్తాస్తు సర్వ ఏవ ద్విజర్షభాః. ౧౩. రోచ యంతి స్మ తం యజ్ఞం రుద్రస్యారాధనం ప్రతి, సంవర్తస్య తు రాజర్షే శ్శిష్యఃపరపురంజయః. ౧౪. మరుత్త ఇతి విఖ్యాత స్తం యజ్ఞం సము పాహరత్, తతో యజ్ఞో మహా నాసీ ద్బుధాశ్రమసమీపతః. ౧౫. రుద్రశ్చ పరమం తోషం జగామ సుమహాయశాః, అథ యజ్ఞే సమాప్తే తు ప్రీతః పరమయాముదా. ౧౬. ఉమాపతి ర్ద్విజాం త్సర్వా నువాచ ఇళసన్నిధౌ, ప్రీతోఽస్మి హయమేధేన భక్త్యా చ ద్విజస త్తమాః. ౧౭. అస్య బాహ్లిపతే శ్చైవ కిం కరోమి ప్రియం శుభమ్, తథా వదతి దేవేశే ద్విజా స్తే సుసమాహితాః. ౧౮. ప్రసాదయంతి దేవేశం యథాస్యా త్పురుష స్త్వి ళా, తతః ప్రీతో మహాదేవః పురుషత్వం దదౌ పునః. ౧౯. ఇళాయై స మహాతేజా దత్త్వా చాంతరధీయత, నిర్వృత్తే హయమేధే తు గతే చాదర్శనం హరే. ౨౦. యథాగతం ద్విజా స్సర్వే తేఽగచ్ఛన్ దీర్ఘదర్శినః, రాజా తు బాహ్లి ముత్సృజ్య మధ్యదేశే హ్యనుత్తమమ్. ౨౧. నివేశయామాస పురం ప్రతిష్ఠానం యశస్కరమ్, శశబిందు స్తు రాజర్షి ర్బాహ్లిం పరపురంజయః. ౨౨. ప్రతిష్ఠాన ఇళో రాజా ప్రజాపతిసుతో బలీ, స కాలే ప్రాప్తవా ల్లోక మిళో బ్రాహ్మ మనుత్తమమ్. ౨౩. ఐళః పురూరవా రాజా ప్రతిష్ఠాన మవాప్తవాన, ఈదృశో హ్యశ్వమేధస్య ప్రభావః పురుషర్షభౌ. ౨౪. స్త్రీభూతః పౌరుషం లేభే యచ్చాన్య దపి దుర్లభమ్.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-నవతితమస్సర్గః.

౬౪౬-౧౨౯-౨౦,

ఏకనవతితమస్సర్గః.

ఏత దాఖ్యాయ కాకుత్థ్సో భ్రాతృభ్యా మమితప్రభః, లక్ష్మణం పునరేవాహ ధర్మయుక్త మిదం వచః. ౧. వసిష్ఠం వామదేవం చ జాబాలి మథ కాశ్యపమ్, ద్విజాంశ్చ సర్వప్రవరా నశ్వమేధ పురస్కృతాన్. ౨. ఏతాం త్సర్వాం త్సమాహూయ మంత్రయిత్వా చ లక్ష్మణ, హయం లక్షణసంపన్నం విమోక్ష్యామి సమాధినా. ౩. తద్వాక్యం రాఘవే

ణోక్తం శ్రుత్వా త్వరితవిక్రమః, ద్విజాం త్సర్వాం త్సమాహూయ
దర్శయామాస రాఘవమ్. ౪. తే దృష్ట్వా దేవసంకాశం కృతపాదాభి
వందనమ్, రాఘవం సుదురాధర్ష మాశీర్భి స్సమపూజయన్. ౫.
ప్రాంజలి స్స తదా భూత్వా రాఘవో ద్విజసత్తమాన్, ఉవాచ ధర్మ
సంయుక్త మశ్వమేధాశ్రితం వచః. ౬. తే తు రామస్య తచ్ఛ్రుత్వా
నమస్కృత్య వృషధ్వజమ్, అశ్వమేధం ద్విజా స్సర్వే పూజయంతి స్మ
సర్వశః. ౭. స తేషాం ద్విజముఖ్యానాం వాక్య మద్భుతదర్శనమ్,
అశ్వమేధాశ్రితం శ్రుత్వా భృశం ప్రీతోఽభవ త్తదా. ౮. విజ్ఞాయ
తు మతం తేషాం రామో లక్ష్మణ మబ్రవీత్, ప్రేషయస్వ ద్రుతం
దూతాన్ సుగ్రీవాయ మహాత్మనే. ౯. శీఘ్రం మహద్భి ర్హరిభి ర్బహుభి
శ్చ తదాశ్రయైః, సార్ధ మాగచ్ఛ భద్రం తే హ్యనుభోక్తుం మఖోత్త
మమ్. ౧౦. [అంగదం హనుమంతం చ నలం నీలం చ పాటలమ్, గజం
గవాక్షం పనసం హరీ నన్యా న్నిమంత్రయ. ౧౧. గోలాంగూలం మహా
భాగం గవాక్షం భీమవిక్రమమ్. ఋక్షరాజం చ ధూమ్రం చ సహ
సైన్యం నిమంత్రయ. ౧౨. జాంబవంతం మహాభాగం వినతం చైవ
యూథపమ్, దధివక్త్రిం కేసరిణం గవయం చ నిమంత్రయ. ౧౩. వీరం
శతవలిం మైందం ద్వివిదం గంధమాదనమ్, వీరబాహుం సుబాహుం
చ సర్వా నేతా న్నిమంత్రయ. ౧౪.] విభీషణం చ రక్షోభిః కామగై
ర్బహుభి ర్వృతః, అశ్వమేధం మహాయజ్ఞ మాయాతు త్వతులవిక్రమః.
౧౫. రాజాన శ్చ మహాభాగా యే మే ప్రియచికీర్షవః, సానుగాః క్షిప్ర
మాయాంతు యజ్ఞం ద్రష్టు మనుత్తమమ్. ౧౬. దేశాంతరగతా యే
చ ద్విజా ధర్మసమాహితాః, ఆమంత్రయస్వ తాం త్సర్వా నశ్వమే
ధాయ లక్ష్మణ. ౧౭. ఋషయ శ్చ మహాత్మాన ఆహూయంతాం తపో
ధనాః, [ఋషయశ్చాపి యే స్వర్గే బ్రహ్మలోకగతాశ్చ యే. ౧౮.
ఆహూయంతాం మహాత్మానః క్షిప్రం సప్తర్షిభి స్సహ, దేశాంతర
గతాశ్చైవ సదారాశ్చ మహర్షయః. ౧౯. సంహితాధ్యాయినో యేచ
యే చ శిష్టానుభాషిణః, ఆహూయంతాం మహాత్మాన స్సిద్ధావిద్యా
ధరాశ్చ యే. ౨౦. న్యాయమీమాంసకా యేచ వైయాకరణపుంగవాః,]
దేశాంతరగతా స్సర్వే సదారా శ్చ ద్విజాతయః. ౨౧. తథైవ తాళావ

చరా స్తథైవ నటన ర్తకాః, యజ్ఞవాటశ్చ సుమహా న్గోమత్యా నైమిశే వనే. ౨౨. ఆజ్ఞాప్యతాం మహాబాహో తద్ధి పుణ్యం తపోవనమ్, శాంతయశ్చ మహాబాహో ప్రవర్త్యంతాం సమంతతః. ౨౩. శతశ శ్చాపి ధర్మజ్ఞాః క్రతుముఖ్య మనుత్తమమ్, అనుభూయ మహాయజ్ఞం నైమిశే రఘునందన. ౨౪. తుష్టః పుష్టశ్చ సర్వోసౌ మానితశ్చ యథా విధి, ప్రతియాస్యతి ధర్మజ్ఞ శీఘ్ర మామంత్ర్యతాం జనః. ౨౫. శతం వాహ సహస్రాణాం తండులానాం వపుష్మతామ్, అయుతం తిలముద్గానాం ప్రయా త్వగ్రే మహాబల. ౨౬. చణకానాం కుళుత్థానాం మాషాణాం లవణస్య చ, అతోఽనురూపం స్నేహంచ గంధసంక్షిప్త మేవచ. ౨౭. సువర్ణకోటీ ర్బహులాః హిరణ్యస్య శతోత్తరాః, అగ్రతో భరతః కృత్వా గచ్ఛ త్వగ్రే సమాధినా. ౨౮. అంతరాపణవీథ్యశ్చ సర్వే చ నటనర్తకాః, సూదానార్యశ్చ బహవో నిత్యం యౌవనభూషితాః. ౨౯. భరతేన తు సార్ధంతే యాంతు సైన్యాని చాగ్రతః, నైగమా బలవృద్ధాశ్చ ద్విజాశ్చ సుసమాహితాః. ౩౦. కర్మాంతికా న్వర్ధకినః కోశాధ్యక్షాంశ్చ నైగమాన్, మమ మాతౄ స్తథా సర్వాః కుమారాంతః పురాణిచ. ౩౧. కాంచనీం మమ పత్నీంచ దీక్షాయాం యజ్ఞకర్మణి, అగ్రతో భరతః కృత్వా గచ్ఛ త్వగ్రే మహాయశాః. ౩౨. ఉపకార్యా మహార్హాశ్చ పార్థివానాం మహౌజసామ్, సానుగానాం నరశ్రేష్ఠో వ్యాదిదేశ మహాబలః. ౩౩.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ఏకనవతితమస్సర్గః.

౫౪౯-౧౯౯౦.

ద్వినవతితమస్సర్గః.

తత్సర్వ మఖిలేనాశు సంస్థాప్య భరతాగ్రజః, హయం లక్షణ సంపన్నం కృష్ణసారం ముమోచ హ. ౧. ఋత్విగ్భి ర్లక్ష్మణం సార్ధ మశ్వేతంత్రే నియోజ్యచ, తతోఽభ్యగచ్ఛ త్కాకుత్స్థ స్సహ సైన్యేన నైమిశమ్. ౨. యజ్ఞవాటం మహాబాహు ర్దృష్ట్వా పరమమద్భుతమ్, ప్రహర్ష మతులం లేభే శ్రీమా న్ధర్మపరాయణః. ౩. నైమిశే వసత స్తస్య సర్వ ఏవ నరాధిపాః, ఆనిన్యు రుపహారాంశ్చ తా న్రామః

ప్రత్యపూజయత్.౪.ఉపకార్యా మహార్హాశ్చ పార్థివానాం మహాత్మనామ్, సానుగానాం నరశ్రేష్ఠో వ్యాదిదేశ మహామతిః.౫. అన్నపానాని వస్త్రాణి సానుగానాం మహాత్మనామ్, భరత స్సందదావాశు శత్రుఘ్న సహిత స్తదా. ౬. వానరాశ్చ మహాభాగా స్సుగ్రీవసహితా స్తదా, విప్రాణాం ప్రణతా స్సర్వే చక్రిరే పరివేషణమ్. ౭. విభీషణశ్చ రక్షోభి ర్బహుభి స్సగ్విభి ర్వృతః, ఋషీణా ముగ్రతపసాం పూజాం చక్రే మహాత్మనామ్. ౮. ఏవం సువిహితో యజ్ఞో హయమేధోఽభ్యవర్తత, లక్ష్మణే నాభిగుప్తా చ హయచర్యా ప్రవర్తతే. ౯. ఈదృశో రాజసింహస్య యజ్ఞ ప్రవరఉత్తమః, నాన్యశబ్దోఽభవ త్తత్ర హయమేధే మహాత్మనః, ఛందతో దేహి దేహీతి యావత్తుష్యంతి యాచకాః.౧౦. తావత్సర్వాణి దత్తాని క్రతుమధ్యే మహాత్మనః, వివిధాని చ భక్ష్యాణి గౌడాని మధురాణిచ. ౧౧. ననిష్క్రాంతం భవత్యోష్ఠా ద్వచనం యావ దర్థినామ్, తావద్వానరరక్షోభి ర్దత్త మేవ హ్యదృశ్యత.౧౨.న కశ్చి న్మలిన స్తత్ర దీనోవా ప్యర్థకర్శితః, తస్మిన్యజ్ఞవరే రాజ్ఞో హృష్టపుష్టజనావృతే. ౧౩. యేచ తత్ర మహాత్మానో మునయశ్చిరజీవినః, నాస్మరం స్తాదృశం యజ్ఞం నాప్యాసీత్స కదాచన. ౧౪. యః కృత్వావాం త్సువర్ణేన సువర్ణం లభతే స్మ సః, విత్తార్థీ లభతే విత్తం రత్నార్థీ రత్న మేవ చ. ౧౫. రజతానాం సువర్ణానా మశ్మనామథవాససామ్, అనిశం దీయమానానాం రాశి స్సముపదృశ్యతే. ౧౬. న శక్రస్య ధనేశస్య యమస్య వరుణస్య వా, ఈదృశో దృష్టపూర్వోనే త్యేవ మూచు స్తపోధనాః.౧౭.సర్వత్ర వానరా శ్శైవ సర్వత్రైవచ రాక్షసాః,వాసోధనాన్న మర్థిభ్యఃపూర్ణహస్తా దదు ర్భృశమ్. ౧౮. ఈదృశో రాజసింహస్య యజ్ఞ స్సర్వగుణాన్వితః, సంవత్సర మథో సాగ్రం వర్తతే న చ హీయతే. ౧౯.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ద్వినవతితమస్సర్గః.
౪౫-౨-౬౦౪౦.

త్రినవతితమస్సర్గః.

వర్తమానే తథా భూతే యజ్ఞే చ పరమాద్భుతే, సశిష్య ఆజగామాశు వాల్మీకి ర్మునిపుంగవః. ౧. స దృష్ట్వా దివ్యసంకాశం

యజ్ఞమద్భుతదర్శనమ్, సమీపే ఋషివాటానాం చకార ఉటజాం చ్ఛుభాన్. ౨. శకటాంశ్చ బహూన్ పూర్ణాన్ ఫలైర్మూలైశ్చ శోభనాన్, వాల్మీకివాటే రుచిరే స్థాపయ న్నవిదూరతః. ౩. ఆసీత్సుపూజితో రాజ్ఞా మునిభిశ్చమహాత్మభిః, వాల్మీకి స్సుమహాతేజా న్యవస త్పరమాత్మవాన్. ౪. సశిష్యా వబ్రవీ ద్ధృష్టో యువాం గత్వా సమాహితౌ, కృత్స్నం రామాయణం కావ్యం గాయేథాం పరయా ముదా. ౫. ఋషివాటేషు పుణ్యేషు బ్రాహ్మణావసథేషు చ, రథ్యాసు రాజమార్గేషు పార్థివానాం గృహేషు చ. ౬. రామస్య భవనద్వారి యత్ర కర్మ ప్రవర్తతే, ఋత్విజా మగ్రత శ్చైవ తత్ర గేయం విశేషతః. ౭. ఇమాని చ ఫలా న్యత్ర స్వాదూని వివిధాని చ, జాతాని పర్వతాగ్రేషు చాస్వాద్యాస్వాద్య గాయతామ్. ౮. న యాస్యథ శ్శ్రమం వత్సౌ భక్షయిత్వా ఫలాని వై, మూలాని చ సుమృష్టాని నగరా ద్బహి రాస్యథః. ౯. యది శబ్దాపయే ద్రామ శ్శ్రవణాయ మహీపతిః, ఋషీణా ముపవిష్టానాం తతో గేయం ప్రవర్తతామ్. ౧౦. దివసే వింశతి స్సర్గా గేయా మధురయా గిరా, ప్రమాణై ర్బహుభి స్తత్ర యథోద్దిష్టా మయా పురా. ౧౧. లోభ శ్చాపి న కర్తవ్య స్స్వల్పోఽపి ధనకాంక్షయా, కిం ధనేనాశ్రమస్థానాం ఫలమూలోపజీవినామ్. ౧౨. యది పృచ్ఛే త్స కాకుత్స్థో యువాం కస్యేతి దారకౌ, ఆవాం వాల్మీకిశిష్యా స్వః బ్రూత మేవం నరాధిపమ్. ౧౩. ఇమా స్తంత్రీ స్సుమధురా స్థానం వా పూర్వదర్శనమ్, మూర్ఛయిత్వా సుమధురం గాయేథాం విగతజ్వరౌ. ౧౪. ఆదిప్రభృతి గేయం స్యాన్న చావజ్ఞాయ పార్థివమ్, పితా హి సర్వభూతానాం రాజా భవతి ధర్మతః. తద్యువాం హృష్టమనసా శ్వః ప్రభాతే సమాధినా, గాయేథాం మధురం గేయం తంత్రీలయసమన్వితమ్. ౧౬. ఇతి సందిశ్య బహుశో మునిః ప్రాచేతస స్తదా, వాల్మీకిః పరమోదార స్తూష్ణీ మాసీ న్మహాయశాః. ౧౭. సందిష్టౌ మునినా తేన తావుభౌ మైథిలీసుతౌ, తథైవ కరవావేతి నిర్జగ్మతురరిందమౌ. ౧౮. ఓమ్. తా మద్భుతాం తౌ హృదయే కుమారకౌ నివేశ్య వాణీ

మృషిభాషితాం శుభామ్, సముత్సుకౌ తౌ సుఖ మూషతు ర్నిశాం యథాశ్వినౌ భార్గవనీతిసంహితామ్. ౧౯.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-త్రినవతితమస్సర్గః.

౩౫౫-౭౧౦౦.

చతుర్ణవతితమస్సర్గః.

తౌ రజన్యాం ప్రభాతాయాం స్నాతౌ హుతహుతాశనౌ, యథోక్త మృషిణా పూర్వం సర్వం తత్రోపగాయతామ్. ౧. తాం స శుశ్రావ కాకుత్స్థః పూర్వాచార్యవినిర్మితామ్, అపూర్వాం పాఠ్యజాతిం చ గేయేన సమలంకృతామ్. ౨. ప్రమాణై ర్బహుభి ర్యుక్తాం తంత్రీలయసమన్వితామ్, బాలాభ్యాం రాఘవ శ్శ్రుత్వా కౌతూహలపరోఽభవత్. ౩. అథ కర్మాంతరే రాజా సమానీయ మహామునీన్, పార్థివాం శ్చ నరవ్యాఘ్రః పండితా న్నైగమాం స్తథా. ౪. పౌరాణికాం శ్శబ్దవిదో యేచ వృద్ధా ద్విజాతయః, స్వరాణాం లక్షణజ్ఞాం శ్చ ఉత్సుకాన్ ద్విజసత్తమాన్. ౫. లక్షణజ్ఞాం శ్చ గాంధర్వా న్నైగమాంశ్చ విశేషతః, పాదాక్షరసమాసజ్ఞాం శ్ఛందస్సుపరినిష్ఠితాన్. ౬. కళామాత్రావిభాగజ్ఞాన్ జ్యౌతిషే చ పరంగతాన్, క్రియాకల్పవిద శ్చైవ తథా కావ్యవిదో జనాన్. ౭. భాషాజ్ఞా నింగితజ్ఞాం శ్చ నైగమాంశ్చా ప్యశేషతః, హేతూపచారకుశలా న్వచనే చాపి హైతుకాన్. ౮. ఛందోవిదః పురాణజ్ఞా న్వైదికాన్ ద్విజసత్తమాన్, చిత్రజ్ఞాన్ వృత్తసూత్రజ్ఞా న్గీతనృత్తవిశారదాన్. ౯. శాస్త్రజ్ఞా న్నీతినిపుణా న్వేదాంతార్థ ప్రబోధకాన్, ఏతాంత్స ర్వాం త్సమానీయ గాతారౌ సమవేశయత్, దృష్ట్వా మునిగణా స్తత్ర పార్థివాశ్చామితౌజసః. ౧౦. పిబంత ఇవ చక్షుర్భ్యాం రాజానం గాయకౌ చ తౌ, పరస్పర మథోచు స్తే సర్వ ఏవ సమంతతః. ౧౧. ఉభౌ రామస్య సదృశౌ బింబా ద్బింబా వివోత్థితౌ, జటిలౌ యది నస్యాతాం

నవల్కలధరౌ యది. ౧౨. విశేషం నాధిగచ్ఛామో గాయతో రాఘవస్య చ, తేషాం సంవదతా మేవం శ్రోతౄణాం హర్షవర్ధనమ్. ౧౩. గేయం ప్రచక్రతు స్తత్ర తా వుభౌ మునిదారకౌ, తతః ప్రవృత్తం మధురం గాంధర్వ మతిమానుషమ్. ౧౪. నచ తృప్తిం యయు స్సర్వే శ్రోతారో గానసంపదా, ప్రవృత్తమాదితః పూర్వ సర్గం నారదదర్శితమ్. ౧౫. తతః ప్రభృతి సర్గాంశ్చ యావ ద్వింశ త్యగాయతామ్, తతోఽపరాహ్ణసమయే రాఘవ స్సమభాషత. ౧౬. శ్రుత్వా వింశతిసర్గాం స్తాన్ భ్రాతరం భ్రాతృవత్సలః, అష్టాదశసహస్రాణి సువర్ణస్య మహాత్మనోః. ౧౭. ప్రయచ్ఛ శీఘ్రం కాకుత్స్థ యదన్యదభికాంక్షితమ్, దదౌ స శీఘ్రం కాకుత్స్థో బాలయో ర్వై పృథక్పృథక్. ౧౮. దీయమానం సువర్ణం త న్నాగృహ్ణీతాం కుశీలవౌ, ఊచతు శ్చ మహాత్మానౌ కిమనేనేతి విస్మితౌ. ౧౯. వన్యేన ఫలమూలేన నిరతౌ వనవాసినౌ, సువర్ణేన హిరణ్యేన కిం కరిష్యావహే వనే. ౨౦. తథా తయోః ప్రబ్రువతోః కౌతూహలసమన్వితాః, శ్రోతార శ్చైవ రామశ్చ సర్వ ఏవ సువిస్మితాః. ౨౧. తస్య చైవాగమం రామః కావ్యస్య శ్రోతు ముత్సుకః, పప్రచ్ఛ సుమహాతేజా స్తావుభౌ మునిదారకౌ. ౨౨. కిం ప్రమాణ మిదం కావ్యం కా ప్రతిష్ఠా మహాత్మనః, కర్తా కావ్యస్య మహతః క్వచాసౌ మునిపుంగవః. ౨౩. పృచ్ఛంతం రాఘవం వాక్య మూచతు ర్మునిదారకౌ, వాల్మీకి ర్భగవా న్కర్తా సంప్రాప్తో యజ్ఞసంవిధమ్. ౨౪. యేనేదం చరితం తుభ్య మశేషం సంప్రదర్శితమ్, సన్నిబద్ధం హి శ్లోకానాం చతుర్వింశత్సహస్రకమ్. ౨౫. ఉపాఖ్యానశతం చైవ భార్గవేణ తపస్వినా, ఆదిప్రభృతి రాజేంద్ర పంచసర్గశతానిచ, ౨౬. కాండాని షట్కృతానీహ సోత్తరాణి మహాత్మనా, కృతాని గురుణాఽస్మాక మృషిణా చరితం తవ. ౨౭. ప్రతిష్ఠా జీవితం తస్య వర్తతే యచ్ఛుభాశుభమ్, యది బుద్ధిః కృతా రాజం చ్ఛ్రవణాయ మహారథ. ౨౮. కర్మాంతరే క్షణీభూత స్తచ్ఛృణుష్వ సహానుజః, బాఢ మి త్యబ్రవీ త్రామ స్తౌ చానుజ్ఞాప్య రాఘవమ్. ౨౯. ప్రహృష్టౌ జగ్మతు ర్వాటం యత్రాస్తే మునిపుంగవః, రామోఽపి మునిభి స్సార్ధం పార్థివై శ్చ మహాత్మభిః. ౩౦. శ్రుత్వా తద్గీతిమాధుర్యం కర్మశాలా ముపాగమత్.

ఓమ్. శుశ్రావ తత్తాళలయోపపన్నం సర్గాంచితం సస్వరశబ్దయుక్తమ్,
తంత్రీలయవ్యంజనయోగయుక్తం కుశీలవాభ్యాం పరిగీయమానమ్. ౩౧.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-చతుర్ణవతితమస్సర్గః
౨౫౮-౫౧౬౦.

పంచనవతితమస్సర్గః

రామో బహూన్యహాన్యేవం తద్గీతం పరమాద్భుతమ్,
శుశ్రావ మునిభి స్సార్ధం పార్థివై ర్వానరై స్సహ. ౧. తస్మి న్గీతే తు
విజ్ఞాయ సీతాపుత్రౌ కుశీలవౌ, తస్యాః పరిషదో మధ్యే రామో వచన
మబ్రవీత్. ౨. [శత్రుఘ్నం వీర్యసంపన్నం హనూమంతం చ వాన
రమ్, విభీషణం చ ధర్మజ్ఞం సుషేణం చ పరంతపమ్. ౩.] దూతాం
చ్ఛుద్ధసమాచారా నాహూయాత్మమనీషయా, మద్వచో బ్రూత
గచ్ఛధ్వ మితో భగవతోంతికమ్. ౪. [భగవంతం మహాత్మానం వాల్మీకి
మృషిసత్తమమ్, ఆనయధ్వం చ మే దారాం త్సీతాం తాం దేవ
సంమతామ్. ౫.] యది శుద్ధసమాచారా యది వా సా వికల్మషా, కరో
త్విహాత్మన శ్శుద్ధి మనుమాన్య మహామునిమ్. ౬. ఛందం మునే శ్చ
విజ్ఞాయ సీతాయాశ్చ మనోగతమ్, ప్రత్యయం దాతుకామాయా స్తత
శ్శంసత మే లఘు. ౭. శ్వః ప్రభాతే తు శపథం మైథిలీ జనకాత్మజా,
కరోతు పరిషన్మధ్యే శోధనార్థం మమేహ చ. ౮. శ్రుత్వా తు రాఘవ
స్యైతద్వచః పరమ మద్భుతమ్, దూతా స్సంప్రయయు ర్వాటం
యత్రాస్తే మునిపుంగవః. ౯. తే ప్రణమ్య మహాత్మానం జ్వలంత మివ
భాస్కరమ్, ఊచు స్తే రామవాక్యాని మృదూని మధురాణి చ. ౧౦.
తేషాం తద్భాషితం శ్రుత్వా రామస్య చ మనోగతమ్, విజ్ఞాయ సుమహా
తేజా మునిర్వాక్య మథాఽబ్రవీత్. ౧౧. ఏవం భవతు భద్రం వో
యథా వదతి రాఘవః, తథా కరిష్యతే సీతా దైవతం హి పతి స్స్త్రియాః.
౧౨. తథోక్తా మునినా సర్వే రామదూతా మహౌజసః, ప్రత్యేత్య
రాఘవం శీఘ్రం మునివాక్యం బభాషిరే. ౧౩. తతః ప్రహృష్టః కాకుత్థ్స
శ్శ్రుత్వా వాక్యం మహాత్మనః, ఋషీం స్తత్ర సమేతాంశ్చ రాజ్ఞ

శ్చైవ వాభ్యభాషత. ౧౪. భగవంత స్సశిష్యావై సానుగాశ్చ వరాధి
పాః, పశ్యంతు సీతా శపథం యశ్చైవాన్యోపి కాంక్షతే. ౧౫.
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా రాఘవస్య మహాత్మనః, సర్వేషా మృషి
ముఖ్యానాం సాధువాదో మహా నభూత్.౧౬.రాజానశ్చ మహాత్మానం
ప్రశంసంతి స్మ రాఘవమ్,ఉపపన్నం నరశ్రేష్ఠ త్వయ్యేవ భువి నాన్యతః.
౧౭. ఏవం వినిశ్చయం కృత్వా శ్వో భూత ఇతి రాఘవః, విసర్జయా
మాస తదా సర్వాంస్తాంచ్ఛత్రుసూదనః. ౧౮. ఓమ్. ఇతి సంప్ర
విచార్య రాజసింహ శ్శ్వో భూతే శపథస్య నిశ్చయం వై, విససర్జ మునీ
న్నృపాంశ్చ సర్వాం స్సమహాత్మా మహతో మహానుభావః. ౧౯.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-పంచనవతితమస్సర్గః.

౧౬౧-౩-౨-౨౦.

షణ్ణవతితమస్సర్గః.

తస్యాం రజన్యాం వ్యుష్టాయాం యజ్ఞవాటగతో నృపః, ఋషీం
స్సర్వా న్మహాతేజా శ్శబ్దాపయతి రాఘవః. ౧. వసిష్ఠో వామదేవశ్చ
జాబాలి రథ కాశ్యపః, విశ్వామిత్రో దీర్ఘతపా దుర్వాసా శ్చ మహా
వ్రతః. ౨. పులస్త్యో భగవాం చ్ఛక్తి ర్భార్గవశ్చైవ వామనః,
మార్కండేయశ్చ దీర్ఘాయు ర్మౌద్గల్య శ్చ మహాయశాః. ౩. గర్గశ్చ
చ్యవనశ్చైవ శతానందశ్చ ధర్మవిత్, భరద్వాజశ్చ తేజస్వీ హ్యగ్ని
పుత్రశ్చ సుప్రభః. ౪. నారదః పర్వతశ్చైవ గౌతమశ్చ మహాయశాః,
కాత్యాయన స్సుయజ్ఞశ్చ హ్యగస్త్య స్తపసాం నిధిః. ౫. ఏతే చాన్యేచ
బహవో మునయ స్సంశితవ్రతాః, కౌతూహలసమావిష్టా స్సర్వ ఏవ
సమాగతాః. ౬. రాక్షసా శ్చ మహావీర్యా వానరాశ్చ మహాబలాః,
సమాజగ్ము ర్మహాత్మానః సర్వ ఏవ కుతూహలాత్. ౭. క్షత్రియా శ్చ
విశ శ్శూద్రా బహవోఽథ సహస్రశః, నానా దేశగతా శ్చైవ బ్రాహ్మణా
స్సంశితవ్రతాః. ౮. జ్ఞాననిష్ఠా కర్మనిష్ఠా యోగనిష్ఠా స్తథాపరే, సీతా
శపథవీక్షార్థం సర్వఏవ సమాగతాః. ౯. తదా సమాగతం సర్వ మశ్మ
భూత మివాచలమ్, శ్రుత్వా మునివర స్తూర్ణం ససీత స్సముపాగమత్.
౧౦. త మృషిం చాగ్రతః కృత్వా సాన్వగచ్ఛ దవాఙ్ముఖీ,కృతాంజలిః

బాష్పగళా కృత్వా రామం మనోగతమ్. ౧౧. దృష్ట్వా శ్రుతి మివా
యాంతీం బ్రహ్మాణ మనుగామినీమ్, వాల్మీకేః పృష్ఠత స్సీతాం సాధు
కారో మహానభూత్.౧౨. తతో హాలహలాశబ్ద స్సర్వేషా మేవ మా
బభౌ, దుఃఖజన్మవిశాలేన శోకేనాకులితాత్మనామ్. ౧౩, సాధు రామేతి
కేచిత్తు సాధు సీతేతి చాపరే, ఉభా వేవ చ తత్రాన్యే సాధు సాధ్వీతి
చుక్రుశుః. ౧౪. తతో మధ్యే జనౌఘస్య ప్రవిశ్య మునిపుంగవః,
సీతాసహాయో వాల్మీకి రితి హోవాచ రాఘవమ్. ౧౫. ఇయం
దాశరథే సీతా సువ్రతా ధర్మచారిణీ, అపవాదైః పరిత్యక్తా మమా
శ్రమసమీపతః. ౧౬. లోకాపవాదభీతస్య తవ రామ మహాయశః,
ప్రత్యయం దాస్యతే సీతా తా మనుజ్ఞాతు మర్హసి. ౧౭. ఇమౌ తు
జానకీపుత్త్రా వుభౌ చ యమజాతకౌ, సుతౌ తవైవ దుర్ధర్షౌ సత్య మేత
ద్బ్రవీమి తే. ౧౮. ప్రచేతసోహం దశమః పుత్త్రో రాఘవనందన,
నస్మరామ్యనృతం వాక్య మిమౌ తు తవ పుత్త్రకౌ. ౧౯. బహువర్ష
సహస్రాణి తపశ్చర్యా మయా కృతా, నోపాశ్నీయాం ఫలం తస్యా
దుష్టేయం యది మైథిలీ. ౨౦. మనసా కర్మణా వాచా కృతపూర్వం
నకిల్బిషమ్, ఫలం తస్యాహ మశ్నీయా మపాపా మైథిలీ యది. ౨౧.
అహం పంచసు భూతేషు మనష్షష్ఠేషు రాఘవ, విచింత్య సీతాం
శుద్ధేతి హ్యగృహ్ణాం వననిర్ఝరే. ౨౨. ఇయం శుద్ధసమాచారా
అపాపా పతిదేవతా,లోకాపవాదభీతస్య ప్రత్యయం తవ దాస్యతి.౨౩.
స్వయ మేవ మహాభాగా భర్తృవ్రత మనుష్ఠితా. ఓమ్. తస్మా దియం
నరవరాత్మజ శుద్ధభావా దివ్యేన దృష్టివిషయేణ మయాప్రదిష్టా,
లోకాపవాదకలుషీకృతచేతసా యా త్యక్తా త్వయా ప్రియతమా విది
తాపి శుద్ధా. ౨౪.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-షణ్ణవతితమస్సర్గః.

౬౪-౧౨౦,

సప్తనవతితమస్సర్గః.

వాల్మీకినైవ ముక్తస్తు రాఘవః ప్రత్యభాషత, ప్రాంజలి
ర్జగతో మధ్యే దృష్ట్వా తాం దేవవర్ణినీమ్. ౧. ఏవ మేతన్మహాభాగ

యథా వదసి ధర్మవిత్, ప్రత్యయోహి మమ బ్రహ్మన్ తవ వాక్యై ర
కిల్బిషైః. ౨. ప్రత్యయ శ్చ పురా దత్తో వైదేహ్యా సురసన్నిధౌ, శప
థశ్చ కృత స్తత్ర తేన వేశ్మ ప్రవేశితా. ౩. లోకాపవాదో బలవాన్యేన
త్యక్తా హి మైథిలీ, సేయం లోకభయా ద్బ్రహ్మ న్నపాపే త్యభిజానతా.
౪. పరిత్యక్తా మయా సీతా తద్భవా న్క్షంతు మర్హతి, జానామిచేమౌ
పుత్రౌ మే యమజాతౌ కుశీలవౌ. ౫. శుద్ధాయాం జగతో మధ్యే మై
థిల్యాం ప్రీతిరస్తుమే, అభిప్రాయం తు విజ్ఞాయ రామస్యసురసత్త
మాః. ౬. సీతాయా శ్శపథే తస్మి న్మహేంద్రాద్యా మహాజనః,పితా
మహం పురస్కృత్య సర్వ ఏవ సమాగతాః. ౭. ఆదిత్యా వసవో రుద్రా
హ్యశ్వినౌ సమరుద్గణాః, గంధర్వాప్సరస శ్చైవ సర్వ ఏవ సమాగతాః.
౮. సాధ్యాశ్చ విశ్వేదేవాశ్చ సర్వేచ పరమర్షయః, నాగా స్సువర్ణాః
సిద్ధాశ్చ తే సర్వే హృష్టమానసాః. ౯. సీతాశపథసంభ్రాంతాస్సర్వ
ఏవసమాగతాః,దృష్ట్వా దేవానృషీంశ్చైవ రాఘవః పునరబ్రవీత్.౧౦.
ప్రత్యయోమే సురశ్రేష్ఠా ఋషివాక్యై రకిల్బిషైః, శుద్ధాయాం జగతో
మధ్యే వైదేహ్యాం ప్రీతి రస్తుమే. ౧౧. తతో వాయు శ్శుభః పుణ్యో
దివ్యగంధో మనోహరః,తం జనౌఘం సురశ్రేష్ఠో హ్లాదయామాస సర్వ
తః. ౧౨. తదద్భుత మివాచింత్యం నిరైక్షంత సమాగతాః, మానవా
స్సర్వరాష్ట్రేభ్యః పూర్వం కృతయుగే యథా. ౧౩. సర్వాం త్సమా
గతా న్దృష్ట్వా సీతా కాషాయవాసినీ, అబ్రవీ త్ప్రాంజలి ర్వాక్య మ
ధో దృష్టి రవాఙ్ముఖీ. ౧౪. యథాహం రాఘవా దన్యం మనసాపి న
చింతయే, తథా మే మాధవీ దేవీ వివరం దాతు మర్హతి. ౧౫. మన
సా కర్మణా వాచా యథా రామం సమర్చయే, తథా మే మాధవీదే
వి వివరం దాతు మర్హతి. ౧౬. యథైత త్సత్య ముక్తం మే వేద్మి రా
మా త్పరం నచ, తథా మే మాధవీ దేవీ వివరం దాతు మర్హతి.౧౭.
తథా శపంత్యాం వైదేహ్యాం ప్రాదురాసీ త్తదద్భుతమ్, భూతలా దుత్థి
తం దివ్యం సింహాసన మనుత్తమమ్. ౧౮. ధ్రియమాణం శిరోభిస్తు నా
గై రమితవిక్రమైః, దివ్యం దివ్యేన వపుషా దివ్యరత్నవిభూషితమ్.౧౯.
తస్మింస్తుధరణీ దేవీ బాహుభ్యాం గృహ్యమైథిలీమ్,స్వాగతేనాభినంద్యై
నా మాసనే చోపవేశయత్.౨౦.తా మాసనగతాం దృష్ట్వా ప్రవిశన్తీం

రసాతలమ్, పుష్పవృష్టి రవిచ్ఛిన్నా దివ్యా సీతా మవాకిరత్. ౨౧.
సాధుకారశ్చ సుమహా న్దేవానాం సహసోత్థితః, సాధు సాధ్వీతి వై సీతే
యస్యా స్తే శీల మీదృశమ్. ౨౨. ఏవం బహువిధా వాచో హ్యంత
రిక్షగతా స్సురాః, వ్యాజహ్రు ర్హృష్టమనసో దృష్ట్వాసీతాప్రవేశనమ్.
౨౩. యజ్ఞవాటగతాశ్చాపి మునయ స్సర్వ ఏవ తే, రాజాన శ్చనరవ్యా
ఘ్రాః విస్మయా న్నోపరేమిరే. ౨౪. అంతరిక్షే చ భూమౌచ సర్వే
స్థావరజంగమాః, దానవాశ్చ మహాకాయాః పాతాళే పన్నగాధిపాః. ౨౫.
కేచి ద్వినేదు స్సంహృష్టాః కేచిద్ధ్యానపరాయణాః, కేచి ద్రామం నిరై
క్షంత కేచి త్సీతామచేతనాః. ౨౬. సీతాప్రవేశనం దృష్ట్వా తేషా
మాసీత్సమాగమః, తన్ముహూర్త మివాత్యర్థం సమం సంమోహి
తం జగత్. ౨౭.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-మాధవీప్రవేశనంనామ
సప్తనవతితమస్సర్గః. ౬౧౦-౧౨౨౯౦.

అష్టనవతితమస్సర్గః.

రసాతలం ప్రవిష్టాయాం వైదేహ్యాం సర్వవానరాః,
చుక్రుశు స్సాధుసాధ్వీతి మునయో రామసన్నిధౌ. ౧. దండకాష్ఠ మవ
ష్టభ్య బాష్పపర్యాకులేక్షణః, అవాక్ఛిరా దీనమనా రామో ఽహ్యాసీ
త్సుదుఃఖితః. ౨. స రుదిత్వా చిరం కాలం బహుశో బాష్ప ముత్సృ
జన్, క్రోధశోకసమావిష్టో రామో వచన మబ్రవీత్. ౩. అభూత
పూర్వం శోకం మే మనస్స్ప్రష్టు మిహేచ్ఛతి, పశ్యతో మే యథా
నష్టా సీతా శ్రీరివ రూపిణీ. ౪. సా దర్శనం పురా సీతా లంకాం
పారే మహోదధేః, తత శ్చాపి మయా సీతా కింపున ర్వసుధాతలా
త్. ౫. వసుధే దేవి భవతి సీతా నిర్యాత్యతాం మమ, దర్శయి
ష్యామి వా రోషం యథా మా మవగచ్ఛసి. ౬. కామం శ్వశ్రూ
ర్మమైవ త్వం త్వత్సకాశాద్ధి మైథిలీ, కర్షతా హలహస్తేన జనకే నోద్ధృ
తా పురా. ౭. తస్మా న్నిర్యాత్యతాం సీతా వివరం వా ప్రయచ్ఛ
మే, పాతాళే నాకపృష్ఠేవా వసేయం సహిత స్తయా. ౮. ఆనయ

త్వం హి తాం సీతాం మత్తోఽహం మైథిలీకృతే, న మే దాస్యసి చేత్సీతాం యథా రూపాం మహీతలే. ౯. సపర్వతవనాం కృత్స్నాం విధమిష్యామి తే స్థితిమ్, నాశయిష్యామ్యహం భూమిం సర్వ మాపో భవంత్విహ. ౧౦. [ఆనయధ్వం ధనుశ్శ్రేష్ఠం సశరం మైథిలీకృతే, భేత్స్యామి వసుధా మేనాం తతో విజ్ఞాయ తన్మతమ్. ౧౧.] ఏవం బ్రువతి కాకుత్స్థే క్రోధశోకసమన్వితే, తం సమీక్ష్య నిరానందం దుఃఖేన సమభిప్లుతమ్. ౧౨. బ్రహ్మా సురగణైస్సార్ధ మువాచ రఘునందనమ్, రామరామ న సంతాపం కర్తు మర్హసి సువ్రత. ౧౩. స్మర త్వం పూర్వకం భావం మంత్రం చామిత్రకర్శన, న ఖలు త్వాం మహాబాహో స్మారయేయ మనుత్తమమ్. ౧౪. ఇమం ముహూర్తం దుర్ధర్షం స్మర త్వం జన్మ వైష్ణవమ్, సీతా హి విమలా సాధ్వీ తవ పూర్వపరాయణా. ౧౫. నాకలోకం సుఖం ప్రాయా త్త్వదాశ్రయతపోబలాత్, స్వర్గే తే సంగమో భూయో భవిష్యతి న సంశయః. ౧౬. అస్యాస్తు పరిషన్మధ్యే యద్బ్రవీమి నిబోధ తత్, ఏతదేవ హి కావ్యం తే కావ్యానా ముత్తమం శ్రుతమ్. ౧౭. సర్వం విస్తరతో రామ వ్యాఖ్యాస్యతి న సంశయః, జన్మప్రభృతి తే వీర సుఖదుఃఖోపసేవనమ్. ౧౮. భవిష్య దుత్తరం చేహ సర్వం వాల్మీకినా కృతమ్, ఆదికావ్యమిదం రామ త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్. ౧౯. న హ్యన్యోఽర్హతి కావ్యానాం యశోభాగ్రాఘవాదృతే, శ్రుతం తే పూర్వ మేతద్ధి మయా సర్వం సురైస్సహ. ౨౦. దివ్య మద్భుతరూపం చ సత్యవాక్య మనావృతమ్, స త్వం పురుషశార్దూల ధర్మేణ సుసమాహితః. ౨౧. శేషం భవిష్యం కాకుత్స్థ కావ్యం రామాయణం శృణు, ఉత్తరం నామ కావ్యస్య శేష మస్య మహాయశః. ౨౨. తచ్ఛృణుష్వ మహాతేజ ఋషిభిస్సార్ధ ముత్తమమ్, న ఖల్వన్యేన కాకుత్స్థ శ్రోతవ్య మిద ముత్తమమ్. ౨౩. పరమేణర్షిణా వీర త్వయైవ రఘునందన, ఏతావ దుక్త్వా వచనం బ్రహ్మా త్రిభువనేశ్వరః. ౨౪. జగామ త్రిదివం దేవో దేవైస్సహ సబాంధవైః, యే చ తత్ర మహాత్మాన ఋషయో బ్రహ్మలౌకికాః. ౨౫. బ్రహ్మణా సమనుజ్ఞాతా న్యవర్తంత మహౌజసః, ఉత్తరం శ్రోతు మనసో భవిష్యం యచ్చ రాఘవే. ౨౬. [కీర్తిం చైవాస్య లోకేష్వ

యియాసంతః పున ర్దివమ్, ఏతస్మిన్నంతరే వాణీ నిస్సృతా వసుధా తలాత్. ౨౭. రామ వర్జయ సంతాపం కృతాంతో హ్యత్ర కారణమ్, కాంక్షసే యది వైదేహీం వృథా తేయం పరిశ్రమః. ౨౮. దుర్లభం దర్శనం తస్యా స్త్రిదివే సా ప్రతిష్ఠితా, ఇహస్థా భుజ్యతే లక్ష్మీ ర్మర్త్యలోకేపి మానవైః. ౨౯. పితౄణాం చ స్వధాలోకే సా తృప్తి రమితాశినామ్, శ్రీ ర్యక్షసి చ తే నిత్యం విష్ణోర్లక్ష్మీః ప్రతిష్ఠితా. ౩౦. సిద్ధానాం స్వర్గసంస్థానాం సాచ మూర్ధ్ని ప్రతిష్ఠితా, నివర్తయ మతిం రామ వైదేహ్యాదర్శనం ప్రతి. ౩౧. ద్రష్టవ్యౌ యది వైదేహీ పుత్రౌ తస్యాః కుశీలవౌ, శ్రూయతాం చ శుభం కావ్యం సత్యం వాల్మీకినా కృతమ్. ౩౨. ఉత్తరే యద్భవిష్యంతే ఏవ మాహ పితా మహః,] తతో రామ శ్శుభాం వాణీం దేవదేవేన భాషితామ్. ౩౩. శ్రుత్వా పరమతేజస్వీ వాల్మీకి మిద మబ్రవీత్, భగవంచ్ఛ్రోతు మనసో మునయో బ్రహ్మలౌకికాః. ౩౪. భవిష్య దుత్తరం యన్మే శ్వోభూతే సంప్రవర్త్యతామ్, ఏవం వినిశ్చయం కృత్వా సంప్రగృహ్య కుశీలవౌ. ౩౫. తం జనౌఘం విసృజ్యాథ పర్ణశాలా ముపాగమత్, తామేవ శోచత స్సీతాం సా వ్యతీయాయ శర్వరీ. ౩౬. జనాపవాద భీత్యాచ త్యక్తసీతస్య తస్య హ.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-అష్టనవతితమస్సర్గః.
౫౧౭-౧౦౩౪౦.

ఏకోనశతతమస్సర్గః.

రజన్యాం చ ప్రభాతాయాం సమానీయ మహామునీన్, గీయతా మవిశంకాభ్యాం రామః పుత్రా వువాచ హ. ౧. తత స్సముపవిష్టేషు బ్రహ్మర్షిషు మహాత్మసు, భవిష్యదుత్తరం కావ్యం జగతుస్తౌ కుశీలవౌ. ౨. ప్రవిష్టాయాం తు వైదేహ్యాం భూతలం సత్యసంపదా, తస్యావసానే యజ్ఞస్య రామః పరమదుర్మనాః. ౩, అపశ్యమానో వైదేహీం మేనే శూన్య మిదం జగత్, శోకేన పరమాయస్తో నశాంతిం మనసాగమత్. ౪. విసృజ్య పార్థివాం త్సర్వా వృక్షవానరరాక్షసాన్, జనౌఘం విప్రముఖ్యానాం విత్తపూర్వం విసృజ్య చ. ౫. ఏవం

సమాప్య యజ్ఞం తు విధివ త్స తు రాఘవః, తతో విసృజ్య తాం త్సర్వా న్రామో రాజీవలోచనః. ౬. హృది కృత్వా తదా సీతా మయోధ్యాం ప్రవివేశ హ, ఇష్టయజ్ఞో రఘుపతిః పుత్రద్వయసమన్వితః. ౭. నసీతాయాః పరాం భార్యాం వవ్రే స రఘునందనః, యజ్ఞే యజ్ఞే చ పత్న్యర్థం కాంచనీ జానకీ భవత్. ౮. దశవర్షసహస్రాణి వాజిమేధా నథాకరోత్, వాజపేయా న్దశగుణాం స్తథా బహు సువర్ణకాన్. ౯. అగ్నిష్టోమాతిరాత్రాభ్యాం గోసవైశ్చ మహాధనైః ఈజే క్రతుభి రన్యైశ్చ సశ్రీమానాప్తదక్షిణైః. ౧౦. ఏవం సకాల స్సుమహా న్రాజ్ఞ స్తస్య మహాత్మనః, ధర్మే ప్రయతమానస్య వ్యతీయా ద్రాఘవస్య తు. ౧౧. ఋక్షవానరరక్షాంసి స్థితా రామస్య శాసనే, అనురంజంతి రాజాన మహన్యహని రాఘవమ్. ౧౨. కాలే వర్షతి పర్జన్య స్సుభిక్షం విమలాదిశః, హృష్టపుష్టజనాకీర్ణం పురం జనపదా స్తథా. ౧౩. నాకాలే మ్రియతే కశ్చి న్నవ్యాధిః ప్రాణినాం తదా, నానర్థో విద్యతే కశ్చి ద్రామే రాజ్యం ప్రశాసతి. ౧౪. అథ దీర్ఘస్య కాలస్య రామమాతా యశస్వినీ, పుత్రపౌత్రైః పరివృతా కాలధర్మముపాగమత్. ౧౫. అన్వియాయ సుమిత్రాపి కైకేయీ చ యశస్వినీ, ధర్మం కృత్వా బహువిధం త్రిదివే పర్యవస్థితాః. ౧౬. సర్వాః ప్రముదితా స్స్వర్గే రాజ్ఞా దశరథేన చ, సమాగతా మహాభాగా స్సర్వధర్మం చ లేభిరే. ౧౭. తాసాం రామో మహాదానం కాలే కాలే ప్రయచ్ఛతి, మాతౄణామవిశేషేణ బ్రాహ్మణేషు తపస్విషు. ౧౮. పిత్ర్యాణి బ్రహ్మరత్నాని యజ్ఞా న్పరమదు స్తరాన్, చకార రామో ధర్మాత్మా పితౄ న్దేవా న్వివర్ధయన్. ౧౯. ఏవం వర్షసహస్రాణి బహూ నిహ యయు స్సుఖమ్, యజ్ఞై ర్బహువిధై ర్ధర్మం వర్ధయానస్య సర్వదా. ౨౦.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ఏకోనశతతమస్సర్గః.

౪౨౦-౮౪౦౦.

శతతమస్సర్గః.

కస్యచి త్త్వథ కాలస్య యుధాజిత్కేకయో నృపః, స్వగురుం

ప్రేషయామాస రాఘవాయ మహాత్మనే. ౧. గార్గ్య మంగిరసః
పుత్రం బ్రహ్మర్షి మమితప్రభమ్, దశ చాశ్వసహస్రాణి ప్రీతిదాన
మను త్తమమ్. ౨. కంబళాని చ రత్నాని చిత్రవస్త్ర మథోత్తరమ్,
రామాయ ప్రదదౌ రాజా శుభా న్యాభరణాని చ. ౩. శ్రుత్వా తు
రాఘవో గార్గ్యం మహర్షిం త ముపాగతమ్, మాతులస్యాశ్వపతినః
ప్రహితం త న్మహాధనమ్. ౪. ప్రత్యుద్గమ్య చ కాకుత్స్థః క్రోశ
మాత్రం సహానుజః, గార్గ్యం సంపూజయామాస యథా శక్రో
బృహస్పతిమ్. ౫. తథా సంపూజ్య త మృషిం ధనం తత్ప్రతిగృహ్య చ,
పృష్ట్వా ప్రతిపదం సర్వం కుశలం మాతులస్య చ. ౬. ఉపవిష్టం మహా
భాగం రామః ప్రష్టుం ప్రచక్రమే, కిమాహ మాతులో వాక్యం యద
ర్థం భగవా నిహ. ౭. ప్రాప్తో వాక్యవిదాం శ్రేష్ఠ సాక్షా దివ బృహ
స్పతిః, రామస్య భాషితం శ్రుత్వా బ్రహ్మర్షిః కార్యవిస్తరమ్. ౮. వక్తు
మద్భుతసంకాశం రాఘవాయోపచక్రమే, మాతుల స్తే మహాబాహో
వాక్య మాహ నరర్షభ. ౯. యుధాజి త్ప్రీతిసంయుక్త శ్శ్రూయతాం
యది రోచతే,అయం గంధర్వవిషయః ఫలమూలోపశోభితః. ౧౦. సింధో
రుభయతః పార్శ్వే దేశః పరమశోభనః, తం చ రక్షంతి గంధర్వా
స్సాయుధా యుద్ధకోవిదాః. ౧౧. శైలూషస్య సుతా వీర తిస్రః కో
ట్యో మహాబలాః, తా న్వినిర్జిత్య కాకుత్స్థ గంధర్వవిషయం శుభమ్.
౧౨. నివేశయ మహాబాహో స్వే పురే సుసమాహితః,అన్యస్య న గతి
స్తత్ర దేశః పరమశోభనః. ౧౩. రోచతాం తే మహాబాహో నాహం
త్వా మహితం వదే, తచ్ఛ్రుత్వా రాఘవః ప్రీతో మహర్షే ర్మాతుల
స్యచ. ౧౪. ఉవాచ బాఢ మిత్యేవ భరతం చాన్వవైక్షత,సోఽబ్రవీ
ద్రాఘవః ప్రీతః సాంజలిప్రగ్రహో ద్విజమ్. ౧౫. ఇమౌ కుమారౌ తం
దేశం బ్రహ్మర్షే విచరిష్యతః, భరతస్యాత్మజౌ వీరౌ తక్షః పుష్కల ఏ
వచ. ౧౬. మాతులేన సుగుప్తౌ తౌ ధర్మేణ సుసమాహితౌ, భరతం
చాగ్రతః కృత్వా కుమారౌ సబలానుగౌ. ౧౭. నిహత్య గంధర్వసు
తాన్ ద్వే పురే విభజిష్యతః, నివేశ్య తే పురవరే హ్యాత్మజౌ సన్నివే
శ్యచ. ౧౮. ఆగమిష్యతి మే భూయ స్సకాశ మతిధార్మికః, బ్రహ్మర్షి
మేవ ముక్త్వా తు భరతం సబలానుగమ్. ౧౯. ఆజ్ఞాపయామాస తదా

కుమారౌ చాభ్యషేచయత్, నక్షత్రేణ చ సౌమ్యేన పురస్కృ
త్యాంగిర సుతమ్. ౨౦. భరత స్సహసై న్యేన కుమారాభ్యాం చ నిర్య
యౌ, సా సేనా శక్రయుక్తేవ నగరా న్నిర్యయావథ. ౨౧. రాఘవా
నుగతా దూరం దురాధర్షా సురైరపి, మాంసాదాని చ సత్త్వాని రక్షాంసి
సుమహాంతి చ. ౨౨. అనుజగ్ము ర్హి భరతం రుధిరస్య పిపాసయా,
భూతగ్రామాశ్చ బహవో మాంసభక్షా స్సుదారుణాః. ౨౩. గంధర్వ
పుత్రమాంసాని భోక్తుకామా స్సహస్రశః, సింహవ్యాఘ్రవరాహాణాం
ఖేచరాణాం చ పక్షిణామ్. ౨౪. బహూని వై సహస్రాణి సేనాయా
యయు రగ్రతః, అధ్యర్ధ మాస ముషితా పథి సేనా నిరామయా.
౨౫. హృష్టపుష్టజనాకీర్ణా కేకయాం త్సముపాగమత్.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-శతతమస్సర్గః.

౩౨౪-౬౪౬౦.

ఏకోత్తరశతతమస్సర్గః.

శ్రుత్వా సేనాపతిం ప్రాప్తం భరతం కేకయాధిపః, యుధాజి
ద్గార్గ్యసహితం పరాం ప్రీతి ముపాగమత్. ౧. స నిర్యయౌ జనౌఘేన
మహతా కేకయాధిపః, త్వరమాణోఽభిచక్రామ గంధర్వాన్ కామరూ
పిణః. ౨. భరతశ్చ యుధాజిచ్చ సమేతౌ లఘువిక్రమైః, గంధర్వనగరం
ప్రాప్తౌ సబలౌ సపదానుగౌ. ౩. శ్రుత్వా తు భరతం ప్రాప్తం గంధర్వా
స్తే సమాగతాః, యోద్ధుకామా మహావీర్యా వ్యనద న్తే సమంతతః.
౪. తత స్సమభవ ద్యుద్ధం తుములం రోమహర్షణమ్, సప్తరాత్రం మహా
భీమం నచాన్యతరయో ర్జయః. ౫. ఖడ్గశక్తి ధను ర్గ్రాహా నద్య శ్శోణిత
సంస్రవాః, నృకళేబరవాహిన్యః ప్రవృత్తా స్సర్వతో దిశమ్. ౬. తతో
రామానుజః క్రుద్ధః కాలస్యాస్త్రం సుదారుణమ్, సంవర్తం నామ భరతో
గంధర్వే ష్వభ్యచోదయత్. ౭. తే బద్ధాః కాలపాశేన సంవర్తేన విదా
రితాః, క్షణేనాభిహతా స్తేన తిస్రః కోట్యో మహాత్మనామ్. ౮. తం
ఘాతం ఘోరసంకాశం నస్మరంతి దివౌకసః, నిమేషాంతరమాత్రేణ తా
దృశానాం మహాత్మనామ్. ౯. హతేషు తేషు సర్వేషు భరతః కేకయీ
సుతః నివేశయామాస తదా సమృద్ధే ద్వే పురోత్తమే. ౧౦. తక్షం తక్ష

శిలాయాం చ పుష్కలం పుష్కలావతే, గంధర్వదేశే రుచిరే గాంధార విషయేచసః. ౧౧. ధనరత్నౌఘసంపూర్ణే కాననై రుపశోభితే,అన్యోన్య సంఘర్షకృతే స్పర్ధయా గుణవిస్తరైః. ౧౨. ఉభే సురుచిరప్రఖ్యే వ్యవ హారై రకిల్బిషైః, ఉద్యానయానౌఘవృతే సువిభక్తాంతరాపణే. ౧౩. ఉభే పురవరే రమ్యే విస్తరై రుపశోభితే, గృహముఖ్యై స్సురుచిరై ర్విమానై ర్బహుభి ర్వృతే. ౧౪. శోభితే శోభనీయైశ్చ దేవాయతన విస్తరైః, తాలై స్తమాలై స్తిలకై ర్వకులై రుపశోభితే. ౧౫. నివేశ్య పంచభి ర్వర్షై ర్భరతో రాఘవానుజః,పునరాయా న్మహాబాహు రయోధ్యాం లక్ష్మణాగ్రజః. ౧౬. సోఽభివాద్య మహాత్మానం సాక్షా ద్ధర్మ మివాపరమ్, రాఘవం భరత శ్శ్రీమా న్బ్రహ్మాణ మివ వాసవః. ౧౭. శశంసచ యథావృత్తం గంధర్వవధ ముత్తమమ్, నివేశనం చ దేశస్య శ్రుత్వా ప్రీతోఽస్య రాఘవః. ౧౮.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ఏకోత్తరశతతమస్సర్గః.

-౨౨౬-౪౫-౨౦.

ద్వ్యుత్తరశతతమస్సర్గః

తచ్ఛ్రుత్వా హర్ష మాపేదే రాఘవో భ్రాతృభి స్సహ, వాక్యం చాద్భుతసంకాశం తదా ప్రోవాచ లక్ష్మణమ్. ౧. ఇమౌ కుమారౌ సౌమిత్రే తవ ధర్మవిశారదౌ, అంగదశ్చంద్రకేతుశ్చ రాజ్యార్హౌ దృఢవిక్రమౌ. ౨. ఇమౌ రాజ్యేభిషేక్ష్యామి దేశ స్సాధు విధీయతామ్, రమణీయో హ్యసంబాధో రమేతాం యత్ర ధన్వినౌ. ౩. న రాజ్ఞాం యత్ర పీడా స్యా న్నాశ్రమాణాం వినాశనమ్, స దేశో దృశ్యతాం సౌమ్య నాపరాధ్యామహే యథా. ౪. తథోక్తవతి రామేతు భరతః ప్రత్యువాచ హ, అయం కారుపథో దేశో రమణీయో నిరామయః. ౫. నివేశ్యతాం తత్ర పుర మంగదస్య మహాత్మనః, చంద్రకేతో స్సురు చిరం చంద్రకాంతం నిరామయమ్. ౬. తద్వాక్యం భరతే నోక్తం ప్రతిజగ్రాహ రాఘవః, తం చ దేశం వశే కృత్వా హ్యంగదం సంన్య వేశయత్. ౭. అంగదీయా పురీ రమ్యా హ్యంగదస్య నివేశితా, రమణీ

యా సుగుప్తా చ రామేణాక్లిష్టకర్మణా. ౮. చంద్రకేతో స్తు మల్లస్య మల్లభూమ్యాం నివేశితా, చంద్రకాంతేతి విఖ్యాతా దివ్యా స్వర్గపురీ యథా. ౯. తతో రామః పరాం ప్రీతిం భరతో లక్ష్మణ స్తథా, యయు ర్యుధి దురాధర్షా అభిషేకం చ చక్రిరే.౧౦.అభిషిచ్య కుమారౌ ద్వౌ ప్రస్థాపయతి రాఘవః, అంగదం పశ్చిమాం భూమిం చంద్రకేతు ముదఙ్ముఖమ్. ౧౧. అంగదం చాపి సౌమిత్రి ర్లక్ష్మణోనుజగామహ, చంద్రకేతోస్తు భరతః పార్ష్ణిగ్రాహో బభూవహ. ౧౨. లక్ష్మణ స్త్వంగదీయాయాం సంవత్సర మథోషితః, పుత్రే స్థితే దురాధర్షే హ్యయోధ్యాం పునరాగమత్.౧౩. భరతోపి తథైవోష్య సంవత్సర మతోధికమ్, అయోధ్యాం పున రాగమ్య రామపాదా వుపా స్త సః.౧౪. ఉభౌ సౌమిత్రి భరతౌ రామపాదావనువ్రతౌ, కాలం గత మపి స్నేహా న్నజజ్ఞాతే తి ధార్మికౌ. ౧౫. ఏవం వర్షసహస్రాణి దశ తేషాం యయు స్తథా, ధర్మే ప్రయతమానానాం పౌర కార్యేషు నిత్యశః. ౧౬. ఓమ్. విహృత్య కాలం పరిపూర్ణమానసా శ్శ్రియా వృతా ధర్మపురే సుసంస్థితాః, త్రయ స్సమిద్ధా ఇవ దీప్తతేజసో మహాధ్వరే సాధుహుతా స్త్రయోగ్నయః. ౧౭.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-ద్వ్యుత్తరశతతమస్సర్గః.

౧౨౯-౨౫౮౦,

త్ర్యుత్తరశతతమస్సర్గః.

కస్యచి త్త్వథ కాలస్య రామే ధర్మపథే స్థితే, కాలస్తాపస రూపేణ రాజద్వార ముపాగమత్.౧.సోఽబ్రవీ ల్లక్ష్మణం వాక్యం ధృతి మంతం యశస్వినమ్,మాం నివేదయ రామాయ సంప్రాప్తం కార్యగౌరవాత్. ౨. దూతోఽస్మ్యతి బల స్యాహం మహర్షే రమితౌజసః, రామం దిదృక్షు రాయాతః కార్యేణ హి మహాబల. ౩. తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా సౌమిత్రి స్త్వరయాన్వితః, న్యవేదయత రామాయ తాపసం తం సమాగతమ్. ౪. జయస్వ రామ ధర్మేణ ఉభౌ లోకా మహామతే, దూత స్త్వాం ద్రష్టు మాయాత స్తపస్వి

భాస్కరప్రభః. ౫. తద్వాక్యం లక్ష్మణేనోక్తం శ్రుత్వా రామ ఉవాచ హ, ప్రవేశ్యతాం మునిస్తాత మహౌజా స్తస్య వాక్యధృత్. ౬. సౌమిత్రిస్తు తథేత్యుక్త్వా ప్రావేశయత తం మునిమ్, జ్వలంత మివ తేజోభిః ప్రదహంత మివాంశుభిః. ౭. సోఽభిగమ్య రఘుశ్రేష్ఠం దీప్యమానం స్వతేజసా, ఋషి ర్మధురయా వాచా వర్ధస్వే త్యాహ రాఘవమ్. ౮. తస్మై రామో మహాతేజాః పూజా మర్ఘ్యపురోగమామ్, దదౌ కుశల మవ్యగ్రం ప్రష్టు మేవోపచక్రమే. ౯. పృష్టశ్చ కుశలం తేన రామేణ వదతాం వరః, ఆసనే కాంచనే దివ్యే నిషసాద మహాయశాః. ౧౦. త మువాచ తతో రామ స్స్వాగతం తే మహామునే, ప్రాపయస్వ చ వాక్యాని యతో దూత స్త్వమాగతః. ౧౧. చోదితో రాజసింహేన ముని ర్వాక్య ముదైరయత్, ద్వంద్వే హి తత్ప్రవక్తవ్యం హితం వై యద్యపేక్షసే. ౧౨. యశ్శృణోతి నిరీక్షేద్వా స వధ్యో భవితా తవ, భవేద్వై మునిముఖ్యస్య వచనం యద్యపేక్షసే. ౧౩. స తథేతి ప్రతిజ్ఞాయ రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్, ద్వారి తిష్ఠ మహాబాహో ప్రతిహారం విసర్జయ. ౧౪. స మే వధ్యః ఖలు భవే ద్వాచం ద్వంద్వసమీరితామ్, ఋషే ర్మమ చ సౌమిత్రే పశ్యేద్వా శృణుయాచ్చ యః. ౧౫. తతో నిక్షిప్య కాకుత్స్థో లక్ష్మణం ద్వారి సంగ్రహమ్, తమువాచ మునే వాక్యం కథయస్వేతి రాఘవః. ౧౬. యత్తే మనీషితం వాక్యం యేన వాసి సమాహితః, కథయస్వావిశంక స్త్వం మమాపి హృది వర్తతే. ౧౭.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-త్ర్యుత్తరశతతమస్సర్గః.

౩౨-౬౪౦.

చతురుత్తరశతతమస్సర్గః.

శృణు రామ మహాబాహో యదర్థ మహ మాగతః, పితామహేన దేవేన ప్రేషితోఽస్మి మహాబల. ౧. తవాహం పూర్వకే భావే పుత్రః పరపురంజయ, మాయాసంభావితో వీర కాల స్సర్వ సమాహరః. ౨. పితామహ శ్చ భగవా నాహ లోకపతిః ప్రభుః, సమయ స్తే కృత స్సౌమ్య లోకాం త్సంపరిరక్షితుమ్. ౩. సంక్షిప్య చ పురా లోకా న్మాయయా స్వయ మేవ హి, మహార్ణవే శయానోఽప్సు మాం త్వం

పూర్వ మజీజనః. ౪. భోగవంతం తతో నాగ మనంత ముదకే శయమ్, మాయయా జనయిత్వా త్వం ద్వౌచ సత్త్వౌ మహాబలౌ. ౫. మధుం చ కైటభం చైవ యయో రస్థిచయై ర్వృతా, ఇయం పర్వతసంబాధా మేదినీ చాభవ న్మహీ. ౬. పద్మే దివ్యేఽర్కసంకాశే నాభ్యా ముత్పాద్య మామపి, ప్రాజాపత్యం త్వయా కర్మ సర్వం మయి నివేశితమ్. సోఽహం సన్న్యస్తభారో హి త్వా ముపాసే జగత్పతిమ్, రక్షాం విధత్స్వ భూతేషు మమ తేజస్కరో భవాన్. ౮. తత స్త్వమసి దుర్ధర్ష స్తస్మా ద్భావా త్సనాతనాత్, రక్షాం విధాస్యన్ భూతానాం విష్ణు త్వ ముపజగ్మివాన్. ౯. అదిత్యాం వీర్యవా న్పుత్రో భ్రాతౄణాం వీర్యవర్ధనః, సముత్పన్నేషు కృత్యేషు తేషాం సాహ్యాయ కల్పసే. ౧౦. సత్వ ముజ్జాస్య మానాసు ప్రజాసు జగతోవర, రావణస్య వధాకాంక్షీ మానుషేషు మనో దధాః.దశవర్షసహస్రాణి దశవర్షశతానిచ, కృత్వా వాసస్య నియతిం స్వయమేవాత్మనా పురా.౧౨.సత్వం మనోమయః పుత్రః పూర్ణాయు ర్మానుషేష్విహ, కాలోఽయం తే నరశ్రేష్ఠ సమీప ముపవర్తితుమ్.యది భూయో మహారాజ ప్రజాఇచ్ఛ స్యుపాసితుమ్,వస వా వీర భద్రం తే ఏవ మాహ పితామహః. ౧౪. అథవా విజిగీషా తే సురలోకాయ రాఘవ, సనాథా విష్ణునా దేవా భవంతు విగతజ్వరాః. ౧౫. శ్రుత్వా పితామహే నోక్తం వాక్యం కాలసమీరితమ్, రాఘవః ప్రహస న్వాక్యం సర్వసంహార మబ్రవీత్. ౧౬. శ్రుత్వా తు దేవదేవస్య వాక్యం పరమమద్భుతమ్, ప్రీతిర్హి మహతీ జాతా తవాగమనసంభవా. ౧౭. త్రయాణా మపి లోకానాం కార్యార్థం మమ సంభవః,భద్రం తేస్తు గమిష్యామి యత ఏవాహ మాగతః. ౧౮. హృద్గతో హ్యసి సంప్రాప్తో న మే తత్ర విచారణా, మయాహి సర్వకృత్యేషు దేవానాం వశవర్తినా. ౧౯. స్థాతవ్యం సర్వసంహార యథా హ్యాహ పితామహః.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-చతురుత్తరశతతమస్సర్గః.

౫౮-౨-౧౧౬౪౦.

పంచోత్తరశతతమస్సర్గః.

తథా తయో స్సంవదతో ర్దుర్వాసా భగవా నృషిః, రామస్య దర్శనాకాంక్షీ రాజద్వార ముపాగమత్. ౧. సోఽభిగమ్య తు సౌమిత్రి మువాచ ఋషిసత్తమః,రామం దర్శయ మే శీఘ్రం పురా మేఽర్థోఽతివర్తతే. ౨. మునేస్తు భాషితం శ్రుత్వా లక్ష్మణః పరవీరహా, అభివాద్య మహాత్మానం వాక్య మేత దువాచ హ. ౩. కిం కార్యం బ్రూహి భగవన్ కోవార్థః కిం కరోమ్యహమ్, వ్యగ్రోహి రాఘవో బ్రహ్మన్ముహూర్తం ప్రతిపాల్యతామ్. ౪. తచ్ఛ్రుత్వా ఋషిశార్దూలః క్రోధేన కలుషీకృతః, ఉవాచ లక్ష్మణం వాక్యం నిర్దహ న్నివ చక్షుషా. ౫. అస్మిన్ క్షణే మాం సౌమిత్రే రామాయ ప్రతివేదయ, అస్మిన్ క్షణే మాం సౌమిత్రే న నివేదయసే యది. ౬. విషయం త్వాం పురం చైవ శపిష్యే రాఘవం తథా, భరతం చైవ సౌమిత్రే యుష్మాకం యా చ సంతతిః. ౭. న హి శక్ష్యా మ్యహం భూయో మన్యుం ధారయితుం హృది, తచ్ఛ్రుత్వా ఘోరసంకాశం వాక్యం తస్య మహాత్మనః. ౮. చింతయామాస మనసా తస్య వాక్యస్య నిశ్చయమ్, ఏకస్య మరణం మేఽస్తు మాభూ త్సర్వవినాశనమ్. ౯. ఇతి బుద్ధ్యా వినిశ్చిత్య రాఘవాయ న్యవేదయత్, లక్ష్మణస్య వచ శ్శ్రుత్వా రామః కాలం విసృజ్య చ. ౧౦. నిష్పృత్య త్వరితం రాజా హ్యత్రేః పుత్రం దదర్శ హ, సోఽభివాద్య మహాత్మానం జ్వలంతమివ తేజసా. ౧౧. కిం కార్య మితి కాకుత్స్థః కృతాంజలి రభాషత, తద్వాక్యం రాఘవేణోక్తం శ్రుత్వా మునివరః ప్రభుమ్. ౧౨. ప్రత్యాహ రామం దుర్వాసా శ్శ్రూయతాం ధర్మవత్సల,అద్య వర్షసహస్రస్య సమాప్తి స్తపసో మమ. ౧౩, సోఽహం భోజన మిచ్ఛామి యథా సిద్ధం తవానఘ, తచ్ఛ్రుత్వా వచనం రాజా రాఘవః ప్రీతమానసః. ౧౪. భోజనం మునిముఖ్యాయ యథాసిద్ధ ముపాహరత్, స తు భుక్త్వా మునిశ్రేష్ఠ స్తదన్న మమృతోపమమ్. ౧౫. సాధు రామేతి సంభాష్య స్వమాశ్రమ ముపాగమత్, తస్మి న్గతే మునివరే స్వాశ్రమం లక్ష్మణాగ్రజః.౧౬.సంస్మృత్య కాలవాక్యాని తతో దుఃఖముపాగమత్, దుఃఖేన చ సుసంతప్త స్స్మృత్వా తద్ఘోరదర్శనమ్. ౧౭. అవాఙ్ముఖో

దీనమనా వ్యాహర్తుం న శశాకహ, తతో బుద్ధ్యా వినిశ్చిత్య కాల వాక్యాని రాఘవః. ౧౮. నైత దస్తీతి నిశ్చిత్య తూష్ణీ మాసీ న్మహాశయః.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-పంచోత్తరశతతమస్సర్గః.
౪౮౫౫-౯౭౦౦.

షడుత్తరశతతమస్సర్గః.

[తతశ్శోచ్ద్విగ్నమనసం ధ్యానమూకత్వమాస్థితమ్, సోచ్ఛ్వాస హృదయం సాస్రం నిందమానం ప్రియాప్రియే. ౧.] అవాఙ్ముఖ మథో దీనం దృష్ట్వా సోమ మివాప్లుతమ్, రాఘవం లక్ష్మణో వాక్యం హృష్టో మధుర మబ్రవీత్. ౨. న సంతాపం మహాబాహో మదర్థం కర్తు మర్హసి, పూర్వనిర్మాణబద్ధాహి కాలస్య గతి రీదృశీ. ౩. జహి మాం సౌమ్య విస్రబ్ధం ప్రతిజ్ఞాం పరిపాలయ, హీనప్రతిజ్ఞాః కాకుత్స్థ ప్రయాంతి నరకం నరాః. ౪. యది ప్రీతి ర్మహారాజ యద్యనుగ్రాహ్యతా మయి, జహి మాం నిర్విశంక స్త్వం ధర్మం వర్ధయ రాఘవ. ౫. లక్ష్మణేన తథోక్త స్తు రామః ప్రచలితేంద్రియః, మంత్రిణ స్సముపానీయ తథైవ చ పురోహితాన్. ౬. అబ్రవీచ్చ యథావృత్తం తేషాం మధ్యే స రాఘవః, దుర్వాసోఽభిగమం చైవ ప్రతిజ్ఞాం తాపసస్య చ. ౭. తచ్ఛ్రుత్వా మంత్రిణ స్సర్వే సోపాధ్యాయా స్సమాసత, వసిష్ఠస్తు మహాతేజా వాక్యమేత దువాచ హ. ౮. దృష్టమేత న్మహాబాహో క్షయం తే రోమ హర్షణమ్, లక్ష్మణేన వియోగశ్చ తవ రామ మహాయశః. ౯, త్యజైనం బలవాన్కాలో మా ప్రతిజ్ఞాం వృథా కృథాః, వినష్టాయాం ప్రతిజ్ఞాయాం ధర్మోపి విలయం వ్రజేత్. ౧౦. తతో ధర్మే వినష్టేతు త్రైలోక్యం సచరాచరమ్, సదేవర్షిగణం సర్వం వినశ్యే త్తు న సంశయః. ౧౧. స త్వం పురుషశార్దూల త్రైలోక్య స్యాభిపాలనాత్, లక్ష్మణేన వినా చాద్య జగ త్స్వస్థం కురుష్వహ. ౧౨. [జానీమ స్త్వాం మహాబాహో భ్రాతృస్నేహ వశానుగమ్, దేవకార్య మిదం చాపి తత స్త్వాం త్వరయామహే. ౧౩. నాస్య స్నేహేన కాకుత్స్థ ప్రతిజ్ఞాం హాతుమర్హసి, త్వయి హీనప్రతిజ్ఞే తు రాజ్యార్థోపి నిరర్థకః. ౧౪. ప్రత్యక్షం తే మహాబాహో ప్రతిజ్ఞాం

పరిరక్షితా, త్యక్తో దశరథేన త్వం వనవాసాయ దీక్షితః.౧౫.త్వత్కృతే
నైవ శోకేన స్వర్గం దశరథోగతః, నైవం త్వం వర్తసే రామ ప్రతిజ్ఞాపరి
పాలనాత్. ౧౬. స త్వం పురుషశార్దూల మేరుమందరసారవాన్, త్రై
లోక్యస్య హితార్థాయ లక్ష్మణం త్యక్తు మర్హసి. ౧౭.] తేషాం తత్సమ
వేతానాం వాక్యం ధర్మార్థసంహితమ్, శ్రుత్వా పరిషదో మధ్యే రామో
లక్ష్మణ మబ్రవీత్. ౧౮. విసర్జయే త్వాం సౌమిత్రే మాభూ ద్ధర్మవిప
ర్యయః, త్యాగో వధో వా విహిత స్సాధూనాం తూభయం సమమ్.
౧౯.రామేణ భాషితే వాక్యే బాష్పపర్యాకులేక్షణః,లక్ష్మణ స్త్వరితం
ప్రాయా త్స్వగృహం న వివేశహ. ౨౦. స గత్వా సరయూతీర ముప
స్పృశ్య కృతాంజలిః, నిగృహ్య సర్వస్రోతాంసి నిశ్వాసం సముమో
చహ. ౨౧. [యత్తదక్షర మవ్యక్తం పరంబ్రహ్మ సనాతనమ్, పదం త
ద్వాసుదేవాఖ్య మాత్మానం సోఽభ్యచింతయత్. ౨౨.] అనిశ్వసంతం
యుక్తం తం సశక్రా స్సాప్సరోగణాః, దేవా స్సర్షిగణా స్సర్వే పుష్పై
రభ్యకిరం స్తథా. ౨౩. అదృశ్యం సర్వమనుజై స్సశరీరం మహాబలమ్,
ప్రగృహ్య లక్ష్మణం శక్ర స్త్రిదివం సవివేశహ. ౨౪. తతో విష్ణోశ్చతు
ర్భాగ మాగతం సురసత్తమాః, దృష్ట్వా ప్రముదితా స్సర్వే పూజయ
న్నృషిభి స్సహ. ౨౫.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-షడుత్తరశతతమస్సర్గః.
౩౮౮-౪౬౦.

సప్తోత్తరశతతమస్సర్గః.

విసృజ్య లక్ష్మణం రామో దుఃఖశోకసమన్వితః, పురోధసం
మంత్రిణశ్చ నైగమాం శ్చేద మబ్రవీత్. ౧. అద్య రాజ్యేఽభిషే
క్ష్యామి భరతం ధర్మవత్సలమ్, అయోధ్యాయాః పతిం వీరం తతో
యాస్యామ్యహం వనమ్. ౨. ప్రవేశయత సంభారా న్మాభూత్కాలస్య
పర్యయః, అద్యైవాహం గమిష్యామి లక్ష్మణేన గతాం గతిమ్. ౩.
తచ్ఛ్రుత్వా రాఘవేణోక్తం సర్వాః ప్రకృతయో భృశమ్, మూర్ధభిః
ప్రణతా భూమౌ గతసత్త్వా ఇవాభవన్. ౪. భరతశ్చ విసంజ్ఞోఽభూ
చ్ఛ్రుత్వా రామస్య భాషితమ్, రాజ్యం విగర్హయామాస రాఘవం చేద

మబ్రవీత్. ౫. సత్యేనాహం శపే రాజం త్స్వర్గలోకేన చైవ హి, న కామయే యథారాజ్యం త్వాం వినా రఘునందన. ౬. ఇమౌ కుశలవౌ రాజ న్నభిషించ నరాధిప, కోసలేషు కుశం వీర ముత్తరేషు తథా లవమ్. ౭. శత్రుఘ్నస్య తు గచ్ఛంతు దూతా స్త్వరితవిక్రమాః, ఇదం గమన మస్మాకం స్వర్గాయాఖ్యాంతు మా చిరమ్. ౮. తచ్ఛ్రుత్వా భరతే నోక్తం దృష్ట్వా చాపి హ్యధోముఖాన్, పౌరాం చ్ఛోకేన సంతప్తా న్వసిష్ఠో వాక్యమబ్రవీత్. ౯. వత్స రామ ఇమాః పశ్య ధరణీం ప్రకృతీ ర్గతాః, జ్ఞాత్వైషా మీప్సితం కార్యం మా చైషాం విప్రియం కృథాః. ౧౦. వసిష్ఠస్య తు వాక్యేన హ్యుత్థాప్య ప్రకృతీ జనమ్, కింకరో మీతి కాకుత్థ్స స్సర్వ్వావచన మబ్రవీత్. ౧౧. తత స్సర్వాః ప్రకృతయో రామం వచన మబ్రువన్, గచ్ఛంత మనుగచ్ఛామో యత్ర రామ గమిష్యసి. ౧౨. పౌరేషు యది తే ప్రీతి ర్యది స్నేహో హ్యనుత్తమః, సపుత్రదారాః కాకుత్థ్స సమాగచ్ఛామ సత్పథమ్. ౧౩. తపోవనం వాదుర్గం వానదీ మంభోనిధింతథా, వయం తే యది నత్యాజ్యా స్సర్వా న్నో నయ ఈశ్వర. ౧౪. ఏషా నః పరమా ప్రీతి రేషవః పరమో వరః, హృద్గతా న స్తు సదా ప్రీతి స్తవానుగమనే నృప. ౧౫. పౌరాణాం దృఢభక్తిం చ బాఢమిత్యేవ సో బ్రవీత్, స్వకృతాంతం చాన్వవేక్ష్య తస్మి న్నహని రాఘవః. ౧౬. కోసలేషు కుశం వీర ముత్తరేషు తథాలవమ్, అభ్యషించ న్మహాబాహు రుభౌ రామః కుశీలవౌ. ౧౭. అభిషిక్తౌ సుతౌ వంకే ప్రతిష్ఠాప్య పురే తతః, పరిష్వజ్య మహాబాహు ర్మూర్ధ్న్యుపాఘ్రాయ చాసకృత్. ౧౮. రథానాం తు సహస్రాణి నాగానా మయుతాని చ, దశాయుతాని చాశ్వానా మేకైకస్య ధనం దదౌ. ౧౯. బహురత్నౌ బహుధనౌ హృష్టపుష్టజనావృతౌ. ౨౦. స్వే పురే ప్రేషయామాస భ్రాతరౌ తౌ కుశీలవౌ, అభిషిచ్య సుతౌ వీరౌ ప్రతిష్ఠాప్య పురే తదా. ౨౧. దూతాం త్సం ప్రేషయామాస శత్రుఘ్నాయ మహాత్మనే.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-సప్తోత్తరశతతమస్సర్గః.

౨౯౧-౫౮-౨౦.

అష్టోత్తరశతతమస్సర్గః.

తే దూతా రామవాక్యేన చోదితా లఘువిక్రమాః, ప్రజగ్ము ర్మధురాం శీఘ్రం చక్రు ర్వాసం చ నాధ్వని. ౧. తే తు త్రిభి రహోరాత్రైః సంప్రాప్య మధురా మథ, శత్రుఘ్నాయ యథా వృత్త మాచఖ్యు స్సర్వ మేవ తత్. ౨. లక్ష్మణస్య పరిత్యాగం ప్రతిజ్ఞాం రాఘవస్య చ, పుత్రయో రభిషేకం చ పౌరానుగమనం తథా. ౩. కుశస్య నగరీ రమ్యా వింధ్యపర్వతరోధసి, కుశావతీతి నామ్నా సా కృతా రామేణ ధీమతా. ౪. శ్రావ స్తీతి పురీ రమ్యా శ్రావితాచ లవస్యచ, అయోధ్యాం విజనాం కృత్వా రాఘవో భరత స్తథా. ౫. స్వర్గస్య గమనోద్యోగం కృతవంతౌ మహారథౌ. ఏవం సర్వం నివేద్యాశు శత్రుఘ్నాయ మహాత్మనే. ౬. విరేము స్తే తతో దూతా స్త్వర రాజేతి చాబ్రువన్, శ్రుత్వా తం ఘోరసంకాశం లక్షయ ముపస్థితమ్. ౭. ప్రకృతీ స్తు సమానీయ కాంచనం చ పురోహితమ్, తేషాం సర్వం యథావృత్త మాఖ్యాయ రఘునందనః. ౮. ఆత్మనశ్చ విపర్యాసం భవిష్యం భ్రాతృభి స్సహ, తతః పుత్రద్వయం వీర స్సోఽభ్యషించ న్నరాధిపః. ౯. సుబాహు ర్మధురాం లేభే శత్రుఘాతీచ వైదిశమ్, ద్విధా కృత్వా తు తాం సేనాం మాధురీం పుత్రయో ర్ద్వయోః. ౧౦. ధనంచ యుక్తం కృత్వా వై స్థాపయామాస పార్థివః, సుబాహుం మధురాయాం చ (వై)దిదిశే శత్రుఘాతినమ్. ౧౧. యయౌ స్థాప్య తదాఽయోధ్యాం రథేనైకేన రాఘవః, స దదర్శ మహాత్మానం జ్వలంత మివ పావకమ్. ౧౨. సూక్ష్మక్షౌమాంబరధరం మునిభి స్సహధార్మికైః, సోఽభివాద్య తతో రామం ప్రాంజలిః ప్రయతేంద్రియః. ౧౩. ఉవాచ వాక్యం ధర్మజ్ఞో ధర్మ మేవానుచింతయన్, కృత్వాఽభిషేకం సుతయో ర్యుక్తం రాఘవనందనః. ౧౪. తవానుగమనే రాజ న్విద్ధి మాం కృతనిశ్చయమ్, న చాన్యదపి వక్తవ్య మతో వీర దశాననమ్. ౧౫. విలోక్యమాన మిచ్ఛామి త్వద్విధేన విశేషతః,తస్య తాం బుద్ధి మక్లీబాం విజ్ఞాయ రఘునందనః. ౧౬. బాఢమిత్యేవ శత్రుఘ్నం రామో వచన మబ్రవీత్, తస్య వాక్యస్య వాక్యాంతే వానరాః కామరూపిణః. ౧౭. ఋక్షరాక్షససంఘాశ్చ సమాపేతు రనేకశః, సుగ్రీవంతే పురస్కృత్య

సర్వఏవ సమాగతాః. ౧౮. తే రామం ద్రష్టుమనస స్స్వర్గా యాభి
ముఖం స్థితమ్, దేవపుత్రా ఋషిసుతా గంధర్వాణాం సుతా స్తథా.
౧౯. రామక్షయం విదిత్వా తే సర్వఏవ సమాగతాః, తే రామ మభివా
ద్యోచు స్సర్వే వానరరాక్షసాః, ౨౦. తవాను గమనే రాజం త్సం
ప్రాప్తా స్స్మ మహాయశః,యది రామ వినా౽స్మాభి ర్గచ్ఛే స్త్వం పురుషోత్తమ.
౨౧. యమ దండమివోద్యమ్య త్వయా స్మ వినిపాతితాః, తై రేవ
ముక్తః కాకుత్స్థో స్సె బాఢ మి త్య బ్రవీ త్స్మయన్. ౨౨. ఏతస్మి
న్నంతరే రామం సుగ్రీవో౽పి మహాబలః, ప్రణమ్య విధివద్వీరం
విజ్ఞాపయతు ముద్యతః. ౨౩. అభిషిచ్యాంగదం వీర మాగతో౽స్మి
నరాధిప, తవానుగమనే రాజ న్విద్ధి మాం కృతనిశ్చయమ్. ౨౪.
[తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా రామో రమయతాం వరః, వానరేంద్ర
మథోవాచ మైత్రం తస్యానుచింతయన్. ౨౫. సఖే శృణుష్వ సుగ్రీవ
న త్వయాహం వినాకృతః,గచ్ఛేయం దేవలోకం వా పరమం వా పదం
మహత్. ౨౬.] ఏవం తేషాం వచ శ్శ్రుత్వా ఋక్షవానరరక్షసామ్,
విభీషణ మథోవాచ మధురం శ్లక్ష్ణయా గిరా. ౨౭. యావ త్ప్రజా
ధరిష్యంతి తావ త్త్వం వై విభీషణ, రాక్షసేంద్ర మహావీర్య లంకాస్థ
స్త్వం ధరిష్యసి. ౨౮. యావ చ్చంద్రశ్చ సూర్యశ్చ యావ త్తిష్ఠతి
మేదినీ, యావచ్చ మత్కథా లోకే తావ ద్రాజ్యం తవా స్త్విహ.
౨౯. శాసిత స్త్వం సఖిత్వేన కార్యం తే మమ శాసనమ్, ప్రజా
స్సంరక్ష ధర్మేణ నోత్తరం వక్తు మర్హసి. ౩౦. కించాన్య ద్వక్తు
మిచ్ఛామి రాక్షసేంద్ర మహామతే, ఆరాధయ జగన్నాథ మిక్ష్వాకు
కులదైవతమ్. ౩౧. ఆరాధనీయ మనిశం సర్వై ర్దేవై స్సవాసవైః,
తథేతి ప్రతిజగ్రాహ రామవాక్యం విభీషణః. ౩౨. రాజా రాక్షస
ముఖ్యానాం రాఘవాజ్ఞా మనుస్మరన్, తమేవ ముక్త్వా కాకుత్స్థో
హనూమంత మథా౽బ్రవీత్. ౩౩. జీవితే కృతబుద్ధి స్త్వం మా
ప్రతిజ్ఞాం వృథాకృథాః, మత్కథాః ప్రచరిష్యంతి యావల్లోకే
హరీశ్వర. ౩౪. తావద్రమస్వ సుప్రీతో మద్వాక్య మనుపాలయన్,
ఏవ ముక్త స్తు హనుమా న్రాఘవేణ మహాత్మనా. ౩౫. వాక్యం
విజ్ఞాపయామాస పరం హర్ష మవాప్యచ, యావ త్తవ కథా లోకే

విచరిష్యతి పావనీ. ౩౬. తావత్త్వ్యస్యామి మేదిన్యాం తవాజ్ఞా మనుపాలయన్, జాంబవంతం తథోక్త్వాతు వృద్ధం బ్రహ్మసుతం తథా ౩౭. మైందం చ ద్వివిదం చైవ పంచ జాంబవతా సహ, యావత్కలిశ్చ సంప్రాప్త స్తావ జ్జీవత సర్వదా. ౩౮. తానేవ ముక్త్వా కాకుత్థ్స స్సర్వాం స్తా న్నృక్షవానరాన్, ఉవాచ బాఢం గచ్ఛధ్వం మయా సార్ధం యథేప్సితమ్. ౩౯.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాండే-అష్టోత్తరశతతమస్సర్గః.

౧౯౪-౩౮౮.

నవోత్తరశతతమస్సర్గః.

ప్రభాతాయాం తు శర్వర్యాం పృథువక్షా మహాయశాః, రామః కమలపత్రాక్షః పురోధస మథాఽబ్రవీత్ .౧. అగ్నిహోత్రం వ్రజత్వగ్రే దీప్యమానం సహ ద్విజైః, వాజపేయాతపత్రంచ శోభమానం మహాపథే. ౨. తతో వసిష్ఠ స్తేజస్వీ సర్వం నిరవశేషతః, చకార విధివ ద్ధర్మం మహాప్రాస్థానికం విధిమ్. ౩. తత స్సూక్ష్మాంబరధరో బ్రహ్మ మావర్తయం త్స్వయమ్, కుశా న్గృహీత్వా పాణిభ్యాం ప్రసజ్య ప్రయయా వథ. ౪. అవ్యాహరన్ క్వచి త్కించి న్నిశ్చేష్టో నిస్సుఖః పథి, నిర్జగామ గృహా త్తస్మా దీప్యమాన ఇవాంశుమాన్. ౫. రామస్య దక్షిణే పార్శ్వే సపద్మా శ్రీరుపాశ్రితా, సవ్యేతు హ్రీర్మహాదేవీ వ్యవసాయ స్తథాఽగ్రతః. ౬. శరా నానావిధాశ్చాపి ధనురాయత ముత్తమమ్, తథాయుధాని తే సర్వే యయుః పురుషవిగ్రహాః. ౭. వేదా బ్రాహ్మణరూపేణ గాయత్రీ సర్వరక్షిణీ, ఓంకారోఽథ వషట్కార స్సర్వే రామ మనువ్రతాః. ౮. ఋషయశ్చ మహాత్మాన స్సర్వ్యేవ మహీసురాః, అన్వగచ్ఛ న్మహాత్మానం స్వర్గద్వారమపావృతమ్. ౯. తం యాంత మనుగచ్ఛంతి హ్యంతఃపురచరాః స్త్రియః, సవృద్ధబాలదాసీకా స్సవర్ష ధరకింకరాః. ౧౦. సాంతఃపురశ్చ భరత శ్శత్రుఘ్న సహితో యయౌ, రామం గత ముపాగమ్య సాగ్నిహోత్ర మనువ్రతః. ౧౧. తేచ సర్వే మహాత్మాన స్సాగ్నిహోత్రా స్సమాగతాః, సపుత్రదారాః కాకుత్థ్స మన్వగచ్ఛ న్మహీపతిమ్. ౧౨. మంత్రిణో భృత్యవర్గాశ్చ

సపుత్రపశుబాంధవాః, సానుగా రాఘవం సర్వే హ్యన్వగచ్ఛన్ప్రహృ
ష్టవత్. ౧౩. తత స్సర్వాః ప్రకృతయో హృష్టపుష్టజనావృతాః, అను
జగ్ముః ప్రయాంతం తం రాఘవం గుణరంజితాః. ౧౪. తత స్స్త్రీపు
మాంస స్తే సపక్షిపశువాహనాః, రాఘవస్యానుగాస్సర్వే హృష్టా
విగతకల్మషాః. ౧౫. స్నాతాః ప్రముదితా స్సర్వే హృష్టాః పుష్టాశ్చ
వానరాః, దృఢం కిలకిలాశబ్దై స్సర్వం రామ మనువ్రతమ్. ౧౬. న తత్ర
కశ్చి ద్దీనోఽభూ ద్వ్రీళితో వాపి దుఃఖితః, హృష్టం ప్రముదితం సర్వం
బభూవ పరమాద్భుతమ్. ౧౭. ద్రష్టుకామోఽథ నిర్యాంతం రామం
జానపదో జనః,యః ప్రాప్త స్సోఽపి దృష్ట్వైవ స్వర్గాయానుగతో ముదా.
౧౮. ఋక్షవానరరక్షాంసి జనాశ్చ పురవాసినః, ఆగచ్ఛ న్పరయా
భక్త్యా పృష్ఠత స్సుసమాహితాః. ౧౯. యాని భూతాని నగరే హ్యంత
ర్ధానగతా న్యపి, రాఘవం తాన్యనుయయు స్స్వర్గాయ సముపస్థితమ్.
౨౦. యాని పశ్యంతి కాకుత్స్థం స్థావరాణి చరాణి చ, సర్వాణి స్వర్గ
గమనే హ్యనుజగ్ము ర్హితాన్యపి. ౨౧. నోచ్ఛ్వస త్తదయోధ్యాయాం
సుసూక్ష్మ మపి దృశ్యతే, తిర్యగ్యోనిగతాశ్చాపి సర్వే రామ మను
వ్రతాః. ౨౨.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-నవోత్తరశతతమస్సర్గః.
౯౭-౧౯౪౦.

దశోత్తరశతతమస్సర్గః.

అధ్యర్ధయోజనం గత్వా నదీం పశ్చాన్ముఖాశ్రితామ్, సరయూం
పుణ్యసలిలాం దదర్శ రఘునందనః. ౧. తాం నదీమాకులావర్తాం
సర్వత్రానుసర న్నృపః,అగత స్సప్రజో రామ స్తం దేశం రఘునందనః.
౨. అథ తస్మి న్ముహూర్తే తు బ్రహ్మా లోకపితామహః, సర్వైః పరి
వృతో దేవై రృషిభి శ్చ మహాత్మభిః. ౩. ఆయయౌ యత్ర కాకుత్స్థ
స్స్వర్గాయ సముపస్థితః, విమానశతకోటీభిర్దివ్యాభి రభిసంవృతః. ౪.
దివ్య తేజోవృతం వ్యోమ జ్యోతి ర్భూత మనుత్తమమ్, స్వయంప్రభై
స్స్వ తేజోభి స్స్వర్గిభిః పుణ్యకర్మభిః.౫.పుణ్యా వాతా వవు శ్చైవ గంధ.

వంత స్సుఖప్రదాః, పపాత పుష్పవృష్టి శ్చ దేవై ర్ముక్తా మహౌఘవత్.
౬. తస్మిం స్తూర్య శతాకీర్ణే గంధర్వాప్సరసంకులే, సరయూసలిలం
రామః పద్భ్యాం సముపచక్రమే. ౭. తతః పితామహో వాణీ మంతరిక్షా
దభాషత, ఆగచ్ఛ విష్ణో భద్రంతే దిష్ట్యా ప్రాప్తోఽసి రాఘవ. ౮. భ్రాతృభి
స్సహ దేవాభైః ప్రవిశస్వ స్వకాం తనుమ్, యా మిచ్ఛసి మహాబాహో
తాం తనుం ప్రవిశస్వకామ్. ౯. వైష్ణవీం తాం మహాతేజో యద్వా
కాశం సనాతనమ్, త్వం హి లోకగతి ర్దేవ న త్వాం కేచిత్ప్రజానతే.
౧౦. ఋతే మాయాం విశాలాక్షీం తవ పూర్వపరిగ్రహామ్, త్వామ
చింత్యం మహద్భూత మక్షయ్యం చాజరం తథా. ౧౧. యా మిచ్ఛసి
మహాతేజ స్తాం తనుం ప్రవిశ స్వయమ్, పితామహవచ శ్శ్రుత్వా విని
శ్చిత్య మహామతిః. ౧౨. వివేశ వైష్ణవం తేజ స్సశరీర స్సహానుజః, తతో
విష్ణుమయం దేవం పూజయంతి స్మ దేవతాః. ౧౩. సాధ్యా మరుద్గణా
శ్చైవ సేంద్రా స్సాగ్నిపురోగమాః, యేచ దివ్యాః ఋషిగణా గంధర్వా
ప్సరస శ్చ యాః. ౧౪. సుపర్ణనాగయక్షాశ్చ దైత్యదానవరాక్షసాః,
సర్వం పుష్టం ప్రముదితం సుసంపూర్ణమనోరథమ్. ౧౫. సాధు సాధ్వితి
తై ర్దేవై స్త్రిదివంగతకల్మషమ్, అథ విష్ణు ర్మహాతేజాః పితామహమువా
చహ. ౧౬. ఏషాం లోకం జనౌఘానాం దాతు మర్హసి సువ్రత, ఇమే
హి సర్వే స్నేహా న్మా మనుయాతా మనస్వినః. ౧౭. భక్తాహి భజితవ్యా
శ్చ త్యక్తాత్మాన శ్చ మత్కృతే, తచ్ఛ్రుత్వా విష్ణువచనం బ్రహ్మాలోక
గురుః ప్రభుః. ౧౮. లోకాం త్సాంతానికా న్నామ యాస్యంతీమే సమా
గతాః, యచ్చ తిర్యగ్గతం కించి త్త్వామేవ మనుచింతయేత్. ప్రాణాం
స్త్యక్ష్యతి భక్త్యావై సత్సంతానే నివత్స్యతి, సర్వైః బ్రహ్మగుణై ర్యుక్తే
బ్రహ్మలోకా దనంతరే. వానరాశ్చ స్వకాం యోని మృక్షాశ్చైవ తథా
యయుః, యేభ్యో వినిస్సృతా స్సర్వే సురేభ్య స్సురసంభవాః. ౨౧.
తేషు ప్రవివిశేచైవ సుగ్రీవ స్సూర్యమండలమ్, పశ్యతాం సర్వదేవానాం
స్వాన్ పిత్రూన్ ప్రతిపేదిరే. ౨౨. తథోక్తవతి దేవేశే గోప్రతార
ముపాగతాః, భేజిరే సరయూం సర్వే హర్షపూర్ణాశ్రువిక్లబాః. ౨౩.
అవగాహ్య జలం యో యః ప్రాణీహ్యాసీ త్ప్రహృష్టవత్, మానుషం దేహ
ముత్సృజ్య విమానం సోఽధ్యరోహత. తిర్యగ్యోనిగతానాం చ శతాని

సరయూఀజలమ్, సంప్రాప్య త్రిదివం జగ్ముః ప్రభాసురవపూంషి చ. ౨౫.
దివ్యా దివ్యేన వపుషా దేవా దీప్తా ఇవాభవన్, గత్వా తు సరయూ
తోయం స్థావరాణి చరాణి చ. ౨౬. ప్రాప్య తత్తోయవిక్లేదం దేవ
లోకముపాగమన్, తస్మిన్నపి సమాపన్నా ఋక్షవానరరాక్షసాః.
౨౭. తేఽపి స్వర్గం ప్రవివిశుర్దేహాన్నిక్షిప్య చాంభసి. తతస్సమాగ
తాంత్సర్వాన్ స్థాప్య లోకగురుర్దివి. ౨౮. హృష్టైః ప్రముదితో
దేవై ర్జగామ త్రిదివం మహత్.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే-ఉత్తరకాణ్డే-దశోత్తరశతతమస్సర్గః.

ఏకాదశోత్తరశతతమస్సర్గః.

ఏతావదేతదాఖ్యానం సోత్తరం బ్రహ్మపూజితమ్, రామా
యణ మితి ఖ్యాతం ముఖ్యం వాల్మీకినా కృతమ్. ౧. తతః ప్రతిష్ఠితో
విష్ణుస్స్వర్గలోకే యథాపురమ్, యేన వ్యాప్తమిదం సర్వం
త్రైలోక్యం సచరాచరమ్. ౨. తతో దేవా స్సగంధర్వా స్సిద్ధాశ్చ
పరమర్షయః, నిత్యం శృణ్వంతి సంహృష్టా దివ్యం రామాయణం దివి.
3. ఇద మాఖ్యాన మాయుష్యం సౌభాగ్యం పాపనాశనమ్, రామా
యణం వేదసమం శ్రాద్ధేషు శ్రావయే ద్బుధః. ౪. అపుత్రో లభతే
పుత్ర మధనో లభతే ధనమ్, సర్వపాపైః ప్రముచ్యేత పాదమప్యస్య
యః పఠేత్. ౫. పాపాన్యపి చ యః కుర్యా దహన్యహని మా
నవః, పఠత్యేకమపి శ్లోకం పాపా త్స పరిముచ్యతే. ౬. వాచకాయ చ
దాతవ్యం వస్త్రం దేయం హిరణ్యకమ్, వాచకే పరితుష్టేతు తుష్టా స్స్యు
స్సర్వదేవతాః. ౭. ఏతదాఖ్యాన మాయుష్యం పఠన్ రామాయణం
నరః. సపుత్రపౌత్రో లోకేఽస్మిన్ ప్రేత్య చేహ మహీయతే, అయో
ధ్యాపి పురీ రమ్యా శూన్యా వర్షగణాన్ బహూన్, ఋషభం ప్రాప్య
రాజానం నివాస ముపయాస్యతి. ౯. ఏత దాఖ్యాన మాయుష్యం సభ
విష్యం సహోత్తరమ్, కృతవాన్ ప్రచేతసః పుత్ర స్తద్బ్రహ్మా ప్యన్వమన్య
త. ౧౦. అశ్వమేధసహస్రస్య వాజపేయాయుతస్య చ, లభతే శ్రవణా
దేవ సర్గ స్యైకస్య మానవః. ౧౧. ప్రయాగాదీని తీర్థాని గంగాద్యా

న్సరిత స్తథా, నైమిశాదీన్యరణ్యాని కురుక్షేత్రాదికాన్యపి. ౧౨. గతాని తేన లోకేఽస్మిన్ యేన రామాయణం శ్రుతమ్, హేమభారం కురుక్షేత్రే గ్రస్తే భానౌ ప్రయచ్ఛతి. ౧౩. యశ్చ రామాయణం లోకే శృణోతి సదృశావుభౌ, సమ్యక్ఛ్రద్ధాసమాయుక్తశ్శృణుతే రాఘవీం కథామ్. ౧౪. సర్వపాపాత్ప్రముచ్యేత విష్ణులోకం స గచ్ఛతి, ఆదికావ్య మిదం త్వార్షం పురా వాల్మీకినా కృతమ్. యశ్శృణోతి సదా భక్త్యా స గచ్ఛే ద్వైష్ణవీం తనుమ్, పుత్రదారాశ్చ వర్ధంతే సంపద స్సంతతి స్తథా. ౧౬. సత్య మేత ద్విదిత్వా తు శ్రోతవ్యం నియతాత్మభిః, గాయత్ర్యాశ్చ స్వరూపం త ద్రామాయణ మనుత్తమమ్. ౧౭. అపుత్రో లభతే పుత్ర మధనో లభతే ధనమ్, సర్వపాపైః ప్రముచ్యేత పద మప్యస్య యః పఠేత్. ౧౮. యః పఠే చ్ఛృణుయా న్నిత్యం చరితం రాఘవస్య హ, భక్త్యా నిష్కల్మషో భూత్వా దీర్ఘ మాయు రవాప్నుయాత్. ౧౯. చింతయే ద్రాఘవం నిత్యం శ్రేయః ప్రాప్తుం య ఇచ్ఛతి, శ్రావయే దిద మాఖ్యానం బ్రాహ్మణేభ్యో దినేదినే. ౨౦. య స్త్విదం రఘునాథస్య చరితం సకలం పఠేత్, సోఽసుక్షయే విష్ణులోకం గచ్ఛత్యేవ న సంశయః. పితా పితామహ స్తస్య తథైవ ప్రపితామహః, తత్పితా తత్పితా చైవ విష్ణుం యాంతి న సంశయః. ౨౨. చతుర్వర్గప్రదం నిత్యం చరితం రాఘవస్య తు, తస్మా ద్యత్నవతా నిత్యం శ్రోతవ్యం పరమం సదా. ౨౩. శృణ్వన్ రామాయణం భక్త్యా యః పాదం పదమేవ వా, స యాతి బ్రహ్మణస్స్థానం బ్రహ్మణా పూజ్యతే సదా. ౨౪. ఏవ మేత త్పురా వృత్త మాఖ్యానం భద్ర మస్తు వః, ప్రవ్యాహరత విస్రబ్ధం బలం విష్ణోః ప్రవర్ధతామ్. ౨౫.

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, శ్రీమద్వాల్మీకీయే
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం సంహితాయాం
శ్రీమదుత్తరకాండే - ఏకాదశోత్తరశతతమస్సర్గః.

౫౫౦-౧౧౦౦౦.

—

శ్రీరామాయణగ్రంథసంఖ్యా.

శ్లో. గ్రంథాస్సూర్యాబ్ధిబాలకాండే నిజఖురగణితా (౨౨౮౦) మాన్యథావాద్వితీయే (౪౪౧౫) రంగేసాశ్రీస్తృతీయే (౨౭౩౨) ఖగవరగణితాస్సూర్య శ్చతుర్థేచకాండే (౨౪౩౨), కాండే తత్పంచమేతు స్తనవగగణితా (౩౦౦౬) నాళథామాచషష్ఠే (౫౯౯౦) రాగీభోగీపరస్మిన్ (౩౪౩౨) సహరివర ఇతిస్యాత్సమస్తాపి సంఖ్యా (౨౪౨౮౭)

శ్రీరామాయణమాహాత్మ్యమ్.

పురాణాంతరే.

శ్లో. రామాయణం తథా శ్లోక మర్ధం పాదం చ యః పఠేత్, పాపాన్యపి సదా కుర్వ న్న స పాపేన లిప్యతే. ౧. ఆఖ్యాన మేత త్పుణ్యం చ పవిత్రం పాపనాశనమ్, రామాయణం చాదికావ్యం పురా వాల్మీకినా కృతమ్. ౨. శృణ్వన్ రామాయణం పుణ్యం వాచకం యస్తు పూజయేత్, గ్రామై ర్వస్త్రై స్తథా ధాన్యై ర్హిరణ్యై స్సుగ్విలేపనైః. ౩. స యాతి పరమం స్థానం యత్రాసౌ తిష్ఠతే హరిః, తం పూజ్య మవజానాతి వాచకం యస్తు దుర్మతిః. ౪. మూఢో భవతి జన్మాని సప్తసప్త స మానవః, రామాయణ మిదం కావ్యం శృణ్వతః పఠత స్సదా. ప్రీయతే భగవా న్రామ స్సహి విష్ణు స్సనాతనః, శ్రుత్వా రామాయణం పుణ్యం పూజయే ద్యస్తు వాచకమ్. ౬. తేన బ్రహ్మాచ రుద్రశ్చ విశ్వేదేవా స్తథాశ్వినౌ, నదాశ్చ సాగరా నద్య స్సరాంసి ప్రవరాణి చ. ౭. పుణ్యతీర్థాని సర్వాణి పుణ్యాన్యాయతనాని చ, పూజితాని న సందేహ ఏవమాహ పితామహః. ౮. న తత్ర దానవా స్సంతి న పిశాచా న రాక్షసాః, యత్ర దేవపతి ర్విష్ణుః కీర్త్యతే భయనాశనః. ౯. రామాయణం జనమనోహర మాదికావ్యం బ్రహ్మాదినిర్జరవరైరపి సంస్తుతం చ, శ్రద్ధాన్వితః పఠతి యశ్శృణు యాచ్చ నిత్యం విష్ణోః ప్రయాతి భవనం స విశుద్ధదేహః. ౧౦. ఆలోడ్యాఖిలవేదరాశి మసకృ ద్య త్తారకం బ్రహ్మ త ద్రామో విష్ణురహన్య

మూర్తి రితి తం విజ్ఞాయ వల్మీకభూః, గాయత్ర్యా శ్శ్రుతిమాతు రర్థ
మనఘం ప్రత్యక్షరం వ్యాకరో దేకైకస్య సహస్ర మారచితవా న్గ్రం
థాంశ్చ రామాయణే. ౧౧. కుటుంబవృద్ధిం ధనధాన్యవృద్ధిం స్త్రియశ్చ
ముఖ్యా స్సుఖ ముత్తమంయశః, శ్రుత్వా శుభం కావ్య మిదం మహార్థం
ప్రాప్నోతి సర్వాం భువి చార్థసిద్ధిమ్. ౧౨. స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయం
తాం న్యాయ్యేన మార్గేణ మహీం మహీశాః, గోబ్రాహ్మణేభ్య శ్శుభ
మస్తు నిత్యం లోకా స్సమస్తా స్సుఖినో భవంతు. ౧౩. కాలే వర్షతు
పర్జన్యః పృథివీ సస్యశాలినీ, దేశోఽయం క్షోభరహితో బ్రాహ్మణా
స్సంతు నిర్భయాః. ౧౪. కావేరీ వర్ధతాం కాలే కాలే వర్షతు వాసవః,
శ్రీరంగనాథో జయతు శ్రీరంగశ్రీశ్చ వర్ధతామ్. ౧౫. మంగళం
కోసలేంద్రాయ మహనీయగుణాత్మనే, చక్రవర్తితనూజాయ సార్వభౌ
మాయ మంగళమ్. ౧౬. మంగళాశాసనపరై ర్మదాచార్యపురోగమైః,
సర్వైశ్చ పూర్వై రాచార్యై స్సత్కృతా యాస్తు మంగళమ్.

చెన్నపుర్యాం, వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ ఇత్యేతైః
వావిళ్లముద్రణాలయే ముద్రితః—1951

సంస్కృతగ్రంథములు.

	ప్రతి 1-కి రు.	అ.
బాలరామాయణము, సటీకము ...	0	4
అధ్యాత్మరామాయణము, క్రొత్తకూర్పు, మూలము ...	అచ్చు	
సుందరకాండము, మూలము, చిన్నసైజు ...	2	0
సుందరకాండము, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము ...	4	0
బాలకాండము, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము ...	4	0
శ్రీమద్రామాయణము, మూలము ...	8	0
పద్మపురాణాంతర్గత మాఘపురాణము, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము	5	0
యజుర్వేదసంధ్యావందనము, పురుషసూక్తము, శ్రీసూక్తము, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము, చిన్నసైజు, మంచికాగితములు	0	6
యాజుర్వేదసంధ్యావందనము, మూలము, సస్వరము ...	0	8
యజుర్వేద ఆబ్దికమంత్రములు, మూలము, చిన్నసైజు ...	0	12
పితృతర్పణము ...	0	2
వ్రతచూడామణి, 360 వ్రతములు ...	2	8
యాజుషపూర్వప్రయోగచంద్రిక, సస్వరము, అనేకవిషయములం జేర్చి యాంధ్రమహాజనసంప్రదాయానురూపముగఁ బరిష్కరింపించి చక్కగ ముద్రించియున్నాము ...	2	8
కుమారసంభవము, సవ్యాఖ్యానము, చక్కనికూర్పు ...	1	12
కుమారసంభవము, సంస్కృతాంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము	3	0
మాఘము, సవ్యాఖ్యానము, 6 సర్గలు, చక్కనికూర్పు	1	4
భారవి, సవ్యాఖ్యానము, చక్కనికూర్పు ...	1	8
నైషధము, సవ్యాఖ్యానము, 6 సర్గలు, చక్కనికూర్పు ...	2	8
పంచబాణవిజయము, చక్కనికూర్పు ...	0	8
వసంతతిలకము, చక్కనికూర్పు ...	0	8
విక్రమార్కచరిత్ర, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము ...	2	0
రామాయణచంపు, సవ్యాఖ్యానము, చక్కనికూర్పు ...	3	8
భర్తృహరిసుభాషితము, ఆంధ్రపద్యతాత్పర్యసహితము	2	0
ఋతుసంహారము. ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము ...	1	0
దశకుమారచరిత్ర, చక్కనికూర్పు ...	1	8

		ప్రతి 1-కి రు.	అ.
బిల్హణచరిత్ర, సటీక, చక్కనికూర్పు	...	0	12
శబ్దమంజరి, చక్కనికూర్పు	...	1	0
ముకుందమాల, సటీక, చిన్నసైజు	...	0	6
వివేకచూడామణి, సాంధ్రతాత్పర్యము	...	2	0
ఆత్మబోధము, సటీక, చక్కనికూర్పు	...	0	6
సౌందర్యలహరి, సటీక, చక్కనికూర్పు	...	0	12
రామగీత, సటీక, చిన్నసైజు	...	0	8
భగవద్గీతలు, మూలము, చిన్నసైజు	...	0	10
భగవద్గీతలు, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము	...	6	0
భగవద్గీతలు, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము	...	2	0
భగవద్గీతలు, చిన్నసైజు, శ్రీఅనిబిసెంటుగారి ఇంగ్లీషుతర్జుమా		0	12
ఉత్తరగీత, సటీక, చిన్నసైజు, మంచికాగితములు	...	1	0
సర్వసారోపనిషత్తు, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము	...	0	8
నిరాలంబోపనిషత్తు ,,	...	0	2
కైవల్యోపనిషత్తు ,,	...	0	2
అమృతబిందూపనిషత్తు ,,	...	0	2
స్కందోపనిషత్తు ,,	...	0	2
ఆత్మబోధోపనిషత్తు ,,	...	0	2
శారీరకోపనిషత్తు ,,	...	0	2
భాషామంజరి, సటీక, చక్కనికూర్పు	...	0	10
అనుపానమంజరి, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము	...	0	12
నాడీజ్ఞానము ,,	...	0	4
లోలంబరాజీయము ,,	...	0	12
అమరము, మూలము, మూఁడుకాండలు, శుద్ధప్రతి	...	1	0
అమరము, సటీక, అర్థసహితము, క్యాలికో	...	5	0
నానార్థరత్నమాల, చక్కనికూర్పు	...	2	8

ఇంకను అనేక సంస్కృతాంధ్రగ్రంథములు మావద్ద దొరకును.

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి.

సంస్కృత గ్రంథమాలలు

[illegible] కావ్యము [illegible]

		రూ.	పై.
[illegible] ఆంధ్రటీకా [illegible]		1	[illegible]
[illegible] వ్యాఖ్య [illegible]	.	1	[illegible]
కుమార [illegible] ము, [illegible]	.		[illegible]
[illegible] వ్యాఖ్య [illegible]	..		[illegible]
[illegible] సంస్కృత [illegible]	..	3	50
[illegible] దము, [illegible] ఆంధ్రటీకా [illegible] ము	.	1	50
[illegible] ము	.	0	25
[illegible] గ్రంథ [illegible] కాలము	...	3	[illegible]
[illegible] ము [illegible] వ్యాఖ్యానము. 6 సర్గలు	.	[illegible]	75
[illegible] ము, సంస్కృతాంధ్ర [illegible]	.		చ్చు
[illegible] గారిచే	..		[illegible]
[illegible] బాలశిక్ష [illegible] రము	.	0	[illegible]
[illegible] ఇంగ్లీషు అర్థము		0	[illegible]
[illegible]	...		[illegible] చ్చు
బిల్హ [illegible], సటీక, చక్ర [illegible]	...	3	50
[illegible] సుభాషితము, సాంధ్ర పద్యము [illegible]	..	7	50
[illegible] ఆంధ్రటీకా [illegible]		[illegible]	75
[illegible] సటీక [illegible] ము	.	3	00
[illegible] ఆంధ్రటీక [illegible] వ్యాఖ్యా [illegible] 3 సర్గలు	..	0	[illegible]
[illegible]	...		[illegible]
భోజచరిత్ర ఆంధ్రటీకా [illegible]	...		[illegible]
[illegible] దేశము, సవ్యాఖ్యానము	..	2	[illegible]
[illegible] వ్యాఖ్యాసహితము, [illegible]	..	[illegible]	[illegible]
[illegible] 6 సర్గలు	.	5	00
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	.		[illegible] చ్చు
[illegible]	..		[illegible]
[illegible]	..		

[illegible] ఆంధ్రగ్రంథముల [illegible] గ్రంథములు [illegible] [illegible] దొరకును.

[illegible] సంస్కృత [illegible] లు [illegible]

[illegible] 19[illegible]. [illegible]